

Hayatın Sembolik Dilinin
Sırrını Çözmek

UYANDIRAN
Rüya

RAY GRASSE

 Kuraldışı

UYANDIRAN RÜYA

Hayatın Sembolik Dilinin
Sırrını Çözmek

Ray Grasse

Türkçesi: Çağlayan Erendağ

K u r a l d ı ŝ ı

© KURALDIŞI YAYINCILIK

Ray Grasse

Uyandıran Růya

The Waking Dream

Tůrkçesi: aęlayan Erendaę

Yayın Yönetmeni: Nil Gün

Yayına Hazırlayan: Yonca Hancıoğlu

ISBN 978-975-275-174-3

Temmuz 2011, İstanbul

© 1996, Ray Grasse

Yayıncının yazılı izni olmadan herhangi bir alıntı yapılamaz

Kapak Tasarımı ve Sayfa Düzeni: Ebru Öner

Kitap Matbaacılık San. ve Tic.Ltd.Őti.

DavutpaŐa Cad. No: 123 Kat: 1 Topkapı/İstanbul

Tel: 0212 482 99 10

Sertifika No: 16053

Kuraldışı Yayıncılık

Fener KalamıŐ Cad. No: 93/7 34726 Kadıköy-İstanbul

Tel: 0216 449 98 05 pbx Faks: 0216 348 00 69

yayin@kuraldisi.com www.kuraldisi.com

Sertifika No: 10540

Dağıtım

Alemdar Mah. atal eŐme Sok.

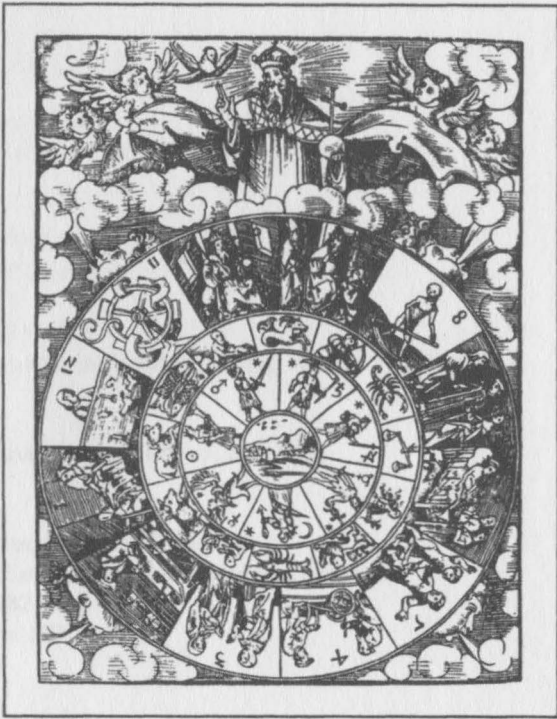
No:30 Kat:2 Fırat Han ağaloğlu-İstanbul

Tel: 0212 513 81 57 Faks: 0212 511 62 52

İnternet SatıŐ: www.kuraldisi.net

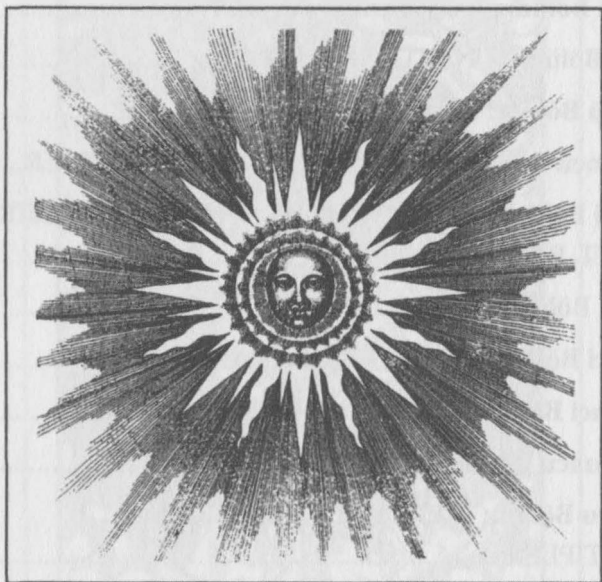
Judith'e

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	7
GİRİŞ.....	11
Birinci Bölüm: RÜYA OLARAK DÜNYA.....	19
İkinci Bölüm: UNUTULMUŞ BİR DİL	37
Üçüncü Bölüm: SEMBOLLER DİYARI.....	63
Dördüncü Bölüm: ALAMETLER VE KEHANETLER.....	81
Beşinci Bölüm: ESERDE ROL ALAN KARAKTERLER: KİŞİSEL BİR SEÇİM.....	101
Altıncı Bölüm: KARMA VE DÖNGÜLER YASASI.....	123
Yedinci Bölüm: BİR GURU OLARAK YAŞAM.....	141
Sekizinci Bölüm: RİTÜELİN YOLU	159
Dokuzuncu Bölüm: ASTROLOJİK EVREN.....	181
Onuncu Bölüm: İÇERDEKİ VE DIŞARDAKİ ARKETİPLER	201
On Birinci Bölüm: PARÇALANMIŞ TANRILARIN ŞARKILARI	233
On İkinci Bölüm: SEMBOLİZM VE YENİ BİNYILDA EŞZAMANLILIK.....	255
SONNOTLAR	289
KAYNAKÇA.....	303
DİZİN.....	314

TEŞEKKÜR

BU KİTABIN ON İKİ YILI AŞKIN ARAŞTIRMA ve yazma sürecinde, pek çok kişiden yararlı destek ve geribildirim aldım. Burada, tüm bu insanlara derin şükranlarımı ifade etmek isterim: Annem Catherine ve babam Raymond Grasse, John Kranich, David Fideler, Alice O. Howell, David Frawley, Peggy Firestone, Rick Tamas, Jody Piro, Shirley Nicholson, Geroge ve Linda Gawor, Gary Lachman, Medicine Grizzlybear Lake, Rosemary Clarck ve Scott Korn. Ayrıca Scott Sterns, Tom Chapin ve Ruben Cabicting'e daha sonraki aşamalarındaki teknik yardımlarından dolayı teşekkürler. Karen Rybacki'ye bu sayfaları süsleyen pek çok resmi saptamaya yardımcı olduğu için takdirlerimi sunuyorum.

Editörlerim Brenda Rosen ile Virginia Smiley'e bu kitaba nihai şeklini vermekte ve içeriğini biçimlendirmekteki paha biçilmez katkılarından dolayı, özellikle Brenda'nın başlangıçta bunu kitap haline getirip yayımlama konusundaki ısrarlı desteği için sonsuz şükranlarımı sunuyorum. Ayrıca, bu çalışmanın üretilmesinde oynadıkları rolden dolayı, Quest çalışanlarından Vija Bremanis, Nancy Grace, Karen Yates, Dawn Hicks, Pati Hamilton, Pam Demers ve her şeyi becerileriyle bir araya getiren grafik tasarımcı Beth Hansen'e da aynı şekilde.

Sona kalsa da, aynı içtenlikle yıllar boyu bana ayırdıkları vakit ve benden esirgemedikleri ilgileri için Chicago'dan Goswami Kriyananda ve Shelly Trimmer'a minnettarım.

Bizi düşleyen bir rüya var.

Kalahari Yerlilerinden Lauerens van der Psot'a

Bilge insanlar rüya ve uyanıklık hallerinin bir olduğunu söylerler. Aslında uyanıklık deneyiminde nesnelere gerçekmiş gibi görünse de, gerçek değildir.

Gaudapapa

Bu sonsuz görüngü çeşitliliğini, bir rüya olarak, zihninizin yanıltıcı ve gerçek dışı yansımaları gibi kabullenin.

Tsele Natsok Rangol

Bizi rüyalarla aynı malzemededen yapmışlar.

Shakespeare

Bizden kaynaklandığına göre, (rüyalarımız) pekâlâ tüm hayatımızın ve kaderimizin analojisi olabilir.

Goethe

O halde bütün hayatımız bir rüyadan ibaret...

Lewis Carroll

Hayatımız, gerçek hayatın rüyalarından biridir sadece, o yüzden sonsuz olan, ta ki son rüyaya kadar, gerçek hayattır; Tanrı'nın hayatı.

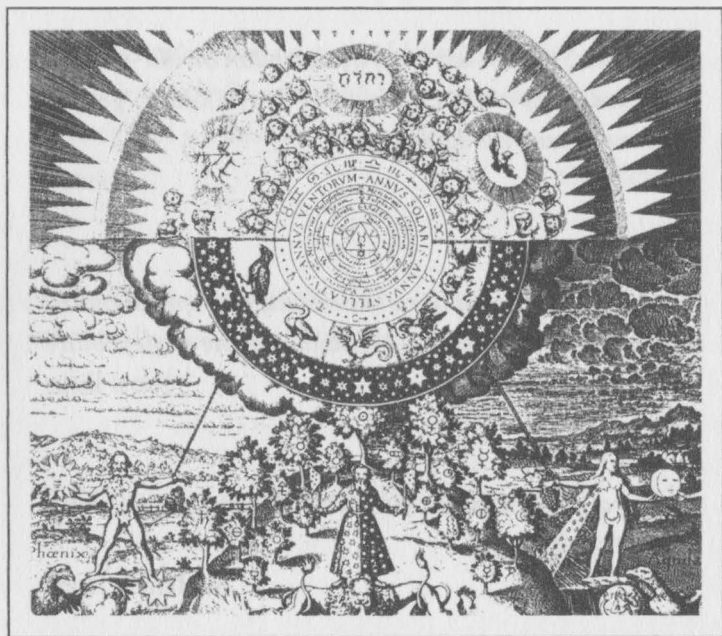
Tolstoy

Yani, evet, biri çıkıp burada oturmuş çay içmediğimizi, bütün bunları rüyamızda gördüğümüzü de söyleyebilir.

Niels Bohr

..dünya giderek büyük bir makineden ziyade büyük bir düşünceye benziyor.

Sir James Jeans

GİRİŞ

Buradaki şeyler, işaretlerdir.

Plotinus

AKTÖR FRANK MORGAN, 1939 YILINDA, *Oz Büyücüsü* filmindeki gezgin satıcı Profesör Marvel rolüne hazırlanırken, stüdyonun ona önerdiği kostümü giymektense, bu rol için gardırobunu kendisi seçmek istemişti. MGM stüdyolarının giysiler bölümünde, yıllar boyu stüdyonun biriktirdiği raflar dolusu ikinci el giysi arasında bakınırken, nihayet filmin çekimlerinde kostümü olabilecek eski bir frak ceketinde karar kıldı. Bir gün vakit geçirmek için ceket ters yüz ederken, iç cebine dikilmiş “L. Frank Braun” ismini gördü. Daha sonraki araştırmaların teyit ettiği gibi, ceket aslen Oz hikâyesinin yaratıcısı L. Frank Baum için tasarlanmış ve bir şekilde yıllar sonra MGM’in giysi koleksiyonunda yerini almıştı.

Hemen herkes, şu ya da bu zamanda, olası anlamı üzerinde derin düşünmeye zorlanacak kadar şaşırtan olağanüstü rastlantılar ya da eşzamanlılıklarla karşılaşmıştır. Bu gibi hadiseler daha derin anlamlar taşır mı? Çevremizde cereyan eden görünürde gelişigüzel olayların altındaki gizli bir maksada gönderme yapıyor olabilir mi? Ya da, modern bilimin önerdiği gibi, tümüyle istatistik ve olasılık teorileriyle açıklanabilecek tesadüf süreçlerinin ifadelerinden mi ibarettir?

Bu gibi sorulari yanıtlanmanın bir yolu, kadim bir dünya görüşüne bakmaktır. Binlerce yıl boyunca filozoflar ile mistikler gerçekliğin gizli işleyişini açıklamak üzere ezoterik yasa ve fikirler formüle etmişlerdir. Bir bütün olarak bakıldığında, bu fikir ve yasalar ağı ifade edilmesine aracılık eden (astroloji, tarot, kabala gibi) pek çok sembolist sisteme atıfla ve gerçeğin daha geniş bir sembolik vizyonunu yansıttığı için, “sembolist” terimiyle ifade edilebilir. Bu sembolik bakış açısı çağımız toplumunun desteklediği daha maddeci ve “sözlük anlamındaki” dünya görüşüyle taban tabana zıttır.

Karmaşık ve çok yönlü olsa da, farklı zaman ve kültürlerde kayda değer bir tutarlılık sergileyen bu düşünce kütesinin ifadeleri arasında, tekrarlayan belirli temalar saptamak mümkündür. Bunları içeren kısa bir listeyi aşağıda görebiliriz:

- Dünya, maddi gerçekliği hem aşan hem de ona nüfuz eden daha büyük, düzenleyici bir zekânın, ya da İlâhi Zihnin varlığını aksettirir.
- Bütün şeyler daha büyük bir maksat ve düzen sürecinin parçalarıdır; dolayısıyla tesadüf ya da gerçekten gelişigüzel olay diye bir şey yoktur.
- Gerçekliğin, geniş bir titreşim ya da frekans spektrumundaki tecrübe ve olguları içeren çok kademeli bir yapısı vardır.
- Dünya, daha derin bir anlam rezonansı aracılığıyla görünürde farklı olguları birbirine bağlayan gizli bağlantılar, karmaşık ve incelikli bir benzerlik veya yakınlıklar ağı ile örülmüştür.
- Bütün olgular nesnelerin oluşup, büyüyüp çürüdükleri döngüsel değişim süreçleri tarafından yönetilir.
- Bütün formlar basit bir dizi evrensel ilke veya arketip boyutuna indirgenebilir. Farklı gelenekler tarafından çeşitli

biçimlerde tanımlanan bu ilkeler hem içsel hem de dışsal deneyimlerin altında yatan dili yansıtır.

- En ince düzlemde anlaşılan şekliyle, bu arketipler kendilerini aynı zamanda orantı veya oran kavramıyla da açıkla-nabilen, daha derin sayısal ya da geometrik ilkelerin ifadesi olarak ortaya koyarlar.

Kısacası, sembolist bakış, hayatı, yaşayan bir semboller kitabı, şifreleri çözülebilen bir kutsal metin olarak görür. Doğru anahtarı bulduğumuzda, yüzeysel yorumlara alışkın çağdaş aklımızın göz ardı ettiği gizemleri sembolist bakış ortaya çıkarır.

Bu kitap sembolist dünya görüşü ve onun farklı yönlerine daha derinden bakıyor. Ona dair pek çok anahtar fikrin felsefi anlamlarını ve bu fikirleri tarih boyunca insanların nasıl anlayıp kullandıklarını araştırıyor. Daha kişisel düzeyde, okurun her gün tecrübe ettiği, insanlar, yerler, nesnelere ve olayların içine kodlanmış öğreti ve mesajları anlamasına yardımcı olacak pratik öneri ve örnekler sunuyor. Birlikte ele alındıklarında, bu yaklaşımlar okura, dünyasını yeniden gözden geçirip düzelterek bir dizi araç sunuyor. Kültürümüzün, yıllarını okuyup yükselmeye adanmış bireyi, büyük şeref ve prestije layık görmesi, öte yandan herkesin yaşamındaki en önemli ve derin metni, yani gündelik deneyimlerin sunduğu sembolik dili incelemeye bir gün bile ayıran kişiyi hiçbirine layık görmemesi ironiktir.

Bu geleneksel perspektifi yeniden keşfetmekte derin bir değer yatar. Sembolist düşünce tarzının insan psişesinde derin kökleri bulunur; bin yıllardır ayakta durması, bir yazarın sıradan insanın anlam arayışı olarak adlandırdığı şeye hitap eder.¹ Pek çok insanın yaşamın boş ya da anlamsız olabileceğini ciddi boyutlarda sorguladığı bir çağda, sembolist perspektif bize yaşamın boş olmadığını, hatta esasen derin anlam, amaç ve arketip rezonansıyla yüklü olduğunu anlatır. Bu kadim bakışın çeşitli sistemlerinin

incelenmesiyle, insanların çevrelerini anlamlandırma arayışlarının farklı yollarını keşfedebilir, bu sayede de son derece sıradan görünen günlük yaşantımızdaki olayların içine gizlenmiş hazineleri gün yüzüne çıkartmayı öğrenebiliriz.

KAYNAKLAR

Hem Doğu'daki yoga, hem de Batı'daki sihir ve kabala temelli geleneklerde olduğu gibi, herhangi tek bir metin veya gelenek içinde kodlanmaktansa, sembolist dünya görüşünün kavrayışları dünyadaki ezoterik ekollerin yazılı ve sözlü geleneklerinde bulunabilir. Bu alanda yayımlanmış yazıların kapsamlı incelenmesi dışında, bu konuda yıllar boyu süren çalışmalarım beni kimi çok tanınmış (Chogyam Trungpa, Joseph Campbell gibi) ama çoğu görece tanınıp bilinmeyen muhtelif geleneklerden birçok kişiyle görüşmeye yöneltti. Bu süreçte, Amerika doğumlu, *kriya yoga* geleneğinden iki öğretmen; Goswami Kriyananda ve Paramahansa Yogananda'nın doğrudan talebesi olan Shelley Trimmer özel değer taşır. Onlar vasıtasıyla, hem Doğu'da hem de Batı'da derin ezoterik kökleri olan son derece zengin ve karmaşık sözlü bir geleneğe erişme olanağı buldum.

Sembolist dünya görüşünün daha incelikli ve içkin kavrayışları, eski uygarlıkların astroloji, tarot, numeroloji ve kehanete dair diğer büyük ezoterik sistemlerinde gizlidir. Bu sistemlerle çalışmış herkesin bildiği gibi, bunların her biri gerçekliğe ve psişeye dair bir dizi açık ya da gizli benzersiz, ancak yıllar boyu bu sistemin yoğun kullanımından sonra kendisini ifşa eden kavrayış içerir. Bu kitap, sembolist düşüncenin temel ilkelerini daha iyi aydınlatılmak için sözü geçen sistemlerden anlamlar çıkartır.

Sembolist fikirlerin izlerine modern ve geleneksel toplumların batıl inançlarında ve halk arasındaki inançlarda bile rastlanabilir.

Örneğin, dünyadaki pek çok kültür, yedi sayısına (bazen kusursuz sayı adı da verilir) önem verir; bununla ilgili kehanet ve alametlerin gerçekliğine inanır. İlk bakışta anlamlı gibi görünmese de bu gibi tekrarlayan motifler psişenin derinlerine yerleşmiş örüntüleri yansıtır; öyle ki bazen insan zihninin bir yansıması olan daha büyük evreni okuyacak sezginin kaynağı olarak yorumlanabilir.

Ancak bu kitabın amacı, yalnızca nesnel bir sembolist görüş sunmakla yetinmeyip kendi deneyimlerimle birleştirerek, yaratıcı bir sentez sunmaktır.

İLERİYE BAKIŞ

Bu kitabın her bölümü sembolist dünya görüşünün farklı bir kapısının kilidini açmak üzere yapılandırıldı.

Birinci Bölüm'de bazı ana ilkelere, özellikle de eskiden beri mistiklerle filozofların evreni yönettiğini söyledikleri bazı evrensel yasalara göz atılıyor. Nasıl ki modern dünya görüşü kendisini yönlendiren ve bilgilendiren bazı saklı ön-varsayımlarla destekleniyorsa, sembolist felsefe de kendi temel ön-varsayımlarını gizler. Bunlar sembolizmin yaygın inançlarının özelliği olduğundan, kendi içeriğinin daha iyi anlaşılması için elzemdir.

İkinci Bölüm, sembolist düşüncenin bağlamı ve zaman içindeki gelişimi üzerinde düşünmek için zamanda biraz geriye gidiyor. Böylesi bir düşünce tarzının geçmiş uygarlıklar için neden elzem olduğunu ve neden günümüzde büyük ölçüde ortadan kaybolduğunu açıklıyor.

Üçüncü Bölüm, sembolist olayları sınıflara ayıracak bir yol sunuyor ve anlamın hayatımızda izole edilmiş, yalnızca tuhaf ve öngörülemez tesadüflerle sınırlı olmadığını; aksine kişisel deneyimin tüm ufku boyunca uzandığını ileri sürüyor.

Dördüncü Bölüm, geleneksel toplumların tanıdığı en popüler anlamlı olay biçimi olan alametleri inceliyor. İnsanların geleceği

anlayıp değiştirmek için doğanın sembolik dinamiklerini dizginlemenin yollarını arayışlarına ve kehanetlere eğiliyor.

Beşinci Bۆlüm, insan ilişkilerine bakıyor. Sıradan etkileşimler, yalnızca bizim için yazılmış dāhice bir metin gibi, bize, kendi içsel gelişimimize dair zengin ve çok yüzlü bir ayna tutar. Dost, düşman, eş, ebeveyn, hatta yoldan geçen adsız insan; hepsi kendimizi anlama arayışında engin öğretmenler olabilir.

Altıncı ve Yedinci Bۆlüm, hem geçmiş hem de gelecekteki kadrimizin açıklanmasını hızlandıran daha geniş ölçekli güçleri yakından inceliyor. Bu bölümlerde, Doğu'nun *karma* kavramı (ya da ruhani sebep-sonuç) ve evrimsel *telos* (amaç) ilkesinden bahsediliyor. Bu iki ilke arasındaki diyalektik gerilimde insanlık deneyiminin şu ebediyen merak uyandıran sorusu yatar: Çoğunun öne sürdüğü gibi, kendi gerçekliğimizi kendimiz mi yaratırız? Yaşamımızdaki şans ya da trajediler geçmişteki eylemlerimizin ödöl ya da cezaları mıdır? Yoksa hak edişler gözetilmeksizin, tüm dışavurumlarıyla doğanın ruhani uyanışını yöneten doğal döngülerin sonucu mudur?

Sekizinci Bۆlüm'de, sembolist felsefenin en pratik yönü olan ritüellere çeviriyoruz bakışımızı. Ritüelin asla hayal etmediğimiz kadar nüfuz edici olduğunu keşfedecek ve bütün faaliyetlerin bir tür sihir olduğunu öğreneceğiz.

Kitabın sonunda, sembolist dünya görüşünün teorik boyutlarına, en özlü sembolist sanat olan astrolojiye daha yakından bakıyoruz. Dokuzuncu Bۆlüm, astrolojinin işleyişinde bulunabilecek mekanizmaları sorguluyor. Sembolist bakış açısının bu soruya olası yanıtın ipuçlarını vermesiyle, evren ile ilişkimizi yeniden gözden geçireceğimiz bir başlangıç noktası ortaya çıkıyor. New Age, hatta yeni bilim çevrelerindeki yaygın görüşün ileri sürdüğü gibi her şey anında birbirine mi bağlanıyor? Bu bölüm ayrıca astrolojinin yıldız ve gezegenlerin sadece küçük bir kısmını oluşturduğu geniş bağlantılar ağının parçası olarak doğru düzgün anlaşılabileceği olasılığını inceliyor.

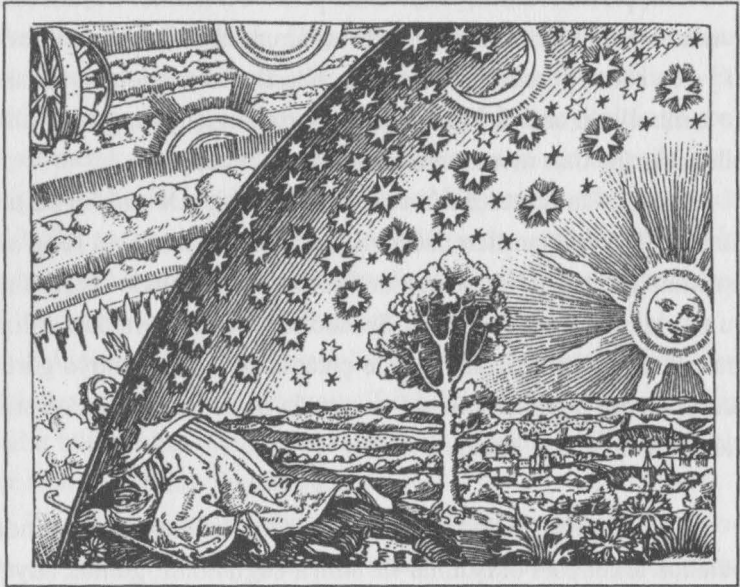
Onuncu Bölüm arketipleri anlatarak başlıyor. Eğer hayat sahidenden canlı bir semboller kitabı ise, o kitabın dili nedir? Burada ayrıca astrolojik sembollerle antikitenin büyük sembolik sistemi olan yoganın çakralar felsefesi araştırılıyor. Bu bölüm, astroloji ile çakra sisteminin aslında ayrı değil, anlam ve mesaj olarak derinden bağlı olduklarını gösteriyor. Bu ikisi birlikte, sembolik ipuçlarını çözümlenin yolunu sunarak arketipler ile evrensel süreçlere dayalı kutsal bir psikolojiye temel oluştururlar.

Arketiplerin ardında yatan nedir peki? On Birinci Bölüm tüm evrensel örüntülerin altında yatan anlamın kaynağı orantı ilkesini ya da sübtıl geometriyi tanıtıyor. Klasik elementler kavramını ve sembollerin tam da bilinçlilik mimarisinin içinden çıkmış olabileceklerine dair merak uyandırıcı ilkeyi inceliyor.

Nihayet, On İkinci Bölüm sembolist fikirler ile çağdaş kültürün karşılıklı bağlantıları üzerinde duruyor. Bölüm, Carl Jung'un eşzamanlılık teorisi ve onun kalıcı sembolist teorilerle oluşturduğu zıtlıklara bakarak başlıyor. Sembolist ilkeler ile modern bilim arasındaki çelişkili ilişkiyi keşfe çıkarak sembolist dünya görüşünün maddi dünyayı anlama ve onunla ilişki kurma arayışımızdaki yansımalarını inceliyor.

Gelin araştırmamıza başlayalım. Tesadüfler kapısının ardında bulunan arketipsel oluşumlar ile sihirli bağlantılar, günlük hayatımızın her alanına uzanan bir anlam boyutudur. İnce bir vizyon kayması ile, kendi kişisel uyandıran rüyamızdan çıkan hem kadim hem de yepyeni bir sembolik dili su gibi öğrenebiliriz.

BİRİNCİ BÖLÜM

RÜYA OLARAK DÜNYA

Mecusi'ye göre hiçbir olay rastgele değildir... kutsaldan anlamayana gelişigüzel gelen, ama bilgenin her olayda fark ettiği o yasa tarafından her şey sapasağlam oluşturulur. Kuşların uçuşundaki kavis, bir köpeğin havlaması, bulutun şekli, o Kadiri Mutlak düzenleyicinin, o birlik ve ahenk kaynağının büyüdü dışavurumlarıdır.

Kurt Seligmann, *Büyü, Doğaüstücülük ve Din*

1982 YILINDA, BİR YOLCULUK SIRASINDA, Amerika'nın güneybatısına yolum düşmüş ve bir öğleden sonramı Amerikan Yerlisi bir büyücü hekim ile geçirmiştim; köylülerin, şifacılık ve büyücülük bilgisi nedeniyle hem saydığı hem de korktuğu biriydi. İnançları ve uygulamaları hakkında birkaç saatlik sohbetimizin ardından dışarı çıkmamızı önermişti. Çöle bakan köyün etrafında yürümeye başladık.

Tozlu patikadaki yürüyüşümüz sırasında, bana dönünce ne yapacağım ile ilgili sorular soruyordu. Ona dâhil olduğum bir projeden söz etmeye koyuldum. Tam da o projeye ilgili kuşkularımdan -başlangıçta niyetlendiğimden oldukça farklı bir yöne kaymıştı- söz ederken, tiz bir çığlık atarak önümüze ok gibi fırlayan bir kuş, aniden yön değiştirerek keskin bir dönüşle sağ tarafa uçtu.

Olanı görünce yürüyüş arkadaşım neşeyle “Gördün mü bak? Senin de düşündüğün gibi, olaylar başlangıçta niyetlendiğinden tamamen farklı bir yöne kayacak!” dedi. Açıklamasını istediğimde, etrafımızda buna delalet eden işaretler olduğunu söyledi. Tam da o konudan söz ederken ortaya çıkıveren kanatlı ifşa olacıklara dair bir mesaj veriyordu. Dostum, bu gibi mesajların sürekli çevremizde bulunduğunu ama bunları nasıl okuyacağımızı artık unuttuğumuzu söyledi. “Doğadan gelen işaretleri yorumlama becerimizi kaybettik” dedi.

Gelişigüzel olayların bir işaret, bir alamet taşıyabileceği fikri çağdaş akla tuhaf gelir; hatta saçmadır. Oysa binlerce yıl, bu gibi algılar bütün dünya toplumlarınca sıradan sayıldı. Çinli fakihlerin rastgele yere atılan çubukları yorumlayarak bir yol çizmeleriyle ilgili hikâyeler okuduğumuzda ya da eski Romalıların savaş arifesinde kesilen kurbanların iç organlarından kehanetler çıkardıklarını işittiğimizde veya yüce Lama konumuna aday ararken Tibetli rahiplerin kutsal bir göle gözlerini dikip öylece durdukları anlatıldığında kendimizinkinden tamamen farklı bir dünya görüşüyle yüzleşiriz. Bu kadim bakış açısından bakarsak, gerçeklik gizli anlamlara ve ayırt edici zihin tarafından kilidi açılacak bağlantılara gebedir.

Symbolist düşünce, dünyaya, bir tür *lisanmış* gibi bakar; bu dilde, insanlar, hayvanlar ve olaylar yaşayan bir kelime hazinesinin temsilcileridir. Bir çiçek uzak bir yıldız ile bağlantılı olabilir ya da bir hayvanın hareketleri oradan geçmekte olan yolcunun düşünceleriyle sarmaş dolaş olabilir. Şimdilerde bu gibi kavrayışları tamamen boşlamış durumdayız; sihir düşüncesinin ve sınıflandırma karmaşasının yarattığı yanlış bir yönlendirmeye bunları ilkel bir çağın kalıntıları olarak algılıyoruz. Bir dansçının uğurlu bale pabuçları olmasını hoş görürüz ama çoğumuz için günlük hayatımızdaki nesnelere ve rastgele olayların hiçbir özel anlamı ya da önemi yoktur.

Peki, gerçekten de bunlar geçersiz, önemsiz batıl inançlar mı sadece? Yoksa simbolist dünya görüşünü toptan reddetmekle, dünyaya bu gözle bakışın herkesçe malum aptallığı altında gizlenmiş bir anlayışı, bir feraseti göz ardı mı etmekteyiz?

İşin ilginç yanı, yükselen bilimsel ve laik düşünce akımına rağmen geçtiğimiz yüzyılların en önemli yaratıcı zihinlerinin ve düşünürlerinin çoğu simbolist fikirlere değer vermiştir. Emerson'un şu sözünü düşünün: "Her doğal hadise manevi birtakım hadiselerin sembolüdür."¹ Tanınmış bir denemesinde Alman filozof Schopenhauer, hayatımızdaki görünür kazaların altında yatan merak uyandırıcı tasarıma işaret eder; bu tasarım, bilinçli algımızı aşan daha derin düzenleyici bir ilkenin varlığını akla getirmektedir.² Yine bu düşünceyle ilişkili olarak, filozof ve matematikçi Gottfried Wilhelm von Leibniz bir teori geliştirmiştir: buna göre, hayatımızdaki dışsal olaylar, "önceden saptanmış bir ahengin"³ büyük ifadesi içinde içsel gelişmemizle örtüşmektedir. Çağdaşı Isaac Newton'un ise doğa fenomeninin temelinde yatan daha incelikli güç ve kanunlara dair derin gizli doğaüstü kavrayışları vardı. Ekonomist John Maynard Keynes'in gözlemlediği gibi, Newton "bütün evreni ve içindekileri bir *bilmece*, bir sır olarak göürdü; belirli kanıtlar katıksız düşünce ile ele alındığında anlaşılabilir bir sır, ... Tanrı'nın filozofların ezoterik kardeşliği bulmaları için düzenlediği hazine avına ait, dünyanın dört bir yanına sakladığı belirli mistik ipuçları."⁴

Daha yakın bir geçmişte, psikolog Carl Jung hayatımızdaki tesadüflerin verdiği tasarım hissini tanımlamak üzere eşzamanlılık (senkronisite) terimini ortaya attı.⁵ Avusturyalı selefi Paul Kammerer ise, tesadüfler hakkındaki araştırmasında, aynı olguyu kendi benzersiz teorileriyle açıklamak için *dizisellik* terimini kullanmıştı. Kammerer'in tesadüflerle ilgili araştırmasını inceleyen Albert Einstein'ın vardığı sonuç, "özgün ve katiyen saçma değil" olmuştu.⁶ Dünyadaki milyonlarca kişi tarafından zamanı-

mızın lider ruhani kişiliklerinden biri olarak kabul edilen Dalay Lama da kehanet ve alametlere inandığını bir süre önce açıkça itiraf etmişti.⁷

Bunun gibi, edebiyat alanında aynı düşünce akımından ilham alan pek çok büyük yazar buluruz. Epik eseri *Ulysses*'de İrlandalı yazar James Joyce sıradan deneyimlerin altındaki arketip gizli etkilerini vurgulayan bir gerçeklik vizyonu yarattığı gibi, hayatımızdaki olayların ince işlenmiş rastlantısal doğasının da altını çizmiştir. Joyce'u yüzüncü doğum yılında anmak için yazdığı makalede, Dan Tucker onun sembolist bakış açısı hakkında aşağıdaki görüşleri sunmuştur:

Joyce'un kitaplarında, başka yazarlarıkiyle kıyaslandığında, ters yüz edilmiş bir şey vardır: derine gömülmüş biçim ve orta yerde dağınıklık, karmaşa ve kaba saba şakalar. İlk bakışta şaka gibi görünen şeylerin sonradan yüzlerce ince iplikle birbirlerine bağlanmış olduklarını görürüz... önemsiz gibi görünen bellek ve çağrışımlar. Tam da bir maksadı ima edecek sıklıkta ortaya çıkıverirler. Bu söylemde fark ettiğiniz bir şey var mı? Kendi hayatlarımızda geçerli olan bir şey. Bu anlamda hayat da Ulysses'e benzer; bir sürü gelişigüzel olay ve tesadüfler, saçma konularda çeşitlemeler. Ama arada sırada bağlantılılığa, yapıya, gizli anlamlara işaret ederler; tam da onları aramamızı sağlayacak sıklıkta. Yaşadığımız olayların bir dizi anlamsız olaydan ibaret olmasını istemeyiz. Ve sadece biçim ve dokularıyla bile, Joyce'un kitapları bize anlamsız olmadıklarını anlatır sürekli.⁸

Robert Anton Wilson *Coincidence* (Rastlantı) adlı kitabında, Joyce'un yaşamından şu dramatik eşzamanlılık hikâyesini anlatır. Bir keresinde Joyce çok daha önceden müstakbel eşi ile flört et-

miş olan rakibi romantik akım yazarı Michael Bodkin'in mezarını ziyarete etmek üzere bir yolculuk yapar. Joyce'ın kısa hikâyesi "Ölümler"de olduğu gibi, Bodkin de yağmurda sevgilisine aşk şarkıları söyledikten sonra zatürreeden ölmüştür. Bodkin'in mezarını bulduğunda, tam yanı başındaki mezar taşında "J. Joyce" yazdığını görüp şaşkına döner. Wilson'a göre bu olay Jung'un kendisi henüz bu fenomene isim bulmamışken, Joyce'u ömrü boyunca eşzamanlılık ile uğraşır hale getirmiştir.⁹

Bir önceki asırda bir kıta uzakta, modern edebiyatta sembolizmin büyükbabası olan Herman Melville, edebiyatın simbolist dünya görüşüne en kalıcı tanıklığı olan *Moby Dick*'i hazırlıyordu. Yalnızca beyaz balina değil Melville'in hikâyesindeki her olay ve insan çoklu düzlemde işler. Şöyle yazar, "Dinle sen bir kez daha-küçük alt tabaka. Bütün gözle görülür nesnelere kartondan maskelerdir" (Bölüm 36)

Sembolist düşünce Almanya'nın en büyük yazarı Goethe'nin hayal gücünü de yakalamıştır. Ömrünün eseri *Faust*'un son sözlerinde şunu ilan eder, "Geçici olan ne varsa, hepsi mecazdır." Goethe de hayattaki pek çok olayı karakterize edermiş gibi duran o örüntü duygusunu merak eder ve bu tasarımın olası kaynağı üzerinde kafa yorardı. Aniela Jaffé şöyle yazar:

Goethe'ye göre insanın dışında olan düzenleyici bir güç vardır ki bu rastlantı olduğu kadar ilahi takdirdir ve zamanı sıkıştırırken mekânı genişletir. O buna "şeytansı" adını vermiş ve başkalarının Tanrı'dan söz ettiği biçimde söz etmiştir.¹⁰

Bu, felsefe, bilim ve edebiyat ustalarının merakını uyandıran şey neydi? Onların büyülenmelerini anlamak için, simbolist bakışın temelinde yatan elzem ön-varsayımlara aşina olmamız gerekir.

ANLAMLI BİR EVREN

Dünyanın şans ya da talih tarafından yönetildiğine ve maddeye bağımlı olduğuna inananlar ilahi olandan ve Bir'lik kavramından iyice uzaktırlar.

Plotinus, *Enneadlar VI.9*

Evrende anlam bulan insanın dünya görüşüne ortak olmak, bütün olayları ve olguları öğelerin muazzam düzenlenmiş bir bütünü olarak gören bir düşünce tarzına adım atmak demektir. Büyük bir romanın ya da mitin özenle düzenlenmiş örgüsü gibi gündelik deneyimlerin öğelerine de birbirleriyle yakından ilintili, içlerindeki her durumun yerli yerinde olduğu ve gelişigüzel gelişmelere sahip olmadıkları gözüyle bakılır. Böylelikle, görünürde önemsiz bir olay daha büyük bir anlam örüntüsünü çözümlenmekte önemli bir anahtar olabilir. Gökyüzünde uçan kuş, kritik bir anda çakan şimşek ya da rastlantı sonucu işitilen bir söz; bu gibi şeyler ancak daha geniş bir ilişkiler dokusunun kumaşı olarak algılandığında anlam kazanır. Onların anlamlarını çözmek, münferit bir olay veya ayrıntının nasıl daha geniş deneyim ya da gelişmelere uyduğuna dair bütünsel bir algılama yetisi gerektirir.

Bu görüşün altında, tüm olayların kendi başlarına daha büyük ve temel bir varoluş nedenine dayandıklarına dair derin bir inanç yatar. Doğayı hiçbir anlam veya bilinç barındırmayan maddi bir fenomen olarak gören modern mekanik dünya görüşünün tam aksine, geleneksel sembolist düşünce, dünyayı tüm olay ve algılanabilir formaların görünür hale geldiği ruhani zekânın temsil ettiği, tamamen akılla kaplı bir yer olarak algılar. İsveçli mistik ve bilim insanı Emmanuel Swendenborg'un *Cennet ve Dünya (Heaven and Earth)*'da söz ettiği gibi, "Cennetteki her şeyin insandaki her şeyde karşılığı bulunur." Daha derin ezoterik ilkeler ve derin fikirlerin görünür ifadeleri ya da "imza"ları olan, dolayısıyla daha

yüksek anlamlarına göre şifreleri çözülen bütün şeyler, bu ilke ve fikirleri yansıtır.

Pek çok kültürdeki dünyanın pek çok yönden rüyada gördüklerimize benzer bir tür düşü temsil ettiği görüşü, bu fikrin daha şiirsel bir ifadesidir. Örneğin, Taoizm’de bir gece rüyasında kelebek olduğunu gören, uyandığında ise adam olduğunu keşfeden biriyle ilgili bir hikâye vardır. Şimdi o aslında rüyasında kelebek olduğunu gören bir adam mı yoksa adam olduğunu düşleyen bir kelebek mi olduğunu nasıl anlayacaktır? Buda’nın dediği gibi;

*Bu fani dünyayı düşün dur sen; şafak vakti bir yıldız, dere-
de köpük, yaz bulutunda şimşek, ışığı titreşen bir lamba,
bir hayalet ve bir rüya.*

Semboliste göre, gerçekliğin özde rüyaya benzeyen niteliğini kabullenmek, bir dizi uzak erimli anlam taşır. Örneğin, deneyim kendi sembolik anlam boyutuna sahipse, onu rüya gibi yorumlamak da mümkün olmalıdır. Gelişmeleri dışı vuran hadise ve durumlar, bilincimizin daha derin düzeylerinde olagelen gelişmelerdir. Kadın veya erkek kahramanın yolculuğu sırasında karşılaştığı önemli gelişmelerin, sonunda daha büyük ruhani bir arayışın açığa çıkmasında rehber ve inisiye edici olarak tanımlandığı eski çağların mit ve destanlarındaki gibi, hayatta karşılaştığımız insan, olay ve yaratıklar kendi içsel süreçlerimizin açığa çıkmasında önemli ipuçları taşıyan ulaklar olarak görülebilir.

Bu şekilde, sıradan sanılan bir araba kazası içsel bir çatışma veya sorunu anlamamıza yarayan bir ipucu taşıyabilir; postada kaybolan bir iş başvurusu ya da bir hedefe ulaşma yolunda karşılaşılan diğer engeller öğrenilmesi gereken daha derin bir dersin yansıtıcıları olarak yorumlanabilirler. Rüya sembolleri gibi okunduğunda, sıradan oluşumlar eğitilmemiş gözlemcinin hiç kuşku lanmadığı derin bilgi ve öğretiler üretebilirler.

FARKLI BİR BAKIŞ

Ancak, sembolist dünya görüşünün kilidini açmak için birey tamamen farklı bir düşünce biçimine geçmelidir. Bilimsel modele dayalı çağdaş eğilimimiz, dünyayı mekanik rasyonellikle anlaşılan, görünür olgulardan ibaretmiş gibi görmeye yöneliktir. Ancak bizden önceki çağlar boyunca ezoteriklerle mistikler dünyayı *metafor* ve *analoji* merceklelerinden görmüşlerdir. Daha ince düşünülünce, bariz olanın ötesinde anlam boyutları içerdiği anlaşılan bir mesel ya da mit gibi, bu algı kayması sonucunda da sıradan deneyim, rasyonel zihnin ulaşamadığı malumat düzeylerinin açığa çıktığı bir şekil alabilir.

Sadece okunduğu gibi ya da maddiyatçı gözle görüldüğünde, örneğin benim büyücu hekimle yürüyüş yaparken gördüğüm o kuşun hayatımda olup biten hiçbir şeyle bağlantısı yoktu. Ama daha ince bir anlam düzeyinden bakılınca, uçuş yolundaki ani sapsma benim yaşamımın başka bir alanındaki ani yön değişimi ile benzeşmekteydi. Sonuçta, ancak kendi içsel dinamik *süreci* bağlamında, metaforik olarak bakıldığında, bir olayın daha derin bir şey önerdiği görülebilir.

Modern psişede büyük ölçüde uykuda olan metaforik düşünme yetisi, tıpkı gündelik yaşamdaki mecazi konuşma kapasitemiz örneğindeki gibi, sıradan rasyonel bilincin hemen altında yatar. Güzel söz söyleme biçimlerinde, durumları ve zihinsel halleri tanımlamak için hayale başvurur, (“Bu iş başıma çorap ördü”; “Seni görünce yüzümde güller açtı”) psişenin insan ruhunun sembolik diline yerleşmiş mecazi alt metinleri algılayan doğal sezgisel kapasitesine tanık oluruz.

Algıdaki bu değişim derin anlamlar taşır. Deneyimlerin mecazi boyutunu fark etmekle, kişi kişisel kavram ve çağrışımlar çerçevesinden, nesnel ya da evrensel anlamlar çerçevesine

geçer. Adeta psişenin bir Kopernik devrimi geçirmesi gibi, kişinin idraki de egonun yerelleşmiş bakış açısından daha uzaysal, benötesi bir referans noktasına kayar. Özel kavramlar katmanını soyup sıradan deneyimin arketipsel dramasını fark ettikten sonra, hemen önümüzdeki durum ve nesnel kozmik anlamın içlerine nüfuz etmesiyle kırılıp patlayıverirler. Doğrudan deneyimden uzakta olmaksızın, kutsal ya da arketipsel olanın sıradanlığın tam ortasında ikamet ettiği fark edilir; genel olan özel olanın içindedir.

Aynı zamanda, çelişkili görünse de, olayların arketip boyutunun farkında olmak onların somut veya sıradan anlamlarını ne azaltır ne de dışlar. Gerçekten de, geleneksel ezoterik kafa yapısına göre “manevi” ile “maddeci” düzlemler arasında net bir ayrılık da olmayabilir. Din tarihçisi Mircea Eliade'nin dikkati çektiği gibi, insanın evinin (sözgelimi tüm kozmosun yansımaları olması gibi) arketipsel önem taşıması, onu içinde oturanların ihtiyaçlarına normal pratik yollardan cevap verecek şekilde inşa edilmiş, bakım gerektiren bir bina olmaktan alıkoymaz.¹¹ Veya psikolog Sigmund Freud'a purosunun fallik bir sembol olabileceği söylendiğinde basitçe verdiği karşılık gibi, “Bu doğru da olabilir beyler, ama bazen bir puro sadece bir purodur.”

SEMBOLIST DÜŞÜNCE YASALARI

Bir dizi ilke ya da “yasa” geleneksel olarak sembolist dünya görüşü ile bağdaştırılır. Bu ilkeler, olgusal gerçekliğin her seviyesindeki olayların açıklanışına hükmediyor gibi görünmektedir. En önemli üçüne odaklanarak başlayalım: *tekabül etme [karşılıklık], yayılma ve yoğunlaşma*.

TEKABÜL

Büyük Evrensel Sempati Yasası'nı doğru anlayabilmesi için insanın önce psikolog veya filozof olması gerekir. Sadece astroloji değil... teosofi ve büyü bilimleri, özellikle de çekim ve itim yasalarının varlıkları bu yasaya bağlıdır.

H.P.Blavatsky

Pek çok antropolog ve filozofun öne sürdüğü gibi, geleneksel sembolik dünya görüşü, bütün şeyler ve olayların; benzeşim, tekabül, analogi, sempati ve benzerlik gibi adlarla anılan gizli saklı bir ilişkiler ağı tarafından birbirlerine bağlandıklarına inanır. Klasik mekanik fizik, farklı fenomenlerin birbirleriyle doğrusal sebep-sonuç bağlamında (bیلardo masasındaki topların etkileşimi örneğindeki gibi) ilintili olduklarını ileri sürerken, ezoterik bakış, olgular arasında daha ince titreşimsel rezonans veya anlam yoluyla da ilişkiler olabileceğini savunur. Filozof Plotinus'a göre, bu görüş bir enstrümandan çıkan notanın benzer şekilde akort edilmiş bir başka enstrümanın onunla sempati içinde, birlikte titreşmesiyle kıyaslanabilir. Benzer şekilde, bütün şeyler kendi titreşim hızlarına veya akortlarına sahiptir ve bütün diğer şeylere ya *sempati* (ahenkli akort) ya da *antipati* (ahenksiz akort) ile dolanmıştır. Örneğin, toprak ve su elementleri ahenkli sempati erdemiyle uyumlu, su ve ateş ise doğalarından gelen bir anlaşmazlık ile uyumsuzdurlar.

Tekabül kavramının adı kötüye çıkmış halini, duygudaş büyüden tanırız; büyücü, bir düşmanın resmini ya da kuklasını kullanarak kişinin başına kötülük gelmesini sağlar. Bu uygulamanın altında yatan temel inanç her nesne veya insan ile onun temsili arasında gizli bir bağ olduğudur. Bazılarının *benzeşim* dediği ya da benim "apaçık tekabül" (veya bariz) demeyi yeğlediğim bu gibi örnekler teknik olarak dışsal formların tekabülü şeklinde sınıflandırılabilir.

Bu daha bariz dışavurumun ötesinde ise, tekabül ilkesi daha incelikli şekillerde ortaya çıkabilir; öyle ki, kişi bunda dış görünüşte değil ama iç anlamında (ya da niteliğinde) bir rezonans bulabilir. Burada, birbirinden ayrı olaylar ya da nesnelere arasındaki bağlantı -“vudu” bebek ile modellik ettiği kişide olduğu kadar- bariz değildir; daha ziyade algının metaforik değişimi aracılığıyla kavranabilir. Bu tür tekabüle örnek olarak, görünürde çok farklı olgular olan ateşin, bıçağın, kırmızı rengin, sporcuların ve her tür dövüşün, savaşın, mücadelenin, astrolojik ve arketipsel güç ilkesi Mars kategorisi altında sınıflandırılmasını gösterebiliriz. Aralarında bariz bir bağlantı olmasa da, bu değişik fikirler arketipsel bir rezonanstaki ya da “metaforik” bir tekabülde benzeşirler. Zaman içinde bu ince ilişkilere olan inanç, ezoteriklerle büyücüler tarafından hem doğayı anlamakta hem de onun dinamik enerjileriyle çalışmakta kullanılan ayrıntılı tekabül etme tabloları haline getirilmiştir.

Mecazi tekabül ile apaçık tekabül arasındaki bu ayrıma ek olarak, geleneksel ezoterik düşünce, tekabülün *yatay* ve *dikey* formları arasında da bir ayırım önerir. Yatay tekabül, aynı deneyim düzlemindeki iki ya da daha fazla şey arasındaki hemen göze çarpmayan benzeşme olarak tanımlanabilir; tıpkı ateş, bıçak, savaş, Mars gezegeni ve kırmızı renk arasındaki ilişkide olduğu gibi. Öte yandan dikey tekabül, tamamen farklı oluş düzlemleri arasındaki hemen göze çarpmayan ilişkiyi kast eder; sözgelimi fiziksel ateş sembolü ile ihtiras ya da öfke gibi ruh halleri arasında bağlantı kurduğumuz gibi veya fiziksel çember sembolü ile daha yüce manevi bütünlük ilkesi arasındaki bağlantı gibi. “Yukarıda ne varsa, aşağıdaki de odur” Hermes deyişiyle ya da “Dünyada en küçük bir şey bile yoktur ki kendisinden daha yüce bir şeye bağlı ve bağımlı olmasın” kabalist sözüyle atıfta bulunulan türden bir tekabül edıştır bu.

Sonunda, tüm fiziksel biçim ve fenomenler eşzamanlı olarak hem dikey hem de yatay tekabül ediş düzenlerinde yer alırlar.

Yani, maddi düzlemdeki her nesne ya da olay hem başka maddi fenomenlerle ilişkilidir hem de daha ince varoluş düzlemlerindeki yüksek örüntülerle. Bu nedenle, ezoterik insan, eninde sonunda her şeyin birbiriyle ötüşmesi bağlamında, örtüşmeyen hiçbir şey olmadığı sonucuna pekala varabilir.

YAYILIM [Sirayet]

Deniz kıyısında duruyorsun, dalgalar kıyıya eski bir şapka, eski bir kutu, tek pabuç, ölü bir balık atmış ve hepsi öylece sahilde duruyor. Sen, "Ne saçma tesadüf!" dersin. Çinli zihin ise, "Bunların bir arada olmalarının anlamı nedir?" diye sorar.

Carl Jung, *Sembolik Hayat*

Tekabül ilkesi incelikli bir form veya ilişkiden kaynaklanan fenomenler arasındaki ilişkiyi anlatır. Aksine, yayılma ilkesi, örneğin ayrıldıktan sonra birbirlerinden zaman ve mekânda çok uzaklaşmış olsalar bile, bir kez temas etmiş olan olgular arasında yakınlık yoluyla var olan bağı tarif eder. Tekabül teorisinde olduğu gibi, bu ilkenin de en tanıdık örneği bir büyücünün bir başka kişinin giysilerinden veya bedeninden (tırnak, saç gibi) bir şekilde ait olduğu insanla bağını sürdürdüğü inancıyla aldığı malzeme ile ayinsel bir çalışma yapmasıdır.

Burada da, yayılmanın daha kaba örnekleriyle daha ince biçimleri arasındaki farkı görmeliyiz. Şimdi incelikli yayılmaya bir örnek verelim. Aşağıdaki, incelikli bir yayılma örneğidir. *Kutsal Mekânlar (Sacred Places)* adlı kitabında, çevre psikologu James Swan beklenmedik biçimde kendisine Dean Martin tarafından verilen takım elbiseden söz eder. Bu armağanın, düşündüğü mesleki değişimlerle aynı döneme denk gelmesi nedeniyle, Swan bu olayı, çalışmalarını özel, neredeyse inziva düzeyinde bir alanda

utmak yerine daha halka açık bir arenaya taşınması yönünde sembolik bir bilgi veriş olarak yorumlamayı seçer. Bu olayda armağanın anlamı Swan'ı şarkıcı ile somut bir şekilde bağlaması, hatta ona giysi ortamıyla iletilen ince bir enerji değildi. Aksine, ünlü bir performans sanatçısıyla geçmişten gelen bir bağ nedeniyle, giysilerin tam da bu anda ele geçmesi, sembolik halka açılma ilkesine bir yakınlık ya da yayılmayı önermekteydi.

Bu türden örnekler birbirleriyle fiziksel boyutta temas etmiş olan elementler söz konusu olduğundan, mekânsal yakınlık bağlamında yayılma ilkesine örneklerdir. Bu ilkenin ayrıca zamansal bir ifadesi de olabilir; eşzamanlı olarak meydana gelen iki ya da daha fazla olay aradan çok zaman geçince bile birbirleriyle inceden ilintili olabilir. Örneğin, yeni iş kuran bir adam, aynı gün erkek kardeşinin piyangodan bir milyon dolar kazandığını keşfedebilir. Bu iki olay fiziksel anlamda bağlı olmasa da, aralarında benzerlik ya da tekabül etme ilişkisi olmasa da, zamanın aynı noktasında olmaları (ya da aynı noktasına değmeleri) sembolist tarafından anlamlı kabul edilerek, adamın iş hayatında şanslı olacağı şeklinde okunabilir. Aynı fikir, bireyin doğum anında bulunan koşulların onu bekleyen kaderin habercisi olduğu inancında görülebilir. Bu kavram dördüncü bölümde daha ayrıntılı biçimde araştırılacaktır.

Yayılmı ilkesi ayrıca şekillerin ya da fenomenlerin yakınlık özellikleriyle birbirleri üzerinde oluşturdukları ince etkiyi de kapsar. Eskiler tam da bu yüzden, kutsal emanetlerin, buldukları çevreyi ve buraya yaklaşan kişilerin maneviyatını etkilemeye muktedir olduğuna inanırlar; kötü ya da şanssız birinden çevresindekilerin talihine ya da ahlakına kötülük bulaşacağına inanmaları da bu nedenledir.

Tam tersi bir yoldan, modern bilim ev aletlerinin veya elektrik hatlarının elektromanyetik alanlarını ya da farklı nesnelerin yaydıkları radyasyonu kesin isabetle ölçebilir. Bu gibi etki biçimleri

somuttur ve deneysel yöntemler kullanılarak kolayca analiz edilebilir. Peki, örneğin geomantik Çin felsefesi Feng Shui’de belirlenen belirli bir hayvanın hatlarını taşıyan bir dağ ya da kayalığının o hayvanın taşıdığı sembolik özelliklere uygun olarak, yakınında yaşayanların kaderini etkilediği gibi bir düşüncüyü nasıl salt nicel şartlarda ölçebiliriz? Veya bu eski sanatın bir uygulayıcısının ileri sürdüğü gibi, kumarıyla ünlü bir kıyı şehri yakınındaki suyun o şehirden akan para gibi “kirli” ya da yasadışı olacağı görüşünü ölçebilir miyiz?¹²

Bu gibi örnekleri kavramak için güç ya da enerji kavramlarına değil, sembolizm kavramına ve biçimlerle olguların daha derin arketipsel anlamlarının birbirini etkilediği inancına bakmak gerek. Bu görüşe göre, her şey, daha geniş bir sembolik alanın içine gömülüdür; burada her parça, süregiden bir anlam denizi üzerinde kendi benzersiz etkisini ortaya koyar; bu anlam, nicelikten ziyade niteliklidir. Bu gibi nitelikler deneysel ölçüye duyarlı değildir zira ancak metaforik bir bilinç durumu aracılığıyla kavranabilirler.

YOĞUNLAŞMA

*Bir kum tanesinde bir dünyayı görmek
Ve cenneti bir kır çiçeğinde,
Avucunuzda sonsuzluğu tutmak
Ve ebediyeti bir saatte.*

William Blake

Genellikle tekabül veya yayılım teorilerinin alt grubu olarak tarif edilen yoğunlaşma kendi başına bir kategori olmayı hak edecek kadar öne çıkar. Basit bir tanımla, yoğunlaşma terimi (sıklıkla Freud’un kuramlarıyla bağdaştırılır) bir şeyin veya parçanın

daha büyük bir bütünü ya da varlığı kapsayışını betimler. Gerçekten de, bu ilkeye her sembolün daha geniş bir anlam kütesini ifade eden bir biçim işlevini taşıdığı, sembolizm kavramının tanımlayıcısı gözüyle bakılabilir. Çok daha geniş bir görüntüyü yansıtan dışbükey (balıkgözü) bir ayna gibi, bir sembolü kavramakla, kendisinden damıtılan çok daha büyük bir fikir ya da bilinç halini kavramamız mümkün olabilir.

Bu kavram, Doğu edebiyatında her belirgin parçanın tüm değerlerini yansıttığı İndra'nın kozmik değerli taşlar ağında ifade bulur. Ezoterik gelenekte, her insanın tüm evreni içinde barındırdığı inancına dair bu fikir mikrokozmos doktrininde de görülür. Dışarıdaki evrenin içimizdeki bir yansıması olduğunu öne süren kadim astroloji sisteminin temelindeki de bu felsefi ilkedir. Herman Melville'in *Moby Dick*'te ifade ettiği gibi, "Ey doğa ve ey insan ruhu; maddede en küçük bir atom dahi yoktur ki zihinde kurnaz karşılığı olmasın, benzeşimleriniz o kadar bağlıdır birbirlerine." (70. Bölüm).

Aslında, mikrokozmos ilkesi kendisini pek çok şekilde dışa vurabilir. Örneğin, nasıl insan bedeni tüm evrenin mikrokozmos bir yansıması olarak görülebiliyor ise, bedenin parçalarının yoğunlaşmış şekilleri ya da mikrokozmosu da tüm beden ya da kişiliğin yansımasıdır. Bizi bu fikirlere en aşına kılan, ellere kişinin simgesi gözüyle bakan el falı sanatıdır. Kaldı ki ezoteriğe göre bedenin ağız, ayaklar ve hatta gözler gibi bütünü içinde barındıran pek çok parçası vardır. Ana akım biyolojide dahi, benzer bir fikri biraz farklı bir biçimde bulabiliriz: genetik kordonun kimyasal bileşkelerinin tanımladığı orantılar çerçevesinde, DNA'nın yapısında, bedendeki her hücrenin tüm bedenin genetik yönergelerini içinde barındırma özelliği bulunur.

Geleneksel toplumlar, örneğin Mısır firavunları ve antik Çin imparatorları gibi, belirli bireylere, tüm toplumun mikrokozmosları gözüyle bakarlardı. Bu kişiliklerin yaşamlarındaki kaza,

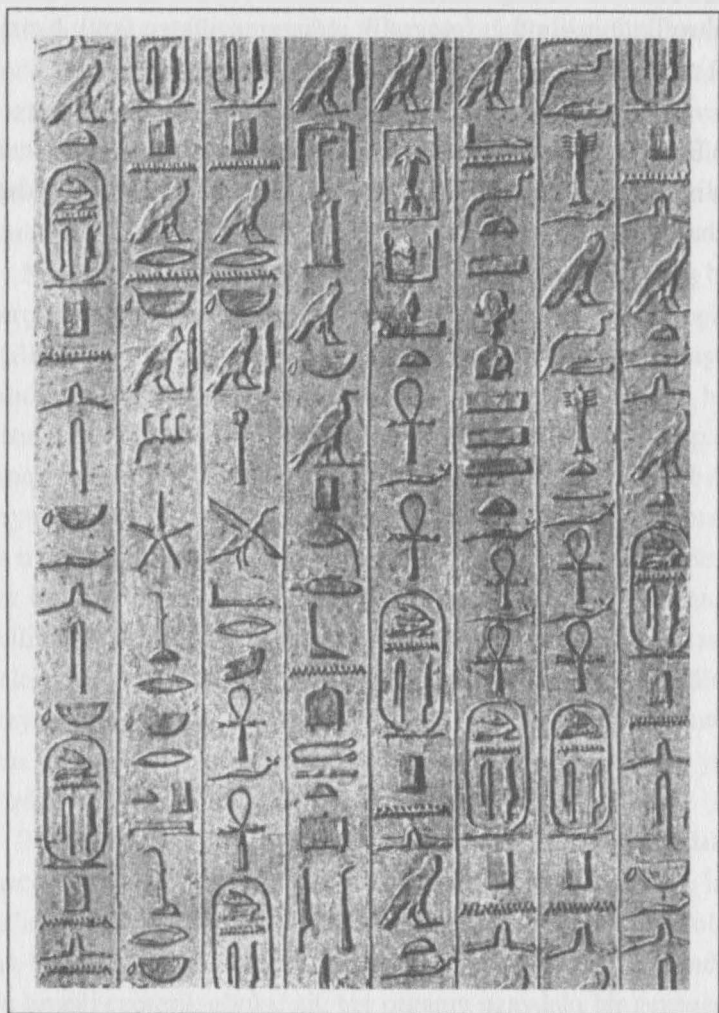
hastalık ya da talihlerindeki ani sapmalar tüm ülkenin talihine dair ipucu ya da alametler bulmak üzere yakından izlenirdi. Kral Arthur döneminde geçen, hastalığı esrarengiz bir biçimde tüm krallığının umutsuz durumuyla iç içe geçmiş Balıkçı Kral masasında, kralın şifa bulmasıyla nihayet krallıkta huzur sağlanır. En yozlaşmış haliyle, bir de günah keçisi kavramında aynı fikir vardır. Burada, tek birey ya da hayvan bir toplumun başına gelen tüm felaketlerin kaynağı olarak saptanır ve buna göre muamele görür.

Nasıl ki uzamda belli insanlar ya da noktalar daha geniş bir gerçekliği kapsayabiliyorlarsa, zamanda da belirli anlar geçici eğilimleri ya da gelişmeleri verili bir anın ötesinde yoğunlaştırabilirler. Bunun sonucunda, beklenmeyen bir kriz kişinin hayatında yer alan daha geniş meseleler yumağının veya arketipsel dinamiklerin şifrelerinin çözümlenmesi olarak ortaya çıkabilir veya bir çocuğun doğumu sırasındaki olaylar onun tüm hayatında meydana gelebilecek bir yoğunlaşmaya hizmet edebilir. Benzer biçimde, pek çok kehanet sisteminin temelinde; zamanın belli bir noktasında seçilmiş bir eylemin, (rune açılımları, rastgele tarot kartı seçilmesi, kristal küreye bakıldığında görülen vizyonlar gibi) sorgulayan bireyin yaşamındaki büyük örüntüden bir minyatür veya bir bakış sunarmış gibi görüldüğü yoğunlaşma ilkesi bulunur.

Tekabül ve yayılım gibi, yoğunlaşmanın da açık olan ile daha mecazi biçimleri arasındaki farkı görmek gerekir. Örneğin, İncil'in bir mikrofilm kopyası büyük İncil'in bir yoğunlaşması olarak betimlenebilir ama son derece fotografik ve bariz anlamda. Bu örneği ezoterik görüşe ait, her organın uzaydaki bir gezegenle ilişkilendirildiği güneş sistemi ile evrenin fiziksel bedendeki yoğunlaşmasıyla kıyaslayın. Böylece, bireyin Güneşi içinde barındırdığı söylenebilir. Burada, güneş sıcak gazlardan oluşan içsel bir top değil, bedenimizdeki kalp şeklini almıştır ve benzeşik

biçimde, hem insan bedeninin merkezidir hem de yaşamın düzenlendiği merkez olarak iş görür. Bu gibi vakalarda iç ile dış, çok küçük ile çok büyük arasındaki mikrokozmosmik bağlantı, İncil'in mikrofilminin alındığı fotografik indirgemecilikten farklı biçimde, mecazidir.

Bu temel felsefi kelime dağarını saptamış olarak, şimdi sembolist dünya görüşünün insan düşüncesinin gelişiminde oynadığı daha geniş role dönüyoruz.

İKİNCİ BÖLÜM

UNUTULMUŞ BİR DİL

Tamamen seküler dünya, bütünüyle kutsallıktan çıkmış kozmos, insan ruhunun tarihinde yeni bir keşiftir.

Mircea Eliade; *Kutsal ve Dindışı*

AŞAĞIDA, SEMBOLİST GELENEĞİN KÖKENLERİ, gelişimi ve nihayet düşüşü ile çeşitli dönem ve kültürlerde kendisini nasıl ifade ettiğine kısa bir bakış bulunuyor. Tamamını kapsayıcı olması amaçlanmasa da, bu genel bakış geleneğin bugüne taşınan mirasını değerlendirmekte değerli bir perspektif oluşturacaktır.

KÖKENLER

Sembolist dünya görüşünün tam ne zaman ve nerede başladığını kestirmek imkânsız olsa da, kökleri dini düşüncenin ilk uyanışlarına uzanacak kadar eskidir. Esin kaynağı yıldırım ile karşılaşmak mı, ölümün doğal gizemi mi yoksa gece göğün sonsuzluğu mu bilinmese de; en kökten haliyle dinsel dürtü, gerçekliğin sembolik boyutuna ve sıradan deneyimin derinliğine uyanış idi. Fiziksel bir fenomen olmaktan çıkan gerçeklik, kendi ötesini

gösteren, daha derin, gizemli bir varoluş gerekçesiyle bağdaşır bir şey olarak algılanıyordu. Bu ilksel içgörü, gündelik yaşamdaki fenomen ve olayları birer anlam aracına dönüştürüyordu. Mircea Eliade'nin dediği gibi,

Kendimizi kadim topluluklardaki dindar perspektifine yerleştirdiğimiz an gördüğümüz şudur;...dünyanın varoluşunun "bir anlamı" vardır, "bir şeyler söylemek" istemektedir, dünya ne dilsiz ne de saydamdır, amacı ve anlamı olmayan atıl bir şey değildir. Dindara göre, kozmos yaşar ve konuşur.¹

Bu uyanıştan giderek daha karmaşık hale gelen bir dizi inanç ve uygulama ortaya çıktı. Her aşamada, bu fikirleri o gün geçerli olan mitsel çerçeve şekillendirip bilgiyle doldurdu. Böylece, olasılıkla, pek çok topluluk için belirsizce tanımlanmış bir grup inanç ve hurafe olarak başlayan şeyler, zaman içinde giderek daha ince işlenmiş kuram ve fikirler kitlesi haline geldi. Hatta bazı durumlarda günlük hayat ve doğanın gizli işleyişiyle ilgili yarı bilimsel düşünce sistemleri oldular.

Örneğin, bir aşiret, kabile veya kültür basit bir tekabül anlayışını uygulayarak ayın döngülerini, ölüm ve yeniden doğmayı; bitki örtüsü, yağmur, kadının ay dönemi, dişillik, yılanlar (ayın evreleri değişirken deri değiştirirler) ve zaman ile değişim ilkelelerini bağdaştırabilir. Yaşamdaki bu benzeşmelere dair anlayış, ilk insanlığa hem fenomenleri yorumlamakta hem de doğal güçlerin istenilen amaca doğru pratik veya "sihirli" güdümünde yardımcı oldular. Bu çift yönlü vurgu modern yazarlar tarafından zaman zaman "teorik" ve "pratik" ezoterizm arasındaki ayırım olarak tanımlanır.² Erken dönem topluluklarında bu bilginin önde gelen uzmanı, gizli yasalar ve etkileri konusunda en ince anlayışa sahip olan ve yoruma dayalı sezgi ve pratik uzmanlık gerektiren durumlarda başvuru, şaman idi.

Ancak, yüksek uygarlıkların ortaya çıkmasıyla, alamet ve rüyaları okumaktan ritüellerdeki sembolik ilkelerin sihirli kullanımına kadar, yalnızca bir şamanla başlayan eklektik bilginin kaynağı, her biri kendi, eğitilmiş uzman ve kurallarına sahip ayrı bilgi alanlarına dönüşerek birer uzmanlık haline geldi. Bu ayrışma sürecinden; astroloji disiplinleri, *haruspisi* (hayvan iç organlarını okumak), el falına bakmak, rüya tabirleri ve önemli yetiler olan büyü ve şifacılık (ki bilim öncesi kültürler için büyük ölçüde derin sembolik ilkelere dayanırdı) gibi son derece karmaşık disiplinler ortaya çıktı.

SEMBOİZM: KİŞİSEL, KOLEKTİF VE EVRENSEL

Çoğu geleneksel toplumda, sembolist fikirler üç düzeyde uygulanırdı: kişisel, kolektif ve evrensel.

Kişisel düzeyde, sembolist düşünce belirli bireylerin koşul ve ihtiyaçlarına uygulanırdı ki biz bu kitapta büyük ölçüde bununla ilgileniyoruz. Burada, gündelik yaşamdaki alamet ve sembolleri inceleyerek, bireyler için kehanet içeren burç haritaları çıkartarak (eski zamanda genellikle ülke hükümdarları ve diğer önemli görevliler için de), kişisel rüya tabirleri yaparak ve buna benzer işlemlerle kişinin talihini önceden bilmek vurgulanırdı.

Kolektif düzeyde, sembolist ilkeler tüm toplum veya uygarlığın incelikli dinamiklerine uygulanırdı. Burada, uygulamacılar, politikada, sanatta, savaşçılıkta, sporda ve dünyanın değişimindeki eğilim veya gelişimleri yorumlar, her birine, topluluğun yaşamındaki talih değişimlerini nasıl yansıttıklarını anlamak için bakarlardı. Örneğin, şehrin ileri gelen bir kişinin evinin yanıp yıkılması tüm şehir için bir kehanet olarak okunabilirdi veya bir ay/güneş tutulması veya olağandışı göksel oluşum siyasi bir kri-

zin habercisi gibi görülebilirdi. Astrologlar, bu düzeyde, tüm ülke ya da örneğin savaş durumunda topluluğa dair bir olay için, kolektif kaderi yöneten daha derin örüntüleri keşif umuduyla, fal açarlardı.

Evrensel düzeyde, sembolist bakış açısı doğanın örüntülerini anlama ve sırrını çözmeye yönelikti. Evren, tüm biçimleriyle, ruhani gerçekliğin hakikatlerini çözen bir kitapmışçasına, burada sırlarını gözler önüne sererdi. Sembolist, insan bedeninin sembolik anlamını, bitkisel yaşam biçim ve süreçlerini, hayvan davranışları veya mevsimlerin ve gezegenlerin engin döngülerini incelemek suretiyle, Yüce Zihin'in işleyişini bir anlığına görebilmek umunduydu. Bu yaklaşımın uygulayıcıları, Pisagor gibi klasik dönem düşünürlerinden, daha yakın çağların doğa kanunlarının keşfinin katı fiziksel anlam ve önemden ziyade ruhani anlam ve önem taşıdığını düşünen mistik bilim insanları Kepler ve Newton'a kadar uzanır.

Buradaki önemli nokta, tarihteki tüm uygarlıkların sembolist dünya görüşünün esas öğretilerine bu düzeylerden biri veya birkaçında aktif olarak katılmış olmalarıdır. Kehanet, batıl inanç ve büyü ile takıntılı biçimde uğraşmakta kendini gösteren bu gibi ifadeler, deneyimin tüm yönlerine uzanan daha içkin, bütünü kapsayan muhtelif incelik düzeylerindeki sembolik vizyonları yansıtıyordu. Aşağıda, kadim kültürlerdeki sembolik düşüncenin bazı öne çıkan ifadelerine genel bir bakış bulunuyor.

MEZOPOTAMYA

Eski Mezopotamya'da sembolik olaylarla alametlere kafa yor- mak sistematik bir yola dönüşerek bazılarının modern bilimsel yöntemin doğuşu diye adlandırdığı noktaya varmıştır. Yüzlerce yıl boyunca, rahip vakanüvisler binlerce çeşit olağandışı olayı me-

todik biçimde kaydettiler. Amaçları gelecekte cereyan edecek olayları yorumlamak ya da önceden bilmekte kullanılabilecek bir veri yapısı oluşturmaktı. Bu kayıtların, değişen gözlemlere göre dönemsel olarak güncellenmesi ya da düzeltilmesi, katı birtakım inançlardan değil canlı, evrim halinde ve deneye dayanan bir düşünce sisteminden oluştuklarını kuvvetle öneriyordu. Örneğin, bir şehrin başına gelen bir felaketi takiben, şehirde üç bacaklı bir buzağı ya da şekli bozuk başka bir hayvanın doğumu derhal kaydedilirdi. Aynı olaylar zaman içinde tekrarlırsa, yine kaydedilerek onlara bu duruma benzer bir sonucun habercisi gözüyle bakılmasına dair resmi bir not düşülürdü.

Tarihçilerin “Babil’in Alametleri Dizisi” adını verdikleri bu gözlemlerin kayıtlı olduğu kil tabletler birkaç geniş sınıfa ayrılır. “Bir şehir bir tepeye kurulmuş ise” adı verilen toprağa dair alametlerle ilgili bir dizi tablette, örneğin, canavarımsı mahlûkların doğumu, hayvanların bir yerden bir yere hareketleri, tesadüfen işitilen ses veya sözlerin anlamı ya da bir kimsenin uykusunda sergilediği davranıştan çıkartılan alametler gibi olaylara dair kaygılar bulunur. Göksel ya da gökyüzündeki doğaya dair alamet ve sembolik olaylara odaklanan başka bir tablet grubunda gezegenlerin, Ay ve Güneş’in görünüşüne ve meteorolojik olaylara dair fenomenlerin ayrıntılı kayıtları, toplum içindeki gelişmeleri tahmin ve açıklama amacıyla kullanılır. Bu son gözlemler kategorisine bağlı olarak, pek çok modern âlim Batı astrolojisinin kökenlerinin İsa’dan önce birinci ve ikinci bin yılda olduğuna inanır.³

HİNDİSTAN

Hayatın rüyamsı karakterine olan inanca, bazı açılardan Hindistan’ın mistik ya da yoga temelli dünya görüşünün kilit taşı gözüyle bakılabilir. W.Y. Evans-Wentz’in yazdığı gibi, “Yogi,

rüyaları ve kendi üzerinde yaptığı psikolojik deneyler sonucunda tıpkı uyku halindeki gibi, uyanık kalma durumunun içerdiklerinin de tamamıyla bir yanılısına olduğuna inanmakla kalmaz idrakine de varır.”⁴

Muhtelif kaynaklarda da belirtildiği gibi, bu temel algı uzak menzilli ve son derece simbolist hayat görüşünün gelişimini olası kılmıştır. Örneğin, kadim mistik Hint metni *Artarva Veda*’da gece rüyaları tabirlerine bir bölüm ayrılmıştır. Onu izleyen bölüm ise uyanış alametleriyle kötülük belirtilerinin tabirlerine da irdir. Başka bir deyişle, uykumuzda içimizde olanlarla dışımızda olup bitenler aynı sembolik ağırlığa sahiptir, dolayısıyla aynı sembolik çerçevede yorumlanabilirler.⁵ Kolektif düzeyde, bu hassasiyet genel anlamda toplumda oluşan önemli sembol ve alametlere karşı keskin bir hassasiyete yol açmıştır; başka yerlerde de olduğu gibi, savaş ve kriz dönemlerinde önemi keskinleşen bir dikkat. Hindistan’ın büyük epiği *Mahabharata*, örneğin, savaşan iki büyük fraksiyonun, Kurular ile Pandavaların kaderlerinin habercisi olan alametleri şöyle anlatır:

Kurular tarafından pek çok feci rüya görülmekte ve Pandavaların zaferini tahmin eden birçok korkunç işaret ile dehşet verici alamet bulunmakta. Gökten göktaşları düşüyor, kasırga ve depremler oluyor. Filler tepiniyor, atlar yemek içmekten kesilmiş, gözyaşı döküyorlar. Atlar, filler ve adamlar az yedikleri halde kocaman dışkıları yapıyor, bilge kişiler bunun yenilgi işareti olduğunu söylüyorlar. Bunun tam aksine, Pandavaların binekleri oldukça mutlu ve vahşi hayvanlar onların kampında sağa dönen daireler çiziyor ki bu iyiye işaret. Oysa Kuruların kampında, bütün vahşi hayvanlar sola doğru daireler çiziyorlar. Tavus kuşları, yaban kazları ve turnalar Pandavaların izinden giderken, Kuruların peşi sıra akbabalar, kargalar, çaylaklar, yarasalar, çakallar ve sivrisinek sürüleri gidiyor.

Hindistan'da, sembolist düşünce'nin gelişimi, genel olarak başka kültürdekilerin aynası olsa da, (örneğin astrolojiye, büyü ve alametlere yapılan vurgu gibi), bu ülkede yükselen iki ezoterik düşünce sistemi vardır ki derin kapsamı ile karmaşıklığının dünyada eşi benzeri yoktur. Bu doktrinlerden birisi *karma* (ruhani sebep-sonuç ilişkisi) diğeri de *çakralar* (omurilik boyunca uzanan psiko-spiritüel merkezler). İleriki bölümlerde, bu doktrinlerin sembolist felsefenin anahtar öğelerinin daha kapsamlı kavranışına nasıl katkıda bulunduğu görülecektir.

MISIR

Tarihin tartışmasız en derin sembolist uygarlığı olan Mısır'ı, eski Batı âleminin çoğunluğu tüm felsefi ve ezoterik bilgeliğin kaynağı olarak görürdü. Mısırlılara göre dünya, tüm fenomenlerin daha yüksek ilkelerin yansıması olduğu bir hiyeroglif mesajlar deposuydu. Bu dil analogisi firavun kültürünü anlamakta elzemdir zira eski Mısır'da dile derin bir ruhani önem atfedilir; gerçekliğin ta kendisinin anahtarı olarak bakılır.

Hiyeroglif imgeler aynı anda birkaç çıkarım düzeyi içerirdi: (bir imge veya sesin belirli bir sesi temsil ettiği) fonetik, (bir imgenin doğrudan temsil ettiği fenomeni tasvir ettiği) resim-yazısal ve (bir imgenin çoklu fikir ve anlam düzeylerinde incelikli anlamlar taşıdığı) sembolik. Bu şekilde, hiyerogliflerden oluşan verili bir kelime aynı anda çeşitli anlam nüanslarını aktarabiliyordu; bu eğilim Mısırlıların çifte anlama duydukları hoşnutlukta açıkça yansıtılırdı. Dilin bu çok kademeli özelliği, tüm olay ve şekillerin eşzamanlı olarak pek çok farklı düzlemde yorumlanma potansiyeli ile hayatın kendisinin çok boyutluluğunda yansıma bulurdu.⁶

R.A. Schwaller de Lubicz, Robert Lawlor ve John Anthony West adlı yazarların ileri sürdükleri gibi, Mısır toplumu mimari-

den sanata, tüccar ve mühendislerce kullanılan ortak ağırlık ve ölçüm sistemlerine kadar, hayatın çok farklı yönleri hakkında bilgi veren, kapsamlı bir kutsal bilim temeline otururdu.⁷

ÇİN

Eski Çin zihninde, dünya en küçük çimen parçasından yıldızların hareketine kadar, engin bir ahenk ağının ifadesi idi. Gerçekliğin düzen içinde kavranışı, daha derin evrensel ilkelerin yansımaları idi. Bunların etkileşimleri hem içsel hem de dışsal tüm fenomenlerin muhtelif değişim biçimlerini yönetirdi.

Bu ilkelerin en önemlileri, fenomenal âlem ile onun “on bin şeyini” doğurmuş olan kozmik dişil ve eril, temel *yin* ve *yang* kutupları idi. Nasıl tüm imgeler ışık ve karanlığın karşılıklı oyunu olarak görülebilirse, tüm deneyimler de bu iki kozmik ilke arasındaki değişken denge düzeylerini yansıtır. Pirin hedefi bütün eylem ve düşüncelerde bu niteliklerin uygun dengelerini sağlamaktır.

Çin’deki tüm ezoterik sistemler şu veya bu şekilde bu kutuplaşma felsefesiyle uyumu yansıtır. Buna en dramatik örnek, büyük Çin eseri “Değişimler Kitabı” *I Ching*’dir. Bu eser, *yin* ile *yang* arasındaki ilişkilerin çeşitlemelerini ifade eden altmış dört arketipsel varoluş örüntüsü veya heksagramı [altı köşeli yıldız] tarif eder. Örneğin yere atılan çubukların oluşturduğu deseni gözlemlemek gibi, şansa dayalı kehanet teknikleri aracılığı ile bireyler herhangi bir durumda arketip dinamiklerinin altında yatan işleyişi saptayarak evrenin düzeniyle ahenk içinde olacak eylem biçimini anlayabilirlerdi.

Kolektif düzeyde, Çin ahenk kavramı, imparatorun kişiliği ve rolü ile yakından ilintiliydi. Mısır firavunu örneğindeki gibi, daha geniş krallıktaki uyum sağlayan ilke rolünde olan imparatorun Yeryüzü ile Gökyüzü arasında bir aracı olduğu anlayışı vardı.

Krallık içindeki her alamet veya alışılmışın dışındaki (yeryüzünde veya göksel) olay, gökyüzünün iradesinin imparator ve hükümranlığına dair potansiyel uyarı veya ifadeler olarak gözlemlenirdi.

YUNANİSTAN

İlyada ve *Odyseia* gibi destanlarda, eski Yunanlıların sembolist görüşlerine pek çok örnek bulabiliriz. İki örnek vermek gerekirse, Homerus'un Troya'daki zaferden sonra Menelaus'un sarayındaki kuş alametlerini betimlemesi veya İtaka'ya dönüşünde, bir işaret vermesi için Zeus'a dua eden Odysseus'un pırl pırl gökyüzünde duyduğu gök gürültüsü, eski Yunan kültüründe sembolist düşüncenin oynadığı önemli role tanıklık eder.

Akılcı bir dönem olan MÖ beşinci yüzyılda Perikles Atina'sında bile, sembolist hayal gücü Yunan zihnini biçimlendirmeyi sürdürmekteydi. Cicero bize Atinalıların tüm önemli kararlardan önce *manteis* (işaret ve sembollerini yorumlayanlar) çağırdıklarını anlatır. Bu gibi bilgiye Yunanlıların verdikleri önem, (Prometheus'un gökyüzünden getirdiği sanatlar arasında kehanetin de olduğuna dair Aiskilos'un aktardığı) hikâyeden de bize yansır. Bu sanat, önem sırasına göre tıp ve madencilik arasına yerleştirilmiştir. Bu armağan sayesinde insanlar anlamı meçhul alamet ve seslerden, yollardaki işaretlerden ve pençeli kuşların uçuşlarından anlam çıkartabilirlerdi.

Günümüzde sıradanlaşmış "kişiyeye özel" yıldız haritasına göre fal okumanın öncüsü olan Yunan toplumunda, astroloji de can alıcı bir role sahip idi.

Yunan kültüründeki sembolist geleneğin en önemli ifadeleri arasında dev kişilik Pisagor vardı. Kısmen mistik kısmen bilimci olan Pisagor, Batı düşüncesinin gelecek iki bin yılını etkileyen bir ezoterik ile matematiksel fikirler yapısı oluştur-

du. Öğretileri ve yaşamı hakkında kesinlikle bilinen pek az şey olmakla birlikte, Pisagor'un dünya görüşünün başlıca özelliğinin matematiksel ahenk algısı olduğunu söyleyebiliriz. Olasılıkla esin ve bilgi kaynağının çoğunluğunu oluşturan Mısırlılar gibi, Pisagor da kişisel deneyimler dâhil, dünyadaki her şeyin, müzikal bir ahenk içindeki, geometri ve sayının ifadesi olduğuna inanırdı. Bu kavramı, matematiksel özelliklere gönderme yaparak açıklardı. Platon daha sonra Pisagor'un etkisiyle, benzer bir doktrini, gündelik dünyamızda beden bulan tüm biçimlerin yüce ilkelerin (veya "idea"ların) daha ince düzlemdeki yansımaları olduğunu öğretecekti.

ROMA

Etrüsk, Yunan, Babil ve yerli halktan kaynaklanan öğelerin bir karışımı olarak, eski Roma'nın sembolist uygulama ve inançları, toplumun her seviyesinde baskın (hatta bazen saplantılı) bir etkinin temsilcisi idi. *Augurs* (işaret ve sembolik olayların yorumcusu) adlı bir rahip okuluna, tüm din ve devlet işlerinde resmi düzeyde danışılırdı. Cicero ve Livius gibi yazarlar eski Romalıların yaşamlarında sembolist düşüncenin pek çok renkli örneğini kaydetmişlerdir. İkinci Kartaca Savaşı ile bağlantılı alamet ve kehanetlerin kaydedildiği ünlü bir olay vardır. MÖ 218 yılının kışında, Romalılar şu olağanüstü olaylar dizisiyle sarsılmışlardır: "Picenum'a taş yağdı" bu sırada "Galler'de bir kurt bir nöbetçinin kılıcını kınından çekip götürdü." Bir sonraki yıl Falerii'de "gökyüzü yırtılmış gibi açıldı ve bu açıklıktan büyük bir ışık fışkırdı; aynı anda kehanet masaları küçüldü ve üzerinde 'Mars mızrağını sallıyor' yazılı olan devrildi." Suetonius da bize Julius Sezar'ın katlinden önce görülen acı alametleri anlatır: "Sezar'ın Rubicon Nehrine suya yolladığı atlar su içmeyi reddederek su gibi gözya-

şı döktüler; *haruspeks* (kâhin) Spurrina Sezar'ı Mart'ın Ides gününe dikkat etmesi için uyardı; Ides gecesinde ağzında bir defne dalı taşıyan çalığışu Pompei mahkemesine (Senato) doğru uçtu ve orada her cins kuş onu kovalayıp mahkemenin içinde paramparça etti; nihayet öldürülmesinden önceki gece, Sezar rüyasında zaman zaman Jüpiter'in elini sıkarak bulutların üzerinden uçtuğunu gördü. Karısı Calpurnia ise aynı gece damın çöktüğünü ve kollarında yatan kocasının bedenine enkaz parçaları saplandığını gördü.⁸ Görüyoruz ki, hayvan davranışları, tanrısal olan ve olmayan kehanetler ve rüyalar Romalılar tarafından olayların kesin tahminçileri olarak görülürdü.

HIRİSTİYAN BATI

Örgütlü Hıristiyanlık her ne kadar eski geleneklere bağlı pek çok pagan inanç ve uygulamayı yasaklamaya teşebbüs ettiyse de, bunların çoğu ya yeraltına itildi ya da Hıristiyan dinine özel biçimlere büründürülerek yeniden ortaya çıktı. Örneğin evrensel düzeyde; geleneksel sembolistlerin evrenin kutsal gerçeklerin sırrını taşıdığı inancı, Hıristiyanlar tarafından ortaçağda Kitabı Mukaddes'teki ilkelere doğadan ipucu ve imzalar arayıp bulmakta kullanıldı: Bitki türünün yaşamı, ölümü ve yeniden canlanması, İsa'nın ölümü ve yeniden dirilişinin alegorisi olarak okunur, *bestiary* denilen hayvanlar âlemine dair kitaplardaki betimlemelere ise adayların selamete eriş yolculuklarında çözecekleri ruhani dersler gözüyle bakılırdı. Bu yaklaşımı destekleyen Aziz Pavlus şunları yazmıştır: "Dünyanın yaratılışından gelen O'na dair görünmez şeyler, O'nun ebedi gücü ve tanrılığı bile, yapılan şeyler tarafından anlaşılmiş olarak, açık seçik görülebilir" (Romalılar 1:20). Kolektif düzeyde, tarihi olaylara da Hıristiyan inançları çerçevesinde bakılabiliyordu:

1666'daki büyük Londra yangını Tanrı'nın şehrin vatandaşlarına dini eksikliklerinin altını çizmek üzere gönderdiği bir işaret olarak görüldü, Roma'nın 476'daki düşüşü Aziz Augustine tarafından dünyada yeni bir Hıristiyan düzeni kurulacağını hazırlığı şeklinde yorumlanmıştır.

Ortaçağ simbolist düşüncesinin sık sık basite indirgeme özelliğinin aksine, Rönesans'ın zengin entelektüel ortamı karmaşık yeni bir simbolist felsefe dalgasını olası kılmıştır. Büyük ölçüde Floransalı âlim Marsilio Ficino'nun (o zamanlar Mısır kaynaklı olduğu düşünülen) kadim ezoterik metinleri tercümesi ile ortaya çıkan büyü ve simyaya dair eski metinler eninde sonunda Kabbalistik ve ezoterik Hıristiyan düşünce akımlarıyla birleşip asırlar boyunca Avrupa'yı etkisi altında bırakan okült temaların benzersiz, yeni sentezini oluşturdu. Bu "ezoterik Rönesans" içinde en çok öne çıkan kişilerden biri, İtalyan metafizikçi Cornelius Agrippa'dır. *de Occulta Philosophia* adlı ansiklopedik eserinde, bu evrimleşmekte olan geleneğin nispeten önemli fikir ve konularının tek bir eserde sentezini yapmıştır.

Symbolist düşünceye bu eşi benzeri olmayan yaklaşım, ilk yerleşimciler tarafından kolonilere taşınmıştır. Püriten New England'da, olay ve kazalar sıklıkla Tanrı'dan gelen mesajlar şeklinde yorumlanırdı: Trajediler Tanrı'nın onaylamadığı şeyleri veya dindarlığın Hz. Eyüp sabrı ile sınanmasını ifade eder, başarı ile iyi talih ise yüce onayı veya ödülü ima ederdi. İlk Amerikalı Evangelistlerden Püriten rahip Cotton Mather bugün belki bir "eş-zamanlılık güncesi" olarak adlandırabileceğimiz bir defterde tüm olağandışı veya rastlantısal olayların dini işaretlerini incelemek niyetiyle, ciddi kayıtlarını tutardı. Bir pazar ayınında kilisede görülen bir yılan, cemaate şeytanın baştan çıkarıcılığına karşı bir ders olarak yorumlanabilir; boğulmaktan veya ciddi bir kazadan kurtulmak ise, Tanrı'dan yollanmış kişisel bir uyarı mesajı gibi okunabilirdi.

İSLAM DÜNYASI

Hıristiyanlıkta olduğu gibi, Müslüman geleneği de alametlerle kehanetler içeren uygulamalara dair yaklaşımında hatırı sayılır değişimler geçirdi. Ama hepsinin altında Peygamber'in kendi öğretilerine dayanan değişmez bir sembolist görüş yatmaktaydı. Kuran der ki; "O'nun methiyesine mazhar olmayan hiçbir şey var olamaz." Bütün dünya İlahi olanın bir ifadesi idi ve onun bilinçli elişisi olarak okunabilirdi. Gerçekten de, yazılı Kuran'ın tamamlayıcısı, Müslüman ulemanın "Kozmik Kuran" olarak gördüğü, dünyanın cisim

bulmasının ta kendisi idi. Doğadaki her yaratıkta veya fenomende büyük kutsal kitabın sözleri yazılıydı. Bütün şeyler pirin yorumlayabileceği "işaretler" (ayetler) idi.⁹

Arap astrologlar

Bu ruhla, büyük İslam düşünürleri, bilime, varoluşun yüce vasıflarını ortaya çıkartmaya muktedir, temelde kutsal bir faaliyet olarak bakarlardı. Doğanın yasalarını anlamak suretiyle, insan Allah'ın dünyadaki varlığını idrak etmeye yaklaşabilirdi. Orta Amerika'daki Mayalardaki gibi, bu keşif süreci esasen astroloji ve matematik etrafında dönüyordu. Kahire, Halep, Bağdat ve Musul'da Müslüman düşünürler eski Yunan astrologların mirasını, nihayet Avrupalılar tarafından keşfedilip Batı kültürünü yeniden canlandırarak Avrupa Rönesans'ının ana katalizörü olana dek,

canlı tuttular. Müslüman astrologlar disiplinlerine sadece bir tahmin yöntemi değil, aynı zamanda manevi gelişim için bir araç olarak bakarlardı. Yazar ve araştırmacı Anthony Aveni'nin işaret ettiği gibi, bir Müslüman kadın veya erkek "kendi gerçek kozmik boyutunu keşfedebilir ve varoluşun bu en ulvi yönünün gündelik yaşamını nasıl etkilediğini bilirdi. Burada evrende birlik ve düzen elde etmenin bir yolu bulunmaktaydı."¹⁰

EZOTERİK YAHUDİ GELENEĞİ

Sembolist inanç ve uygulamalara yaklaşımında tüm dış görüşlere karşı daha tutucu olmakla birlikte, Yahudi kültüründe tüm diğer büyük sembolist geleneklerle pek çok ortak yönü bulunan önemli bir ezoterik düşünce yapısı gelişti. *Kabala* adıyla bilinen Yahudi ezoterik düşüncesi tüm varoluşun temelinde yatan, özellikle İbrani alfabesinin yirmi iki harfiyle Kabalist Hayat Ağacı'nın on *sefirotunda* (enerji ilkesi) görülen bir evrensel ilkeler doktrini içeriyordu. Yahudi ezoterik düşüncesi bir de Mısır ve Babil kaynaklarından etkilenmiş güçlü, hatırı sayılır gizlilikte bir büyü ve okült bilimi ile gündelik hayata dair kesinlikle Tanrı'nın hikmetine ve eşzamanlılığa dayalı görüşler içeriyordu.

Örneğin, Kabalist düşünceye göre, bireylerin kendi manevi kaderleri veya *tikun*'ları kendi ellerindedir ve gündelik yaşamlarındaki olayları dikkatle gözlemleyerek yüce bilgeliğin gizli işleyişini fark edebilirler.

Sözgelimi, Haham Luzzatto'nun öğretilerinde bireylerin yaşamlarındaki talihsizlik ve kazaların ötesinde daha derin anlam ya da kerametler keşfettikleri hikâyeler bulunur. Birkaç kuşak sonra bu fikir bir kez daha hayatın tüm olağandışı ve tuhaf cilvelerinin son derece anlamlı ve birkaç düzeyde okunabilir olduğu görüşündeki Hasidikler tarafından vurgulanmıştır.

Buna bir örnek verecek olursak, Hasidim mensubu Baal Shem Tov ile müridi bir gün sıcak ve tozlu bir yolda yürüyorlarmış. Mürit susuzluktan acı acı yakınınca, Baal Shem Tov ona Tanrı'nın takdirine inanıp inanmadığını sormuş. Mürit evet der demez, karşılıklarına bir adam çıkıvermiş, elinde de bir kova su varmış. Baal Shem Tov bu kişiye böyle sapa bir yerde ne işi olduğunu sorduğunda, adam ustasının baygınlık geçirdiğini ve birkaç kilometre ötedeki bir kaynaktan ona su taşımak zorunda kaldığını anlatmış. Baal Shem Tov öğrencisine dönerek, "Gördün mü, evrende tesa-düf diye bir şey yoktur" demiş.¹¹

AMERİKA KITASI

Yeni Dünya'da kabile ve uygarlıkların yazılı kayıtlarına seyrek rastlandığı halde, hem Kuzey hem de Güney Amerika'da sembolist yaşam görüşünün hüküm sürmüş olduğuna pek kuşku yoktur. İlk Avrupalı kâşiflerden bu yana, gözlemciler yerli halkın çevredeki mesajlara başvurmaya, özellikle göksel cisimlerin hareketlerine ve kuşlara vurgu yaparak, hayvanların yaşantılarına verdikleri büyük önemi kaydetmişlerdir. Bu genel anlayışın, trajik de olsa en ünlü örneği, Aztek uygarlığının Cortez tarafından çöktürülmesinden önce, Montezuma ve rahiplerinin tanık olduğu şaşırtıcı alamet ve kötülük habercileridir. Arkeologlar Maya uygarlığının eski Roma'dakine benzer bir kehanet ve falcılık ekolüne sahip olduğunu göstermişlerdir. Çevrenin taşıdığı anlam, günümüz Amerikan Yerlisi Şaman Medicine Grizzlybear Lake'in [Hekim Bozayı Göl] *Native Healer* (Yerli Şifacı) adlı kitabında ki şu pasajda özetlenir:

Yaradan, eğer isterse, bir yağmur bulutu, yanan çalılık, hortum olmuş rüzgâr ya da yüce bir dağ olsun, herhangi bir şey aracılığı ile konuşur. Bizim Amerikan Yerlisi şifa-

cılara en başında tüm ırklar için nasılsa, aynı şekilde konuşur. Bazen bizimle rüyalar, görüntüler, bir kartal, şahin, kuzgun kurt, koyote, geyik, bufalo, yılan, kaya, ayı şimşek ve gök gürültüsü aracılığı ile konuşur.

SEMBOLİST DÜNYA GÖRÜŞÜNÜN İNİŞE GEÇİP DÜŞÜŞÜ

Binlerce yıl sonra, insanlığın dünya hakkındaki düşüncelerinde derin bir değişim meydana geldi. Eski Yunan'ın belirli bilimsel spekülasyonlarıyla başlayan ancak tam gelişimine on yedinci yüzyıl Avrupa'sında erişen gerçeklik algısına sadakat daha eski, sembolist bakış açısından daha dünyevi ve maddeci bir algılayışa kaydı. Bu kaymanın temelindeki nedenler karmaşık da olsa, iki öge öne çıkar: bilimsel deneyselliğin yükselişi ve matbaa ile okuryazarlığın ilerleyişi.

İsa'nın doğumundan da önce, insanlık gerçekliğin doğasına dair bir tür akılcı bilimsel spekülasyon ile meşgul olmuştu; ancak on yedinci yüzyılda bu gibi spekülasyonlar nihayet deneysellik ve doğrulanabilirliğin katı metodolojisi ile kaynaşarak modern bilimsel yöntemi doğurmuştu. Galileo teleskopu ile Jüpiter ve ayalarına baktığında, görmek istediği, herkesin orada ne olduğuna dair inancı değil, gerçekte ne *olduğu* idi. Benzer şekilde, genel geçer ağır nesnelere hafif olanlardan daha hızlı yere düştüğü kavrayışını körü körüne kabullenmektense, Pisa Kulesine çıkıp oradan yere farklı ağırlıkta nesnelere atarak sınamaya karar verdi. Bu noktadan itibaren, giderek artan titizlikteki deneyleme biçimleriyle, bilim insanları bilgiyi doğrulama sürecine giriştiler.

Ancak, zaman içinde bu yaklaşımın başarısı (ve yararı) doğaya *sadece* akılcı ve ölçülebilir yöntemlerle anlaşılacak bir şey olarak bakma eğilimini doğurdu. Bu da sonunda bilimsel doğrulama standartlarına erişemeyen her şeyin sadece önemsiz değil aynı za-

manda yok sayıldığı indirgemeci felsefeye yol açtı. Dünya, (Laplace'ın Napolyon'a dediği gibi) artık içinde Tanrı'ya gerek olmadığı hipoteziyle, bilim insanının gözünde anlamdan, bilinçlilikten ve amaçtan yoksun, kocaman ruhsuz bir makine haline geldi. Ruh ile zekânın doğadan geri çekilmesiyle birlikte, ne doğada ne de kişisel deneyimde sembolik anlam bulunma olasılığı da ortadan kalktı. Cansız bir dünyada, yüzeydeki olguların arkasına, daha derinlerde bir arketipsel önem taşıdığı gözüyle bakılamazdı artık.

Kolektif algıdaki bu değişim matbaacılık ve okuryazarlığın geniş çaplı yükselişi ile güçlenmiş oldu. Marshall McLuhan gibi yazarların ileri sürdükleri gibi, yazılı ya da sözlü, dilimizin kendisi de üslubuyla, kolektif düşünce ve dünya görüşümüzü biçimlendiren önemli bir öğedir.

Örneğin, sembolist kafa yapısı bütünsel, sağ-beyin temelli ve metaforik bir düşünce tarzıyla bağlantılı görülebilirken; basılı söz, sol-beyinsel, analitik ve parçalı bir algılama yoluna olanak sağlar. Bunun iyice altını çizen eski Mısır dili ve Çince gibi resimsel veya hiyeroglif dil sistemlerine karşılık, sembolik ya da şeffaf olmayan forma sahip Batılı metin yazma stilleridir. Kadim diller görsel-sembolik doğaları marifetiyle, daha sembolik düşünce yapılarını harekete geçirirler. Tam aksine, dünyayı bir dizi sınırlı, kapalı işaretle temsil eden Batılı yazı biçimleri şiirsel çıkarsamaları dünyanın yapısındaki şeffaflıklardan tecrit etmiştir.

Buna ilaveten, dünyayı fiiller, isimler, eylemler ve nesnelere olarak parçalamakla, Avrupa dilleri insanları bazı şeyleri canlı, diğerlerini ise ölü gibi görmeye önceden hazırlarlar. Bu da bütün şeyleri evrensel akış içinde yaşayan süreçler ve dinamik elementler olarak gören sembolist görüşe taban tabana zıttır. Dilbilimci Benjamin Whorf'un işaret ettiği gibi, Hopi dili ve benzerleri bu gibi ön kabuller yapmayarak, dünyayı katı cisimlerden değil süregelen olay ve süreçlerden ibaret olarak betimler. Dolayısıyla, böyle bir kültür için "gökyüzü mavileşiyor veya "mavileşen gök" demek, gök ile mavi-

lik niteliğini birbirinden ayırma etkisi yaparken, aynı zamanda gökyüzünü ayrı bir fikir nesnesi yapan “gökyüzü mavidir” deyişinden daha uygundur. Burada on dokuzuncu yüzyıl yazarı George Borrow’un aktardığı bir hikâyeyi anımsamak yerinde olacaktır. Borrow bir süre Avrupalı Romanlar arasında yaşayarak gözlem ve izlenimlerini *Lavengro* (Kelime Ustası) ve *Romany Rye* (Çingene Beyefendi) adlı iki kitapta toplamıştı. Çingenelerin hemen hemen tamamının okuryazar olmamasından kaygı duyan yazar, onları okuma bilmenin değerlerine ikna etmeye kalkışır. Onlar ise, okuma yazma öğrenirlerse, kısa sürede yıldızları, havayı, hayvanları, kuşların işaretlerini; ağaçlara, taşlara, çitlere karaladıkları şifremsi uyarı veya yön işaretlerini okumayı unutacaklarını ve bir zaman sonra da el falına, çay yaprakları falına ve kristal küreye bakamaz olacaklarını söyleyerek buna karşı çıkarlar.

Okuryazarlık artıp da insanlar bilimsel düşünmeye başlayınca, gerçekliğe simbolist bakış kolektif psişeden giderek kayboldu, sadece işlevini giderek kaybeden batıl halk inançlarında ya da gazetelerin yıldız falı köşelerine duyulan yaygın modern hayranlıkta, falcılar ve dini işaretlerde kaldı. Doğada bulunabilecek anlamlara, şimdilerde dünyanın yapısında bulunan bir özellikten ziyade insan psişesinin yansımaları gözüyle bakılıyor. Bunun sonucunda, arketipsel ve sembolik şeyler için şeffaf bir gerçeklik iken, şimdi bulanıklaşmış; büyüünden mahrum kalmış ve daha derin herhangi bir yoruma kapalı bir dünya.¹² Carl Jung’un dediği gibi, bilimsel anlayış büyüdükçe;

*Dünyamız insanlıktan uzaklaşıyor. İnsan kendisini kozmos-
ta tek başına hiss ediyor çünkü artık doğa ile haşır neşir de-
ğil ve doğal olaylarla olan duygusal “bilinçdışı kimliğini”
kaybetmiş... Gök gürültüsü artık kızgın bir tanrının sesi de-
ğil, şimşek de intikamcı bir ok değil. Hiçbir nehrin ruhu
yok, hiçbir ağaç insanın içindeki hayat damarı değil, hiç-*

bir yılan bilgeliğin özünü içinde taşıyor, hiçbir dağ mağarası bir şeytana yuva değil. Artık taşlardan, bitki ve hayvanlardan gelen bir ses insanla konuşmuyor; ne de insan duyacaklarına inanarak onlara bir söz söylüyor. Onun doğa ile temasının kaybolmasıyla, bu sembolik bağın sağladığı derin duygusal enerji de kayboldu.¹³

YENİDEN DEĞERLENDİRME

O halde bu engin düşünce geleneği ile konumundaki değişikliğin tarihteki etkilerini nasıl değerlendireceğiz? *The Reenchantment of the World* (Dünyanın Yeniden Efsunlanması) adlı kitabında geleneksel, efsunlu dünya görüşünün daha manevi ve katılımcı bir görüş olduğunu; kaybının da kolektif evrimimizde yası tutulması bir gerileme oluşturduğunu öne süren yazar Morris Berman ile aynı safta mı olalım? Yoksa Ken Wilber'ın *Up From Eden* (Cennet Bahçesinden Öteye) ve *Sex, Ecology, Spirituality* (Seks, Çevrebilim, Maneviyat) gibi kitaplarında kıvrak bir dille ileri sürdüğü eski dünya görüşünün kesinlikle daha az aydınlanmış, sınıflandırması karışık ve ilkel, mitsel-büyülü bir geçeklik kavramından doğduğu tartışmasıyla mı hemfikir olalım? Wilber, yakın çağlarda yükselen akılcı/deneysel düşüncenin, ruha doğru evrilmemizde önemli bir adım olduğunu söyler.

Ben bir anlamda her iki önerinin de geçerli olduğunu ileri sürüyorum: Modern akılcı düşüncenin ilerleyişi, kolektif evrimimizde aynı anda hem kayıp hem de kazancı temsil eder. Geleneksel sembolist dünya görüşü tüm zamanlarda ve her yerde tek, homojen bir oluşum olarak mevcut olmamıştır, aksine zalimane akıldışılıkla derin bir sübtillik arasında bir yelpazede, çok yüzlü bir fenomendir. Bunu hatırlarsak, bu söylem de açıklık kazanır. Örneğin, Hindistan'daki yogilerin ya da antik dönem Mısır rahiplerinin sembolist dünya görüşü ile ortaçağ Avrupa'sının köylerindeki veya Güney

Amerika'nın taş devri kabilelerindeki bakış açısı kıyaslanamaz. Tek başına bir kültür ve topluluk bağlamında bile, üyeler arasında bu alandaki bilgide uzmanlık düzeylerinde, tıpkı bir topluluğun şamanı veya rahibi ile sakini arasındaki gibi, geniş farklılıklar bulmayı bekleyebiliriz. Rönesans metafizikçisi Cornelius Agrippa'nın yazılarında gördüğümüz gibi, belirli bireylerin bile sergiledikleri sembolist görüşler farklı derinlikte olabilir.

Kısacası, sembolist düşüncenin kimi diğerlerinden daha geçerli ve önemli, pek çok yüzeyi bulunur. Oysa konunun en beylik tartışmalarında bu değişik formlar aralarındaki ince farkları ayırtmaksızın yekpare bir görüşmüşçesine bir yumak haline getirilir. Bu genelleme, tüm dini deneyimleri eşit değerdeymiş gibi kategorize etmeye benzer; böylelikle Alman mistik Meister Eckhart, Evangelist Jimmy Swaggart ile "Hıristiyan" başlığı altında aynı kefeye konmuş olur. Bu gibi gevşek genellemelerle kafamız dolmuşsa, sembolist geleneği, kendi bütünü içinde, tüm öğelerinin eşit oranda değersiz olduğunu varsayarak bir hamlede silmemiz kolaylaşır.

Oysa bu geleneğin özellikleri olan ayırımlara daha duyarlı olursak, insanlığın gerçekten de bu dünya görüşünün daha kaba düzeylerinin ötesine kolektif bir adım atarken, bunu sembolist düşüncenin ince katmanlarına neredeyse tüm duyarlılığı kaybetme pahasına yaptıklarını görmeye başlıyoruz. Dolayısıyla, burada sınanacak konu, sembolist görüşün birçok yönünü gözden geçirerek hangi öğelerin kalıcı değere sahip olduğunu saptamaktır. Bu amaçla sembolist fikirleri karmaşıklık derecelerini betimleyen üç kategoriye ayırabiliriz: batıl, dinsel ve mistik.

1) BATIL (VEYA BÜYÜLÜ)

Bu terimle, modern ya da ilkel toplumlardaki sembolist kavramların en kaba ve ilkel olanları kast edilir. Bu düzeyde, olaylar gizli ruhların ya da muğlâk tanımlı yasa ve güçlerin işleyişlerini yansıttığı sürece anlamlı veya sembolik kabul edilir. Bir kaza kişinin za-

rarına çalışan gizli güçlerin müdahalesini ya da basitçe şanssızlığın etkisini çağrıştırabilir. Tekabül etme ve sempati gibi kavramlar; bireyin cinsel gücünü artırmak amacıyla fallik şeklinin çağrışımı nedeniyle gergedan boynuzu tozu kullanması veya beyin kapasitesini artırmak için şekli beyne benzeyen ceviz yemesi gibi, genellikle yüzeysel anlamıyla ve basitlik içinde algılanan türdendir. Kısacası, bu çağrışımların içerdiği metaforik ögelere duyarlılık çok azdır. Bu düzeyde, tüm inanç ve yorumlar ikilik ilkesinden gelen, siyah-beyaz bağlamlarda algılanır. Kişinin maddi servetindeki bir azalma şanssızlık olarak yorumlanırken, değerli bir eşya bulması şansının açıldığı, kaderinin onun namına bir tür olumlu büyü yönlendirdiği veya şansın yüzüne güldüğü şeklinde yorumlanır.

2) DİNSEL (DEİST)

Sembolik düşünce, dinsel düzeyde de pek çok bakımdan batıl düşüncede ifade edilene benzer; ancak buradaki fark deist ya da kutsal biçimde kişileştirilmiş bir katkıdır. Burada, olaylar her şeyi gören bir Tanrı (çoktanrılılıkta tanrılar) ile iletişim aracı işlevi gördükleri ölçüde anlamlıdır. Batıl inançlılık düzeyindeki gibi, bütün yorumlar son derece ikici, bir iyi-kötü fonunda izlenir, öyle ki bütün olumsuz veya güç gibi görünen olaylar kendiliğinden, ilahi varlığın onaylamadığı veya manevi değerliliğe dair sınamalar olarak okunur; tüm olumlu veya şanslı gelişmelere ise ilahi onay veya tercihin işareti olduğu anlamı yüklenir. Böyle düşünenlere göre, örneğin AIDS Tanrı'nın rastgele cinsel ilişkide bulunan günahkârlara cezası olarak anlamlandırılırken savaşta kazanılan zafer Tanrı'nın inayetinin doğrulaması olarak okunurdu.

3) MİSTİK (VEYA ARKETİPSEL)

Mistik ya da arketipsel olan sembolik yorumlar önceki iki düzeyden dikkate değer ölçüde farklıdır. Burada olaylar, kişinin dışın-

daki esrarengiz ve gizli varlıklar âlemine gönderme yaptıklarından değil, nihayetinde kendi anlam yasa ve ilkelerine sahip içsel bir bilinç alanını kast ettikleri için anlamlıdır. Bu nedenle mistik veya arketipsel yorumlar genellikle daha psikolojiktir. Daha kaba sembolist düşünce biçimlerinin tersine, bu düzeyde dışımızdaki ile içimizdeki arasındaki bağlantılılık hissini niteleyen şey kafa karışıklığı değildir ya da hatalı bir *mistik katılım duygusu da* değildir, ki bu duyguda dışımızdaki olayların kişisel önem taşımasının nedeni dışarıda olan ile içeride olan arasındaki ilişkiye dair algımızın gelişmemiş veya henüz sisli olmasıdır. Arketipsel sembolist, aksine dış olaylar âleminin içeride anlam bulmasını, aynı anda ikisinin arasındaki farklılaşmanın idrakine tamamen varmış olan keskince gelişmiş bir birlik duygusuna bağlar. Buna zıt olarak, gerçek ilkel için böylesi bir ayırım yoktur. Çünkü iç dünya, ego anlamında henüz gelişmemiştir; tüm amaç ve niyetler için dış dünya bir içsel benlik duygusu olmaksızın, *zaten* iç dünyadır. Ya da, Colin Wilson'un bir gözleminden çıkaracağımız gibi, Wordsworth'ün doğa şiirlerinde doğa ile "bir" olması, bir suaygırının çamurda uyuklamasından oldukça farklı bir duygudur.¹⁴

Paradoksal olarak, mistik algı batıl inanç ile bir açıdan bir benzerliği paylaşır: ikisi de kişiler üstü yasaların veya gizli ilkelerin işleme konulmasını başlatabilir. Ancak, ilkel olanın durumunda, bu çok daha basit ve zayıf tanımlanmış, tekabül ve büyülü nedenselliğin çıplak ve yazıldığı gibi okunan okült mekaniklerini devreye sokar. Buna ek olarak, mistik düzey; batıl inançlı ve dinsel düzeylerde bulunan ikici düşünce tarzının aksine, iyi ve kötü, doğru ve yanlış gibi kavramların sınırlarını aşarak sembolizmin gerçek ruhu ile uyumlu çok değerli anlamları benimseyen hakikaten açık uçlu arketipsel sembolizme dairdir. Daha aşağıdaki düzeylerde trajedi veya talihsizlik olarak algılanan bir şey, mistik açısından, ahlaki çağrışımları olmaksızın kişinin yaşamındaki yeniden doğuş veya dönüşüm arketipinin ifadesi olarak algılanabilir. Tıpkı bir yarışma

kazanmaya şans ya da şanssızlık çağrışımları dışında, genişleme arketipinin harekete geçmesi olarak bakılabileceği gibi. Bu nedenle, hem batıl inançlı hem de dinsel düzeyleri sembolden ziyade işaretler kategorisinde sınıflandırmak daha uygun olacaktır; *işaret* (imgenin belirgin ve tek bir anlama geldiği bir şirket logosu veya markada görüldüğü gibi) dar, birebir bir ilişkiyi belirtir; sembol ise pek çok olası düzeyde çıkarım anlamına gelir.

Bu farklı inanç düzeylerinde ifade edilen fikirlerin, içerikleri kadar muhafaza edilme biçimleri de önemlidir. Dinsel veya batıl düşünce sahibine göre, fikirler eleştirilmeden, kişisel doğrulama düşüncesi olmaksızın (kara kedilerin uğursuzluk alameti olması daha önce sınıandığından değil her zaman bunun böyle olduğu söylendiği içindir) daha büyük kültürden anekdotlar halinde kabul edilirler. Öte yandan mistik düzeyde, inançlar ya doğrudan gözlem ve içebakıştan ya da kişisel sınama ve tecrübeye dayalı geleneksel kaynaklardan; bir başka deyişle, kesinlikle sembolist yaklaşımın çok daha bilimsel bir şeklinden sağlanır. Bunun yanı sıra, daha az gelişmiş sembolik düşünce düzeylerinde inançlara sıklıkla korku veya saplantılı bağımlılık ruhuyla bağlanılır; tıpkı bireyin işaretlerin neye alamet ettiğini anlamadan eyleme geçemesi veya yanıtların dışarıdaki sembollerde bulunduğuna inanması gibi. Bunun aksine, mistik ne dış semboller ve işaretlere bağımlıdır ne de bunların denetimindedir; bunları yalnızca içsel sezgi ve bilgi kaynaklarına yardımcı olması için kullanır.

Basit bir örnek, üç düzey arasındaki farkı göstermeye yardımcı olabilir. Bir adamın arabasının yolda giderken aniden bozulup motorunun alev aldığını düşünün. Böyle bir olay üç ayrı sembolik düşünce düzeyinde de tamamen farklı yorumlanacaktır. Batıl inanç destekçisi için, motorun yanması görünmez kötü ruhların bir işi, düşmanlarca yönlendirilen kötü bir büyü ya da basitçe kesin bir uğursuzluk ifadesi olarak okunabilir. Dinci tarafından, arabanın bozulması belki sürücünün işlediği bir günaha karşılık ilahi

bir cezayı ya da ders alınması bir olaya dair Tanrı'dan gelen bir mesajı işaret etmektedir. Belki de sürücünün kaderinde ortaya çıkan araba tamircisine bir ayet sunmak vardır ya da yalnızca sabrın doğasına dair bir ders alması gerekmektedir.

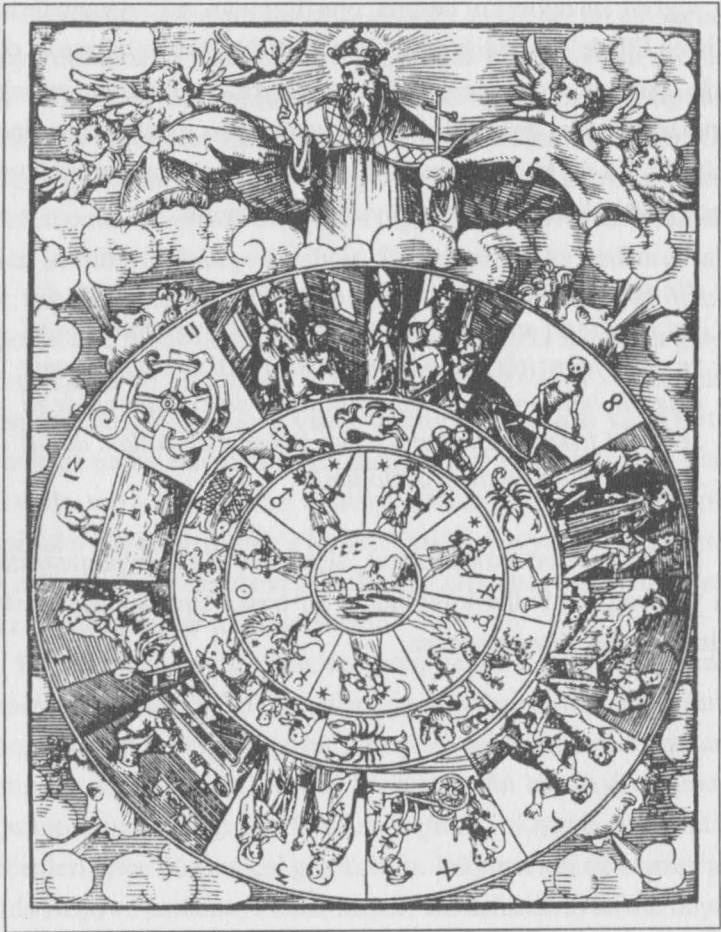
Oysa semboliste göre, aynı olay belki de hiç net bir anlam taşımıyordur ama yaşamda ortaya çıkan daha büyük geştalt sembolik örüntülerle bağlantılıdır. İyi ya da kötü gibi değer yargıları, yorumun arketipsel incelikleri yeğlenerek reddedilmektedir. Örneğin, motorun yanmasını bir uğursuzluk olarak görmek yerine, sürücü onun hayatında olup biten diğer gelişmelerle ince bağlantıları üzerine düşünceye dalabilir. Sözelimi, motor bedensel sağlık veya kariyerdeki itici güce karşılık gelen bir sembol olarak görülebilir. Motorun arıza yapması bu alanlarda meydana gelen geniş kapsamlı bir ısınma ya da ateşlenmeyi yansıtıyor olabilir. Sonuçta, bu olayın altında yatan nedenler gizli ruhlar ya da birtakım şans mekanizmaları değil, daha ziyade yoganın *karma* doktrininde veya klasik *telos* (amaç) ilkesinde tarif edildiği gibi (spiritüel dayanağı olmakla birlikte) kişilikdışı yasalar bağlamında anlaşılır. Tüm meydana gelenler, her biri o her şeyi sarmalayan düzeni yansıtan bir tertip içindedir.

En önemlisi, bu düzeyde, motorun yanması sürücünün kendi deneyimi dışındaki gizli bir anlam ya da referans noktasına işaret etme anlamında değil, içsel bir bilinçlilik düzeyini yansıtmaması anlamında semboliktir. Dolayısıyla, sürücünün bu olayı anlaması için motorun yandığı sırada ya da o günün akışında kafasından geçenleri iyice düşünmesi gerekebilir. Düşünceleri de benzer şekilde ateşli ve patlamaya hazır mıydı? Bu daha derin anlam boyutunun farkındalığı kişiyi olayın tamamen pratik boyutuna karşı da körleştirmesiz. Yani, bir boyutta yangın arketipsel bir semboldür belki ama daha dünyevi boyutta yanan bir motordur ve acilen söndürülmesi gerekmektedir!

Geriyeye bakınca, sembolist anlayışın kendisini çağlar boyunca batıl veya dinsel düşünce olarak ifade etmiş olduğunu görüyoruz. Bir başka deyişle, hemen hemen tümüyle en kaba ve basit düzeylerde. Yine de, bu olgu bizleri bu geleneğin sunabileceği daha ince içgörü düzeylerini tanıma olasılığından alıkoymamalıdır. Mircea Eliade'nin dediği gibi "Sembolik düşünce münhasıran çocuğa, şaire veya dengesiz zihne ait bir ayrıcalık değildir; insanlığın varlığı kadar gereklidir, dilden ve tartışma mantığından önce gelir."¹⁵ Ya da Melville'in *Moby Dick* romanında denizci Starbuck'ı betimlemesinde bu algıyı ifade ettiği gibi:

Bir denizciden beklenmeyecek kadar vicdanlı ve derin, doğal bir dinsel saygıyla donanmış olarak, yaşamının vahşi ve ıslak yalnızlığı onu batıl inançlara yatkın kılmıştı; ama öyle bir batıl inanç ki kimi teşkilatlarda cehaletten değil zekâdan fıskıran cinsten. Harici kehanetler kadar, dâhili sezgiler de ona aitti. (26. Bölüm)

Bu düşünceleri akılda tutarak, sembolist düşünceyi araştırmaya yaşayan semboller kitabındaki bir başka sınıflandırma sistemine bakarak devam edelim.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SEMBOLLER DİYARI

Dış dünyanın tamamı ve içindeki şekiller iç dünyanın bir imzasıdır.

Jacob Boehme, *The Signature of All Things*
(Bütün Şeylerin İmzası)

Bütün şeylerin imzasını okumaya geldim ben buraya.

James Joyce, *Ulysses*

1798’DE NAPOLYON’UN, ORDUSU ve âlimleriyle Mısır’a girmesiyle, modern zamanların ilk geniş çaplı eski Mısır araştırması başlamış oldu. O ilk kâşiflerin bu kum kaplı kadim medeniyetin kalıntlarına ilk kez ayak bastıklarındaki tepkilerini hayal edin bir. Etraflarını saran çölden yükselen abidelerde o uzak âlemin sırlarını taşıyan gizemli imgeler, hiyeroglifler var. Sırlar gözlerinin önünde ama o tuhaf sembolleri deşifre edemediklerinden, onlar için tamamen meçhul bir dünya. Çok daha sonra, ancak Rosetta Taşının (aynı metnin hem Yunan ve Kıpti dillerinde hem de hiyeroglifle yazılı olduğu granit taş) keşfi ve deşifre edilmesiyle, Batılı âlimler bu imgelere şifrelenmiş kadim Mısır inançlarıyla fikirlerine ilk kez göz atabileceklerdi.

Bir benzetme yapacak olursak, bugünün ortalama kadın veya erkeği de sembolist tarafından böyle algılanıyor. İçinde gündelik yaşamlarımızın olayları şifrelenmiş, hepimizi çevreleyen engin bir semboller denizi var; kolektif düzeyde bu deneysel örüntüler hem kendimiz hem de dünya ile ilgili çok zengin bilgi içeriyor. Oysa bizler bu semboller dilini; bireysel *hiyerogliflerimizi* unuttuğumuz için elimizin altında duran bu engin bilgi bize kapalı kalmayı sürdürüyor.

Tarih boyunca kültürler, yaşayan semboller kitabındaki şifrelenmiş bilgiyi açmanın farklı yollarını geliştirmişlerdir. Bunlardan bazıları ileriki bölümlerde incelenecektir. Bu bölüm bu fikir ve yöntemlerin yerleşeceği bağlamı sağlayacak geniş bir yorum çerçevesi önermektedir.

DENEYSEL SEMBOLİZMİN ÇEŞİTLERİ

Kişisel sembollerin sistematik incelemesine yardımcı olmak üzere, birkaç geniş sembolizm kategorisini tanımlamakla başlayalım; bunun ardından daha uzmanlaşmış inceleme dallarına geçebiliriz. Burada beş kategoriye odaklanacağız: Çevresel semboller, beden, rüyalar ve yaklaşımlar.

ÇEVRESEL SEMBOLLER

İlk ve en geniş kategori olan çevresel semboller, bu kitabın ana odak noktasıdır. Burada, hemen yakınımızda algılanan tüm bilgi şekillerini; kişilerarası ilişkilerden alınanlar, bulunmuş veya sunulmuş eşyalar, hayvanlarla karşılaşmalar, çevresel değişimler, sayılar arasındaki ilişkilerle isim sembolizmi gibi daha soyut örüntüler, kısacası tüm dışsal olayları kast ediyorum.

Sembolist bakış açısından, bu örüntüler her gece gördüğümüz rüyalar gibi, içsel bilinç durumlarının yansıması olarak görülebi-

lır. Analojik veya metaforik düşünce merceğinden bakıldığında, sıradan durumlar günlük alelade anlamlarının ötesinde anlam düzeylerine sahip olarak açıklanır. Farklı olaylar arasındaki ince çapraz bağlantılara bir benzerlikler kabulünden bakılır. Örneğin, Arizona’da yerli şifacı ile konuşmam sırasında uçuşunun ortasında yön değiştiren kuş, benim daha geniş yaşantımdaki benzer bir yön değişimine ayna tutuyor olabiliirdi. Kuşun uçuşunu bir metafor olarak algıladığımda, kendi yaşamımdaki daha geniş eğilimlerle bağlarını fark edebiliyordum.

BEDEN

Yaşamsal bir ezoterik bilgi kaynağı olarak geniş çaplı kabul gören ikinci kategori, bedendir. On altıncı yüzyılda yaşamış Hıristiyan mistik ve okültist Jacob Boehme şöyle yazar, “İnsanın dış görünüşünde işaretlenmemiş hiçbir şey yoktur ki dışında o işaret taşıyan bireyin içindekiler keşfedilmesin.”

Bedenin ezoterik incelemesi, klasik olarak her biri kendi başına birer inceleme kaynağı olan birkaç alt kategoriye bölünmüştür. Ellerdeki işaretler ve ellerin biçimi, başın ve yüzün özel hatları, gözler, ayrıca bedenin genel şekli ve boyutu bunların öne çıkanlarından bazılarıdır. Geniş bir düzeyde, tüm beden her birinde farklı sembolizme sahip işaret ve hatlar bulunan sağ ve sol yarıya bölünebilir. Örneğin, eğer eller sembolik olarak psişe ve kaderin aynası ise, sol el özellikle tüm kalıtsal ve duygusal özelliklerle, kişinin tepkisel duruşuyla ilgilidir; öte yandan sağ el kişinin bu potansiyel ile neleri başardığını ve akılcı yanını ortaya koyar. O halde, bu sisteme göre, sol elinde görece zayıf işaretler olan ama sağ elinde güçlü işaretler olan kişi muhtemelen görece zayıf bir kapasiteyi en yüksek avantaja dönüştürmüştür. Yanı sıra, bedenin neresinde olursa olsun, tüm değişiklikler insanın kişiliği ve kaderinde önemli değişimleri önerir.¹

EYLEMLER

Bir diğerk sembol kategorisi bireyin eylemlerine dair daha incelikli bir anlamla ilgilenir. Boehme buna “âdet ve görenekler” adını verir. Pirlar, bireyin beden ve el hareketlerine ve genel davranışına bakarak onun yaradılışına dair pek çok şey öğrenilebileceğini öne sürerler. Üçüncü yüzyıl Budist metni *Visuddhimagga*’da bireyin spiritüel gelişiminin, nasıl oturup kalktığından, ayak izlerinden, hatta yataktan nasıl kalktığı ve nasıl yattığından anlaşılabilirliğini yazar. Yakın dönemlerde, bu kadim inanç psikologlar tarafından geliştirilen karmaşık beden dili kuramlarına yansımıştır.

Oysa ezoteriklere göre, insanın hareketleri yalnızca psikolojik değil, aynı zamanda metaforik bilgiyi de açığa çıkartır. Örneğin eski Pisagor’culara göre, kişinin yılın ilk günü sabah yataktan nasıl kalktığı bile onun yılın geri kalanını nasıl geçireceğine dair önemli alametleri ortaya çıkarırdı. Hepimiz merdiven atından geçmekten tuz serpmeye, ayna kırmaya kadar bu gibi batıl inançlara aşinayızdır. Gerçekten de, ezoterik kimseye göre, kişinin konuşma tarzından el yazısına, belli bir günde bedenini nasıl oynattığına kadar, *tüm* davranışları daha geniş sembolik anlam yığınlarının şifreleridir.

RÜYALAR

Uyanık tecrübe edilen olaylar gibi, rüyalarımızın imgeleri de derin pişenin sembolizm ve analogi dilinde yazılmış işleyişine önemli bir bakış sunar. Ancak, kimi geleneklere göre rüyalar gündelik yaşamdaki olaylardan çok daha sübtıl bir bilinç düzeyinden çıktığı için kesinlikle ruhun değişen psikolojik durumuna uyanıklık durumundakinden çok daha akışkan bir bakış sunar. Yine de, rüya sembolizminin uyanıklık sembolizminden daha kesin olduğunu düşünmemek gerekir; her biri insan doğasının farklı bir yönüne

göz atar. Ezoterik Hindu öğretilerine göre, rüya sembolizmi varlığını duyusal boyutuna sezgiler sunar, oysa uyanıklık olayları akılcı ya da analitik doğamızın altındaki özellikleri yansıtır.

YAKLAŞIMLAR

Rüyalardan bile soyut olan ruhumuzdaki ve duygu durumlarımızdaki değişimler, servet değerinde bir anlam zenginliği içerir. Gündelik bilince yakınlıklarından dolayı, duygusal örüntülerimizde sık sık başka kaynaklar aracılığıyla fark edemeyeceğimiz enformasyon türlerine rastlarız. Bunu örneklemek gerekirse, genelde bir trajedi olarak kabul edilen, sözgelimi, evimizi kaybetmeyi dışsal olarak bir trajedi gibi tecrübe ederken, bu süre içinde içimiz büyük bir coşku ve sükûnet halinde kalabilir. Dışsal olay o zaman diliminde ortaya çıkan içsel bir psişik veya karmik olaya dair mesaj içerirken, olaya dayanmak için kullandığımız zihinsel durumumuz içsel gelişim düzeyimizi sembolize eder (bu olayda, duygusal olgunluk ve ahenk). Benzer şekilde, birey dışsal olarak büyük bir zenginlik sergilerken, içinden paraya dair yoğun suçluluk hisleriyle dolu olabilir. Dışsal koşulun sembolik önemini yadsımadan, içsel yaklaşım dışsal sembolü anlamlı biçimde niteler. Bu örnekte, suçluluk hissi, çok para sahibi olmanın önerdiği fiziksel koşuldanda daha derin bir kişilik düzeyindeki zenginlik sembolünde bir sıkışmaya işaret eder.

Kişinin yaklaşımını ve ruh halini araştırmak için pek çok yöntem kullanılabilir. Bunlardan bazıları, önerilen kelime veya deyimlere yanıt olarak kişinin içinden özgürce düşüncelerin yükselmesine izin verdiği kelime çağrışımı egzersizleridir; soyut bir imgenin, son derece sembolik yansımaların bilinçaltından kendiliğinden çıkış noktası işlevi gördüğü Roschach (Roşa) testleri; “Eviniz yansa hangi eşyaları kurtarırdınız?”, “En büyük korku veya arzularınız nelerdir?”, “En canlı çocukluk anınız nedir?” gibi

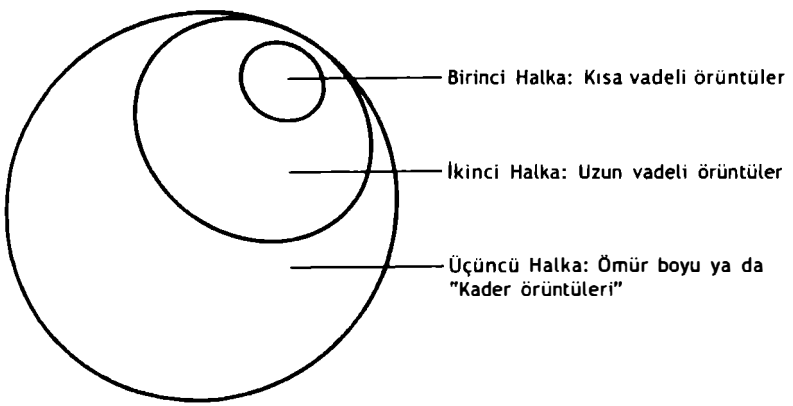
soruları içeren kişinin dürtü ve duygularının altında yatan mitsel tema veya arketipleri araştıran kişisel mitolojidir.

Ezoterik açıdan, bir sembole olan yaklaşımı, kişinin tüm sembol sınıfları ve içsel enerjilerle olan ilişkisine dair muazzam bir kavrayış sağlar. Astrolojik terimleri kullanarak açıklarsak, örneğin kişinin otorite figürüne bakışı, onun Satürn'e (otorite sembollerini doğrudan yöneten gezegen) dair tüm enerji ağlarıyla derin ilişkisini yansıtır. Ayrıca, kişinin dini figürlere yaklaşımı, onun bu gibi figürlerin yöneticisi Jüpiter gezegeni ile ilişkisini yansıtır. Kişinin anneye yaklaşımı ise onun içsel Ay'ına dair ince kavrayışları ortaya çıkartabilir. Böyle bir araştırma süreci sonucunda, çok çeşitli düşünce ve ruh halleri yelpazesi altında yatan temel örüntü ve arketipsel kökleri kavrayabiliriz.

 HALKA: ZAMANSAL SINIFLANDIRMA

Bu beş temel deneyim alanının üzerine, sembolizme değil de zaman parçacıklarına ya da sreye dayanan bir başka sınıflandırma erevesi eklemek mümkündür.

Örneğin astroloji gibi bazı ezoterik sistemler, bireysel deneyimi kısa vadeli olaylar, uzun vadeli eğilimler ve ömür boyu temalar (astrolojide bunlar transitler, ileri-geri gidişler ve doğum haritaları diye adlandırılır) gibi parçalara böler. Çok yakından bağlı olmakla birlikte, bunların her biri farklı bir bilgi düzeyini açığa çıkartır. Bu kavramı açıklamak üzere yanda gördüğünüz küre bütün bir yaşam deneyimini temsil eder. Kürede en az yer kaplayan ilk halka, en kısa ve geçici türden yaşam olaylarını temsil eder. Biraz daha geniş olan halka, daha uzun süren koşul ve olaylarla ilintilidir. Kürenin tüm alanıyla bağlantılı üçüncü halka, sembolik olarak tüm bir yaşamdaki kader kalıplarıyla alakalıdır.

Daha önce araştırılan her sembolizm türüne bu üç düzeyden birinden bakılabilir. Örneğin beden sembolizminden söz ederken, kişinin sağlığı veya fiziği ile ilgili sıradan hastalıklar, yara ya da çürükler gibi kısa vadeli geçici değişimlerden söz edebiliriz. Kronik rahatsızlıklar ya da kişinin giyim tarzındaki eğilimler gibi bedene dair uzun vadeli koşullardan da söz edebiliriz. Nihayet, genel beden yapısı, biçimi ya da yüz hatları gibi sembollerde ifade bulan, hayat boyu kalıcı fizyolojik özellikler üzerinde düşünebiliriz. Eylemler kategorisinde, bireysel beden hareketleri veya duruma özel beden dili gibi kısa menzilli sembolleri; meslek, hobiler, kişisel ya da mesleki alışkanlıktan gelen eylemler gibi daha uzun vadeli olanları veya temel yürüyüş tarzı, kendini ifade biçimi veya mesleki eylemler gibi hayat boyu sürenleri betimleyebiliriz. Bu kategorilerde, üç süreç düzeyinden her biri farklı anlamlar sergiler. Örneğin, bu düzenin çevresel semboller kategorisine nasıl uygulandığını düşünün.

BİRİNCİ HALKA: GEÇİCİ SEMBOLİK OLAYLAR

Zamanın her anında, insanlar çevreden gelen trafik sesinden tutun da kulak misafiri olunan konuşmalara, değişen imgelere,

kokulara ve duygulara kadar süreklı değişen bir enformasyon denizinde boğulur gibidirler. Ama her şey bir anlam taşıyor ise, gerçekten önemli olanla olmayanı, “sinyal” ile “gürültü”yü ayırıştırmanın pratik bir yolu olmalıdır. Bu amaçla, aşağıdaki yönergeyi izleyebilirsiniz.

Geleneksel olarak, herhangi bir olayın öneminin en dramatik göstergesi, olağan dıőılıęıdır: Bir olay ne ölçüde sıra dıőıdır? Sürekli ya da tutarlı olanlar, mistik ya da sembolist açıısından bir anlam taşımayabilir, oysa sıra dışı olay veya durum kurulu düzende bir çatlağı işaret eder ve bu yüzden daha geniş anlamlar taşır.

Varsayın ki, her sabah gazeteniz kapınıza teslim ediliyor. Bu bağlamda kapıya bırakılmıő bir gazete görüntüsü, sembol olarak derin bir anlam taşımaz. Ama varsayalım ki asla kapınıza teslim edilen bir gazete yokken, aniden bir sabah paspasın üzerinde bugünkü gazeteyi buluyorsunuz. Bu basit olay, hiç de dünyayı sarsıcı olmamakla birlikte, yalnızca olağandışı olmasıyla, sizin içsel ya da dışsal yaőamınızla ilgili gelişmelere dair sembolik bir önemi yüklenir. Sembolün belirgin anlamına gelince, ön sayfadaki baőlıęa bakarak onun yaşamınızda olup bitenlerle ilgili taşıdığı metaforik ya da yüzeysel anlamı düşünün. Baőlıkta “Muhalefet liderleri buluyor” mu yazıyor? Ya da “Grev çıkmaza girdi” mi? Yoksa “Seller şehri kırıp geçirdi” mi? Daha kökten bir şekilde, gazeteler iletiőimin ve zihinsel kaygıların sembolüdür: Örneğin, yanlıőlıkla size teslim edilen çiçeklerle veya pizza ile bir kıyaslayın! Bu düzeyde, bir gazetenin ortaya çıkması, yaşamınızda daha büyük bir sosyal etkileşim ya da iletiőimin yer alacağına dair bir önerme olabilir.

Bu tür bir olayın olağan dışılık ölçęinde oldukça düşük bir sırada geleceğini söylemeye bile gerek yok. Genel kural olarak Şu sonuca varılabilir: *Bir olay ne kadar sıra dışı ise, kişinin yaşamında değişim ya da dönüşüm sembolü olarak o kadar büyük bir önem yüklenir.* Örneğin, diyelim ki evinizin bodrum katında çıkan

yangın, büyük hasara neden oldu. Tıpkı bir rüya tabirinde olduğu gibi, bunun yaşamınızda, muhtemelen duygusal bilinçaltında, nasıl bir içsel “yangın” ya da enerji patlamasını yansıttığını kendinize sorabilirsiniz (zira bodrum katı genellikle “aşağılarda”, psişede olan biteni sembolize eder). Veya gece karanlıkta uyanıp odanızda bir yarasanın uçtuğunu gördüğünüzü hayal edin (tıpkı bir arkadaşımın başına geldiği gibi). Bu olayın arkadaşımın yaşamındaki büyük bir duygusal çalkantı sırasında meydana gelmesi hiç de şaşırtıcı değildi.

Bu damardan, Carl Jung için eşzamanlılık çalışmasının odak noktasını oluşturan şeye de değinebiliriz: çarpıcı anlam özellikleri içeren olaylar arasındaki olağanüstü tesadüfler. Tesadüfler birkaç farklı kategoride incelenir. Yirminci yüzyılın başlarında, Avusturyalı biyolog Paul Krammer, isabetle “serisellik” adını verdiği çalışmasında, dikkatini daha sonuçsal tesadüflere odaklamıştı. Bireyin kısa bir dönem içinde karşısına aynı sayıların çıkması, aynı gün farklı yerlerde bir bina içinde kilitli kalmak; sonuçsal tesadüflere örnek gösterilebilir.² Buna zıt olarak, Carl Jung dikkatini daha simültane ya da eşzamanlı tesadüflere odaklamıştı; bir ilkokul arkadaşının fotoğrafını tesadüf eseri bulan birini, tam aynı anda o arkadaşının yıllar sonra telefonla araması veya bir probleme çözüm arayan kişinin önüne raftan tam çözümün bulunduğu sayfa açık olacak şekilde bir kitabın düşüşü gibi.

Genel anlamda, tesadüflerin kişinin o zaman diliminde üzerinde çalışmakta olduğu ders veya mesajla ilgili yoğunlaşmış bir vurguyu temsil ettikleri düşünülür. Örneğin, aktör Frank Morgan’a, *Oz Büyücüsü* filminin çekimlerinde, yazar L. Frank Baum’un adının işlenmiş olduğu ceketini bulmak, kuşkusuz, evrenin giriştiği işin doğruluğunu onayladığına dair bir mesaj gibi görünmüş olsa gerek. Ancak, pek çok durumda, tesadüfleri yorumlamanın anahtarı daha metaforik bir yaklaşımı benimseyerek, olağandışı olayı kişinin özel yaşamında o sırada olanlarla bağdaş-

tırmasında yatar. Örneğin, tekrar tekrar kilitlenen kapılar olayını ele alalım: değişim ya da dönüşümler yapmakta ne bakımdan engellenmiş hissediyorsunuz? Ya da resmini bulduğunuz an sizi arayan ilkokul arkadaşınız sizin için neyi temsil ediyor ya da barındırıyor? Onun sahip olduğu belirli vasıfları ya da sizin o kişiyle olan çocukluk bağlantınızı düşünün. Veya raftan düşen kitap olayında: Konusu tutsak hayvanların kaçıışı mı? Yoksa eksantrik bir on dokuzuncu yüzyıl sanatçısının yaşam öyküsü mü? Azıcık sıra dışı olanından son derece olağanüstü olaylara kadar, bu gibi durumların doğası ne pozitif ne de negatiftir; yalnızca farklı anlamların ortaya çıkabileceği tarafsız araçlardır bunlar.

İKİNCİ HALKA: DAHA UZUN VADELİ SEMBOLİK OLAYLAR

Bu noktada daha uzun zaman dilimlerinde ortaya çıkan daha büyük eğilim ya da dönemleri dâhil etmek için biraz geriye çekilmeliyiz. Bir piyesin belirli bir sahnesindeki dekor gibi, bu daha kapsamlı eğilimler çok belirgin olmayıp gündelik yaşamın görünmez ortamını yaratır ancak hayatın gelip geçen olaylarının anlamlarının kaynağı olan daha geniş bağlamların anahtarıdır.

Örneğin, geniş bir açıdan bakarsak, insanın evinde bir günde veya ayda olup biten olağandışı olaylardan başka, yaşadığı yer (bir ibadethaneye bitişik olma, denize veya zehirli atıklara yakınlık gibi) de anlamlı olabilir. Bunun gibi, kişinin işi de belirli bir dönemde olaysız geçse bile, daha büyük bağlamda yaptığı işin doğası yaşamında önemli bir sembol olabilir. Örneğin, tanıdığım bir kadın tam da kırgınlıklarla dolu boşanmasından sonra, çalkantılı duygulara kapılmamaya çabalarırken, belediyenin sel kontrol biriminde geçici bir işe girmişti.

Kişinin ev ya da iş çevresine ek olarak, sağlık, ilişkiler, aile ve komşuluk gibi alanlarda da ipuçları bulunabilir. Bu geniş örneklere açıklık getirmenin yararlı bir yolu ise, münferit günlük

olaylardan çok geniş eğilimlere odaklandığınız bir günlük tutmaktır. Başka bir deyişle, her ay ya da iki ayda bir yaşamınızda şekillenen daha geniş gelişmeler üzerinde düşünmeye biraz zaman ayırın. Bunu yaparken söz konusu dönemle bağlantılı daha kapsamlı içsel eğilimleri de göz önünde bulundurun. Bu türden geniş örüntüler, her gün yazılan bir günlüğün dar odağında kolayca gözden kaçabilir.

İkinci halka örüntülerinin çoğu uzun dönemli gelişmeleri ifade eder; bununla birlikte bazı durumlarda kısa vadeli daha geçici olaylar halka atlayıp ikinciye geçecek kadar önemli olabilirler; çünkü etkileri bakımından daha geniş bir sınıflandırmayı hak ediyorlardır. Büyük kazalar, beklenmedik değişimler veya son derece sıra dışı olaylar bunlardan bazıları olabilir. Buna klasik bir örnek, kişiyi yıldırım çarpmasıdır. Anlık bir olay kuşkusuz ama telmipleri çok daha geniş. Geleneksel toplumlarda, başına yıldırım düşen bireylerin tanrılar veya kader tarafından sıra dışı bir yazgı için özellikle seçilmiş olduklarına inanılırdı. Daha da olağan dışı deneyimler ise, hayaletler, tuhaf hayvanlar veya gökyüzünde tanımlanmayan ışıklar görmek olabilir.

Bu ikinci sembolik örüntü kategorisi aynı zamanda ölüm, boşanma, evlilik, mezuniyet, taşınma, çocukların doğumu, evden ayrılma, iş değiştirme hatta âşık olma gibi arketiplere dair ya da eşik atlamayla ilgili olayları kapsar. Bu gibi gelişmeler en az iki yönden anlamlıdır: birincisi, kendi içinde, kişinin yaşamında ortaya çıkan büyük değişimleri mikrokozmosta ifade eden semboller olarak. Böylelikle, yakın bir dostun ölümü, yaşanan daha derin bir dönüşümü yansıtabilir. Ya da evlenme eylemi başka alanlardaki “birleşme”lere karşılık gelebilir. İkincisi, bu arketipsel olaylar, çevresinde veya sayesinde diğer önemli sembol veya eşzamanlılıkların kümelendiği merkezler olarak anlamlıdır. Eşzamanlılık ile ilgilenen birçok yazarın kaydettiği gibi, yaşamımızdaki böyle dönüm noktalarına sıklıkla çevremizdeki güçlü eşzamanlılık veya

semboller eşlik eder. Bunun sonucunda bu olaylar tecrübe edilen daha geniş dönüşüme dair güçlü ipuçlarını ifşa eder.

Bir örnek verecek olursak, bir akşam konferansından sonra yanıma gelen bir kadın bana düğün gecesinde babasının öldüğünü söyledi. Bunun sembol olarak veya eşzamanlılık adına bir önemi olup olmadığını merak ediyordu. Olaya olumlu veya olumsuz anlamlar taşıması açısından bakmaktansa, böylesi ağırlığı olan bir sembolün evlendiği güne denk gelmesinin, onun gençlik kimliğini geride bırakarak evlilik hayatına attığı adımın ne kadar muazzam olduğunu vurguladığını anlattım. Babanın ölümüne evliliğin neden olduğunun hiçbir şekilde düşünülmemesi gerektiğini söylemeye gerek yok; ancak onunla birleşik olduğunu düşünebiliriz.

Yaşamımızdaki tüm arketipsel olaylar ya da dönüm noktalarından belki de hiçbirisi ölümün eşğine gelmemizden daha anlamlı değildir. İşin sonunda ölümlülüğün sınırına adım atmaktan daha olağanüstü ne olabilir ki? Birkaç kez bu gibi durumları tecrübe etmiş birisi olarak, ölümlü burun buruna gelme koşullarının yüzleşmekte olduğumuz daha geniş meselelerin şifrelerini çözer nitelikte olması ve büyük psikolojik yoğunluk dönemleri ile geçiş dönemlerinde meydana gelmesi beni hayrete düşürmüştür. Bir nehirdeki gizli anafora kapılıp boğulmama ramak kalması, bir aile sorununun oluşturduğu hatırı sayılır duygusal çalkantıya ayna tutuyordu. Karşı taraftan gelen bir arabanın aniden benim şeridime geçerek çarpışmamıza ramak kalması, bir iş arkadaşımın apansız gelişen ateşli bir yüzleşme ile aynı haftaya rastlamıştı. İşin tuhafı, bana çarpmak üzere olan sürücünün hanesindeki durum, kişisel boyutta bana sorun çıkartan kişinin ailevi durumuyla tıpatıp aynı idi. Daha ince bir boyutta bu gibi ölümden dönüşler, olayların kişinin yaşamını farklı bir yöne çevirmesinin aynı zamanda onun kaderi veya karma “program”ındaki derin değişimlerin işaretidir.

Sadece daha kısa vadeli olaylarla bağlantılı olsa da, Jung’un anlamlı tesadüfler kavramı, birçok ay ya da yıl tekrarlanmak su-

retiyale ortaya çıkanlara da uygulanabilir. Bir ay içinde tamamen birbirleriyle ilgisiz televizyon dizileri veya piyeslerde tıpatıp aynı roller teklif edilen yükselme hevesindeki bir aktrisi düşünün. Roller daha önce oynadıklarından tamamen farklıydı. Bir yazar, yakında yayımlanmış bir kitabında yaşıamının altı aylık bir döneminde sürekli tekrarlayan yangın imgesini çok sarsıcı bulunduğunu anlatır: bindiği uçakta yangın çıkması, bir gün bir otele ayak bastığı an yangın çıkması, Londra’da bomba ihbarları yapılan bir sokakta bulunmuştur.³ Veya işinde birkaç yıl içinde sürekli tekrarlayan bir sorunla karşılaşan iş adamını düşünün. Burada da, mesele bu gibi olayların gözle görünen değil de metaforik veya sembolik boyutlarını kavramaktır. Örneğin, o aktrise sürekli önerilen rol güçlü bir iş kadını rolü myd? Öyle ise belki bu karakterden daha pratik ve tuttuğunu koparan bir tip olmayı öğrenebilirdi. Eğer karakterler kariyerinin olumsuz yanlarını vurguluyorduyorsa, belki daha az hırslı olması veya hedef odaklı olmaktan vazgeçmesi gerekiyordu. İş adamının karşısına çıkıp duran sorun muhtelif brolarındaki tesisat tıkanıklığı mıydı? Muhtemelen aynı dönemde özel hayatında da “aılması” gereken çözümlenmemiş duygusal tıkanıklıklar bulunuyordu. Başka bir deyişle, daha derin düşünürsek, bu gibi olaylar yaşıantımızda karşımıza çıkan daha büyük derslere epeyce içgörü katabilir.

ÜÇÜNCÜ HALKA: YAŞAM-KADER ÖRÜNTÜLERİ

Bu kişisel deneyim düzeyi, ne uzun ne de kısa dönemli örüntülerle ilgili olup tüm yaşıamın daha geniş tema veya tasarımına dairdir. Filozof Arthur Schopenhauer “Bireyin Kaderindeki Bariz Niyet zerine Aşkın Bir Spekülasyon” (1850) başlıklı denemesinde, kasti olsun olmasın, görünürde bir niyete yönelik olmayan olay ve kazaların, sanki gerekleşmekteki daha büyük bir kaderin bütün öğelerini temsil edermişçesine, bireyin yaşıamına dikkatle kurgulanmış bir roman görüntüsü verdiği üzerinde düşünür.⁴ Ha-

kikaten, tıpkı bir kitabın (kurgu, kurgu dışı, romantik, polisiye, macera...) belli bir kategoriye ait olması gibi, kendi yaşamımızda da olay veya eğilimleri bir bir haber veren yön verici ilke işlevine sahip birleştirici bir örüntü bulunduğunu sıklıkla fark ederiz. Bu örüntünün kilidini açınca bütün bir yaşama yön veren sembollerini çözmüş oluruz.

Bu tema veya üst-örüntü birkaç farklı biçimde ayırt edilebilir. Örneğin, bir meslek, hobi, mücadele veya davranış biçimindeki simbolizm gibi, bunu yaşam boyu süren koşul veya örüntülerde görebiliriz. Ailesinin kitapevinde geçen çocukluğundan meslek olarak seçtiği yazarlığa kadar, tüm hayatı kitaplarla bağlantılı bir insanın yaşamında, zihinsel ve iletişimsel ilgi alanları tanrısı Merkür (Yunan'da Hermes) arketipinin baskın olduğunu söyleyebiliriz. Öte yandan, hayatı sürekli sosyal adaletsizlikle mücadele ederek geçen birisinin adalet, yasa veya "ezilenlerin neferi" diyebileceğimiz arketipsel örüntü tarafından yönetildiğini söyleyebiliriz.

Kişinin hayat-kader örüntüsüne bir içgörü kaynağı da bedenidir. İlk iki simbolizm düzeyi ile ilgili daha geçici işaret ve sağlık koşullarına ek olarak, temel beden şekli ve yüz hatları onun genel bilinçlilik durumuna ve bu hayattaki "karma mirası"na dair derin ipuçlarını barındırır. Okültistlerle astrologlar değişik bireyleri yöneten gezegenler veya arketiplere ait nitelikler hakkında eskiden beri kuramlar üretmişlerdir. Uzun ve ince bedenlileri Satürn'lü; atletik, emir verici ve korkutucu görünüşlü olanları Marslı; kısa ve dayanıklıları Merkür'lü; cazibelileri Venüslü gibi sınıflara ayırmışlardır. Doğum işaretleri, deformasyonlar, yara izleri ya da anormal güçlü veya engelli bölgelere özellikle dikkat edilerek, beden her parçasına içsel veya dışsal yaşantısının şifresini çözebileceği gözülle de bakılabilir. Bu işaretlerden hiçbirisinin olumlu veya olumsuz olmadığını, onlara ancak sembolik göstergeleri açısından bakılmaları gerektiğini tekrarlayalım. Bu özellikler, bireyin iradesine, niyetine bağlı olarak yapıcı veya yıkıcı ifadeler üstlenir.

Bir sonraki bölümde daha derinden inceleyeceğimiz bu soruya başka bir yaklaşım da, hayatın ilk anlarının çok dikkatle incelenmesidir. Bütün bir yaşamın en kısa anlarından birisinin onun en uzun anlam boyutunu yansıtması ironik bir durumdur; oysa pek çok kültür için doğumu çevreleyen sembollerle koşullar bütün hayattaki daha geniş temaların bir mikrokozmosu veya kopyası olarak görülür. Bu uygulamanın en bariz örneği belki de bireyin yaşamına hâkim büyük örüntülerin sembolik kodlamalarını içeren astrolojik horoskoptur. Ancak, dördüncü bölümde de gösterdiğim gibi, horoskoplar asla geleneksel kültürlerin uyguladıkları tek örnek değildir.

Daha önce belirli kısa dönem olaylarının ikinci halka boyutuyla örtüşebileceğini görmüştük. Tek başına bazı olayların veya başarıların, birden kazandıkları önem sonucu ilk ve ikinci kategorileri atlayarak üçüncü halkaya (ömür boyu sembolleri) dönüşmesi de mümkündür. Sör Edmund Hillary için Everest'e tırmanmak tüm yaşamının kader örüntüsünü veya karmasını yansıtan anahtar sembol haline gelmiştir. Richard Nixon için, hem olayın taşıdığı suç öğeleri, hem hile yapma bağlamında Watergate Skandalı yaşam boyu kaderinin anlamını çözecek önemli bir anahtardı; üstelik bir de ismin kendisinin sembolik imgesi, "suyu tutan kapı" düşünülünce, insan bunun Nixon'un çok isabetli bir psikolojik betimlemesi olduğunu ileri sürebilir. Kendi bireysel deneyiminiz bağlamında, yaşamınızda geride kalan en yüce dorukları veya en derin çukurları içeren anahtar durumlar üzerinde düşünerek kendi karmik kader yelpazenizin aşırı uçlarını daha iyi anlar hale gelebilirsiniz.

Daha önce tesadüf fikrinin sadece geçici kısa dönemli şeyler anlamında değil, daha uzun dönemlerle bağlantılı olarak anlaşılabileceğini gördük. Bu fikri bir adım ileriye götürerek on yılları aşan, dolayısıyla tüm yaşam üzerinde anlamı olan tesadüflerin varlığını kaydedebiliriz. Bütün komşuların aynı tuhaf hobiye paylaşmaları veya sürekli temelinde kusur olan evler satın almak gi-

bi, ev ortamında yinelenen benzer tekinsiz olayları fark edebiliriz. Hayatı boyunca bir değil üç kez yıldırım çarpmış olan bir kadın aklıma geliyor. Bir kez, doğrudan açık havada, ikincisinde bir telefon hattından, üçüncüde ise şömineden gelen yıldırımla çarpılmıştı. Zihni astrolojiye odaklanmış olanlara göre, hayattaki bu gibi sembol kümelerini bireyin yıldız haritasındaki arketipsel kalıplara bakarak çözebiliriz. Bu kadının durumunda, yıldız haritası sıklıkla yıldırım ile ilişkilendirilen Uranüs'ün merkezini oluşturduğu bir yapılandırmayı gösteriyordu. Astrolojik terimlerle, bu durum kariyeri veya şansını "yıldırım gibi" değişimlere uğrayacak ve genelde hayatında güçlü bir özgürlük ve bağımsızlık ihtiyacı duyan bir insanı işaret eder. Onun yıldırımla olağandışı ilişkisi, yaşantısının pek çok diğer alanına da işleyen daha geniş bir kader ve kişiliği sembolize ediyordu.

Bu görüşe biraz farklı bir açıdan yaklaşırsak, kişinin yaşantısının ilişkiler, iş, para, beden ve sağlık, eğitim ya da arkadaşlık gibi pek çok alanında yinelenen bir tür örüntü gizlidir. Örneğin, kişinin çıktığı tüm uzun yolculukların ortak özelliği, dini kişiliklerle ileriki yaşamında önemli etkileri olacak beklenmedik karşılaşmalar olabilir. Bütün bu gibi koşullar astrolojide, horoskoptaki felsefe ve kişinin Yüksek Zihin'inin karmik enerjileri ile ilgili Dokuzuncu Evi ile ilişkilendirilir. Gerçekten de, kişinin yaşamındaki alanlardan hiçbirisi diğerlerinden soyutlanmış değildir, tıpkı bir orkestranın birkaç enstrümanın birleşip müthiş bir senfoniye seslendirmesi gibi, daha büyük bir bütün oluşturacak şekilde iç içe geçerler. Bu nedenle, insanın kader örüntüsünden tek başına ve tek tip bir varlık olarak değil, karmaşık öğelerden oluşan bir elementler veya temalar korosu olarak söz etmek daha isabetlidir.

Bu temel şablon, ortalama insan için sembolizmini alt kategori veya oktavları değişerek ifade eder. Hatta vurgulanan alt öğe veya alanların kombinasyonları bile değişir. Buna rağmen temelde yaşam boyu aynı kalarak yaşamın muhtelif aşamalarından ge-

çer gider. Sembolizmin bu tutarlılığı, çocuklukta yaşanan arketipsel durum ve ilgi alanlarının tüm yaşam boyunca görünürde pek farklı yol ve düzeylerde yinelenmesiyle gözle görünür hale gelir. Örneğin, Bulgaristan doğumlu spiritüel öğretmen Omraam Mikhael Aivanhov'un (1900-1986) küçüklüğünde ateş ve su fenomenlerine sıra dışı bir hayranlığı ve ağaca tırmanmaya tutkulu bir merakı vardı. Biyografisini yazan Georg Feuerstein'in önerdiği gibi, bu merakları yetişkinliğindeki evrensel olarak ateş ve su elementlerince simgelenen eril ve dişil kozmik ilkelere ilgisinin ve pek çok geleneksel kaynaktan ulu bir ağaca tırmanmakla sembolize edilen, yaşama aşkın bakış açısının habercisi idi.⁵

Özetleyecek olursak, yaşantımızdaki anlam sorununa aynı anda nasıl farklı perspektiflerden yaklaşılacağını gördük. Bu bölümde, hayatımızdaki birincil sembolizm kategorilerinin haritasını çıkartmaya yardımcı olan, birbirini tamamlayan iki sistemi ve zaman bağlamlarını araştırdık. Basit bir benzetme, aynı anda birkaç düzeyde incelenebilen bir roman olabilir. En dar anlamda birebir cümleler ve gramer bakımından; veya en geniş anlamda genel tema veya mesaj yönünden. Bu odak boyutlarından her birisinde, kitaba ve fikirlerine dair farklı bilgiler ortaya çıkar. Kendi yaşamlarımızda da aynı şey geçerlidir. Kişinin hangi düzeyi vurgulamayı seçtiğine bağlı olarak, tamamen değişik sembolik örüntüler incelenebilir veya vurgulanabilir. Bu üç katlı yapıyı kullandığımızda, kişinin deneyimindeki sembolizmin genel çerçevesi içinde yeri olmayan, geçici ya da uzun vadeli hiçbir ayrıntı veya yön kalmaz. Anlam nadir veya olağanüstü olayla sınırlı kalmayarak, yaşam bahçemize zengin bir çeşitlilikle nüfuz eder.

İlerideki bölümlerde, dünyamızın örüntülerine yaklaşım sınıflandırmanın başka yollarına bakacağız. Önce, tüm geleneksel sembolik olayların en popüler ve yoğun biçimde irdelenenine, almete bakarak başlayacağız.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ALAMETLER VE KEHANETLER

Yaklaşan olayların kendileri gelmeden, gölgeleri uzanır.

Kadim atasözü

SEMBOLİST DÜNYA GÖRÜŞÜ, hepimizin yaşamındaki çok çeşitli sembolik kalıbı kapsar. Ancak, bunlardan biri dünyanın her yerindeki toplumların hayal gücünü fethetmiştir: Alamet. Alametleri incelemek suretiyle, insanlar gelecekteki olasılıklara ve talih değişimlerine göz atabilmeyi, böylelikle onların getirebileceği zorluk ve fırsatlara kendilerini hazırlamayı amaçlarıydı. Sembolist başyapıtı *Moby Dick*'te, Herman Melville, alametlerle ilgili hayal gücünün iş başındaki haline capcanlı bakışlar sunar. Kaptan Ahab, beyaz balınayı avlamak için çıktığı kader yolculuğunda, çalkantılı suların ortasında, balinanın yerini öğrenmek üzere yoluna çıkan bir gemiyle irtibat kurmaya çalışır:

“Selam olsun, gemici! Beyaz Balina’yı gördün mü?”

Ama (diğer) kaptan donuk küpeşteye eğilmiş ağzına borusunu koymak üzere hamle etmişken, nasıl olduysa boru elinden kayıp denize düştü ve kaptan tekrar azan rüzgârda beyhude yere kendini onsuz duyurmaya çalıştı.

Bir yandan gemisi aradaki mesafeyi açıyordu. Pequod' un tayfası sessizce Beyaz Balina' nın adından başka bir gemiye söz edilmesinin dahi meydana getirdiği bu meşum olaya saygılarını ifa ederken, Ahab bir an durakladı; sanki tehditkâr rüzgâr yasaklamamış olsaydı, yabancı gemiye bordalamak üzere denize bir filika indirecekti. Ama rüzgârın orsada olmasından yararlanıp borusunu yakaladı ve yabancı teknenin istikametinden, kısa süre sonra evine varacağını bildiğinden, avaz avaza bağırdı; "Selam olsun size! Bu gemi, dünyayı dolaşacak olan Pequod! Söyle onlara gelecek bütün mektupların adresi Pasifik Okyanusu'dur! Ve bu sefer, üç yıl eve dönmezsem, o zaman şu adrese..."

Aynı anda iki geminin dümen suyu neredeyse keşişti ve o zaman, günlerdir yanı başımızda kendi hallerinde sakince yüzen küçük zararsız balık sürüleri apansız tüyler ürperten solungaçlarıyla ileri fırlayıp yabancı kanatlarıyla ileri geri saf tuttu. (52. Bölüm)

Artan rüzgâr, ses borusunun kazara denize düşmesi, önemli anlarda balıkların hareketleri gibi gelişigüzelmiş gibi görünen sıradan olayların yaklaşan bir krize dair önemli bir mesaj taşıdığını ustalıklı anlatır Mellville. Kulak vermesi en çok gereken kişi hariç herkes için anlamı açık bir mesajdır.

Sembolist düşüncenin tüm boyutlarındaki gibi, alamet anlayışı, kendisini değişken karmaşıklık ve derinliklerde ifade etmiştir. En ince düzeyde, alametler birbirine geçebilir sınırları olan geçmiş, şimdi ve gelecek zamanın bulunduğu bir dünyada vardır. Geçmiş olay veya koşulların etkileri hâlâ şimdiki zamanda yankılanırken, gelecek olanlar, yaklaşan bir tekneden önce gelen burun dalgası gibi belirtiler gönderir. Yani, her anın oyunu, zamanın her üç boyutundan gelen sembolik etkilerin karmaşık karışımını, gelecekte gelenlere alamet adı verilir.

Tekabül etme yasasında tartışılan bir ayrımı izleyerek, alametleri sınıflandırırken kelime anlamındaki ile sembolik alametleri ayırmakta yarar vardır. Kelime anlamına göre olanların çeviriye pek ihtiyacı yoktur. Örneğin, Güney Amerikalı romancı Gabriel Garcia Marquez, kendisiyle yapılan bir söyleşide, kapısını çalan bir yabancıya ona “Ütünüzün kordonunu değiştirmelisiniz. Arızalı” dedikten sonra, yanlış eve geldiğini fark ederek hızla uzaklaştığını hatırlar. Yarım saat sonra, Marquez’in ütüsü, bozuk kordon nedeniyle alev alır. Buradaki bariz alamet, daha sonra gerçekleşecek olayı açıkça önceden belirtmiştir.

Bir alametin metaforik kılıklarda -örneğin rüyalandaki gibi görünmesine daha sık rastlanır ve yorumu daha büyük hüner gerektirir. Robert Graves’in İngiliz televizyonu için yaptığı Roma İmparatorluğu’nda geçen *Ben, Claudius* oyununda, başkarakterlerden Herod’un ölümü, halka açık bir törende iskemlesine tüneyen bir baykuş tarafından önceden duyurulur. Baykuş birkaç kez öter. Ötüş sayısı ölümüne kaç gün kaldığına tekabül eder. Alamet ile atıfta bulunduğu olay tamamıyla semboliktir ve birkaç düzeyde anlam taşır. Böyle bir imgeye anlam verebilmek için onu benzerlikleri ayırt edebilen bir gözle algılamalıyız.

Uçan yaratıklar olarak kuşlar, metaforik anlamda, ruhun ölüm anındaki uçuşu ile ilişkilendirilir. Üstelik baykuş özellikle bir gece kuşudur ki bu da ötekilik ilkesini, gün ile gece kutuplaşmasının olumsuz (veya pasif) yarısını ve analogi yoluyla yaşam/ölüm kutuplaşmasını daha da büyük bir güçle vurgular. Kuşun ötüş sayısı kişinin kaç gün daha yaşayacağına orantısız bir göndermeyi temsil eder. Böylelikle, tek ve görünürde basit bir olay aynı anda birkaç bilgi ve anlam boyutunun şifresini taşır.

Eski zamanlarda, kuşlar pek çok alametten birini temsil ederdi. Diğer kayda değer inceleme alanları yılanların davranışları, yola gelişigüzel serpiştirilmiş tahta parçaları, su kütlelerindeki şekiller, her tür göksel olayda bulunan alametler ve hatta insan bedenindeki benler bile olabiliyordu.

Ancak, alamet örnekleri bulmak için kadim tarihe bakmak zordur. Bill Clinton'un başkan seçilmesinden az önce ve hemen sonra haber ajansları ülkenin farklı yerlerindeki dört trenin çarpıştığını duyurmuştu. Ben bu tuhaf haberleri Clinton'un başkanlığının pek de sorunsuz geçmeyeceğine yordum. Döneminin ilk iki haftasında, hem Beyaz Saray içinde hem de ülke çapında beklenmedik fırtınalı tepkiler oluştu; örneğin, Clinton'un eşcinsel haklarını desteklemesi gazeteciler tarafından politik muhaliflerin "kafa tokuşturması" ya da "tren kazası" şeklinde adlandırılan tepkilere neden oldu. Clinton dönemindeki bunu izleyen tartışmalı durumlar bu ilk ayların sert etkilerinin ancak altını çizmiş oldu.

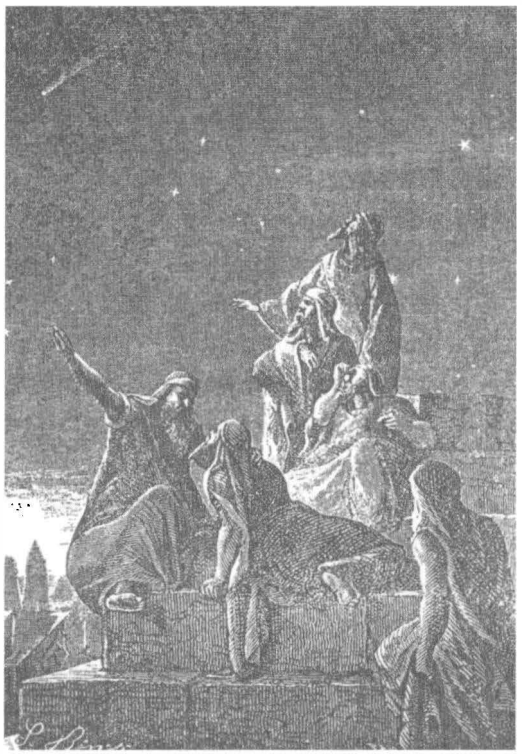
ALAMETLERİ SAPTAMAK

Bir olayın alamet olup olmadığını saptamanın bir yolu var mıdır? Bu gibi olaylar kolay sınıflandırmaya pek izin vermeseler de, bu konuya yaklaşırken akılda tutulabilecek sınırları geniş kılavuzlar vardır.

Bunlardan birincisi bir önceki bölümde tartışılan olağandışlıktır. Kadim kültürlerde, bir şekilde sıradan olmayan olaylara olası geleceğin belirtisi gözüyle bakılırdı. Yani, bazı olaylar güncel zihin durumlarına (yansıtıcı semboller), kişinin hayatına girecek gelişmeleri açığa çıkartmak suretiyle (öngörüselsimboller) ayna tutma işlevi görebilir. Ancak, hangisinin hangisi olduğu kurallardan ziyade sezgilerle ortaya çıkar. Varsayımlı olarak, iki tarafı da aynı anda içermesi mümkündür zira o andaki farkındalık durumu, gelişmekte olan gelecekteki bir eğilimin "giriş okunu" da temsil edebilir.

Bu bağlamda, toplumlar tuhaf hava şartlarına, sıra dışı rüyalara, kusurlu doğan çocuk veya hayvanlara ya da büyük kazalara bunların olağanüstü niteliklerinin bireysel ya da kolektif kader-

deki değişimlerin habercisi olduğu inancıyla özel dikkat göstermişlerdir. Aykırılıklara bu kafa yorma, Babilliler ve Mayalar gibi kadim kültürleri göksel cisimlerin hareketlerini mümkün olduğunca hassas bir biçimde izleyip hangi hareket veya olgunun sıra dışı, dolayısıyla toplumu etkileyecek nitelikte olduğunu saptamaya yöneltti. Bir astronomik olgu ne kadar düzensizse, sosyal değişimin habercisi olma açısından o derecede önemliydi. Eski Çin astronomları, Venüs'ün güpegündüz görünmesi gibi

Bir zigguratın tepesindeki Babilli astronomlar

olağandışı bir manzaraya, son derece önemli bir alamet olarak bakar, krallıktaki büyük bir güç dengesizliğine işaret ettiğini düşünürlerdi.

Ne var ki, yaygın inancın aksine, alametler her zaman olumsuz doğaya sahip değildir. Birkaç yıl önce, uluslararası medya Alaska kıyısı açıklarında bir buz tabakası altında sıkışıp kalmış üç beyaz balinanın hikâyesini duyurmuştu. Belki dünyanın o bölgesinde bu sıra dışı bir olay değildi ama medyada öne çıkan bir haber yapılması kesinlikle öyle oldu. Milyonlarca izleyicinin gözleri önünde, Rus ve Amerikalı buz kırma gemileri olay yerinde hızla yorulan balinaları kurtarmak için kültürlerarası bir gayretle bir-

leştiler. İki ülkenin işbirliği sayesinde iki yetişkin balina özgürlüğüne kavuştu. Bu olayın Amerika ile Rusya arasındaki politik “buzların kırılması” dönemine denk gelmesinin esrarengiz bir rastlantı olduğunu birden fazla gözlemci dile getirdi. Olay, sembolik olarak, dünya politikasında ilerleyen aylarda ve yıllarda hız kazanan bir politik “direnc kırılması” yansıtıyordu. Benzer bir anlayışla, 1994 yılında Wisconsin’de beyaz bir bufalonun dünyaya geldiği haberi, Amerikan Yerlilerini heyecanlandırdı. Bu son derece ender gercekleşen olay, Lakota gibi kabilelerce müthiş önemli bir alamet olarak görüldü. Pek çok Yerli Amerikalı bu sıra dışı olayı tüm yerli halklar için yeni bir çağın müjdecisi olarak değerlendirdi.

Geleneksel kültürlerin geleceği önceden bilmekte kullandıkları daha sistematik bir yöntem ise bir proje, ilişki, yolculuk veya işin başlangıcı sırasında meydana gelen olayları dikkatle izlemektir. Bu inanca “Rahme Düşme Yasası” diyebiliriz. Ezoterik anlayışa göre, olgunun doğumunu çevreleyen bağlam, onun gelişimi ve nihai sonucunun tohumlarını barındırır, yeter ki kişi bunların sembolik dilini yorumlamayı bilsin. Daha önce *Moby Dick*’ten alıntılanan pasajda, borunun başına gelenlerin beyaz balina adının ağza alınmasıyla bağlantılı oluşu, ona bir alamet olarak önem yükler. Benzer biçimde, tren kazaları Bill Clinton’un başkanlığı için önemliydi çünkü tam görevine başlarken meydana gelmişti.

Pek çok kadim kültürde, yeni yılın ilk gününe (veya bazılarında kış gündönümü ya da bahar ekinoksunda) denk gelen olaylara çok dikkat edilirdi. Hıristiyanların “Noel’in on iki günü” âdetinde de benzer bir kavram vardır. On iki günün her biri, yeni yılda bu günlere tekabül eden ayın hava durumunun habercisidir. Birinin doğum gününde görülen olaylara da bunun gibi, kişinin “yeni yıl”ına dair alametler olarak önem verilebilir.

Bu genel kuralla ilgili olarak, Rönesans dönemi mistiği Cornelius Agrippa şöyle der; “Herhangi bir girişimin başındaki bütün

belirtiler (alametler) kaydedilmelidir... Eğer ki ilerlerken eşiğe ayağınız takılırsa ya da yol üzerinde ayağınız bir şeye çarparsa, seyahate çıkmaktan vazgeçin”¹ Bunu aklımızda tutarak, Darwin’in müthiş çağdaşı Alfred Wallace’ın Güney Amerika ve Pasifik Okyanusunda yaptığı keşif gezisinden sonra kendisini İngiltere’ye, evine götürecek geminin yola çıkışında olanları hatırlayalım. Tam gemi yelken açacakken, bilim adamının tukanı [bir cins Güney Amerika papağanı] denize pike yaparak boğulur. Wallace bunu günlüğüne kederle kaydeder. Birkaç hafta içinde, gemide seyrederken çıkan yangında, araştırmalarının hemen tamamı mahvolur. Bu olayın zamanlaması, yani yolculuğun başında meydana gelişi, ona alametlere ait bir önem atfetmenin anahtar ögesidir.

Kişisel ilişkiler alanına uygulandığında, bu ilke sıklıkla hayret uyandırıcı, hatta zaman zaman komik sonuçlar verebilir. Bir gün bir kadın arkadaşım bana ilişkisindeki sorunları anlatıyordu. “Başlangıçta öyle hoş bir adama benziyordu ki” diye içini çekti. “Ama geçtiğimiz yıl bir canavara dönüştü.” Ona ilk buluşmalarını hatırlayıp hatırlamadığını sordum. Evet, hatırlıyordu. Sinemaya gitmişlerdi. Peki filmin adını anımsayabilecek miydi? “Dur düşüneyim” dedi. “Ha, evet. *Dr. Jeckyll ve Mr. Hyde!*”

Tanıklarının alamet niteliğinde olduğunu düşündükleri son derece dramatik bir olayı anımsıyorum. Az tanıdığım bir çift evleniyordu. Düğün günlerinde, bölgede yıllardır görülmemiş şiddette bir fırtına çıktı. Tören başladığında, fırtına ve dolu kiliseyi sarsıyordu. İnsanlar bir hortum oluştursa nereye saklanacaklarını konuşmaya başladılar. Sonra, sıra karşılıklı evlilik yeminleri etmeye geldiğinde, fırtına şaşırtıcı bir hızla dindi. Damat gelinin parmağına evlilik yüzüğünü takarken, bir an bulutların arasından güneş çıktı ve vitray camlardan mihraptaki gelinle damadı aydınlattı. İleriki yıllar evliliğin çiftin karşılaştığı zorlayıcı dış sorunlar nedeniyle pek de kolay geçmediğini ama zorluklara rağmen duygusal bağlarının çok derin olduğunu gösterdi.

Bu ilkenin geleneksel toplumlarda en yaygın ifadelerinden birisi, kişinin doğumu sırasında ortaya çıkan sembolleri dikkatle kaydetmektir. Bu uygulamanın bize en tanıdık şekli, doğum anında göksel cisimler arasındaki ilişkiyi inceleyen astrolojidir. Daha geniş anlamda ise, bu kritik anlarda çevrede bulunan herhangi bir şey bireyin sembolik kaderini çözebilecek ipuçları verebilir. Pek çok Amerikan Yerli kabilesinde, çocuğun adını verebilmek için hemen yakında olup biten olağandışı olay veya semboller aramak âdetti. Koşarak geçen bir geyik, Koşan Geyik adını önerebilir, bu da çocuğun özellikle hızlı ve zarif olacağını işaretli sayılırdı. Bunun gibi, Yerli Amerikan söylenceleri, bize örneğin Tecumseh'in doğumunda görülen büyük kuyrukluyıldız ya da Pontiac'ın doğumuna denk gelen rüzgâr, şimşek ve dolu gibi büyük liderlerin doğumlarına eşlik eden alametlerden söz eder.

Bu inancın bir başka kültürdeki hikâyesini Plutarch'ın Büyük İskender'in doğumunu betimlemesinde buluruz. Plutarch der ki, İskender'in babası Makedonyalı Filip'e oğlunun doğumu muştusuyla birlikte iki önemli bilgi de ulaşmıştı: Büyük bir savaş sonucu, Parmenio İliyalıları yenmiş ve Filip'in yarışı atı Olimpiyatlarda girdiği yarış kazanmıştır. Bunun çok önemli bir semboller örtüşmesi olduğunu sezen Filip'in ülkenin dört bir yanından getirttiği eğitimli falcılar ona oğlunun hayatta büyük başarılar ve geniş yarımlar uyandıracak zaferler kazanacağını söylediler.² Plutarch bize bu yorumuyla ilgili ayrıntılı açıklama sunmasa da, sembolik mantığı anlamak güç değil. İskender'in doğumuyla ilintili iki olay da zaferle bağlantılı devinim ve fetihlere işaret etmekteydi. İkisi birlikte ele alındığında, bu alametler bebek İskender'in yaşam özelliklerinin tümünün ileriki yıllarda doğrulanmış yolculuklar, militarizm ve zaferle sonuçlanan savaşlar olacağını gösteriyordu.

Üçüncü bir potansiyel alamet kaynağı ise rüyalardır. Rüyaların daha yüksek bir gerçeklik alanından süzülmesi yaygın inancından yola çıkarak, rüya çalışmaları, olaylar henüz somut

oluşumlar haline gelmeden gündelik yaşamın altında yatan sembolik örüntülere bakışlar sunar. Rüya sembollerine genellikle fiziksel uyandıran gerçeklerden önce vuku bulduğu gözüyle bakılır. Rüya deneyimi ile bu deneyimin uyanıklık durumundaki gerçekleşmesi arasında ne kadar zaman geçmesi gerektiği ise sıklıkla tartışma konusu olur. Kimi ezoteriklere göre rüya sembolleri uyanıklık gerçeğinde neredeyse derhal ifade bulur, rüyalar hemen ertesi gün gerçekleşecek olayların ön habercisidir. Oysa diğer bazılarının geçen zaman hakkında farklı görüşleri vardır. Bunlardan, örneğin, kriya yoga geleneğinde bu sürecin yetmiş iki saat olduğu söylenir.

Bu kristalleşme ne kadar sürerse sürsün, rüyalar süregelen fiziksel durumu sözlük anlamından ziyade, büyük ölçüde sembolik terimlerle tahmin eder. Örneğin, rüyada merdivenden yuvarlanmak, gerçek bir kaza habercisi olmaktan çok, romantik bir ilişkide reddedilme gibi duygusal gözden düşmeyi duyurabilir. Bunun gibi, ölüm rüyası görmek örneğin sigarayı bırakmak gibi eskimiş bir alışkanlığın sonlandırılmasını sembolize edebilir.

Rüya gerçekliğinin tahmin edebilen doğasına duyulan inanç, kimi mistikleri rüya sembolleri ile çalışmanın kişinin uyanık yaşamını etkileyeceğine inanmaya yöneltmiştir. Sözgelimi kişi rüyasında büyük bir gelgit dalgasının evini yıktığını görmüş olsun. Aynı kişi rüyanın içindeyken berrak görüşe kavuşabilir ise, bu rüya sembolüne yeniden yön verebilir veya onunla yapıcı biçimde çalışabilir. Örneğin dalganın başka tarafa yönelmesini ya da belki bir çiçekler çağlayanına veya altın tozuna dönüşmesini dileyebilir. Bu sembolün önceden duyurduğu bedensel yahut psikolojik gerçek-yaşam krizi, dönüştürülebilir veya tamamen önlenebilir. Bu yaklaşımı eleştirenler kişinin rüyalarını böyle aktif olarak kontrol etmenin, müdahaleden çok izlenmesi gereken psişe ile oynamak olduğunu ileri sürerler. Rüyayı değiştirerek ne gibi ikincil etkileri harekete geçireceğimizi nasıl bilebiliriz diye sorgular ba-

zıları. Aynı şekilde sembol kişinin yaşamında örneğin bir bağımlılık gelgiti dalgasına kapılmak gibi bir dengesizliğe işaret ediyorduyorsa, mesajı tam anlamaksızın rüyayı değiştirmek derindeki soruna ancak yüzeysel bir çözüm olacaktır. Her iki durumda da sembolist ilkelerin pratik uygulaması için derin bir ayırt etme duygusuna ihtiyaç vardır.

KEHANET

Gerçekleştiğinde her ne kadar yararlı da olsa, bir alametin ne zaman meydana geleceğinden asla emin olamayız. İnsan önemli bir karar almazdan önce, gökten bir kuyruklu yıldız geçmesini ya da penceresinde bir hayvan belirmesini pek bekleyemez. Dolayısıyla, insanlar iradeye bağlı olarak kehanet mesajları oluşturmalarının çeşitli yöntemlerini geliştirmişlerdir. Bütün olayların altında yatan bir düzen ve uyum olduğunu varsayarsak, belirli sorulara yanıt elde etmek için evrenin doğasında bulunan anlamlılıktan istendiğinde yararlanılacağına inanılırdı. Klasik dönemdeki doğal alametlerle (Latince *omina oblativa*) -yani doğal olarak kendini ortaya koyanlarla- yapay alametler (Latince *omina impetrativa*) yani insanların kışkırtmasıyla ortaya çıkanlar arasındaki ayırım böylelikle oluştu. Bu son kategori, geleneksel olarak kehanet adıyla bilinir. Teknik bir ifadeyle, kehanet geçmiş, bugün ve geleceğe dair enformasyonu açığa çıkartmakta kullanılabilir. Oysa geleneksel olarak onu hemen tamamıyla gelecekteki olayları önceden haber almakla bağdaştırırız.

Doğal alametlerde görüldüğü gibi, eskiler geleceği öğrenmek için, özel yakılmış ateşlerden çıkan dumanı izlemekten, hayvan ve insan iç organlarını incelemeye, Kutsal Kitap veya başkalarını gelişigüzel açmaya, kristallere bakmaya ve çay tortularının şekillerini incelemeye kadar, şaşırtıcı çeşitlilikte yöntemler geliştirmişlerdir.

Kehanetler kategorisine bir de bir kâhin yani trans halindeyken geçmiş, gelecek ya da şimdiki olaylardan söz etme yetisi olduğu düşünülen kadın veya erkekten ileriye dair nasihat almayı koyabiliriz. Günümüzde kanal dediğimiz “medyum”lara hâlâ rastlanır. Eski Yunan’da ağzından şiirsel ölçülerde çift anlamlı tefsirler dökülen ünlü Delfi kâhininden trans halindeki yerli şamanların ilham dolu kehanetlerine kadar, dünyanın her yerinde toplumlar şimdiye kadar göz önünde bulundurduğumuz salt dış faktörlere alternatif olarak (ya da onlarla bağlantılı), geleceği sezmekte insan zihninin psişik kapasitelerinden de yararlanmışlardır.

Tarih boyunca kâhinlere kayıp nesnelere bulmaktan savaşlarda kazananın kim olacağına kadar çok geniş bir soru yelpazesine cevap bulmak için danışılmıştır. Tarihin en adı kötüye çıkmış olaylarından birinde Herodot bize şunu anlatır: Lidyalı Krezüs, Delfi kâhinine Perslere saldırma planını danıştığında, kâhin ona bunun sonucunda “büyük bir imparatorluğun yıkılacağını” söyler. Sonuç olarak, yıkılan kendi imparatorluğu olmuştur. Ancak, kâhinlere, tanrılar tarafından kutsanmak ya da ruhani bir mesele için öğüt istemek gibi dini sorgulamalar için de başvurulurdu.

İnsan temelli kehanet yöntemlerinde sorun elbette kehanetin insan kaynağı tarafından yozlaştırılma olasılığı idi. Nasıl radyo yayınının kalitesi ancak alıcısı olan ekipman kadar berrak ise, mistikler de bir kâhinin mesajının geçerliliğinin o mesaja kanal olan kişinin yansıması olduğunu uzun zaman önce anlamışlardır. Bu nedenle spiritüel gelenekler kâhinin konumuna bir önkoşul olarak fiziksel ve ruhsal arınmayı kuvvetle vurgulamışlardır. İlginçtir ki ruhsal saflık ile isabetli kehanet arasındaki algılanan bağlantı nedeniyle eski Yahudiler gibi bazı kültürler kehanetlerin gerçekleşmesini peygamberin ruhsal başarısının bir göstergesi kabul ederlerdi. Eğer bir peygamberin öngörülleri gerçekleşirse, onun sezgilerinin bütün her şeyin aktığı ilahi zihnin en üst se-

viyesine eriştiğine hükmedilirdi. Başarısız bir kehanet ise peygamberin sadece kendi öznel hayalleri seviyesine kadar çıkabildiğini anlatırdı.

KEHANET: NESNEL YORUM MU ÖZNEL YORUM MU?

Kehanet veya alametleri incelerken, bu süreçlerin önceden bilme özelliklerinin nereden kaynaklandığı; tekniklerin (veya olayların) sonucu mu yoksa onları yorumlayanların içgüdüsel kapasitelerinin bir yansıması mı olduğu sıklıkla sorulur. Bu son görüşe göre, bir olay veya teknik bilinçaltının daha da doğrusu süperbilincin gelecek olaylara dair kendi sezgilerini yansıttığı nötr bir ekran yaratır. Sonra da bilinçli zihin bunu kendi dışındaki bir kaynaktan alınmış gibi yorumlar.

Pek çok vakada kuşkusuz doğru olmakla birlikte, yansıtma, klasik alamet anlayışının özellikleri olan tüm örnekler yelpazesini açıklayamaz. Örneğin, kişinin oturduğu mahalleye düşen bir göktaşı geleneksel düşünce tarzı tarafından derin anlama sahip bir alamet olarak görülürken, gerçekte de salt alamet olarak sınıflandırılmaz. Her standarda göre, bu sahiden olağan dışı bir hadisedir.

Bu nedenle, çok az sezgi gerektiren sistemlerden çok fazlasını gerektirenlere kadar, bir alametler sistemi *spektrumundan* söz etmek daha çok işe yarayacaktır. Spektrumun bir ucunda kristal küreye bakmak ya da çay yaprağı okumak gibi “düşük veri/ yüksek öznellik” içeren zihnin üzerinde çalışabileceği minimum bilgi veren sistemler, diğerinde ise, astroloji veya tarot gibi sistemin bireyi harekete geçirebilecek görece yüksek düzeyde bilgi sağladığı “yüksek veri/düşük öznellik” sistemleri bulunur. Bu gibi çok metodik ve veriden zengin sistemlerde bile, kişisel sezginin daima önemli olduğu vurgulanmalıdır, zira enformasyonun temelde sembolik doğası kendisini pek çok düzeyde yoruma ödünç verir.

BAŞLANGIÇLARI TÖRENSEL HALE GETİRMEK

Alametlere inancın ve bunun sonucu gelişen iradeyle harekete geçirilen kehanet sistemlerinin yanı sıra, insanlar dünyanın belirsizlikleri üzerinde kontrol sahibi olabilme gayretiyle bir adım daha attılar. Doğal alametler durumunda, pasif olarak bir olayın meydana gelmesini beklemek zorundaydılar. Kehanette bulunma yolu ile ise, arzu ettiklerinde çevrelerinden ihtiyaç duydukları bilgiyi aktif olarak çekip alabiliyorlardı. Ama bu bir miktar merakla yol açmıştı: Eğer doğum ya da yeni bir girişim gibi başlangıçta etrafta bulunan semboller o yeni başlangıcın sonunu açığa çıkartıyorsa, o anın kumaşına insanlar bazı semboller yerleştirdiğinde ne olacaktı? Nihai sonucu bir niyete göre değiştirmek mümkün olabilir miydi?

Önemli başlangıçları gelecekteki gelişimlerini uğurlu kılmak üzere etkileyecek sembolik ritüellerle kutsama uygulaması işte böyle başladı. Geleneksel toplumlarda evlilik, doğumlar, yeni binaların inşası ve savaşa girmek gibi hem kamusal hem de özel olaylarda ritüeller icra edilirdi. Bu denetleme duygusu birkaç yöntemle sağlanırdı. En yaygını, bu gibi ritüellerde bir rahip ya da rahibenin hazır bulunmasıydı. Onun katılımı selim varlık ya da güçlerin yardımını sağlamakla kalmayıp daha incelikli biçimlerde süreçlere sembolik bir ilahilik ve şans getirmeye de yarıyordu. Örneğin evlenme törenlerinde rahip evlilik yeminlerine resmiyet kazandırdığı gibi İki'nin ikiliği Bir'de bütünleşiyor ve daha yüksek varlıkların ya da durumların takdisi de bu birleşmeye sembolik olarak davet ediliyordu.

Tarih boyunca, bu genel uygulama çeşitli yollarla ifade edilmiştir. Örneğin eski Roma'da generaller zaferi garantilemek üzere, savaşta bir hücum sırasında Victor [Zafer] adında bir asker seçip diğer askerlere öncülük etmesi için ön saflara yerleştirirler-

di. Aynı şekilde, Pisagor'cular kutsal bir mekâna doğru yolculuğa çıkmak gibi önemli bir girişime sadece olumlu sözler sarf ederek başlamanın önemli olduğunu bilirlerdi. İyiye alamet kelimelerin sadece özgüven yükseltmekle kalmayıp, çıkılan hac yolculuğundan olumlu sonuç almayı sağladığına da inanılırdı.

Başlangıçlarla bağlantılı pek çok ritüelden en yaygın olanı ise özgürlük ve sınırlamaları aşmayı sembolize eden *kırıp açmak* veya *açılmaktır*. Örneğin geleneksel Hint düğünlerinde evlenecek çift bir hindistancevizini kırıp sütünü içer. Yahudi nikâh törenlerinde damat bir şarap kadehini kırarak “Mazel Tov” yani iyi şanslar diye bağırır. Pek çok geleneksel kültürde yeni yıla girmeden önce ve bir bebeğin doğduğu anda bütün pencereleri açmak âdetlendi. Bu fikir, modern âdetlere bir gemiyi küpeştesinde şişe kırarak vaftiz etmek şeklinde yansımıştır. Bu âdetlerden her birinin aynı anda birden fazla olası yorum taşıdığına kuşku yok; örneğin doğumda camları açmak çocuğun doğum kanalından geçişini kolaylaştırmayı, hatta kötü ruhları kovmayı sağlayabilir. Köken ve yorumu ne olursa olsun, başlama ritüellerinin dünya çapındaki sürekliliği, temelde bütün başlangıçların kutsallığını sezme ve onlara özgürleşme sembolleriyle eşlik etme ihtiyacının bir algısıdır.

BİTİŞLERİN SEMBOLİZMİ

Geleneksel toplumlar bitiş ve sonuçlanmalara da büyük önem vermişlerdir. Doğum ve evlilikler gibi, ölümlere de daima “Tama Erme Yasası” denilebilecek bir eşik atlamayı yansıtan semboller eşlik etmiştir. Örneğin, söylentiye göre, Carl Jung’un ölüm anında, sık sık altında oturduğu ağaca yıldırım düşmüş. *Grace and Grit* adlı kitabında, benötesi psikolog Ken Wilber eşi Treya’nın tam ölüm anında, yaşadıkları Colorado’nun Boulder bölgesinde olağanüstü şiddette bir fırtına çıktığını söyler. Ertesi gün

gazetelere bakan Wilber'in, bu garip meteorolojik rastlantının o yörenin dışına çıkmadığını öğrenince, kafası karışır.

Ölümlle bağdaştırılan en yaygın olay, sahibinin ölüm anında duran saatlerdir: “zamanın bitişi” anlamına gelebilecek aleni bir metafor. Tarih bize Büyük Frederick'in ölümünde böyle bir bozukluğun meydana geldiğini bildirir. Bu gibi bir olayın olası örneğine bir kez Chicago'da şahsen tanık oldum. Dersime giderken, yolda tepesinde Chicago bölgesinin en tanınmış saati bulunan Michigan Caddesindeki ünlü Wrigley Binası'ndan geçmem gerekiyordu. Son birkaç yıldır belki yüzlerce kez kusursuzca işlediğini gördüğüm bu saatin, o gün akrep ve yelkovanının yerinde olmadığını fark ettim. Saatin temizlenmekte olduğunu varsaymakla birlikte, bu sıra dışılığın bir tür eşzamanlılığa işaret edip etmediğini merak etmişim. O gece evime televizyonda belediye başkanının ölüm haberini duyup duymayacağımı merak ederek gittim (en muhtemel durumun bu olduğunu varsaymışım) ancak haberlerde böyle bir hikâye yoktu. Haberlerin sonuna doğru ise, sunucu o gün Chicago'nun ileri gelen simalarından William Wrigley Jr.'un, yani ünlü çiklet markasının kurucusu ve dev saatin durduğu binanın sahibinin ölüm haberini saygılı bir ifade ile ilettil!

Sürekli göz önünde olmaları nedeniyle, ünlülerin yaşamları semboller bağlamında, bitmez tükenmez etkileyici anekdotlarla doludur ve ölüme dair zengin çeşitlilikte eşzamanlılıklar sunan bir kaynaktır adeta. Örneğin, 1928'de havacı Wiley Post ile birlikte bir uçak kazasında ölen mizahçı Will Rogers'ın enkazdan çıkan daktilosunda yazdığı son kelime “ölüm” olmuştur. Film yönetmeni John Houston'un son yönettiği filmin adeta bir kehanet niteliğindeki adı *Ölümler* idi. Aktris Natalie Wood 1980'lerin başında öldüğünde, ölümün öne çıktığı *Brainstorm* adlı film üzerinde çalışmaktaydı. Yine 1980'lerin başında aktör Jon-Eric Hexum çekimler arasında kafasına bir eşek şakası sonucu sığıttığı kurşunla yaralanarak hayatını kaybetti. Birkaç gün sonra, *Playgirl* der-

gisinde Hexum 'un ölümünden birkaç gün önce yapılmış bir söyleşi yayımlandı. Bu söyleşiyi dergi "En Seksi Vücut Kafasını Boşalttı" başlığıyla kapağında duyuruyordu. 1985'deki ölümünden önce aktris Anne Baxter'in oynadığı *Otel* adlı televizyon dizisinin son bölümündeki son sözleri "Son bir valsa ne dersin?" olmuştu. *Star Trek* dizisi yapımcısı Gene Roddenberry alt başlığı *Kesfedilmemiş Ülke* olan, ölüme Shakespeare tarzı göndermeler yapan bir film çekerken öldü. Francis Ford Coppola'nın oğlu trajik bir tekne kazasında öldüğünde, ünlü yönetmen *Taştan Bahçeler* adlı mezarlıkları konu alan bir film yönetmekteydi. Ve dövüş sanatları oyuncusu Bruce Lee'nin oğlu Brandon, fantastik drama *Karga* filminin çekimleri sırasında öldüğünde, filmi izleyen pek çok kimse, merkezindeki bariz ölüm temasıyla sarsılmıştı. Gerçekten de eleştirmenler, Lee'nin açılış sahnelerinde dirilerek mezarından kalkışını, bu filmin aktörün ölümü sonrasına denk gelen piyasada yeniden yükselişi ile tekinsiz boyutta örtüşür bulmuşlardı.

Pek çok ünlü şarkıcının şarkı sözleri veya şarkı isimlerindeki esrarengiz zamanlama da benzer bir anlamlılık örüntüsü sergiler. Hank Williams hayata gözlerini yumduğunda, en sevilen plağı, "Bu Dünyadan Asla Canlı Çıkamam" adını taşıyordu. 1960'da öldüğünde, rock and roll şarkıcısı Eddie Cochrane'in "Cennete Üç Adım" adlı parçası ünlü olmuştu. Eski Beatle John Lennon 1980'de öldürüldüğünde, uzun yıllardan sonra bir şarkısı listelerde ilk ona girmişti. Adı ise, duruma uygun olarak, "Yeniden Başlamak" (Starting Over) idi. Öldüğü zaman, ritim ve blues sanatçısı Chuck Willis'in listelerdeki parçalarının adları "Rock and Roll Pabuçlarımı Artık bir Kenara Koy" ve "Neden Yaşıyorum ki?" idi. Otis Redding'in liste başı 45'liği "Dock of the Bay" ölümü sırasında listelerde yükselirken, parçada "Yaşamam için bir neden kalmadı, sanki karşıma hiçbir şey çıkmayacak artık" gibi acıklı satırlar vardı. Şarkıcı Marvin Gaye'in ölümünden sonra yeniden artan ünü, ölümünün ertesi günü piyasaya çıkan *The Big Chill* fil-

minin mezarlıkta geçen açılış sahnesinde çalınan bestesi “I Heard It Through the Grapevine” sayesinde.

Ölümü çevreleyen sembollere dair bu farkındalık hemen tüm dinlerin mitolojilerinde önemlidir. Yeni Ahit’teki Çarmıha Gerilme aktarımında, İsa’nın ölüm anında meydana gelen deprem ve gökyüzünün kararması dâhil, doğal mucizeleri öğreniriz. Krişna’nın ölümünde Ay’ı kara bir halkanın çevrelediği, gökten ateş ve kül yağdığı ve her yerde ruhların ortaya çıktığı söylenir. Buda ölmeye karar verdiği anda, toprak büyük bir depremle sarsılmış, bundan üç ay sonra da ölmüştü. Aynı şekilde, birçok Budist tüm büyük ruhani kişiliklerin ölüm veya yakılmalarına olağanüstü bulut oluşumları veya gökkuşakları gibi doğal olayların eşlik ettiğini öne sürer.

Bazılarınca öne sürülen daha tartışmalı bir iddia ise, ölüm şeklinin kişinin yaşamı veya karmasına dair ipuçları taşıdığıdır.

Nasıl ki yaşamın başlangıç anları bir anlamda geleceğin habercisi ise, bunun aksi yani kişinin ölümündeki belirli koşullar da onun yaşam hikâyesindeki anahtar yön veya dersleri özetler. İlk bakışta bu teori, hele yaşamları son derece şiddetli ölümlerle son bulan barışçıl insanların durumları (Gandi’nin aşırı uçta biri tarafından katledilmesinde olduğu gibi) ya da tescilli katillerin huzur içindeki ölümleri (Nazi Doktor Josef Mengele’nin doğal nedenlerle ölümü gibi) düşünüldüğünde çok mantıksız gelir. Ancak ilgili ipuçlarını içeren, belki de ölümün bariz şekli değil, daha incelikli sembolizm düzeyleridir.

Örneğin, banyo küvetinde elektrik çarpması sonucu ölen Trappist keşiş Thomas Merton, ölümünden sadece saatler önce dünya dini liderleriyle yaptığı önemli bir toplantıda yakın gelecek zamanın “elektrik kadar çarpıcı” olacağını öngörmüştü. Belli ki, burada Merton’un ölümünün şiddet içeren doğasına değil, daha derinlerdeki sembolizmine (belki de Doğu ile Batı dinselliği arasında uyum sağlama çabalarının radikal veya elektrikleşen do-

ğasına incelikli bir gönderme) bakmamız gerekir. Benzer şekilde, denizin ilahi sonsuzluğu sembolize eden mistik anlamını çağrıştırmaları nedeniyle, birçok ezoterik denizde boğulmayı olabilecek en hayırlı ölümlerden biri olarak görür.

Derince bakacak olursak, her ölümdede sembolik bir anlam görebiliriz. Kiliseye giderken yolda kamyon çarpması sonucu ölen bir adamı ele alalım. Burada adamın ölümünün önemi, şiddetinden çok kazanın kilise yolunda olmasıdır. Yaşamındaki örüntüleri incelediğimizde, belki de adam manevi hedeflerinin peşinde koşarken kontrolü dışında gibi görünen koşullar tarafından sürekli “çarpılmakta” idi. Belki rahip olmak isterken babası ölünce acilen bir işe girip çalışması gerekmişti, belki yıllar önce dört gözle beklediği Paskalyada Roma’ya yapacağı hac gezisi, evinde yangın çıkması sonucu iptal olmuştu.

Kişi basit iyi-kötü yargılarından, sembol ve arketiplerin daha ara tonlarına duyarlı hale geldikçe, görünürde olumsuz gibi görünen olaylar dahi daha derin (ve maneviyat potansiyeline sahip) anlam ve önem sergiler. Gelecek bölümde göreceğimiz gibi, yargı içermeyen yorumlar, insan ilişkilerinin sembolik boyutlarını ele aldığımızda iyice önem kazanır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ESERDE ROL ALAN KARAKTERLER: KİŞİSEL BİR SEÇİM

Kendi içimizdeki gezintide hırsızlarla, hayaletlerle, devlerle, yaşlı adamlarla, genç adamlarla, zevcelerle, dullarla, âşık kardeşlerle karşılaşırız. Ama karşılaştığımız daima kendimizdir.

James Joyce

THE AQUARIAN CONSPIRACY ADLI KİTAPINDA YAZAR ve fütürist Marilyn Ferguson, psikolog Abraham Maslow'un 1962 yılında yoğun sis altında Kaliforniya kıyılarında arabasıyla yol aldığı bir zamanı yazar. Görüş mesafesi azaldıkça, Maslow geçici bir sığınak bulmak amacıyla ana yoldan belirsiz bir giriş yoluna sapar. Yolun sonuna vardığında şimdilerde insan potansiyelini geliştirme çalışmaları yapan bir merkez olan Esalen'in arazisine girdiğini fark eder. Oradaki birkaç kişi tartışmalarında kullanmak üzere, Maslow'un kitaplarını bir koliden çıkartmakla meşguldür.

Hayatımızdaki bu gibi tuhaf rastlantılar, ipuçlarını verdiği altına yatan bir tasarım nedeniyle bizi meraka düşürür ya da en azından eğlendirir. Peki, ya bütün ilişkilerimiz veya "rastlantısal"

karşılaşmalarımız buna benzer az incelikle işlenmiş mukadderat içeriyorsa ve Zen yazar Paul Reys'in dediği gibi karşılaştığımız herkes "tıpkı denize giderken yolda belirli taşların üzerinden kayan belirli su damlacıkları misali tam da karşılaşmayı hak ettiğimiz" kimseler ise?¹ Filozof Schopenhauer dünya tarihinin tüm içeriğinin farklı yaşam düşlerimizin "her birimizin, ancak kendisine katkıda bulunacak şeyleri tecrübe ederken, başkalarına gerekenleri de ortaya koyduğu" son derece sanatkârane dokunmuş, birbiriyle iç içe geçen muazzam bir kaderler ağı olabileceğini düşünür ve şu soruyla sürdürür:

Tüm insanlığın, yaşam yollarındaki karmaşık ilişkilerinde bir bestecinin senfonisindeki görünürde bağlantısız ve çalkantılı seslere getirebileceği düzeyde bir ahenk sergileyemeyeceğini ileri sürmek, dar görüşlü bir korkaklık olmaz mıydı?²

Mistikler, her sıradan karşılıklı ilişkinin daha derinlerde anlamlı bir maksadı gizlediğini söylerler. Tıpkı rüyalarımıza giren figürlerin, pek çok psikologa göre de, psişemizin bir yüzünü temsil ettiği gibi, uyanık yaşantımızda karşımıza çıkan herkes de içsel deneyimimizin bir yönünü yansıtıyor olabilir. Yakından incelediğimizde, karşılaşmalarımızın zamanlamasında veya tanıştığımız insanların kişiliklerinde, çoğu zaman belli bir uygunluk fark ederiz. Rönesans filozofu ve ezoteriği Cornelius Agrippa şu satırlarda bu duyguyu yansıtır: "Bütün uğur ve alametler içinde, insandan daha etkili ve güçlü olanı, gerçeği daha açık belirteni yoktur. Dolayısıyla, sizin karşınıza çıkan adamın yaşını, mesleğini, yerini, beden hareketlerini, kıymıldamasını, egzersizini, cildini, alışkanlıklarını, adını, sözlerini, konuşmasını ve buna benzer ne varsa, hepsini dikkatle kaydedeceksiniz."³

Bu öğüt gündelik ilişkilerimizin göndermelerini anlamamıza nasıl yardımcı olabilir acaba? Tıpkı kişinin derinlerden gelen bir

öfke ya da gerilim dalgası sırasında karşısına çıkan kızgın bir yabancı örneğindeki gibi, bazen tesadüfi karşılaşmanın altında yatan maksat daha barizdir. Veya insan tam önemli bir ruhsal dönüşüm geçirirken, umulmadık bir ortamda karşısına saygın bir ruhsal öğretmen çıkabilir. Bir keresinde, tam bence ruhsal önemi büyük bir hafta sonu geçirmişken, Teksas havaalanında yogi Swami Satchitananda'ya rastlamıştım. Terapist veya danışmanlar için bu olay, bir danışanın terapistin kendi yaşamında uğraştığı problemleri yansıtan sorunlarla çıkageldiği acayip durumlarda ortaya çıkar. Seanslar sırasında bulunan çözüm ve içgörüler genellikle terapistin de öğrenmesi gerekenlerdir.

Tanıdığım bir kadında bu ilke çok dramatik bir biçimde kendini göstermişti. Ailesinden birinin ölümü, romantik ilişkisinin bitişi, ciddi bir hastalığın baş göstermesi gibi üst üste gelen felaketler sonucunda kadın psikolojik ve fizyolojik acılarından kurtuluş yolu olarak canına kıyma ihtimalini düşünmeye başlamıştı. Umutsuzluğunun en yoğun olduğu bir anda, şehirde günlük yürüyüşünü yaparken geçtiği köprüde kendini suya atmak üzere olan bir kadın gördü. Kadının haline acıdığından, köprünün korkuluklarına tırmanıp onu fikir değiştirmeye ikna etti.

Hemen sonra olanları yeniden düşününce, arkadaşım kendi açmazına göre, bu karşılaşmanın ne kadar anlamlı bir zamanlaması olduğunu açıkça gördü. Yalnız intiharın eşiğindeki kadının sorunları kendisinininkilerle aynı olmakla kalmayıp, köprüdeki kadına söyledikleri de kendi hayatına çekidüzen vermek için işitmeye en çok ihtiyaç duyduğu şeylerdi. Dahası, kadın ile adaş olduklarını öğrendi. Bu tesadüfi karşılaşma, onun yaşamını düzene koymasında çok önemli bir rol oynamıştı.

Eski zamanlarda, ilişkilere dair bu düşünce şekli, yoldan geçen bir yabancıya rastlantı sonucu kulak misafiri olunan sözleri dâhil, en gelişigüzel ve gelip geçici etkileşimlerin bile kişinin yaşamına dair önemli ipuçları taşıdığı *kledonizm* denilen inançta en

aşırı noktasına ulaşırdı. Lawrence Kasdan'ın günümüz Los Angeles şehrinde geçen eşzamanlılık ve hayatta kalma üzerine *Grand Canyon* adlı harika filminde, aktris Mary McDonnell'in oynadığı karakter, kısa süre önce bulduğu terk edilmiş bebeği evlat edinip edinmemeyi düşünerek koşuya çıktığı bir yolda yarı deli bir adamın ona "Al o bebeği... onun sana ihtiyacı olduğu kadar senin de ona ihtiyacın var" dediğini işitir. Böylesine beklenmedik bir kaynaktan bu kadar uygun bir anda gelen bu yorum, kadında bir kavrayış anı (epifani) etkisi yapar. Bu arada, tıkanıp yazamadığında, kendisini yakındaki bir lokantaya atıp çevresindeki konuşmalardan kitabını yazmayı sürdürmesine yarayacak eşzamanlı ipuçları yakalamayı uman yazar bir arkadaşımı hatırladım. Duyduklarında, çoğu zaman yazdığı kitapta sorun olan olay ya da konuşmayı çözecek fikirlerle karşılaştığını iddia eder.

SİMETRİK KADERLER

Yaşadığımız sürece bu birbirine kenetlenmiş kaderler duygusu zaman zaman büyük bir roman ya da piyesi hatırlatan bir karmaşıklık ve derinlik taşıyabilir. Abraham Lincoln ile katili John Wilkes Booth'un ailelerini birleştiren tuhaf bağlara bakalım. Lincoln'un oğlu Robert Todd, Jersey City'de bir trenin önüne düştüğünde, onu kurtaran John Wilkes'in kardeşi Edwin olmuştu. Ve Lincoln ölümcül yarasıyla Ford Tiyatrosu'ndan yolun karşısındaki pansiyona kaldırıldığında, aylar önce bir arkadaşını ziyareti sırasında John Wilkes Booth'un uyuyakaldığı yatağa yatırılmıştı. Ya da *Tıpta Anomali ve Tuhafliklar* adlı şu kitaba bakalım: Amerika İç Savaşında Grant'in ordusu ile bir Konfederasyon müfrezesi arasındaki çarpışmada bir asker;

sendeleyerek yere düştü; aynı anda yakınlarda bir evden ortalığı yırtan bir feryat işitildi. Yaralı askerin muayenesin-

de, kurşunun sol hayasını alıp götürdüğü görüldü. Aynı kurşun genç bir kadının sol karın boşluğundan girip göbek deliği ile incebağırsağının sinirsel uzantısını deşerek karın boşluğunda kaybolmuştu. Bu kız bir peritonit krizine rağmen kurtuldu... hayanın girişinden tam iki yüz yetmiş sekiz gün sonra, kendi şaşkınlığı ile ana babası ve arkadaşlarının mahcubiyetleri içinde, yaklaşık üç kiloluk bir erkek bebek dünyaya getirdi. Doktorun... vardığı sonuca göre... genç adamın hayası... genç kadına nüfuz etmiş ve üzerinde bulunan spermatozoa onu hamile bırakmıştı. Önce kuşkulu görünen asker, genç anneyi ziyaret etmeye razı olunca, aralarında olgunlaşıp mutlu bir evliliğe dönüşen bir dostluk doğdu.⁴

Sembolist bakış açısından, bütün uzun vadeli veya yakın ilişkilerimiz tam da bu şekilde, her bir yaşamdaki eylem ve durumların çevresindekileri tamamladığı, yaşam amaçlarının karşılıklı bağımlılığından doğar. Hatta mistikler iki kişinin onları birleştiren tamamlayıcı bir karma yoksa, uzun süre birbirlerinin huzurunda kalamayacaklarını söylerler. Aşırı vakalarda bu tür karmik ortakyaşam, benzer kulvarlarda ayrı ayrı süren hayatlarda kendini gösterir. Bunu tek yumurta ikizlerinde görürüz; kardeşler sadece fiziksel olarak değil aynı zamanda ilgi alanı, yaşam tarzı, zevkler ve hatta hayattaki olaylar bakımından da benzeşir.

Daha yaygın olan ise, bu birbirine örülmüş ortak kaderlerin, bir başkasının yaşamındaki olay ve durumların bizimkini tamamen sembolik biçimde yansıttığı çok daha az gerçekçi şekiller almasıdır. Örneğin, bir genç kadın annesinin yarışma kazandığı gün terapi seansında duygusal bir dönüm noktasından geçebilir. İki hayatta da yer alan olaylar, ikisinin de “bereket” veya “dönüm noktası” arketipini ifade etmesi bakımından paralellik gösterir ancak aralarındaki bağlantı açık olmaksızın, semboliktir. Madalyonun öteki yüzüne örnek olarak, yıllar önce Richard Nixon’un Watergate Skandalı so-

nucu görevden alındığı gün, eşinin de ameliyatla göğsünün alındığını hatırlıyorum. İki olayda da derin bir yaralanma ve kayıp ifadesi vardır ve her biri diğerini metaforik olarak kusursuz bir zamanlama ile acı verici biçimde tamamlamaktadır.

Bu fenomenin daha kışkırtıcı özelliklerinden biri, aralarında büyük mesafeler ve çağlar olan bazı insanları adeta görünmez bir iplikle bağlarcasına birleştirmesidir. Zaman zaman, uzun süredir görüşmeyen insanlar, kaderin yaşamlarını şaşırtıcı bir benzerlikle şekillendirdiğini görürler. Jung'cu psikolog Gerhard Adler'in aktardığı şu büyüleyici vakaya bakalım.

Okula herkes gibi altı yaşındayken, Berlin'de başladım. Benimle aynı yaşta iki erkek çocukla çabucak samimi olduk. O yaşta oğlanlara has bir yoğunluk ve yakınlıkla, ayrılmaz olduk. Ama yaklaşık dokuz ay sonra ailem oturduğumuz bölgenin neredeyse tam aksi ucunda bir yere taşınmaya karar verdi. Kaçınılmaz olarak, arkadaşlarımla temasım kesildi ve bu kaybı en azından bir süre kuvvetle hissettiğimden eminim.

Her ne ise, şimdi hikâye birkaç on yıl ileri, bir süredir analist olarak çalıştığım döneme atlıyor. Sonra o iki çocukla ayrı ayrı karşılaştım. Biri Jung'cu bir psikanalist olmuş, diğeri ise gördüğü Jung'cu analitik tedaviden sonra, kendisini iyiden iyiye Jung'cu düşünceye kaptırmıştı. Bir başka deyişle şimdi birer yetişkin olmuş biz üç çocuk da analitik psikolojiyi yaşamlarımızda kritik önemde birer etki ve kriter haline getirmiştik.⁵

Adler'in başına gelenden daha az dramatik olsa da, ben de kendi yaşantımda kaderin zaman ve mekân içindeki buna benzer karşılıklı bağımlılığını ima eden, incelikli metaforlarla dolu durumlarla sık sık karşılaşmışımdır. Uzun yıllar önce, yaşlıca bir gruba Jung'un eşzamanlılık teorisi üzerine bir sunum yapmıştım. Konu bu muhafazakâr sayılacak dinleyici topluluğu için oldukça alışıl-

madik idi. Topluluk karşısında yaptığım ilk konuşmalardan biri olması nedeniyle, benim için özel bir önem ve kaygı kaynağı idi. O gün daha sonra eve döndüğümde, posta kutumda bir popüler psikoloji dergisi buldum. Kapağında sonradan New York'a gidip ünlü bir model ve aktris olan çok iyi tanıdığım ilkokul arkadaşımın resmi vardı. O sayının temasına uygun olarak, ciddi bir takım elbise giymiş daha muhafazakâr bir beyefendinin karşısında, uçuk bir hippie kız kılığında poz vermişti. Adam belli belirsiz bir şaşkınlıkla kadının omzundan öteye bakıyordu. Biraz daha inceleyip derginin başmakalesindeki deyim ve fikirler ile o sabah verdiğim konuşma arasında birkaç bağlantı bulduğumda, şaşırmıştım. Makalede, benim konuşmamda alıntıladığım şair Emerson'un bir şiirindeki mısralar da yer alıyordu! Bu kadınla eski yakın bağlantım nedeniyle tam o anda bu derginin elime geçmesi, yaşamımda kısa süre önce gelişen durumun sembolik bir yansıması gibiydi sanki: Eski arkadaşım da ben de, muhafazakâr bir ortamdaki sıra dışı dünya görüşünü temsil ediyorduk, ikimiz de yeni yeni halka açılıyorduk ve ikimiz de görüşümüzün hitap ettiğimiz izleyici tarafından anlaşılıp anlaşılmayacağından kuşkulu idik. Aramıza giren yıllara ve kilometrelere rağmen, o anda hayatlarımız birbirine incelelikle bağlanmıştı sanki. Yine Adler der ki:

İki kaderin mucizevi bir aydınlanma doğurduğu ender anlar vardır, aradaki tül kalkar ve iki kader karşılıklı bağımlılıklarında görünür hale gelir.⁶

Çoğumuz bu gibi karşılıklı bağımlılıkları yaşamışızdır. Kendimi tuhaf bir konu ya da kitaba kaptırdığımda, ülkenin bir ucundaki tanış veya arkadaşların da aynı konuya neredeyse aynı anda ilgi duyduklarını keşfetmişimdir. Bunun gibi, bir keresinde kırk sekiz saat içinde bavulumu yapıp bin altı yüz kilometre uzaktaki Güney Dakota'da kutsal bir bölge olan Bear Butt'a arabayla git-

mek üzere karşı konulmaz bir dürtü hissetmişim. Daha sonra Orta Batı'da yaşayan üç tanıdığının da aynı hafta içinde aynı noktaya arabayla gittiklerini öğrendim. Bu olaydan sonra bilgilerimizi karşılaştırdığımızda, oraya bizi çekecek bir gazete haberi ya da TV reklamı gibi ortak bir teşvik unsuru bulamadık. Bu tür deneyimler “topluluk karması” denilen Doğu kavramının ipuçlarıdır. Bireysel kaderlerin aileler, toplumlar, ülkeler, ırklar hatta tüm gezegenin kaderiyle birlikte örülmüş olduğuna dair bir inançtır bu. Bu sistemde bir kişinin hikâyesi, çok daha büyük bir bütünün dinamiklerine çiçek dürbünü misali ayna tutan, farklı hayatlardaki olay ve durumlardaki daha geniş arketipsel tema veya örüntülerin sahneye konulması gibidir. Belki de benim o tuhaf kitap ya da kutsal mekân ile bağlantım o sırada kolektif atmosferde süzülmekte olan arketipsel dalga boyu ile aynı frekansta olmamı yansıtıyordu. Benzer şekilde, tam eski arkadaşım modellikte aşama yaparken benim de öğrettiğim alanda aşama kaydetmem (hatta deneyimlerimizin sembolleri de birbirlerini tamamlarken) pek çok insanı ayrı ama ilintili biçimlerde etkileyen kolektif psişenin küçük bir köşesinden hare hare yayılan daha büyük bir enerjinin çifte ifadesi olabilirdi. Bir anlamda, eylem ve düşüncelerimiz tamamıyla bizim olmayıp kolektif, benötesi bir buyruktan kaynaklanıyor olabilir.

İLİŞKİLER VE TELAFİ YASASI

Bazen kişilerarası eşzamanlılık süreci, bir başkasının yaşamı ve psişesinin bizimkinde olup bitenlerle tezat oluşturduğu telafi edici bir şekil alabilir. Örneğin, özgüveni düşük bir adamın, daha baskın mizaçlı biriyle haşır neşir olması kendi yetersizlik duygusuna daha fazla dikkatini çekmeye yarayabilir. Veya sessiz ve ifadesiz, duygularıyla teması kesmiş bir anne duygularının, hatta

yaşamındaki olayların evladının davranışları aracılığı ile sergilendiğini görebilir. Burada, evlat anayı yansıtmaktadır ama ayna tersi imgesi gibi değil de annenin kendi içinde yüzleşemedikleri bağlamında.

Mad Dog and Glory adlı filmde, Bill Murray ile Robert de Niro bu ilkeyi oynadıkları karakterler arasındaki kişilerarası dinamikte renkli bir biçimde yansıtırlar. Murray filmde, stand-up komedi ile yakınlık kurmak istemesinden anlaşıldığı gibi, gizli gizli yaratıcı olmayı arzu eden sınırı burnunda önemsiz bir serse-riyi canlandırır. De Niro karakteri ise, öfkesini ya da otoritesini nasıl ifade edeceğini bilmemekle birlikte, fotoğrafçılık çalışmaları sayesinde, yaratıcı yönüyle ilişki içinde biridir. Yüzeyde çok farklı görünseler de, diğerinin kendi yaşamıyla bütünleştirmek ve geliştirmek istediği nitelikleri temsil etmeleri nedeniyle, birbirlerini tamamlar durumdadırlar.⁷

Adolf Hitler ile Charlie Chaplin arasındaki kişilerarası gerçek yaşam dinamiği de aynı ilkeye örnektir. Yirminci yüzyılın en tanınmış iki siması, benzer bıyıklarıyla, aynı yıl birkaç gün arayla dünyaya gelmiştir. Hitler gizliden gizliye sanatçı olma arzusu besleyen bir zalim diktatör, Chaplin ise özelinde zorba olma kapasitesine sahip bir sanatçı idi. Chaplin'in zorba yanını Marlon Brando'nun, *Hong Konglu Kontes* filminin çekimlerinde, Chaplin'in öz oğluna emirler haykırıp herkesin önünde aşağılamasına tanık olduğu zaman keşfedip şoke olduğu anlatılır. İşin ironik yanı, Chaplin'in *Büyük Diktatör* filminde Hitler'in taklidini yapmış olmasıdır.

Bu örüntüye nasıl bir anlam vermeliyiz? Belki de fizikte maddenin yaratılmasının anti-maddeyi yaratarak telafisi gibi, zıt kişilikler de sosyal ilişkiler arenasında dengeleniyor ya da telafi ediliyor. O halde, yirminci yüzyılda şerrin bu dünyadaki tezahürü ile onun arketipsel figürü palyaço veya hilebaz da sahneye çıktı.

Hem paralel hem de birbirini tamamlayan yaşamlar arasındaki birbirine örölü kaderlere tarihi bir başka örnek de Thomas Jefferson ile John Adams arasındakiidir. Bu ikisi kişilik ve görünüm olarak birbirlerine taban tabana zıt idiler; Adams kısa boylu ve dışa dönük, Jefferson uzun ve mahcup. Oysa on yıllarca yakın dost kalarak Amerika'nın kuruluşuyla uğraşmış ve *Bağımsızlık Bildirgesi*'ni imzalamalarından tam elli yıl sonra eşzamanlı olarak birkaç saat ara ile hayata gözlerini yummuşlardır.

İLİŞKİLERDE ASTROLOJİ

Kadim astroloji sanatı, bize ilişkilerimiz ve karşılaştığımız gündelik olaylardaki sembolizm ve eşzamanlılığı anlamının sistematik yollarını sunar. Geleneksel astroloji yöntemlerine göre, temas kurduğumuz insanların, sembolik olarak bizim kişisel horoskopumuzdaki gezegen ve evlerde kesin karşılıkları vardır. Dolayısıyla, kişinin yaşamındaki dini kişilikleri Dokuzuncu Ev (Yüksek Zihin) veya Jüpiter'in yönettiği astrolojik tablodaki, duygusal ilişkide olduğu partnerleri ise Venüs ya da Yedinci Ev'deki özelliklerle bağdaştırırız, vesaire. Böylelikle gündelik etkileşimlerimiz ve ilişkilerimiz bize astrolojinin (ve arketipsel psikolojinin) sembolize ettiği evrensel ilkeler veya *arketipler*in kadim dünyanın tanrı ve tanrıçaları tarafından nasıl idare edildiklerine dair içgörü sağlar. O halde, sıradan deneyimlerimiz kozmik ilkeleri içeren daha geniş bir dramayı yansıtır.

Örneğin kişi aniden yaşça büyükleri veya otoriteyi simgeleyen insanlarla ilişkilerinde dramatik sorunlar fark etmeye başlarsa, bu astroloji haritasındaki Satürn veya Onuncu Ev'e bağlı zorlayıcı enerjilerin harekete geçtiğinin belirtisi olabilir. Bu örnekte kişinin, tümü Satürn'ün etkisinde olan şöhreti, gücü ya da oto-

rite ve kontrole karşı takındığı tavrı içeren daha geniş birtakım psikolojik veya karmik meselelere karşılık gelebilir. Kadınlarla anlamlı etkileşimler, kişinin yıldız haritasında Ay'ın kuvvetle faal olduğu dönemde oluşabilir. Ay'ın etkisindeki duyguları da eş-zamanlılık içinde, içsel bir yüzleşmeye tabi tutulabilir. Teorik olarak, dışsal ilişkilerinde veya rastlantısal karşılaşmalarında ifade edilen sembolleri doğru yorumlayarak, kişinin horoskopunda olup bitenleri bilmek mümkün olmalıdır.

Hatta bazı astrologlara göre astroloji yaşamlarımızın en dış ucundaki dolaylı sosyal ilişkilere bile ışık tutabilir. Örneğin yuvarıkta sözü edilen, yıldız haritasındaki evler veya alanlar öncelikle kişinin çevresindeki ana, baba, kardeşler, eş, arkadaşlar gibi anahtar ilişkilerle ilgilidir. Ancak, astrologun 'haritayı döndürmek' denilen on iki temel evden çıkartılan incelikli çıkarımlara baktığı bir yorum sistemini uygulayarak, kardeşin arkadaşı, komşunun kardeşi hatta görümcenin kardeşinin çocuklarına varan uzak kişiliklerle ilgili astrolojik göstergeler bulmak dahi mümkündür! Başka bir deyişle, bu daha uzak kişiliklerin yaşamlarındaki önemli olaylar, kişinin yıldız haritasında onun kendi yaşamı ve psişesindeki olaylarla ilgili, gezegenler boyutunda etkinlikler olarak ortaya çıkar.

Demek ki en geniş anlamıyla astrolojik görüşe göre, insan zihni, başımızın içindeki alan ile sınırlı olmayıp hayat boyu karşımıza çıkan insanların yaşamlarının içine de uzanır. Karşılaştığımız muazzam insan ağında, birbirlerine örülü kaderler ağı yoluyla ifade edilen kendi psişemize, en belirgin haliyle tanık oluruz. Dahası, bireysel ilişkiler küresinin ötesinde daha geniş toplumsal veya ulusal psikoloji ağları vardır ki psişelerimiz bunlarla da iç içe geçmiştir ve tüm sistemlerde ortaya çıkan anlamı onlar vasıtasıyla buluruz. Schopenhauer, "Engin bir dünya olayı, herkesin kendi durumuna uygun biçimde, on binlerce insanın kader koşullarına intibak eder" sözleriyle bunu ifade eder.⁸

DOĞUM VE ÖLÜMLER

İlişkiler dinamiğini yakından inceledikçe, kendi yaşamımızdaki değişikliklerle bağlantılı olarak, olayların başka insanlar için meydana gelme şekillerine kodlanmış ince bir dilbilgisi gözümüze çarpar. Bu, özellikle doğum ve ölüm gibi büyük geçişlerde belli olur. Kendi çocuklarımızın veya yakınlarımızın çocuklarının doğum haberiyle birlikte kendi yaşantımızdaki yeni başlangıçların güçlü işaretlerini fark edebiliriz. Ölüm haberleri ise sıklıkla yaşamımızın ilgili deneyim alanlarındaki önemli kapanış veya dönüşümlerin metaforlarını taşır.

Örneğin, iki gün içinde ülkenin farklı yerlerindeki arkadaşlarımdan yeni doğan bebek haberleri aldım. Aynı hafta önemli yeni bir girişim başlattım. Astrolog Laurence Hillman başladığı yeni iş projeleriyle iki çocuğunun doğumunun tuhaf çakışmalarını anlatır. Bir aktörün ilk çocuğunun doğumu ile önemli bir kariyer hamlesinin aynı zamana denk gelmesi ya da bir yazarın tam ilk çocuğunu doğurmuşken, önemli bir yayınevi ile kitap kontratı imzalaması gibi, ünlü kişilerin yaşantılarında da aynı fenomeni görürüz. O.J Simpson'un mahkemesi sırasında ortaya çıkan önemsiz gibi görünen biyografik bir bilgi, ilk çocuğunun doğumunun prestijli Heisman Kupası'nı kazandığı güne denk gelmesi olmuştur.

Ölümler de aynı şekilde anlamlı olabilir. Aktör Richard Burton'un daha ziyade alkolizm ve genel bir ifratın katkıda bulunduğu ölümü, tam eski eşi ve uzatmalı sevgilisi Elizabeth Taylor'un yaşamını dönüştürücü bir alkolizm tedavisinden çıktığı zamana tekabül eder. Sembolik anlamda, Richard Burton sahiden Elizabeth Taylor için "ölmüştür." Ebeveyn ölümleri genellikle çocukların kariyerlerindeki büyük değişim veya gelişmelerle çakışır. Tıpkı George Bush'un annesinin onun Bill Clinton'a yenildiği sırada ölmesi ya da Rus lideri Boris Yeltsin'in annesinin tam da siyasi muhaliflerinin otoritesini ciddi bir isyan ile sarstıkları dönemde ölmesi gibi.

ÇOCUKLAR, KUTSAL DELİLER VE ÖNEMSİZ ZORBALAR

Tanıştığımız herkes kendi hayat senaryomuzun akışında bir rol oynayadursun, çocuklara da uzun zamandır ruhani veya kâhince gerçekleri taşıyan ulaklar olarak özel önem verilmiştir. Masumiyetleri ve tüm yaşamın kaynağına yakınlıkları bakımından, ezoterikler çocukları ulvi sezgi kanalları olarak görmüşlerdir. Eski Mısır’da mabetlerin çevresinde oynayan çocukların söylediklerine çok dikkat edilirdi, İncil’de bebelerin ağzından çıkana değer verilmesi söylenir.

Geleneksel toplumlarda delilerin sözlerine de büyük önem atfedilmiştir zira insanlar özürlü bir us kapasitesinin normalde erişilemeyen sezgilere geçit vereceğine inanırlardı. Geleneksel toplumdaki, akıllı ya da deli olma sınırı arasındaki dengelyi istemli ve daha bilinçli bir kontrol altında tuttıkları düşünülen kutsal palyaçolardan farklı olarak, gerçek “deli adam” ya da “deli kadın”ın olağan ile olağan olmayan arasındaki eşiği aştığı, dolayısıyla görülmeyen âlemlerdeki enerjilerin ulakları olarak hizmet verecekleri düşünülürdü. Bu nedenle kehanet yetenekleri iki yanı keskin kılıç gibi idi ve ruhun hem en yüksek hem de en aşağı boyutlarını açığa vurduğu gözıyla bakılırdı. Bir delinin yorumları şayet Kilise ile ters düşerse, bunlara şeytanın işi olarak bakılırdı; yorumlar göze girerse, deliler ilahi sezgilerin kanalı sayılırlardı.

Delinin kâhinliği kavramı, dünya edebiyatında zengin varlığa sahiptir. Örneğin *Kral Lear*’deki Soyтары oyundaki en bilgece gerçeği dile getirir. Bildik bir örnek daha verecek olursak, Melville’in *Moby Dick*’inde bu motifi bahtı kara *Pequod*’un güvertesinde ikinci kaptan İşmael’e kehanet dolu gizemli sözler sarf eden meczup Eli jah karakterinde görürüz. Daha sonra kutsal soyтары, denizlerde uzun süre kalınca aklını yitiren siyah miço Pip karakterinde yeniden ortaya çıkar. Pip’in gizemliymiş gibi görünen yorumlarındaki hikmete kafa yoran Ahab şöyle der, “Ben en muhteşem

felsefeleri senden içime çekiyorum... İçine birtakım bilinmez dünyalar dökülüyor olmalı.” (127. Bölüm)

Bizler de bazen sıradan gerçek sınırlarını aşmış insanların sözlerini dinleyerek bilinmeyen dünyalara erişebiliriz. Bir arkadaşım ile-ri aşamada Alzheimer hastası annesinin ölümünden önce söylediklerini bana aktarmıştı. Örneğin, anne bir keresine laf arasında, öteki oğlunun evini yalayıp geçen bir yangından bahsetmişti. Böyle bir yangın olmadığını bilen arkadaşım birkaç dakika sonra erkek kardeşinden gelen telefonla kardeşinin eşiyle “ateşli bir tartışma” sonucu ayrılma kararı aldıklarını öğrenmişti. Bu olaydan sonra arkadaşım bilinçli algı dışında bir şeyler ifade edip etmediğini anlamak için, annesinin görünürde anlamsız mesajlarıyla daha sembolik açıdan, adeta rüya görüntüleriymiş gibi deneyler yapmaya başladı. Birkaç kez sözlerle olgular arasındaki esrareniz çakışma ile çarpıldı. Annesinin uzak bir akrabanın oraya vardığına dair sözlerini izleyen gecenin sabahında, akraba beklenmedik şekilde kapıda belirmişti.

Hayatımızdaki “kutsal deliler” gibi bizi bir şekilde kıran, bize meydan okuyan ya da yüzleşmek isteyen insanlar, hasım ya da düşmanlarımız özellikle güçlü sembolik öğretmenler olabilirler. Yaşamındaki en büyük spiritüel hocanın kim olduğu sorusuna Dalai Lama’nın yanıtı, 1959’dan beri milyonlarca insanın katli ve sürgüne yollanmasından sorumlu Mao Tse Tung olmuştur. Dalai Lama cenapları açıklamasında Mao’nun kendisine herkesten fazla şefkat ve bağışlamayı öğrettiğini söyler. Mistikler ve pek çok gelenekten öğretmen, hasımlarımızın bireysel dönüşüm ve gelişim için katalizör rolü oynadığını söyler. Onlar bizi psişemizin en az gelişmiş veya en çok sorunlu alanlarına odaklanmaya zorlarlar.

Bu içgörü Carlos Castaneda’nın kitaplarına yansımıştır. Yaqui büyücüsü Don Juan, çırağı Carlos’a hayatımızdaki “ikinci planda gelen zorbalarn” değerinden dem vurur. Güçlü konumlardaki bu kimseler bize “işkence eder” ya da bizi kısıtlar durumda olsalar da, gelişimimiz için kullanılabilirler. “Biliyoruz ki bir savaşçının ruhunu hiçbir şey güçlü mevkilerdeki zor insanlarla baş

etme sinavından daha çok terbiye edemez. Ancak o koşullardadır ki savaşı bilinmez baskısına dayanacak ağırbaşlılık ve dinginliği elde edebilir.” Bu gibi kişilerle baş etmek yalnızca kendimize verdiğimiz önemi bilemekle kalmaz, aynı zamanda nefsi kontrol, irade ve sabır gibi erdemlerin yeşermesini de sağlar. Bize kişisel enerjimizi doğru kullanmayı olduğu kadar, onun ötesine geçmeyi de öğretir. Gerçekten de, Don Juan gerçek savaşçının böyle kişiliklere yakın olmasının bir şans olduğunu, hatta savaşçı kadın veya erkeğin ruhuna daha “ince ayar” yapabilmesine yardımcı olması için bu gibi önemsiz zorbaları aramasını da önerir. Hayatımızdaki bu bireylere daha kuvvetli ve kusursuz savaşçılar haline gelmemize yardımlarından dolayı şükran duymamız gerektiğini öne sürer.⁹

Mitolojide “öğretmen olarak hasım” kavramının en dramatik örneği Yeni Ahit’teki Yahuda kişiliğinde görülür. Yahuda’nın tarihin en büyük canisi olduğu görüşü herkesin işine gelmiştir. Oysa yine aynı Yahuda, İsa’nın *dirilişini* de mümkün kılan kişidir. O mukadder ihanet eylemini icra etmemiş olsaydı, insanlığın “kurtuluşu” da mümkün olmazdı diye bir sav ileri sürülebilir. Bu anlamda, Yahuda’ya ilahi iradenin bir düşmanı değil, dönüşüm ve ruhani değişimin bir aracı ve onun hizmetkârı gözüyle de bakılabilir. Bu mitsel sembolizm, her birimizin yaşamında bireysel dönüşümün araçları olma işlevine sahip Yahudalar olduğunu ileri sürer. Bu insanlar bizi kendi kendimizle yüzleştirip kendimize meydan okuturlar. Ezoterik anlayışla, bizim en zorlu yaşam derslerimizin ya da karmik örüntülerimizin ete kemiğe bürünmüş şekilleridir. Ve nasıl her karmik örüntü hayatımızdaki daha geniş sembolik örüntülerle bağlantılı ise, hasım olan kişilikle dışsal bir barış yaparak içimizdeki çok daha büyük enerjiler kompleksini çözümleriz.

ANA BABALAR

Yaşamımızdaki tüm önemli yakınlarımız arasında ana baba-mız kadar derin kişisel bağlar içinde olduğumuz kimse yoktur her-

halde. Ana babalarla ilintili semboller, psikolojik veya karmik yapımızı derinden yansıtır. Aşağıda ana babalarımızın taşıdığı kişisel sembolizmi yorumlamanın birkaç olası şeklini göreceğiz.

Belki ana babamızla bağlantılı belirgin veya seçkin özellikleri araştırmakla başlayabiliriz. Anne veya babanın sosyal reformlara, sanatsal girişimlere veya dini kaygılara yoğun bağları var mıydı? Ebeveynimizin dine veya manevi konulara yaklaşımı nasıldı? Uyum içinde geçinip giderler miydi yoksa sürekli kavga mı ederlerdi? Her birinin mesleği neydi? Ebeveynimizin yaşam tarzını tanımlayan herhangi bir motif veya nitelik kendi yaşamımıza uygulandığında sembolik anlamlar taşıyabilir.

Örneğin, diyelim ki bir adamın hem annesi hem de babası Doğu dövüş sanatlarına meraklıydı. Bu onun yaşam yolunda kontrol, dediğini yaptırma veya savunma konularında bir vurguya işaret edebilir. Adam işini başkalarının satın almasına karşı savunmaya geçebilir ya da iş olarak subaylığı veya dava avukatlığını seçebilir. Ya da varsayalım ki başarılı bir mucit olan bir baba var. Bu babanın evlatları gerçek anlamda birer mucit olmayabilirler ama bu sembol kişinin girdiği saha ne olursa olsun, oradaki yenilikçi veya radikal düşünme vasıflarının birer içerimi olabilir.

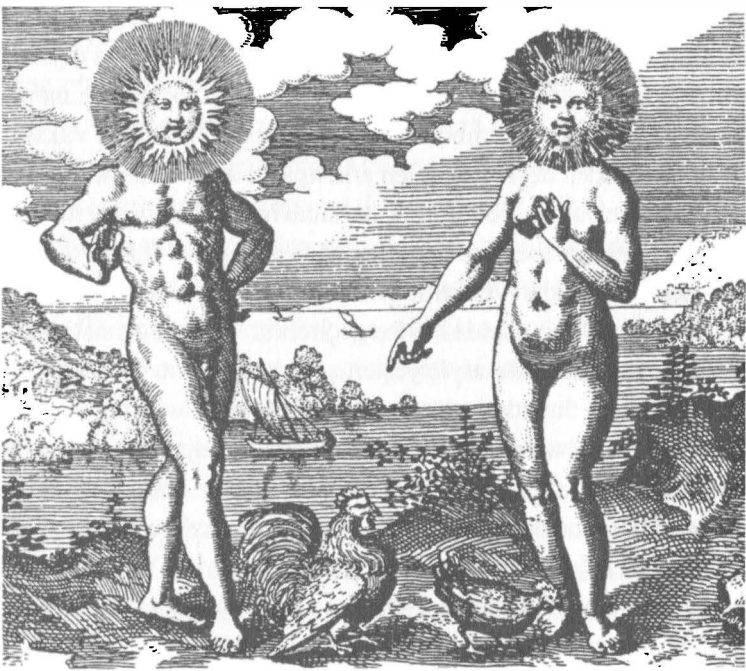
Burada da önceki gibi ana baba sembollerini iyi ve kötü bağlamında yargılayıcı düşünmekten kaçınarak, duruma söz konusu arketipsel semboller açısından bakılmalıdır. Alkolik ebeveyn, çocuğun da alkolik olacağı anlamına gelmeyip duyarlılık, sorumluluk, kaçırlar ve hatta bir ilham ve maneviyat arayışına dair öğrenilecek dersler olduğunu gösterebilir. Zira kimi psikolog ve spiritüel öğretmenin işaret ettiği gibi, sarhoşluk bazen yönünü şaşırılmış yüksek maneviyat arayışı olarak anlaşılabilir. Böylelikle, yaşamdaki görünürde olumsuz semboller (alkolizm gibi), işin içindeki enerjileri doğru anladığımız zaman olumlu ifadeler bulabilir.

Ana babalar da daha önce söz edilen telafi yarasındaki gibi, çocuklarını yansıtabilirler. Tutucu ebeveynin isyankâr bir çocuğu

ya da dindar ana babanın sıkı ateist çocukları olabilir. Bu gibi durumlarda, kişilerarası dinamik ya da aşırı uçlar arasındaki diyalektik, her aile bireyinin bir diğ erinin namına çözümlenmemiş meseleleri yaşadığı sembolik öneme sahiptir. Ancak bu vakalarda bile, nesilden nesle süregelen arketipsel bir devamlılık fark edilir. Örneğin, ateist çocuğun ana babasıyla bariz bir benzerliği olmasa da, hem ebeveyn hem de çocuk arketipsel din ya da dogma ilkesi tarafından yönetilirler. Veya çocuk dindarlık arketipini tamamen farklı bir alanda hayata geçirebilir. Annesi cennetin uzak kusursuzluğunun özlemiyle yaşamış bir kadın, ücra ve egzotik diyarlara özlem duyan bir dünya gezgini olabilir.

Kişinin ana babasının işaret ettiği sembol ve eşzamanlılıklara bir başka yaklaşım da, cinsiyetlerle ilgilidir. Dişi ve erkeğin temel cisimleşmeleri olarak, kişinin anne ve babası bu ilkelere dair ince bağlarla ilişkili büyüleyici sezgileri açığa çıkartabilirler. Yorumlamanın en ezoterik sistemleri içinde, kadın (ve anne) Ay'ın sembolik ilkesiyle ilintilidir, erkek (baba) ise Güneş ile ilintilidir. (Kuşkusuz, bu bir basite indirgeme ama amaçlarımızıza uygundur.) Aşağıda, dişi ve eril ilkelerle diğ er önemli bağlantıları vurgulayan bir tablo görülmüyor.

Bu temel karşılıkları akılda tutarak, kişisel kader örüntümüz ile ilgili pek çok çıkarsama yapabiliriz. Örneğin, bir adamın babası son derece analitik ve çekingen biri, annesi ise sezgisel ve spiri tüel düşünen bir sanatçı olabilir. Baba ile dışsal persona, ana ile içsel duygusal doğaya bağlantıyı kullanarak, ebeveynin meslekleri ve duruşlarının adamın kişiliğinde bir bölünmeyi işaret ettiği sonucuna varabiliriz. Sosyal imajı tutuculuk ve mesafeli akılcılık iken, özel doğası daha şiirsel veya kırılğan olabilir. En azından, anne ile baba arasındaki aşırı zıtlık, adamın bünyesindeki uzlaşılması gereken huy ve çıkarlar kutuplaşmasını ima eder. Veya, anneyi geçmişle, babayı da gelecekle bağdaştırmayı devreye sokarak, annesi üniversitede profesör, babası ise rahip olan bir kadın geçmişte akılcılık öğesinin baskın olduğu bir dönem veya kariyerden manevi veya ideolojik kaygıların baskın olduğu bir döneme geçebilir.

Eri ve dişiyi Güneş ve Ay olarak gösteren simyasal bir imge.

*BABA
(Güneş)
dış yaşam
akılcılık
gelecek
amaçlar/hedefler
kişinin dışsal kimliği
yetişkinlik
erkek arketipi*

*ANNE
(Ay)
iç yaşam
duygular
geçmiş
karmik miraslar
kişinin özel benliği
çocukluk
kadın arketipi*

Boşanmış, evlat edinmiş veya uzakta bulunan ana babalar da anlam taşıyabilir ama her birindeki sembolizmin yorumlarına daha bireysel ve bireyin durumuna göre değişen biçimde yaklaşılmalıdır. Genellikle, ana babadan birinin mevcut olmaması onun karşılığı olan arketipin “yok”luğunu sembolize etmez, söz konusu namevcut ebeveyn arketipine daha fazla duygusal vurgu anlamına gelir. Ortada

olmayan ebeveyn, dikkat odağının mevcut olan ebeveynin arketipine kaymasına, dolayısıyla çocuğun yaşamında o arketip enerjisinin yükselmesine de neden olabilir. Örneğin, annesini genç yaşta kaybetmiş spritüel yanı güçlü bir erkek yaşamının ileri dönemlerinde kendisine kadın bir mürşit veya guru bulabilir. Geleneksel psikoterapik bakış açısına göre, annenin erken yaşta kaybının oluşturduğu boşluğu, erkek evlat ileriki yıllarda kendisini bir guruya adama çabalarıyla doldurmaya çalışmıştır. Oysa sembolik bakış açısıyla, erkeğin genç yaştaki yaralanmasının ileride, yüce anlamıyla ilahi dışıye karşı keskinleşen bir algı veya zaaf olarak görülmesi de mümkündür. Biraz farklı bir ifade ile ilahi olanın hayatımızın içinden pırıl pırıl parlaması, ruhumuzu delip geçen delikler sayesinde.

Yakın geçmişte üzerinde çalıştığım merak uyandırıcı bir başka yaklaşım ise, kişinin ana babasının yaşamlarındaki önemli tarih veya yaşlara bakarak bu noktaları onun yaşamıyla örtüştürmektir. Örneğin, babası otuz dokuz yaşında yepyeni bir mesleğe atılmış birinin, kızının veya oğlunun yaşamlarında aynı yaşlara karşılık gelen belli başlı bir değişim olup olmadığına bakın. Veya bir anne ilk evliliğini yirmi beş yaşında yapmışsa, aynı dönemde kızı veya oğlunun yaşamında 'evlilik' bağlamında (bu gerçek bir düğün ya da sembolik bir birleşme veya yeni bir girişim de olabilir) neler olduğuna bakın. Bu teknik yukarıda listelenen dişil veya eril sembollere göre daha da geliştirilebilir. Öyle ki, kişinin annesinin yaşamındaki anahtar tarihler onun özellikle içsel veya duygusal yaşamı ile denkleştirilirken, babanın yaşamındaki tarihler evladın dünyevi veya dışsal eylem ve kararlarıyla eşleştirilir.

Örneğin, bir müzisyenin babası otuz beş yaşında evlenmiştir. Müzisyen aynı yaşta, ilk kayıt yapma anlaşmasını imzalamıştır; bu da bir plak şirketiyle ve daha geniş bağlamda halkla yapılmış bir *izdivaçtır*. Müzisyenin annesi, babasıyla evlendiğinde yirmi yedi yaşındadır ve aynı yaşta müzisyen de performans yapma kor-

kusu ile yüzleşmek için gördüğü yoğun terapi sonucunda, büyük bir duygusal dönüm noktası yaşamıştır.

Bazı bakımlardan, tarih eşzamanlılığı genel kavramı, psikolojideki “yıldönümü tepkisi” ile bağdaştırılabilir. Buna göre, birey bilinçaltından verili bir dönem ya da yaşı sevdiği birinin veya kendisinin yaşamındaki önemli bir duygusal olay ile bağdaştırır. Örneğin, Elvis Presley annesine son derece bağlı idi. Elvis annesinin kırk üç yaşındaki ölümünün kendisi için de bir tür “ölüm” olduğunu iddia etmiştir. İşin içindeki eşzamanlılığa bakarak, Presley’in de kırk üç yaşında ölmesine hiç şaşmamalı.

SOYBİLİM: AİLE AĞACININ ŞİFRESİNİ ÇÖZMEK

Ebeveyn ile ilgili bu sembolizmi biraz daha derinleştirirsek, kişinin atalarından veya soyağacından anlamlar çıkartmak mümkündür. Eğer ebeveynler bu yaşam süresindeki “yer karmasının” arketipsel temellerine dair anahtar içgörülerini açığa çıkartıyorlar ise, insan aile ağacında birkaç nesil geri giderek bilinçaltı doğasına dair daha da derin içgörülerini keşfedebilir.

Burada da, en basit başlangıç noktası, ataların en çok dikkat çeken başarı veya nitelikleri, meslek veya işleri, olağan dışı deneyimleri ya da diğer öne çıkan özelliklerini göz önünde bulundurmak. Örneğin, aileniz İstiklal Savaşı’nda yer almış mıydı? Soyunuzda bir dizi sanatçı mı, politikacı mı yoksa din adamı mı var? Vurgulamış olduğum gibi bu gibi bilgiler görünen anlamlarından çok, yansıttıkları metaforik anlam noktasından daha net görülebilir. Sözgelimi, ataları arasında birçok balıkçı bulunan birisinin, geçmiş yaşamlarında balıkçılık yapmış olması ve hatta bu yaşamında gizli bir balıkçılık merakı taşıması şart değildir. Su genellikle derin bilinçaltı veya duyguların sembolü olarak görülür.

Dolayısıyla, ataların “balıkçılık” yapmış olmasının, bu hayatta duygularla meşgul olmayı veya seçilen sanatçı, psikolog veya mistik olmak gibi bir kariyerin meydana çıkması ile bilinçaltından gelmeyi sembolize etme olasılığı daha büyüktür.

İnsan potansiyeli öğretmeni Bayan Jean Houston kısa süre önce yazdığı bir kitapta, İç Savaş generallerinden Robert E. Lee ile akrabalık bağlarını anlatır. En önde gelen atasının ünlü bir savaşçı olduğu gerçeği dahi, şu anki yaşamında savaşçı ilkesi ile ilişkisini ima eden önemli bir semboldür. Arketipsel olarak, bunun anlamı basit bir sözünü dinletme ifadesinden kuvvetli bir ülkü savunucusu olmaya kadar gider. Bu bağlantıdaki sembolizmi daha da derinleştirebiliriz. Bu tarihi kişiliğin özellikle İç Savaş ile bağlantılı olduğuna dikkatinizi çekerim. Bu ipucu Dr. Houston’un çalışmasında kendi psişesi ile öğrencileri arasındaki bilinç ile bilinçaltı, akılcı ile duygusal ve hatta dişil ile eril arasındaki “iç savaşta” veya kutuplaşmalarda, uzlaşma bulma vurgusunu sembolize edebilir. Yani, buradaki tarihi sembol içsel, psikolojik bir iç savaş ile ilişkili olmayı önerir. Dr. Houston’un (örneğin Grant ile değil) özellikle Lee ile akraba oluşu, belki de sembolik olarak bilinçaltı, sezgiler ve sanatsal kapasiteyi ve genelde psişedeki dişil süreci gösteren psikolojik güçlerin tarafında olmayı önerebilir.

Kısacası, her bireyin genetik yapısı, ifadenin hem yapıcı hem de yıkıcı potansiyelinin şifrelerini içeren karmaşık bir dersler ve eğilimler ağıdır. Doğumdan beri işlenen bu aile sembolleri geçmişin alışkanlık kalıpları ve koşullandırılmalarını yansıtır; oysa bilinç düzeyine çıkartılmadığı sürece, kişiliğimiz ve kaderimiz üzerindeki belirleyici etkilerinden kaçmak imkânsız olabilir. Sonuç olarak, sembolist girişim yalnızca geleceğin olasılıklarını veya anın psikolojik durumunu deşifre etmekle değil, geçmişin etkilerini hafifletmekle de ilgilendir. Bir sonraki bölüm geçmişin bu gibi etkilerini anlamaya dairdir.

ALTINCI BÖLÜM

KARMA VE DÖNGÜLER YASASI

Benzer karmaya sahip tüm varlıkların çevreleriyle ilgili ortak bir vizyonları vardır ve paylaştıkları bu algı grubuna “karmik görüş” adı verilir... Asla unutma: Gördüklerimiz ancak karmik görüşümüzün görmemize izin verdiği kadardır, fazlası değil.

Sogyal Rinpoche

BİR DENGE SORUNU

Zaman zaman Batılılarca bir cezalandırma ya da intikam doktriniymiş gibi yanlış anlaşılan karma, tüm eylem ve düşüncelerin etkilerinin, tıpkı bir yöne savrulan sarkacın eşit hızla aksi yöne savrulması gibi, denge durumuna gelip nihayet hareketsizlik içinde kalmasıdır. Bu nedenledir ki, her eyleme (etkiye) karşılık eşit ve zıt bir tepki olduğunu savunan Newton’un ikinci devinim yasasına benzetilir.

Ancak, bariz fiziksel sonuçlar düzleminde işleyen geleneksel etki tepki teorilerinin aksine, karma çok daha ince bir nedensellik formunu temsil eder. Bunu açıklamak için bir örnek verelim; diyelim ki bir adam arabasıyla kaza yapmış olsun. Bu olaya yol

açan fiziksel nedenleri o kişi açıkça izleyebilir: diğer araba ıslak kaldırımında kaydktan sonra onun arabasına çarpmıştır, kaldırım az önce yağın sağanık yağmurdan dolayı ıslaktır, yağmur atmosferde biriken nem nedeniyle yağmıştır v.s, v.s... Oysa, karmik bağlamda bakıldığında, kazaya geçmişte, hatta adamın bir önceki hayatında yaratılmış olan bambaşka bir olaylar zinciri neden olmuştur. Bazıları kazanın adamın bu yaşamında ya da daha önceki bir yaşamında dikkatsizliği sonucu başkasını yaralamasını dengelemeye yaradığına dair bir kuram ileri sürebilir. Ancak, Budistler tecrübe ettiğimiz herhangi bir sonucun karmik nedenini bilmemizin çok zor olduğunu bize öğretirler. Karma doktrini kabul edersek, seçeceğimiz en bilgece yol geleceğimiz için mümkün olduğunca az olumsuz karmik sonuç yaratmak ve hayatımızdaki fiziksel, duygusal ya da zihinsel her eylem veya olayın kendi yarattığımız karmanın hem bariz hem de yüzeyin altındaki daha incelikli nedenlere bağlı olduğunu aklımızda tutmaktır.

KARMANIN ARKETİPSEL KATEGORİLERİ

Hindu yogi felsefesine göre, belirli bir eylem kişinin içindeki ruhta karşılıkları bulunan birkaç arketip sel kompartımandan birinde saklanan bir karmik kayıt yaratır. Bu kompartımanların sayısı farklı sistemlere göre değişir ama en pratik biçimde on iki karmik ilgi bağlamında tanımlanır. Bazı Hindu ezoterik düşünce okulları, bunların astrolojideki on iki evin karşılığı olduğu görüşündedir. Örneğin içsel ruhun bir yönü aile ile ilgili olabilir; bir başkası meslek, diğerleri arkadaşlar, iletişim, varlıklar, yolculuklar ve yaşam deneyimlerinin diğer yönlerine dair olabilir.

Söz gelimi, kişinin eşiy le yaptığı bir tartışma, titreşimsel olarak ruhun eş olma ile ilgili bölümünde saklanır. Öte yandan, bir

arkadaşa yöneltilen sevgi dolu düşünce ve eylemler, titreşim olarak ruhun arkadaş ve dostlar kompartımanına kayıt edilir. Belirli bir eylem ya da düşünce aynı anda birkaç sembolik niteliği içerdiğinden, bazı eylemler kişinin ruhundaki farklı özelliklerde karmaşık bir enerjiler ağı örerek birden fazla alanda iz bırakır.

Bir karmik izin olgunlaşarak sonuç haline gelip gerçekleşeceği yaşam koşulları oluştuğunda, bunun karşılığı olan karmik kompartımandaki enerjiler uyanır. Sonuç çoğunlukla özgün nedene sembolik açıdan bağlı bir olay şeklinde ortaya çıkar. Muhafaza edilmiş karmik iz nedeniyle yaşanan deneyimin sonuçları, genellikle görünür değil semboliktir zira ruha kaydedilmiş olan, özgün eylem veya düşüncenin yüzeysel biçiminden ziyade, daha derin niyet veya anlamıdır. Böylece, aynı karmik iz farklı asırlar boyunca her mekân ve zamana uygun sembolik giysiler içinde olgunlaşabilir. Örneğin, ortaçağ Fransa'sında aç köylülere yemek dağıtan bir kadın asilzade, şimdiki yaşamında karmik cömertlik örüntüsünü uluslararası bir yardım örgütüne büyük bağışlar yaparak sürdürebilir. Veya Çin İmparatorluk sarayında baş cellat olarak ölüm karmasını yaratan bir adam, bugün kendisini vahşetin olağan sayıldığı bir savaşta yıkılmış bir şehirde yaşarken bulabilir.

DÖNGÜLER YASASI

Her şeyin bir mevsimi vardır.

Ecclesiastes

Karmik izlerin ekilip biçilme süreçleri gelişigüzel değil, ezoterik düşüncede dönemsellik ilkesi diye bilinen düzenli, matematiksel tanımlı döngülere göre gerçekleşir. Bu ilkeye göre, tüm form ve fenomenler, dönüşümlü gelişme ve çürüme, gelgit gibi dönemlerle, döngülerin etkisi altındadır. Karma da bu kurala ta-

bidir. Dolayısıyla, bir karmik izin nasıl ve ne zaman ortaya çıkacağı, kısmen “gebelik” döngüleriyle ilgilidir. Analoji yaparsak, bir tohumun nasıl büyüdüğü, toprağa ekildiği mevsimle ilgilidir. Kış ortasında ekilen bir tohumun filizlenmesi, sözgelimi en uygun mevsim olan ilkbahar ortasında ekilenden çok daha uzun sürecektir. Gerçekten de, pek çok çiftçinin de inandığı gibi, Ay’ın hangi döneminde ekildiği, ekinlerin büyüme şekillerini etkileyebilir. Sonuçta, Ay’ın büyüme döneminde ekilen bir mısır tarlası, küçülürken ekilenden çok daha bereketli olur.

Benzer şekilde, bir eylem ya da düşüncenin oluşum zamanı, onun yoğunluğunun, kalitesinin ve çıkacak karmik sonuçların belirlenmesine yardım eder. Buna göre, bazı düşünce sistemlerine göre, bir iyilik eğer hassas ve etkilenilebilir bir dönemde, örneğin güneş tutulması sırasında “ekilmiş” ise, ruh üzerinde çok daha yoğun bir etki bırakacaktır. Bunun gibi, yoğun bir öfke patlaması, yeni yılın ilk günü veya kişinin doğum günü gibi bir döngünün başlangıcında çok daha kalıcı karmik hasar yaratabilir.

Öte yandan, atıl karmik izlerin uyandırılması da o zamana denk gelen astrolojik döngülere göre olur. Bir banka kasasındaki zaman ayarlı mekanizma gibi, döngüsel örüntüler de karmik izlerin hayata geçmesini tetikleyen mekanizmalar olarak işlev görür. Böylece, astrolojik döngüler bağlamında düşünürsek, yaşamın fiziksel veya dünya temelli karmik izleri kişinin yıldız haritasındaki Satürn’ün önemli bir aktivasyonu ile tetiklenebilir. Aşkla ilgili izler, yıldız haritasında Venüs’ün faal olduğu bir dönem meyve verebilir, spiritüel karma ise Jüpiter veya Neptün’ün özel bir yere yerleşmesiyle olgunlaşabilir.

Hayatımızdaki sembol oyunları, genelde, aynı anda gerçekleşen karmaşık birçok karmik döngüyü yansıtır. Bu da yaşam döngümüzdeki muhtelif alanlar olumlu ve olumsuz dönemlerden geçerken yaşadığımız uyumsuzluk duygusunu açıklar. Bir kadın tam mali işlerinde olumlu bir karmik yükseliş yaşarken, örneğin,

ilişkisi olumsuz bir gidişatla inişe geçebilir ve iş yaşamı kaotik bir dönemden sonra sakinleşebilir. Horoskopumuzdaki gezegenlerin döngülerini yakından incelersek, yaşamımızda ortaya çıkan sembolik dönemleri yüksek isabetle anlamaya başlayabiliriz. Birkaç döngü üst üste binince veya bir noktada birleşince, iyiye veya kötüye doğru karmik olgunlaşma yoğunlaşır. Bunun sonucunda son derece yoğun değişim dönemleri veya psikolojik dönüşümler meydana gelebilir. Hayatta çok şanslı veya son derece şansız olduğumuz dönemler, her biri diğerinin yoğunluğunu toplanarak artıran böyle döngüsel örüntülerin bir araya gelişini yansıtır.

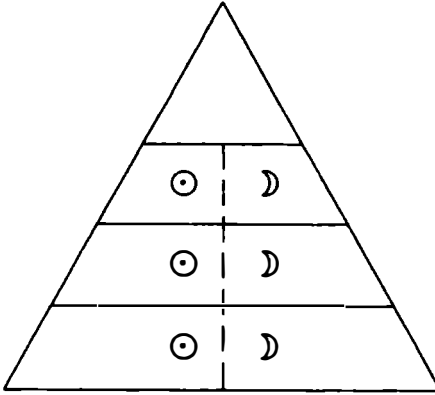
Kısacası, karma doktrini insanın yaşamındaki olay ve durumların büyük ölçüde geçmişte saptanmış momentumlardan etkilendiğini ileri sürer. Karmik enerjiler fark edilebilir döngülere göre ortaya çıkar. Bu durumda, çevremizdeki olaylarda algıladığımız semboller zaman zaman o an geçerli bilinç durumumuzu değil, yıldızımızdaki gezegenlerin döngüsel kalıpları ile bağlantılı olarak ortaya çıkan geçmişimizde olmuş durum veya eylemleri temsil eder. İstıraplı bir olgunluk döneminde olup bitenleri anlamak bir nebze yüreğimizi ferahlatabilir ama şanssız döneminde olan biri en azından bir şeyden emin olabilir: dünyevi döngüler sürekli değişir ve zamanla o zor koşulları tetikleyen şartlar da geçerek yeni belki de daha ahenkli döngüsel koşullar ortaya çıkar.

KARMA İLE DÜZLEMLER DOKTRİNİ

Ezoterik gelenekler gerçekliği, farklı varoluş seviyelerindeki farklı incelik derecelerinde *düzlemlerden* oluştuğu şeklinde tanımlarlar. Bu düşünce sistemlerinde, aşına olduğumuz alelade fiziksel dünya, büyük bir varoluş merdiveninde aşağılarda bir basamak olarak görülür. Basitleştirmek adına, gerçekliği başlıca dört bölüm veya düzleme bölebiliriz: maddi, astral, mental ve ruhsal.

Daha aşağıdaki düzlemleri yüksek olanlardan ayırıt etmenin bir yolu, her düzlemde bulunan benlik ile dış dünya (iç gerçeklik ve dış gerçeklik) arasında var olan ikilik (dualite) bağlamı olabilir. En yüksek ya da ruhsal düzlemin özelliği, içsel ve dışsal gerçeklik arasında sınırların olmadığı, ayrıştırılmamış bir bütünlük duygusudur. Bir ikilik algısı, yani ayrıymış gibi görünen bir dış dünyaya karşı konumlanmış bir bağımsız benlik yanılması kavramı, ruhsal olanın altında kalan her düzlemin özelliğidir. Skala-

Dört seviyeli piramit olarak gerçeklik

da aşağıya indikçe, iç ve dış gerçeklik arasındaki ayrılma hissi artar. Bunun en çarpıcı sembolü, bir anlamda ayrı benlik duygusunun somutlaşmış hali fiziksel düzlemdeki insan bedeninin ta kendisidir.

Aynı şekilde, daha yukarıdaki astral, mental ve ruhsal düzlemleri muhtelif yoğunlukta bedenler nite-

ler. Astral beden, örneğin kaba fiziksel bedenden daha az yoğun ve mental bedenden daha yoğundur. Bu sübtıl bedenler de fiziksel beden gibi her seviyede açıklığa kavuşturulan, ayrı benlik-duygusunun sembolik ifadeleridir.

Bu çok katlı gerçeklik görüşü, karmik süreci tam kavrayabilmek için elzemdir zira karma sadece sürekliliğin alt seviyelerinde tam faaliyet gösterir. Doğası gereği, karmanın içinde çalışabileceği ikilikçi bir çerçeveye ihtiyacı vardır çünkü dayandığı temel, neden-sonuç ikiliği ve ikamet ettiği dışsal gerçeklikten ayrı, bağımsız bir ego kavramıdır. Zaten, ayrıştırmanın bulunmayıp kesin bütünlüğün olduğu bir dünyada, etkilenecek veya etkisi altında kalınacak ne vardır ki?

Ayrıca, aşığadaki düzlemlerin artan yoğunlukları ile iç ve dış gerçeklik arasındaki yoğunlaştırıcı çatlak nedeniyle, alt düzlemlerde karmik bir tohumun ekilmesi ve sonuçlarının biçilmesi arasında ya da bir düşünce ile nihai berraklaşması arasında daha fazla zaman geçmesi gerekir. Buda, başımıza gelen ne varsa, tamamı tüm düşündüklerimizin sonucudur, demiş. Ancak, ezoterik öğretilere göre bir düşüncenin fiziksel düzlemde anında gerçek olduğu yüksek gerçeklik seviyelerinin aksine, karmayı meydana getiren düşünce veya eylemlerin somut gerçeklik üzerindeki etkilerinin görünür olması için çok daha uzun zaman gerekir. Bu, fiziksel seviyede içsel durumlarla dışsal sonuçlar arasında eşzamanlı bir bağ olmadığı anlamına gelmez. Ezoterik gelenekler, açıkça tüm varoluş seviyelerinde içsel ve dışsal gerçeklik arasında daima karşılıklı yaratıcı bir oyun olduğunu öne sürerler. Ama içsel bilincin, bu daha kaba varoluş seviyesinde, dış dünyaya etkisi görece kısıtlıdır.

Ezoterik bakış açısında, belirli olayların diğerlerine göre daha sabit ya da karmik olarak önceden saptanmış, dolayısıyla gelip geçen düşünce ve duyguların etkisine daha az açık olduklarını iddia etmek de mümkündür. Kimi ezoterik ekollere göre, ölüm, evlilik, hastalıklar, beden şekli ve ebeveyn gibi yaşam olguları; belirli bir günde kişinin komşusu ile ne konuşacağını ya da yolda kimlere rastlayacağını belirleyen karmaya kıyasla daha katı olabilir. Bu son türden deneyimler, yaşamlarımızda aldıkları şekiller bakımından daha yumuşak olabilir, bu nedenle kişinin o andaki değişken içsel durumlarını daha fazla yansıtabilir.

KALICI KAVRAM HATALARI

Bu gibi soyut ayrımları anlamamız neden önemlidir? Bunların açıkça ifade edilmemeleri veya anlaşılmalari tarih boyunca bir dizi haksızlığın ve yaralayıcı kavramın ortaya çıkmasına neden

olmuştur da ondan. Kişinin iç dünyasının veya kişisel erdemler düzeyinin, dış dünyanın bir yansıması olduğu inancı pek çok birey veya grup tarafından kuşkulu veya ahlak dışı eylemleri haklı çıkartmak maksadıyla, yozlaştırılarak kullanılmıştır. Cemaatine maddi zenginliklerinin Tanrı'nın onların çalışmalarını takdir ettiğinin göstergesi olduğunu, komşu cemaatin geçirdiği zor zamanları ise yine Tanrı'nın o grubun inançları veya dindarlık düzeyine duyduğu hoşnutsuzluğu yansıttığını söyleyen bir rahip örneğini düşünün. Benzer şekilde, AIDS salgınına bazı köktendinci çevrelerde Tanrı'nın eşcinsel yaşam tarzından duyduğu memnuniyetsizliği yansıttığı gözüyle bakılmış, savaşta kazanılan bir zaferin savaşı gruplar tarafından tarih boyunca Tanrı'nın "onlardan tarafta" olduğu anlamına geldiği düşünülmüştür. Bu gibi bir düşünce tarzı, en azından basit ve rahatsız edicidir.

Aynı kavram hatası, gerçekliğimizi kendimizin yarattığına ve başımıza gelenlerin içsel inancımız veya ruhsal erdemlerimizin seviyesini yansıttığına dair günümüz Yeni Çağ (New Age) önermelerinde görülür. Eğer bir kadın kansere yakalanırsa, bu görüşe göre, hastalığını bir şekilde "yaratmış" veya "dilemiştir." Ya da koşullar nedeniyle mecburen iflasını isteyen bir adamın "refaha dair sorunları" vardır; piyangoda büyük ikramiye kazanan biri ise bu beklenmedik talihe "bolluk düşüncesi" ile varmış olur. Burada, yakın zamanda beklenmedik şekilde çevresinden birçok armağan alan bir kadının bana "Tanrı demek ki beni çok seviyor" demesini hatırladım ki bu durumda Afrika'da açlıktan ölenleri veya dünyanın kaynayan politika kazanlarında savaş mağduru mültecileri Tanrı'nın hiç sevmiyor olduğunu mu düşüneceğiz.

Bu gibi görüşler, karmik süreç ile genellikle göz ardı edilen bağlantılı döngüler yasaının eksik ve yetersiz anlaşılmasından ileri gelir. Kendi yaşamımızı yaratmakta, (yaptığımız ve söylediğimiz şeylerle karmik tohumlar ektiğimize göre) bir parmağımız olduğuna kuşku olmamakla birlikte, biz ortalama bireyler için

karmik tohumların olgunlaşmasını etkileme oranımız, verili bir zaman diliminde içinden geçtiğimiz astrolojik döngülerle sınırlıdır. Zihinsel durumumuz, ruh halimiz olayların gelişmesinde rol oynayabilir ama birincil öge değildir.

Örneğin, adamın birinin maddi durumunda aniden şanslı bir dönem başlar; hisse senetleri değer kazanır, beklediğinden fazla vergi iadesi alır ve uzaklardaki unutulmuş bir amcadan ona miras kalır. Astrolojide buna “olumlu Jüpiter etkisi” denir. Bunun sonucunda, adam genelde daha canlı ve varlıklı görünür, bu da refahını artırır. Daha sonra, mali durumu kötüye gider, piyasalar inişe geçer, bir müşterisi senedini ödemez, hesaplarına vergi dairesinden denetleme gelir; adam olumsuz ve depresif hale gelir. Bu durumdayken, eğer olumsuz düşüncesinin şansının dönmesinde bir rolü olduğuna inanırsa, bu inançla olumsuz karmik enerjiyi besleyecek, güçlendirecek ve onun birkaç kez daha dönmesine neden olacak bir geri besleme döngüsüne girer. İlk bakışta adamın mali durumundaki iniş çıkışlar ruh halindeki değişimlerin yansımasıymış gibi görünebilir. Ama ona olanlar aslında bir lunapark trenine binmeğe daha çok benzer; finansal döngü yukarıya çıkarken yükselmek, finansal döngü inişe geçince de baş aşağı gitmek. Adamın zihinsel durumunun maddi durumu üzerinde etkisi olsa da, altta yatan döngülerin talihindeki iniş çıkışlara etkileri çok daha fazladır.

Aynı şekilde, kişinin imgeleme veya olumlu düşünce gibi teknikleri koşullarını değiştirmekte kullanılmakta başarısını, karmik koşulların işe koştuğu döngüler büyük ölçüde etkileyecektir. Örneğin, bir kadın (astrologların zorlayıcı bir Venüs döngüsü dedikleri) zor bir romantik dönemin alt noktasında ise, karmik koşulları çiğneyerek olumlu bir romantik durum yaratması son derece zor olacaktır. Öte yandan, kolay bir karmik döngü yaşayan bir kadının içinde bulunduğu sakın koşulların meyvesini almak için pek az imgeleme yapması yetecektir. Bu, kişi karmik koşulları aşamayacak demek değildir ama döngünün kimi aşamalarında çok daha fazla çaba gös-

termesi gerekecektir. Yapabileceğimiz en iyi şey, o sırada geçirdiğimiz döngüleri, karmik havanın da mevsimler kadar sık değiştiğini akılda tutarak, kaydetmektir. Burada, tutacağımız bir günlük değerli bir yarduncıdır. Tıpkı hava tahmin raporlarında, yağmurun bir pazar pikniğini mahvedecek şiddette yağıp yağmayacağını her zaman tam tutturulamaması gibi, kişinin yıldız haritası da verili bir döngünün ne şekilde hayat bulacağını her zaman çok ayrıntılı biçimde açıklamayabilir. Ancak her ikisi de geçerli koşulların iyi göstergeleridir ve geleceğe rehber olurlar.

Bireyin hedefine varma becerisini sınırlayan, yalnızca kişisel karma ve altında yatan döngüler de değildir. Burada, kolektif veya grup karmasının da rolü vardır. Birey olarak, bir kadının rahip olmak gibi kişisel bir arzusu olabilir ancak şu anda Katolik Kilisesi dâhilinde hüküm süren kolektif karma buna izin vermez. Kolektif karma bireyin bir parçası olduğu aile, işyeri, toplum, etnik ya da dini grup, ülke, ırk hatta bütün yerküre dâhilinde işleyebilir. Bireyler gibi, bu kolektif gruplar da karmik eğilimler ile astrolojik ve diğer döngülerin altta yatan etkilerine tabidirler. Böylelikle, kişinin bireysel karması daima yerleşik olduğu daha geniş karmik bağlamlarla kolektif veya kozmik olarak güçlendirilir.

Bir topluluğun ya da başka bir grubun içinde bulunduğu zihinsel durum ile grubun tecrübe ettiği karmik olgunlaşma arasında karmaşık bir ilişki vardır. Carl Jung bu ilişkiye dair bir düşünce tarzına örnek olan aşağıdaki hikâyeyi dostlarına ve tanıdıklarına anlatmaktan keyif alırdı. “Kiaochau’nun Yağmurcusu” adlı bu hikâyeyi Jung’a o sırada orada olduğu söylenen Alman Çin kültürü bilimcisi Richard Wilhelm anlatmıştı.

Büyük bir kuraklık vardı. Aylarca bir damla bile yağmur düşmemişti ve durum felakete dönüşmüştü. Katolikler geçit törenleri düzenledi, Protestanlar dua etti, Çinliler ise buhurlar yakıp kuraklık şeytanlarını kaçırmak için silahlar patlattılar.

Ama sonuç alınamadı. Nihayet Çinliler şöyle dedi; "Yağmuru çağıracacağız." Ve başka bir eyaletten yaşlılıktan kurumuş bir adam çıkageldi. Tek istediği küçük bir evdi ve kendini üç gün boyunca bu eve kapattı. Dördüncü günde hava bulutlandı. Hiç kar beklenmeyen o mevsimde alışılmadık bir kar fırtınası başladı ve kasaba o harika yağmurcunun dedikodularıyla çalkalanmaya başlayınca, Richard Wilhelm adama gidip tam bir Avrupalı edasıyla, bu işi nasıl başardığını sordu; "Sana yağmurcu diyorlar nasıl kar yağdırdığını bana anlatabilir misin?" Küçük Çinli dedi ki, "Karı ben yapmadım. Sorumlusu ben değilim." "Peki bu üç günde ne yaptın o halde?" "Ha, o mu? Açıklayabilirim. Ben her şeyin düzenli olduğu bir ülkeden geliyorum. Burada ise, hiçbir şey düzende değil, göklerin buyruğu ile olması gerektiği gibi değil. Dolayısıyla, ülkenin tamamı Tao düzeninde değil, ben de şeylerin doğal düzeninde değilim çünkü düzensiz bir ülkedeyim. Onun için kendim Tao'ya dönene kadar üç gün beklemek zorunda kaldım, sonra yağış doğal olarak geldi." ¹

Bu hikâye, çevredeki uyumsuzluğun aslında o bölge sakinlerinin kolektif pişelerindeki dengesizliğin yansıması olduğunu anlatıyor. Tek bireyin kendisini içsel uyuma (ya da Tao'ya) getirme çabaları sonucunda, dış dünyada da eşzamanlı olarak uyum sağlanmış oldu ve düzensiz çevre normalleşmiş haline döndü. Pek çok Jung'cu teorisyene göre, bu hikâye hepimiz için geçerli olan içsel ve dışsal koşullar arasındaki gizemli karşılıklı bağlılığın ve dış koşulların içsel durumumuzu yakından nasıl yansıttığının bir örneği sayılır. Eğer dışsal yaşamımız düzensiz ise, (veya Tao dışı ise) o halde kimilerinin dediği gibi, bunun nedeni içimizdeki bir dengesizliktir. Kendimizi dengeye getirdiğimizde, diye devam eder bu düşünce tarzı, dışsal koşullarımız da bunu izleyecektir.

Bu sevimli hikâyede sunulan görüş çok çekici ama gerçekte olup biteni aşırı basite indiriyor sanki. Öncelikle, "düzenin bo-

zulduğu” bir durumun -Tao’dan çıkmanın- ne demek oluştuğunu iyice düşünmemiz gerek. Kişi işinde zorluklar yaşıyorsa, bunun anlamı içsel dengesinin bozulduğu mudur, yoksa iş yaşamıyla ilgili zorlu bir karmik döngüden mi geçmektedir? Dahası, göstermiş olduğumuz gibi, kişisel zorluklar bireyin tüm şirketinin hatta ülkenin tüm karmik ekonomisinin etkilendiği daha geniş bir karmik koşulun yansıması da olabilir. İnsanın bireysel durumunun böylesi geniş ölçekli etkilerden “sorumlu” olduğunu varsaymak biraz abartılı olur. Başka bir örnek verecek olursak, kişinin yaşadığı sağlık sorunları daima bir içsel dengesizlik belirtisi midir, yoksa yalnızca yıldız haritasının bu bölgesinde de görüldüğü gibi, sağlık karması alanında harekete geçmiş zorlayıcı bir döneme mi işaret etmektedir? İnsanın sağlığının duygusal ya da zihinsel durumunun bir yansıması olduğuna pek kuşku yoktur ama sağlıksızlığın, örneğin yaşlılık gibi belirli döngüler süresince bedene musallat olan doğal dengesizlikleri yansıtması da olasıdır.

Aynı mantık hataları kolektif boyutta düşünüldüğünde de sık sık yapılır. Örneğin, Amerikan Yerli halkı gaddarca ve kesinlikle Avrupalı yerleşimciler tarafından ezilerek eski âdetleri darma-dağın edildi diye onları fethedenlerden daha az Tao’da oldukları sonucuna varmak aptalca olur. Gezegenin başka yerlerindeki yerli halkların da aynı kaderden dolayı acı çekmeleri daha geniş karmik öğelerin iş başında olduğunu gösterir. Belki de, eski fatihlerin torunlarının yerli kültürleri restore etme çabaları ile onların âdet ve inançlarını takdir etmeleri küresel düzeyde karmik ölçeklerin yeniden dengelenmesini temsil eden döngüsel bir harekettir.

Özetle, normalde olumsuz veya denge dışı kalmış addedilen pek çok durum, yalnızca doğal veya karmik döngülerin ifadesi olabilir. Kış gelince o bölgenin insanları aşırı zor koşullara maruz kalabilirler ama bu, onların mutlaka daha güneydeki ılıman bölge komşularından daha az dengeli ya da ruhsal bakımdan daha kapalı olduklarını göstermez. Bunun gibi, bir insanın, topluluğun, hatta ırkın maruz kal-

dığı zorluklar, tüm varlıklar için geçerli olan ıstıraplı da olsa doğal gelişim ve çürüme döngülerini yansıtabilir. İncil bu gerçeği İsa'nın şu yorumunda yansıtır; “O güneşini kötünün de iyinin de üzerinde doğurur, yağmuru adil olana da olmayana da yağdırır.” Yaşamın tümü kaçınılmaz azalma ve çoğalma, gelgitler, genleşme ve daralmaya tabidir. Bu gibi değişimler doğal ve kaçınılmazdır. Evrendeki denge bu gibi değişimleri şart koşar ve biz her değişiklikteki kozmik çalışmayı tam olarak anladığımızı varsayamayız.

Gerçek manevi edinim kişinin dışsal yaşamının sorunsuz, kazasız belasız, trajedisiz sürüp gitmesi değil, onun olup biten her şeyi (hem olumlu hem de olumsuz sonuçları) tastamam ve ışıklı, tüm yargılardan arınmış, dengeli bir itidal noktasından algılanır biçimde tecrübe etmesidir. “Eğer faydasız düşünceler kafanıza takılmıyorsa, her mevsim size göre iyi bir mevsimdir” der bir Zen ustası.² Her şey yolunda giderken, karmik döngüler çıkışta iken, uğraşacak sorunlarımız ve aşılacak zorlu sınavlarımız yokken, mutlu olmak kolaydır. Asıl sınav ise, mizah duygumuzu ve içsel sükûnetimizi işler yolunda gitmediği zaman da muhafaza etmektir. Amerika doğumlu yogi Goswami Kriyananda'nın ifade ettiği gibi,

Kafamdaki Güneş'i ne kadar da yanar halde tutsam, dışarıdaki Güneş eninde sonunda batacaktır. Ve kafamın içindeki Ay'ı dolunay ve ışıklı olarak sıkı sıkı saklasam da, o yukarıdaki büyüüp küçülmeyi sürdürecektir. Tanrı ne yapıyor, ben bilemem; tek bildiğim benim kendi işime bakmam gerektiğidir.³

GEÇMİŞTEN KURTULMAK

Yine de, Tibetli Budistlerin tarif ettikleri gibi, eğer yaşamlarımız bir tür karmik tiyatro ise, kişisel oyunumuzdaki semboller anlamanın değerini sorgulamamız da doğaldır. Başka bir deyişle,

hayatımızda ortaya çıkan karmik örüntülerin kökleri uzak geçmişte ekilmiş tohumlarda ise, onları anlama gayreti, tıpkı bize şimdiki durumumuza dair değerli hiçbir şey anlatmayan dünkü gazetelere takılıp kalmaya veya eski televizyon gösterilerini tekrar izlemeye benzemez mi?

İdeal zihinsel durum şimdiki anda, karmik enerjilerden ayrılmış, psişelerimizi zorlayan dengeli bir itidal ile durmak olsa da, aslında çoğumuz yaşamlarımızdaki karmik güçlerden derinden etkileniriz. Carlyle'ın yazdığı gibi, "İnsan semboller tarafından yönlendirilir ve yönetilir; mutlu edilir, perişan edilir." Sahne gerisinden elimize tutuşturulan metinleri oynayan aktörler gibi, çoğunlukla uzak geçmişten (genellikle geçmiş hayatlardan) gelen, kendi harekete geçirdiğimiz duyguları mırıldandığımızın farkında değilizdir, onların olgunlaşmasını tetikleyen gizli döngüsel güçlerin varlığını da fark etmeyiz. Bu karmik metinlerin farkında olmak, onları aşmanın ilk adımudur. Bir kez söylediğimiz her sözün ve yaptığımız her şeyin gelecekte olgunlaşacak tohumlar yarattığını kabul ettiğimizde, bilinç sürecimizde daha olumlu izler oluşturmaya çabalamamız kaçınılmazdır. Dahası, şu andaki zihinsel durumumuzun uzak geçmişten gelen tohumların olgunlaşmasına katkıda bulunduğunu bilmek, bizi olumlu karmanın olgunlaşmasına imkan verecek bir içsel uyum hali geliştirmeye teşvik eder. Böylelikle, hayatımızdaki olayların altında yatan örüntülerin daha fazla farkında olmak bize yelken açtığımız psikolojik ve karmik denizlerde daha iyi yol bulmayı öğretir. Karmamızın daha çok farkında olarak, ondan özgürleşmekteki ilk adımı atarız.

Kişinin yaşamını etkileyen karma ve döngüleri fark etmenin geleneksel olarak birkaç yolu vardır. Hem doğum anında hem de yaşamı boyunca var olan gezegen şekillerini inceleyerek sübtıl enerjileri gelişkin yöntemleriyle hesaplayan astrolojiden söz ettim bile. Gezegenlerin döngülerini anlayarak, kişi kendisini hem içsel hem de dışsal olarak hazırlayabilir.

Doğu'da bir başka sık kullanılan yöntem, kadim Çin bilgelik kitabı *I Ching*'i merkez alır. Aynı zamanda *Değişimler Kitabı* olarak da anılan bu metin, tüm olayların maruz kaldığı birçok arketipsel dönüşümü ve nasıl bir hayatımız olacağını yöneten döngü ve kalıpların ortaya çıktığı bin bir şekli tarif eder. Daha önce söz edildiği gibi, çubuk veya para atmak gibi muhtelif şans teknikleri vasıtasıyla bu çalışmanın içerdiği bilginin aktif olarak harekete geçmesine, gelenekler izin verir. Bu kadim rehber kitapta saptanmış eski Çinlilerce bilinen altmış dört değişim kalıbı ile belirli çubuk veya para şekilleri arasındaki ilişkinin yorumlanmasıyla, insan kendi yaşamında iş başında olan arketipsel kalıpları saptayıp inceleyerek ilerideki döngülere kendisini daha iyi hazırlayabilir. *I Ching* yaşamdaki döngüsel örüntüleri izlemenin önemini aşağıdaki sözlerle ifade eder:

*Üstün erkek veya kadın
Takvimi düzenler
Ve mevsimlere açıklık getirir.*

Bu satırları şu görüşler izler:

Yıl boyunca ışığın güçleri ile karanlığın güçleri arasında bir çatışma olur, bunun sonucu mevsimlerin devrimidir. İnsan evlatları, onlardaki düzeni kaydederek ve geçen zamanı buna göre işaretleyerek, bu değişimlerin ustası olurlar. Böylelikle, esasen kaotik olan mevsim değişimlerinde düzen ve berraklık görülür ve insanlar kendilerini farklı zamanların taleplerine önceden hazırlayabilirler.⁴

Tarot falı açmak ve Rune taşları [eski Germen harfli taşlar] ile fal bakmak gibi kehanet yöntemleri de benzer ilkelere dayanır. Bu gibi yöntemlerin “işe yarar” olmasının, yani içinden geçtiğimiz karmik örüntü ve döngülere dair yararlı bilgi vermesinin ne-

deni, daha önce de gösterdiğim gibi, her şeyin, anlamlı bir tasarım örüntüsü içinde birbirine bağlı olmasıdır. *I Ching*'den şifreli bir pasajı veya Tarot kartlarını yorumlamak içsel ve dışsal gerçekliği birbirine bağlamanın bir yoludur. Bir Tarot falında hangi sembollerin açılacağını saptayan “tesadüf” güçleri, aslında tıpkı onları yorumlayan zihnin olduğu gibi, yaşamı yöneten ve altta yatan karmik örüntülerin yansımalarıdır. Bu sembollerin bir günde kayıtlarını tutarak, yaşamın çeşitli alanlarında tecrübe edilen iniş çıkışları nasıl yansıttığını izleyerek, her bireysel yaşamın aslında var olan bütünün bir parçası olduğu bilinci uyanır. Bu bağlantının ne kadar bilincinde olursak, bizi çevreleyen sembollerin sağladığı bilgiden evrenle uyum içinde yaşamak üzere daha çok yararlanabiliriz.

Bir sonraki bölümde, hayatımızı şekillendiren, geçmişten kalan mirasımızın üzerimizdeki etkisinden çok, geleceğimizin potansiyeline odaklanan bir başka ilkeye bakıyoruz.

YEDİNCİ BÖLÜM

BİR GURU OLARAK YAŞAM

Encamımızı şekillendiren bir ilah vardır; kabasını yontan neyi nasıl yaptığımızın.

Shakespeare, *Hamlet*

AYDINLANMASINDAN ÖNCEKİ YILLARDA, geleceğin Buda'sı nihai ruhsal özgürlüğe kavuşmak için sıkı bir çile çekme disiplinine girmişti. Bir gün, uzun zamandır uyguladığı sıkı rejimlerden zayıf düşmüş, yol kenarında otururken, bir grup şarkıcı ve dansöz çıkagelir. İçlerinden bir kadın şu kader belirleyici şarkıyı söyler:

*Sitar akort edilmişse hoş olur dans
Ahenkli çal sitarı ne tiz olsun ne de pes,
Ki çalalım dansımızla erkeklerin yüreğini.*

*Aşırı gerilirse saz, teller kopar, müzik uçar;
Gevşek tel sersem eder, müzik kaçar;
Ahenkli çal sitarı ne tiz olsun ne de pes.¹*

Bu güftenin içerdiği, spiritüel uygulamasındaki sağlıksız aşırılığa dair mesajı hemen alan Buda, her şeyde hatta aydınlanma

arayışında bile ölçülü olmanın gereğini idrak eder. Bu fikir, daha sonra Budizm'e "orta yol" doktrini olarak yerleşmiştir.

Bir önceki bölümde hayatımızın geçmişteki eylem ve düşüncelerden etkilenmesi fikri incelenmişti. Birçok ezoterik gelenek hayatımızı şekillendiren, bu hayattan önce gelen eylem ve etkilerden çok, gelecekteki potansiyelin ortaya çıkmasına odaklanan başka bir gücün varlığını tarif eder. Yahudi mistik Haham Moses Chaim Luzatto'nun *The Way of God* (Tanrı'nın Yolu) kitabında dediği gibi, "İnsana olan şeyler hem kendi başına birer sonuç hem de başka bir şeye giden yol olabilir." Yani, karma ilkesi her şeyi bir dengeye getirmek üzere çalışırken, hayatımız da insan bilincini sürekli daha yüksek bir yere taşıyan bir ilkenin etkilerini yansıtır; tıpkı Buda'nın yaşamındaki kritik bir dönemde karşılaşılan şarkıcı gibi.

Eski Yunan'da bu ilke en üst noktadaki ifadesini nesnelere nihai bir hedefe doğru ilerlemesi demek olan *telos* kavramında bulmuştur. Teleolojik ilkeye en güzel örnek meşe palamududur: Bir meşe palamudunun doğa ve işlevini eksiksiz haliyle anlamak istiyorsak, onun yalnızca kimyasal kompozisyonunu, görünüşünü, geçmiş tarihçesini değil aynı zamanda var oluş amacını ya da bir meşe ağacı olarak tam gelişmiş durumunu incelememiz gerekir. Bir anlamda, bu "meşe-ağacı-olma" durumu meşe palamudunun *telos'* u ya da palamudun onu evrimleşmesinde gelişimin daha yüksek aşamalarına çekmek olan nihai hedefi olarak düşünülebilir.²

Aynı nedenle, ezoterik bir insanın yaşamını anlamak için, yalnızca geçmişe veya bireyi etkileyen mevcut nedensel öğelere bakmak yetmez. Bireyin deneyimlerinin yönelmekte olduğu sonuçlara da bakmak gerekir. Tıpkı meşe palamudu gibi, insanlar da sadece gözlemlenebilir etki ve koşulların toplamı değil, gelecekteki olasılıkların özüdürler. Geçmiş anlamak önemli olsa da, hem birey olarak hem de topluca fiziksel ve ruhsal evrimleri bağlamında, insanların nereye yöneldiklerini bilmek önemlidir.

Uygulama boyutunda, telos ilkesi bizi ilahiliğimizi fark etmeye yönelten sürekli bir ruhsal evrimleşme ilkesine maruz kaldığımızı ileri sürer. Evrimsel güdü bu amaçla uyanık ve düş görme durumundaki yaşamlarımıza dair sembol ve koşullar dâhil, tüm araçları emrine sokar. Birinci yüzyılın Hintli ustası Nagarjuna'nın sözlerini özetlersek, aydınlanmış varlıklar her yeredir, yalnızca sezgili varlıkların ruhsal rehberlik edilecek olgunluğa erişmesini beklemektedirler. Uygun bir an geldiğinde, hayvan, nesne, sevgili, hırsız, manevi usta ya da varlıkları daha yüksek bir ruhsal gelişim düzeyine itecek veya çekecek olan her ne ise, ona dönüşerek meydana çıkarlar.³

Bu ilkenin ifadelerini tüm büyük dinlerde bulabiliriz. Örneğin, Budizm'de, Buda ile gezginci şarkıcı örneğini görmüştük; ancak Buda'nın yaşamından bu ilkeye dair önemli bir örneğe, ünlü "Dört Geçici Görüntü" hikâyesinde de rastlarız:

Asil bir evin oğlu olarak doğan küçük Gautama'nın babası, oğlunun yetişip büyük bir kral olmasını görmeyi çok arzu ediyordu. Onu dış dünyanın düş kırıklıklarından korumak niyetiyle, hayatın kederli yönlerini görmesinin engellenmesini emretmişti. Bu korunaklı yaşantıdan giderek bıkan geleceğin Buda'sı ise, babasının dünyasının dışına çıkmaya karar verdi. Bu dış dünyadaki gezintileri sırasında yaşamını sonsuza kadar değiştiren dört sahne gördü: İlk önce yaşlı bir adam, sonra hastalıktan kalbura dönmüş biri, ardından bir ceset ve nihayet dünyadan elini eteğini çekmiş bir bilge kişi. Bu işaretleri sırayla görmesiyle, gözleri yaşamın geçici doğasına açılmış ve aynı anda ruhsal sezgi ve özgürleşme arzusu hızlanmış oldu. Bir Budist için, bu görüntülerin peş peşe gelmesi rastlantı değil, aksine her yerde hazır Yaşam Dehası'nın anlamlı bir ifadesi idi. Bu deha, (Hindolog Heinrich Zimmer'in dediği gibi) tüm olası inisiyasyonları, vahiyleri ve mesajları daima yayınlamaktadır.⁴

Peki, tüm varlıklar evrimleri süresince yönlendiriliyor ya da bir anlamda “ileri çekiliyor” ise, bu yol göstermenin sorumlusu nedir? Eski Yunan’da kozmik düzenin bu yönü, *nous* kavramı ile açıklanırdı. *Nous*, Heraklitos ve Pisagor gibi filozoflar tarafından logos yani *us* ilkesi ile tanımlanır ve dünyayı yönetip düzenleyen ilahi akılcılık ilkesidir. Hinduizm’de bu teolojik ilke, Batı dünyasının Tanrı kavramı ile kıyaslanabilecek, evrendeki sayısız aşkın Benlik arasında özel bir Benlik addedilen, varoluşun ilahi Efendisî İşwara’nın yaratıcı gücü (veya *şakti*) ile ilişkilendirilir.

Budizm’in tanrıca olmayan felsefesinde, teolojik ilke, hem tekil monadik bir “Nefsi” reddeder hem de her şeyin ona yöneldiği merkezileştirilmiş bir Tanrı kavramını. Kişisel düzeyde ise, içimizdeki aydınlanma potansiyeli -ki buna Buda-tabiati denir- olup biten her şeyin koreografisini uyanışımıza önyak olmak için yapar. Bazı Budistlere göre, sembolik mesajların çevremizdeki mevcudiyeti, sayısız aydınlanmış öğretmenin varlığının bir sonucudur, onlar, bütün sezgisi güçlü varlıkların içlerindeki ilahiliği ifade edebilmeleri için bencillikten tamamen uzak bir şekilde çalışmışlardır.

Spektrumun diğer ucunda, yaşamın teleolojik yönü, belki de en kişiselleşmiş şekline Hıristiyanlıktaki, ilahi aklın tüm varlıklara bakıp iyiliklerini düşünmesi demek olan *inayet* (*takdiri ilahi*) kavramında ulaşır. İlk Yunan filozofları telosu görece kişilikdışı tanımlarken, Aquinas dâhil, Hıristiyan filozoflar inayete kesinlikle kişisel hatta pederşahi bir nitelik vermişlerdi. Hıristiyanlara göre, inayet, düşen bir serçeyi bile dert edinen ve yaratılış ile yaratılmış üzerindeki yaratma etkisi, antik tanrıları bir zamanlar kısıtlamış olan evrensel kader veya soyut yasalarca dizginlenmemiş, göklerdeki selim bir Baba’dan geliyordu. Hıristiyan bir inanana göre, “Tanrı dünyayı inayeti ile yönetir” sözü, O’nun her şeye kendi suretinde, kendi bilgisi ve sevgisi ile buyurduğu anlamına geliyordu.

Yeni Ahit’te, İsa Mesih’in kör adama şifa verme hikâyesinde olduğu gibi, teolojik bakış açısı, çeşitli bölümlerde görülür. Bir

gün kör bir adam ile karşılaşılan havariler İsa'ya sorarlar, "Efendim, günahı işlemiş olan kim? Bu adam mı, anası babası mı yoksa adam doğuştan mı kör?" İsa bu soruyu şöyle cevaplar; "Ne adam günah işlemiştir, ne de ana babası, ancak şudur: Tanrı'nın işleri bu adamda tecelli etmiştir." (John 9:3). Bir başka deyişle, kör adamın durumu sadece geçmişteki nedenlere bağlanamaz (karma) ancak çok daha büyük, geniş erimli bir tasarımın işleyişidir. Şifa bulmanın sonucunda, adam İsa Mesih'in öğretilerine ömür boyu inançla bağlanır, burada iyileşmek başkalarına da İsa'nın bu dünyadaki amacını gösteren bir metafor işlevi görür. "Ben bu dünyanın hükmü için geldim, göremeyenler görebilsin diye" der İsa (John 9:39). Böylece, bir kişinin sağlık durumunun, kendisinin ve çevresindekilerin yaşamlarındaki spiritüel tasarım üzerinde hayati bir rol oynadığı görülür.

SIRADAN YAŞAMIN ÖĞRETİLERİ

Kendi hayatımızda telosun gözle görünür hale geldiği, biri kısa diğeri uzun vadeli en az iki düzlem fark edebiliriz.

Dar anlamda, hayatın amaca yönelik ilkesi, bizleri daha yüksek öğrenme düzeyleri ile ruhsal uyanışa yönlendirme işlevine sahip herhangi bir olay vasıtasıyla kendisini ifade edebilir. Hangimiz bizi bireysel gelişimimizin bir üst düzeyine taşıma etkisine sahip olduğunu sonradan fark ettiğimiz insanlara rastlamamışızdır? Bu yaşam inisiyasyonları (Buda'ya olduğu gibi) kulağımıza çalınan basit bir söz dâhil, pek çok şekle bürünebilir.

Örneğin, hayatına manevi bir yön aramakta olan bir kadın, yaşadığı Tennessee eyaletinde bir Sufi grubuna girmeyi tasarlamaktadır. Bir gün Nashville'e gitmek üzere uçak beklediği havaalanında, aldığı bu karar üzerinde düşünürken aniden ilgilenenleri havaalanı kilisesinde kılınacak namaza çağıran bir anons işitir. Yıllardır yol-

culuk yaptığı halde ilk kez böyle bir İslami ibadet çağrısı yapıldığını duymuştur ve bunu bu manevi yolu bir kez denemesine yönelik bir ipucu olarak yorumlar. Gideceği yere vardığında, Sufi grup üyeleriyle buluşur ve yaşamının en olağanüstü ruhsal deneyimini yaşar.

Bu teoloji ilkesi, ender olarak karşımıza görünürde mucizevi olaylar veya kesişen durumlar olarak da çıkar. Bir keresinde bir adam elverişsiz durumdaki, daha şanssız insanların sorunlarına kendi deyimiyle “kulak asmadığı”, kayıtsız ve duygusuz kaldığı, kendi çıkarlarını kollamakla meşgul olduğu bir dönemden söz etmişti. O dönemde, ormanlık bir alandan geçtiği fırtınalı bir gecede, arabasının yaklaşık yüz metre ötesinde yuvarlanarak ilerleyen top şeklinde bir yıldırım küresi görmüş. Arabasını yavaşlatarak kürenin kayarak ana yoldan çıkıp isimsiz, çamurlu bir yan yola saptığını ve orada sessizce ışık saçarak patlayışını izlemiş. Bilimsel düşünceye eğilimli biri olduğundan, yolunu değiştirip bu hayret verici olaydan kalan izleri aramaya koyulmuş. Yan yolda arabasını sürerken, içinde iki kişi bulunan mahsur kalmış bir araba görmüş. Arabada, bir kadın ile acil tıbbi bakıma ihtiyacı olan zihinsel engelli oğlu bulunuyormuş. Yolda rastladığı ışık sonucunda, adam insani yardım ulaştırmak için tam zamanında bu ikilinin yanına varmış olduğunu anlattı. Anne ile oğlunu ulaştırdığı en yakın hastanede, gence uygulanan tedavi sonucu hayatı kurtulmuş. Bütün bu koşullar, özellikle de bir gencin hayatını kurtarmış olması, adamın tutum ve yönü üzerinde ömür boyu sürecek bir değişime neden olmuştu. Olay onun daha duyarlı ve şefkatli olmasında bir katalizör işlevi gördü, sonunda yaşadığı çevrede gönüllü işler yapmaya başladı.

Daha sık rastlanan ise, hayatımızdaki büyük inisiyasyonların daha mütevazı şekiller alması, hatta zorlayıcı bir kriz veya trajedinin önemli sezgileri veya uyur durumdaki yetenekleri uyandırmasıdır. Şair Rainer Maria Rilke'nin yazdığı gibi, “yaşamın amacı büyük şeyler, giderek daha da büyüyen şeyler tarafından yenilgi-

ye uğratılmaktır.” Kimileri için, bu iş hayatındaki başarısızlık olabilir. Diyelim ki, adamın biri çalıştığı işte ortaklığa kadar yükselmiş ama bu sırada içini giderek daha çok gurur ve kendini beğenmişlik kaplamış olsun. Bu kişinin bir skandal sonucu gözden düşmesiyle, ruhsal görüşünü bulandıran sığ değerler, daha makul manevi değerlerin yolunu açacak, çoktan ihtiyaç duyulan bir çöküş meydana gelecektir. Mistiklerin ta ne zamandır bildikleri ve Carl Jung’un modern zamanlarda tekrarladığı gibi, ruhun zaferi çoğunlukla egonun yenilgisi şekline bürünür. Ruhun yaşantısındaki ilerlemelerin çoğu, dünyevi standartlara göre büyük trajedi veya başarısızlıkları temsil eden gelişmelerle kesişir.

Hastalık da, insanları ruhsal kaderlerine daha uygun biçimde yönlendirmek, ya da içsel yaşamlarını daha derinden incelemeye zorlamak gibi nedenlerle iyi bir öğretmen olabilir. Buna Batı tarihindeki çarpıcı bir örnek, ağır bir hastalık sonucu, dünyevi yaşam tarzından dünyayı algılamakta daha duyarlı ve ruhani yola geçen Assisili Aziz Francesco’nun yaşamıdır. Hepimiz, daha az dramatik de olsa, insanların bir kalp krizi veya başka bir sağlık krizi sonucu yaşam tarzlarını yeniden gözden geçirdikleri örnekler duymuşuzdur.

Bu kategoriye, Afrika kabilelerinde ve Amerika Kızılderililerinde şifacının veya şamanın, hastalanmasını ya da “yaralanmasını” da dâhil etmeliyiz. Şamanlar, genellikle bu role ruhsal algılarını açan ya da uyur durumdaki yeteneklerini uyandıran, yaşamlarını tehdit edici bir hastalık ya da zorlayıcı durumlar sonucu inisiye olurlar. *Native Healer* (Yerli Şifacı) adlı kitabında, Medicine Grizzlybear Lake kendisini çağrısına hazırlayan, yaşamının erken dönemlerinde yaşadığı krizleri ayrıntılı biçimde tasvir eder. Bir hastalık, bir araba kazası ve neredeyse boğulduğu üç olayda, üç kez ölümden dönmüştür. Bu sınanmalar onu yeni güç ve duyarlılıkla donatmış ve görülmeyen âlemin daha fazla farkında olmasını sağlamıştır. “Çağrı (Yerli Şifacı olma çağrısı) ya bir

düş, hastalık, yaralanma, rahatsızlık, ya ölüme yakın deneyim, hatta ölümün ta kendisi şeklinde gelebilir” diye yazar. Bu gibi olaylar, bir şamanik bilgelik okuludur:

Böyle bir okulda, korku, öfke, nefret ve karmaşayı öğreniriz. Başka dünyalar ve her ikisi arasında yolculuğu öğreniriz. Güçlü ve zayıf yönlerimizi, gücümüzü, sevgiyi, gerçeği, şifayı ve yaşamın kendisini öğreniriz. Gerçekten de, fiziksel ve ruhsal olmak üzere, iki ayrı ama bağlantılı varoluş dünyası olduğunu öğreniriz.⁵

Hayatın bir öğretmen olarak kendini gösterebileceği bir başka yer de yazı dünyasıdır. Tesadüfen karşımıza çıkan kitap, dergi ya da yazışmalarda, öğrenmemiz gereken anahtar içgörü veya derslerin önümüze geldiğini görürüz. Merhum şair ve Zen yazarı Paul Reys, Doğu mistisizmi ile tanışmasının New York halk kütüphanesinde Batı felsefesine dair bir kitap okurken nasıl gerçekleştiğini anlatmaktan pek hoşlanırdı. Bir adam, beklenmedik şekilde onun masasına yanaşarak Hindu *Upaşişadlar*'ının bir kopyasını bırakıp bir daha görünmemek üzere gözden kaybolmuş. Bu tek olay, Rep'in Doğu felsefesi ve dini ile yaşamı boyu sürececek ilgisini başlatmıştır. Yazar Arthur Koestler, içeriğine çok ihtiyaç duyduğumuz bir anda bir kitabın aniden bir raftan kucağımıza düşerek veya beklenmedik şekilde elimize tutuşturularak hayatımıza girdiği bu olguyu tanımlamak üzere “kütüphane meleği” sözünü kullanır.

Bazı Hıristiyanlar, yaşadıkları bir sorun hakkında nasihat almak için İncil'in bir sayfasını gelişigüzel açarak *melekten* yardım isterler. Örneğin, tanıdığım bir kadın, Utah'da özel bir mülkün Zion Milli Parkının hemen yanındaki bir kulübesinde ruhsal inzivaya çekilmek amacıyla yola çıkmıştı. Yolda, arabasına yedek parça beklediğinden, iki hafta Oklahoma City'de mahsur kaldı.

Bir gece otel odasında, bezgin ve morali bozuk otururken, İncil'i açtı. Parmağı İsaiah 2:2-3 üzerinde durdu: "Ve son günlerde olacak bu, Efendi'nin evinin dağı, dağların zirvesinde kurulacak ve bütün ülkeler ona akacaklar. Ve birçok insan o eve gidecek ve o bize yol gösterecek, zira kanun Zion'dan çıkacak." Kadın, bu mesajla sarsılıp ondan cesaret alarak Zion'daki kendi dağına varma gayretlerini azimle sürdürdü.

Benzer ama daha önemli bir olay, büyük Latin âlimi Petrarca'nın yaşamında olmuştur. Petrarca, 1336 yılında, Aziz Augustine'in *Confessions* (İtirafname) eseri ile kuşanmış olarak İtalya'daki Mount Ventoux'ya çıktı. Zirveye vardığında, gelişigüzel açtığı kitapta karşısına çıkan şu sayfalar onu hayrete düşürdü: "Ve adamlar dağların doruklarını, denizin köpüren dalgalarını, nehirlerin gelgitlerini, denizlerin pusulasını ve yıldızların devranını hayran hayran seyretmek için dışarıya giderler; kendilerini ise ıskalayıp geçerler." Bu pasaj ile kendi durumu arasındaki benzerlikten hayrete düşen Petrarca, bunun üzerine, etkileyici yazılar kaleme almasına yol açan bir içsel sorgulama ve dönüşüm sürecine girmiştir. Kimileri buna, bireysel psişe ve insancıl içerilik vurgusu nedeniyle, Rönesans'ı başlatan düşüncenin başlangıç noktası olarak işaret eder.⁶

DAHA GENİŞ BİR BAKIŞ AÇISINDAN GURU OLARAK YAŞAM

Dar biçiminin ötesinde ise, yaşamın öğrettiklerinin anlamlı nitelikleri etkilerini bir ömür boyu, belki de birden fazla ömür boyu ortaya koyar. Bu düzeyde, bir ruhun gelişimi boyunca yalnızca izole sembol ve olaylar tarafından değil, pek çok yıl boyunca meydana gelen biçimlendirici etkiler tarafından da yönlendirildiğini görürüz. Filozof Shopenhauer, kişinin yaşamında geriye ba-

kıldığında, o zamanlar kazara olmuş gibi görünen nice olay ve karşılaşmanın, niyet edilmemiş bir yaşam öyküsünün hayati yapılandırıcı özellikleri olarak ortaya çıktığını; bu geniş değişimlerin sonucunda, kişinin karakterindeki potansiyelin, adeta akıllıca kurgulanmış bir roman gibi olgunluğa eriştiğini söyler.⁷

Jung’cu psikolog Edward C. Whitmont çocukluktaki travmatik olaylara dair benzer bir bakış açısı önerir. Yaşam öykülerinin yorumunda ‘kader’ kavramına izin verirse, o zaman bireyi yaşamının ileriki aşamalarında zihinsel veya duygusal zorluklara iten travmalar gözüyle baktığımız şeyler bir yaşam örüntüsü içindeki gerekli aşamalar olarak görülebilir. “Nevroz veya psikozun ortaya çıkması ile bağdaştırdığımız, dolayısıyla yarı ‘ideal’ koşullarda kaçınılabilir addettiğimiz çocukluktaki travmatik olaylar, belki de bir bütünlük örüntüsünün gerçekleşmesindeki kilometre taşları olarak görülebilir.”

Ve yaşam koşullarının yavaş yavaş ortaya çıkışını bir Yunan trajedisine benzeterek devam eder. Birinci perdede tüm hikâyenin kalbi olan temel yaşam koşulları oluşturulur. İkinci perdede sahneye zorluklar ve talihsizlikler girer. Üçüncü perdede ise zorluklar nihai bir sonuca bağlanır. İkinci perdedeki talihsizliklerin birinci perdedeki neden-sonuç dinamiklerinden kaynaklandığı düşünülse de, hikâyenin bütününe bakıldığında, bunlar oyunun son perdesine kadar anlaşılmayan, gelişme örüntüsündeki gerekli aşamalar olarak görülebilir. Aynı şekilde, Whitmont, erken aşamalarda meydana gelen büyük meselelere duygusal farkındalık ve sezgi taşıyabildiğimiz takdirde; hayatımızın bu erken aşamalarında ortaya çıkan zorlukların bizleri amaçları daha geniş bir gelişim tasarımında yatan eylem durumlarına ilerlemeye zorlayacağını ileri sürer.⁸

Tarih bize teolojik ilkeleri iş başında gösteren pek çok renkli örnek sunar. Eski Yunan’da yaşamış hatip Demosthenes’in yaşamının erken dönemlerinde insanlarla iletişim kurarken karşılaştığı zorlukları hatırlayın. Doğuştan gelen kısıtlamalarıyla mücadele

sürecinde, (kiyiyı çarpan dalgalara haykırmak ve ağzına doldurduğu çakıl taşlarıyla konuşmaya çalışmak gibi), nihayet tarihin en büyük hatiplik hocalarından biri olmayı başarır. Bir anlamda, kısıtlamaları aşma mücadelesi, daha sonra mükemmel bir hatip olmasını mümkün kılmıştır. Sonra bir de duyularındaki kısıtlamanın, normal donanımlı bir çocuk olmuş olsaydı asla erişemeyeceği bir şekilde, doğuştan içinde yatan büyüklüğe katkıda bulunduğu Helen Keller vakası var.

Anlatılan spiritüellikle ilgili hikâye kayıtlarında, uzun vadeli yaşamın maksatlılığını “İp Eğiren Fatma” diye bilinen Sufi meselinden daha iyi ifade edenine rastlamadım.

Bir varmış bir yokmuş, zengin bir çıkrıkçının Fatma adlı bir kızı varmış. Bir gün babası kızından işi için uzak denizaşırı adaya yapacağı yolculukta kendisine eşlik etmesini istemiş. Belki orada kızım kendisine bir koca bulur diye düşünüyormuş. Ama yolculuk sırasında çıkan büyük fırtınada gemileri kayalara çarpmış ve baba ölmüş. Dalgalar Fatma'yı yarı baygın kıyıya atmış. Fatma geçmişine dair pek az şey hatırlıyormuş. Ona acıyan kumaş imalatçısı bir aile, açıkta kalmaktan perişan olan kızı evlerine davet etmiş. Fatma iki yıl orada yaşayıp zanaatlarının inceliklerini öğrenmiş.

Günün birinde, köle tacirleri ailenin yaşadığı evi basıp Fatma'yı köle olarak satmak için yeni dostlarıyla birlikte İstanbul'a kaçırmışlar. Kızın dünyası ikinci kez başına yıkılmış. Köle pazarına marangozhanesinde gemi direği yapacak köleler arayan bir adam gelmiş. Bahtsız Fatma'nın kederini gören adam, ona karısına hizmetçilik edecek bir köle arayan birinden daha iyi bir yaşam verebileceğini düşünerek kızı satın almaya karar vermiş. Ama adam evine döndüğünde, korsanların tüm parasını ve değerli eşyasını çalmış olduklarını görmüş. Böylece, adam, Fatma ve adamın karısı işe kendi başlarına devam etmek zorunda kal-

mışlar ve Fatma bu sefer de gemi direği yapmayı öğrenmiş. Kız adama müteşekkirmiş. Çok sıkı çalışıyormuş. Buna karşılık adam onu azat edince, Fatma onun güvenilir yardımcısı olmuş.

Bir gün kıza, 'Benim temsilcim olarak Java'ya gidip gemi direği satmanı istiyorum' demiş. Ama Çin açıklarında yine gemi bir tayfuna yakalanmış ve kız bir kez daha kendisini beş kuruşsuz, tek başına ve evinden uzaklarda kıyıya vurmuş olarak bulmuş. Neden başına tekrar böyle bir talihsizlik geldiğini düşünüp umutsuzluğa kapılarak memleketin içlerine doğru bir yürüyüş tutturmuş. Meğer Çin'de uzaklardan gelen yabancı bir kadının İmparator için bir çadır kuracağına dair bir efsane dolaşmış. Ve hiç kimse çadır yapmayı bilmediğinden, herkes dört gözle bu olayın gerçekleşmesini beklemiş. Yıllar boyunca imparatorlar ülkenin her yanına haberciler gönderip gelip geçen yolcuların imparatorluk sarayına getirilmesini emrederlermiş.

Fatma, Çin kıyısında bir kasabaya vardığında, durum böyleymiş. İnsanlar bir tercüman aracılığı ile ona gidip İmparatoru görmesi gerektiğini anlatmışlar. Saraya varınca, İmparator Fatma'ya çadır yapmasını bilip bilmediğini sormuş. Kız 'Sanırım biliyorum' yanıtını vermiş. Önce biraz keten ipliği isteyip babasından öğrendiği gibi eğirmiş. Bölgede kalın kumaş olmadığından, dokumacı aileden öğrendiği becerilerle kumaş dokumuş. Çadır direkleri için İstanbul'da gemi direği yaptığı zamanları hatırlamış. Bütün bu öğeleri birleştirip İmparatora çadır yapmayı başarmış.

Çok sevinen İmparator, ondan ne dilerse gerçekleştireceğini söylemiş Fatma'ya. Kız Çin'de yaşamayı seçmiş ve sonunda bu ülkede yakışıklı bir prensle evlenmiş. Ömrünün sonuna kadar da, etrafında çocuklarıyla mutluluk içinde yaşamış.⁹

Bu meselde, kişinin trajedi gibi görünen olaylarla tekrar tekrar karşılaşmasının, yol boyunca öğrenilen her beceriyi de kata-

rak, aslında, sonunda hizmet ettiği büyük kaderin gerçekleşmesinde elzem olduğunu görüyoruz. Fatma'nın talihsizliklerinden sonunda özellikle bir "kraliyet" izdivacının çıkması, burada arketipsel sembollerle karşılaştığımızın ipuçlarını veriyor. Bir kraliyet evliliği, aydınlanma veya ruhsal tamamlanma için sürekli kullanılan ezoterik imgelerden birisidir. Bu hikâyeye, daha geniş anlamıyla her birimizin kendi kraliyet evliliğine, yani ruhsal benlik gerçekleştirilmesinde zıt kutupların birleşmesi olan hayatımızdaki girift evrimsel tasarıma hitap ediyor. Geniş bağlamda bakıldığında, her birimizi etkileyen talihimizdeki iniş çıkışlar, ancak uzun vadeli ruhsal gelişimimiz temelinde değerlendirildiğinde bir anlam kazanır.

Bu felsefi görüşün pek çok kaygı ve soruya açık olduğuna kuşku yoktur. Voltaire'in *Candide* adlı eserinde kırsal kesimin safiyane düşünce tarzını eleştirmesini hatırlarsak, "Tüm olası dünyaların en iyisinde her şey olacağının en iyisine varır." Afrika'da açlıktan ölen çocuğun arkasındaki "tasarım" veya iyi bir insanın bir suç dünyasına kapılmasındaki ilahi amaç ne olabilir ki? Ve hangi inayet enerjisi sevgi dolu bir babanın bir terörist tarafından öldürülmesinden sorumlu olabilir? Bireyin yaşamındaki tasarım kavramı mutlaka ruhsal bir tasarım anlamına gelmeyebilir, zira bütün hayatlar o hayatları tecrübe eden karakterlere uygun olsa da, çoğunlukla bariz bir evrimsel ruhsal tasarım duygusu vermez. Hitler'in gençlik döneminde ressam olarak yaşadığı başarısızlık ve ölümle burun buruna gelmesi, belli oranda bir alinyazısı olabilir ama bunların evrimsel veya ruhsal bir örüntü olduğu söylenemez.

Oysa bu gibi sorunlar ezoterik gözüyle belki de en iyi şekilde reenkarnasyon çerçevesinde anlaşılabilir. Yani, yaşamın maksatlılığının spiritüel boyutu bir ömür bağlamında her zaman açık olmayabilecek iken, birçok ömür süresince kaderin çıkmaz sokakları çok daha büyük evrim yolculuğunda bütüncül sahneler olarak çok farklı anlamlar taşır. Mistiklerin dikkatle vurguladık-

ları gibi, yüksek Benlik, zamanı yüzeysel egodan çok daha farklı bir duyu ile algılar ve tek bir ömrün yetmiş-seksen yılı boyunca değil, ebediyete kadar ruhsal gelişim anlamında evrimleşir. Buna örnek olarak, ölüm ve ölmek üzerinde uzmanlaşan Elisabeth Kübler-Ross, rehberlerinden biri olarak tanımladığı bedenlenmemiş bir varlıkla yaptığı konuşmayı aktarır. Rehberi, Kübler-Ross'a "Bir daha bir insan bedeninde dünyaya geldiğimde, çocukken açlıktan ölmeyi istiyorum" der. Acı çekmenin asalet katıcı etkisine bir nebze olsun inanmayan Kübler-Ross kaba bir açık sözlülükle yanıtlar: "Açlıktan ölmeyi seçmek için dünyaya gelmeyi seçiyorsun! Ne biçim sersemin birisin sen?" Rehberi ise bu sözlere büyük bir sevgiyle cevap verir: "Elisabeth, böylelikle şefkat duygum güçlenecektir."¹⁰

YAŞAYAN GURU

Ruhsal evrim ilkesinin kendisini ifade etmekte kullandığı tüm biçimler arasında en doğrudan olanı belki de yaşayan ruhsal rehber veya gurudur. Zira bizi ruhsal açılıma sevk eden ilahi öğretmenler her ne kadar birçok şekle bürünebilse de, ancak bir başka insanla yaşanabilen canlı, enteraktif süreç, kanlı canlı bir ruhsal rehberi ilahi rehberliği ortaya çıkartmakta daha yoğun bir araç haline getirir.

En temel düzlemde, ruhsal öğretmen öğrencinin bilme ihtiyacına göre bilgelik sunan değerli bir öğüt ve yönerge kaynağıdır. Ezoterik anlamda ise, dışsal öğretmen arayıştaki bireyin kendi içsel gurusu ya da içindeki ruhsal bilgeliğin beden bulmuş halidir. Tibetli Budist öğretmen Sogyal Rinpoche'un sözleriyle;

Birçok ömür boyunca hakikate açlık duyduğumuzda, hakikat için uzun süre dua edip hakikate erişmeye çalıştığımızda ve karmamız yeterince saf hale geldiğinde bir tür mucize

olur. Ve eğer bu mucizeyi anlayıp kullanabilirsek, cehaletin ebediyen sonu gelmiş demektir. Her daim yanımızda olan içsel öğretmen, neredeyse sihirli bir şekilde karşımıza 'dışsal öğretmen' olarak çıkar. Bu karşılaşma tüm ömürlerde en önemli şeydir... Kimdir bu dışsal öğretmen? Kendi içsel öğretmenimizin temsilcisi, sesi ve bedenlenmiş halinden başkası değildir. Bilgeliğini, insan formunu ve insan sesini hayatımızdaki tüm sevgilerden daha derinden sevdiğimiz bu usta, kendi içsel gerçekliğimizin esrarının dışavurumundan başkası değildir.¹¹

Dışsal guru veya ruhsal öğretmenin aynasından kendi yüksek Benliğimizin gerçekliği ile tanıştırılırız. Onun örnek olmasıyla, en yüksek doğamızı somut bir ayna imgesi olarak görürüz. Ve böylelikle, şefkat, bilgelik ve denge anlamında izlememiz gereken yönün ayırtına varabiliriz. Guru yogası olarak anılan bir uygulama türünde, guru ile her etkileşim veya eylem, kişinin öğrenmeye çabaladığı önemli dersler için sunduğu önemli içgörü şeklinde düşünülebilir.

Ancak, tam da öğretmenin bizi yansıtan ilahi ayna olması nedeniyle, o kadın veya erkek bizim içimizdeki tamamen saf ya da ruhsal açıdan incelmemiş şeyleri vurgulama işlevi de görebilir. Kimileri, yaşayan (kadın ya da erkek) bir ustanın başlıca değerinin en az spiritüel olan yönlerimizi, bir kutsal kitap gibi ruhsal bilgeliğin sembolik temsilcisinin yapamayacağı şekilde, lazer gibi keskin görüşüyle ortaya çıkartmak olduğunu öne sürer. Aykırı Batılı guru Da Free John'un bir keresinde özetlediği gibi, "Ölü gurular insana dünyanın kaç bucak olduğunu göstermezler..."

Bu nedenle, bir öğretmen veya guru ile en düşük kırıcı karşılaşma bile, bize kendimizle ilgili pek çok hayati şey öğretmesi bakımından çok değerlidir. Örneğin, sorgusuz sualsiz itaat bekleyen ve bağımsız kararlar almaya izin vermeyen bir öğretmenle çalışan birinin durumunu ele alalım. Daha sonra bu öğrenci, gurunun, öğ-

rencilerini kendi çıkarları için bencilce kullandığını keşfeder. Öğrenci için, burada bile, ilahi rehberliğin kaynağını kendisinin tamamen dışına yerleştirmek ya da fazla saf olmanın tehlikelerini dramatize etmek gibi önemli kavrayışlar bulunabilir. Böyle trajik bir uyanış ne kadar acı verse de, öğretmenin kusurları yine de öğrenciyi ilahi gerçeğe yaklaştırmak gibi nihai bir sonuca hizmet edebilir. Esasen, 'her birimiz nihai gerçeğe kişiliğimize ve ruhsal ihtiyaçlarımıza en uygun biçimde taşınırken, karşımıza hak ettiğimiz öğretmen çıkar' derler.

YAŞAMIN ÖĞRETİSİNİ DAVET ETMEK

Teleolojik ilkenin şaşırtıcı yanlarından birisi de irade ile uyanırlanabilmesidir. Şu ünlü aksiyomu hatırlayın; "Öğrenci hazır olduğunda, öğretmen karşısına çıkar." Demek ki, uygun algılar ve saygılı bir yaklaşım geliştirebilirsek, yalnızca yaşayan öğretmenlerden değil, olaylar, rüyalar ve çok çeşitli sembol sayesinde öğrenme sürecimizi hızlandırabiliriz. *Out of Africa (Benim Afrika'm)* adlı romanda, yazar Karen Blixen (Isak Dinesen) şu kelimelerde aynı hisleri ifade etmiştir:

Birçokları işaret aramanın makul bir şey olmadığını düşünür. Bunun nedeni, böyle yapmanın özel bir zihinsel durum gerektirdiği ve kendini bu durumda gören pek fazla insan olmadığınıdır. Eğer, bu ruh halindeyken bir işaret ararsanız, yanıt sizden esirgenmeyecektir; bu söz konusu talebin doğal sonucudur.

Ruhsal işaret ve öğretileri isteme süreci, güçlü dualar, oruç ve meditasyon aracılığı ile kolaylaştırılabilir. Bunların tümü yaşamlarımıza yön veren gizli zekâ ile bir kez daha tam olarak hizalanmaya hizmet edebilir. Bu fikrin çarpıcı bir örneği, Amerikan

Yerlilerinin vizyon arayışlarında görülebilir. Bu, katılımcının alıştığı yaşamı geride bırakarak, belirli bir vizyon veya yaşam öğretisi bulmak umuduyla bir süre doğada izole halde yaşamasıdır. Aranılan vahyin bir tür gerçek görüntü olması gerektiğine inanılsa da, pekâlâ bir hayvan, nesne ya da doğa sürecine dair bir tür çarpıcı olay veya eşzamanlı hadise olabilir. Ve tercih edilen bir yol olmakla birlikte, kişinin vizyon arayışına çıkması için vahşi doğaya çekilmesi de şart değildir. Alguları keskinleşmiş bir ruhun işlenişi, bazen beklenmedik bir sembol veya biçimde, hemen her ortamda sonuç verebilir. Bir şehirli bile, birkaç günlük hafif bir oruç, dönem dönem yapılan meditasyon ve görülen rüyalarla diğer sembollere yoğunlaşarak bir vizyon arayışına girişebilir. Böyle bir dönemde, her telefon mesajı, hatırlanan her rüya, bir yabancı ile karşılaşma, davet, hatta otobüslerdeki ilanlar bile kişinin yaşam yönüne veya ruhsal seçimlerine dair güçlü mesajlar taşıyabilirler.

Özetle, bizi ruhsal açılıma yönelten evrimsel teori, yalnızca bu anın niteliklerinden değil, geçmiş ve gelecek etkilerden de yararlanır. Yaşam oyunumuzu bir tür tiyatro metnine benzetirsek, bizim hikâyemiz çok önceden oluşmuş karmik faktörlerden ve gelecekteki olasılıkların maksatlı etkilerinden meydana gelmiştir. Hem geçmiş etkilerin (genetik, çevresel ve kimyasal koşullar) hem de gelecek etkiler veya kodlanmış biyolojik potansiyellerin ürünü olan meşe palamudu gibi, kendi yaşamlarımız ve koşullarımız da, sıradan deneyimlerden çıkan sembollerde görülen hem geçmiş hem de gelecek etkilerin birbirine geçmesini temsil eder. Bunlar, diyalektik bir süreçte geçmiş karmaların miraslarını yeniden dokuyarak etkileşirken, geleceğin zorunlulukları bizi Benliğin aydınlanmış oluşumuna daha da yaklaştırır.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

RİTÜELİN YOLU

Bakınız, insan sembolik bir yaşama ihtiyaç duyar... Ama bizim öyle bir yaşantımız yoktu. Nerede sembolik biçimde yaşarız? Hayatın ritüellerine katıldığımız yerler dışında, hiçbir yerde. Peki, bunca insan arasında, kim gerçekten hayat ritüeline katılır? Pek az insan.

Carl Jung

DÜNYANIN DÖRT BİR YANINDAKİ televizyon izleyicileri, 1984 yılında Olimpiyatlar tarihte ilk kez Amerika topraklarında yapıldığında, açılış sırasında kadim bir ritüelin yeniden canlandırılmasına tanıklık ettiler. Açılış töreninden önceki haftalarda, izleyiciler bayrak yarışı atletlerinin kıta boyunca Los Angeles Coliseum'unda yakılacak büyük törensel Olimpiyat alevini tutuşturacak meşaleleri taşımalarını seyretti.

Ritüelin kendisi kadar büyüleyici olan ise, atletlerin geçtikleri yolun kenarına dizilmiş kadın, erkek ve çocukların tepkileri idi. Kalabalığı yarmaya çalışan televizyon kameraları yaşanan tarihi ilk elden huşu içinde izleyen gözü yaşlı yüzler gösteriyordu. Her yaş ve ırktan insan bu olayda derinden etkilenmişti. Peki tepki verdikleri şey ne idi aslında?

Bu soru üzerinde düşünmeye başladığımda, yalnızca bu ritüelin değil, genel olarak sembollerin gücü ve doğası hakkında düşünceye dalmıştım. Aynı ritüel, atletlerin ellerinde meşale değil de pilli fenerler olsaydı insanları nasıl etkilerdi? Hatta iyice uygun-suz biçimde, törensel iş çantaları taşıyor olsalardı? Ve varsayalım ki atletler koşu şortları değil de takım elbise giyselerdi ve koşmak yerine birer üstü açık limuzine binip geçselerdi? Bir şekilde bariz olan, bu gösterinin gücünü, belirli sembollerden almış olmasıydı. Bu semboller izleyicilerin psişelerine başka imgelerin yapamayacağı bir şekilde hitap etmişti. Belki de yalnız bir koşucunun büyük bir ateş yakmak üzere uzun mesafeler kat etme imgesi, gücünü her birimizin tek başına büyük bir spiritüel aydınlanmaya doğru koşarken sürdürdüğü izin yankılarından almaktadır. Gerçekten de, birbirlerine meşale geçiren koşucular silsilesine ezoteriklerin hepimizin geçirdiğini söyledikleri bir dizi reenkarnasyonu, zaman içinde birçok beden gerektiren bir ruhsal yolcuğu sembolize ettiği gözüyle bakılabilir.

Birçok ezoterik, gerçeği veya bilinçliliği irade doğrultusunda dönüştürmek için sembolleri kullanma sanatını *ritüel* olarak tanımlar. Bu tanıma anlamak için, birinci bölümdeki tekabül açıklamasını anımsayın. Bu teoriye göre, tüm olay ve nesnelere duyu ve yakınlıklar ağı ile birbirlerine bağlıdır. Ritüel, bu doğal karşılıklı ilişkiler yumağından beslenir. Bir ritüelin hem içsel hem de dışsal gerçeklikte nesne ve olayların doğal manipülasyonu aracılığı ile tekabül ettiği şeyleri etkilediği düşünülür. Dışsal, fiziksel gerçekliği etkilemeyi ya da dönüştürmeyi amaçlayan ritüele geleneksel olarak *mucize yaratan [thaumaturgical]*, içsel, spiritüel gerçekliği etkilemeyi amaçlayan ritüel için ise *teurjik** terimi kullanılır. Bir düşmana büyü teknikleri uygulayarak zarar vermek

* İnsan işlerine doğaüstü veya ilahi müdahale anlamında (ç.n)

veya birine servet kazandırmak, mucize yaratma ritüeline örnektir. Daha yüksek ruhani seviyeye çıkma umuduyla kilisede ayine katılmak veya mantralar söylemek ya da bilinçte değişim sağlamak için meditasyon sırasında imgeleme teknikleri kullanmak teurjik ritüellere örnektir.

Psikolojik terminoloji ile ifade edilirse, şarap ve ayin ekmeği gibi semboller doğrudan şuuraltına hitap eder. Ritüel böylelikle, yüzeydeki bilinci atlayarak doğrudan daha derindeki psişik doğaya bilinçaltı veya süperbilinç yolu ile etki etmeye çalışır. Aslında, kimilerinin de ileri sürdüğü gibi, dine politika veya felsefeden daha yoğun bir tutku ile bağlı olmamızın nedeni, dinin bize olgularla fikirler yerine sembollerle imgelerin dili ile hitap etmesidir. Bunun daima farkında olan politikacılar, halkın onları ve görüşlerini desteklemesi için çoğu zaman bayrağa selam durmak, çelenk koymak, madalya vermek gibi güçlü dindışı simgeleri kullanırlar.

Mantığın en uç noktasında, ritüelin bu mistik yorumu çok uzaklara erişen sonuçlar içerir; zira madem ki her şey birbirine bağlı ve madem ki tüm nesne ve olayların içsel durumlarda karşılığı var, o halde teorik olarak “ritüel” *olmayan*, daha yüksek düzlemlerde titreşmeyen hiçbir eylem yoktur. Büyücü ve ezoterik uygulamacıların tarih boyunca bildikleri gibi, tüm eylemler *büyüldür*; insanın yürüyüşü, oturuşu, uyuması, evinin düzeni, nasıl yediği, içtiği, hatta aklından geçenler, gerçeklik düzeyleri boyunca yankılanır. Bir başka deyişle, yaşam tarzı dindir.

RİTÜELİN GİZLİ GÜCÜ

Peki, eğer tüm eylemler ritüel ise, neden bazıları diğerlerinden daha fazla güce sahip? Ve ritüelin etki derecesini ne belirler? Ve neden aynı ritüel farklı insanlarda değişik sonuçlara varır? Bu gibi soruları yanıtlamak için ritüelin *biçimi* ile ritüelin *niyeti* ara-

sındaki önemli ayrıma bakmak gerekir. Hindistan'daki Ganj Nehrine ulaşmak için uzun yollar kat eden iki adam düşünün. Biri bu kutsal nehrin sularında yıkanabilmek için tüm hayatı boyunca beklemiş inançlı bir Hindu, diğeri ise seyahat yorgunu, sonsuzmuş gibi görünen Hindistan yolculuğunda nehrin sadece bir başka durağı temsil ettiği bir gezgin. Dini bütün Hindu nehrin kıyısına vardığında coşkuyla dolar, nihayet yaşam amacını gerçekleştirmiştir; nehrin sularında yıkanırken derin bir mistik deneyim yaşar. Turist ise, tam aksine nehrin kıyısına yürür, kıyıda yürürken kazara ayakları ıslanır, 'kutsal' sulardan hiç de etkilenmemiş şekilde onu getiren tur otobüsüne döner.

İki olayda da aynı temel eylem gerçekleşmiştir: nehre yapılan uzun bir yolculuk, suyla yapılan temas sırasında ulaşılan doruk noktası-oyşa sonuçlar farklı. Neden? Hindu eyleme (kökleri kolektif Hint psişesinin ta derinlerine inen) yaşam boyu biriktirdiği bağlılık ve beklentinin yatırımı yaparken, turistin eyleme getirdiği duygu veya düşünceler sıkıntı ve dikkat dağınıklığından ibaret. Dolayısıyla, bir eylemi gerçekleştiren kişinin yaklaşımı veya niyeti eylemin etkilerinin sembolik mi ritüel bağlamında mı olacağını ve ne gibi sonuçlar vereceğini belirler.

Yani, dışsal biçim kendi başına bir ritüel sürecinin önemli bir parçası olmakla birlikte gerçek gücü, uyumlanma kalitesi veya sembolik biçime atfedilen hayal ürünü görevde yatar. Başka bir ifade ile, gerçek ritüel dışsal değil içsel bir olaydır. Dışsal ritüelin biçimi, katılımcının belirli amaca yönelik evrensel enerjiyi veya psişik enerjileri odakladığı bir merceğe işlevi görür. Buna karşılık, herhangi bir eylemin dönüştürücü nitelikleri ona atfedilen farkındalık düzeyi ile doğrudan ilişki içindedir. Ritüelin biçimi kullanılan sembolün doğasına bağlı olarak belirli bir güç içerse de, bilinçli niyet ve uyumlama uygulanmadıkça, etkileri sınırlı kalacaktır.

Bu fikre başka bir örnek ise, müziktir. Sözelimi, Beethoven'in "Ay ışığı Sonatı" kullandığı soyut sembolik işaretler (mü-

zikal tonlar ile aralarındaki geometrik ilişki) bakımından, icra edeni veya dinleyiciyi dönüştürmek açısından bir tür ritüel biçim olarak görülebilir. Ancak bir bestenin taşıdığı güç, icra eden ile dinleyicinin ruh haline bağlıdır. Beethoven'ın bir eseri bile duygular olmaksızın icra edildiğinde ya da tepkisiz bir dinleyici işittiğinde, yok denecek kadar az dönüştürücü güce sahiptir. Bu, bestenin önemsiz ya da gereksiz olduğu anlamına gelmez; aksine kişinin arzu edilen durum ile “aynı telden çalmasına” yardımcı olmak gibi bir işe yarar.

SIRADAN OLAN KUTSALDIR

Ritüeli egzotik ya da gizemli bir şey gibi düşünmek insanlara cazip gelse de, gündelik yaşamlarımız her birisi sembolik özellikler ve dönüşümsel olasılıklarla dolu ritüel formlar ve arketipsel eylemlerle doludur. Budizm'in *Çiçek Süsü Sutrasi*, merdiven çıkmak, bir eve girmek, çiçek açmış tomurcuklara göz atmak, hatta kemer takmak¹ gibi pek çok alelade gündelik etkinliğin ritüel olma potansiyelinden söz eder. Hatta bir mistik için bedensel atıkları vücuttan atmak bile ruhsal bir etkinlik olabilir. Tibetli usta Dudjom Rinpoche şöyle der; “...tuvalete gittiğinizde, tüm engellerinizin ve tıkanıklıklarınızın temizlenip yıkanarak akıp gittiğini düşünün.”² Bu düşünce tarzı *tantra* denilen Doğu spiritüel uygulamasının özünü oluşturur. Sıklıkla cinsel uygulama ile ilgiliymiş gibi yanlış anlaşılmış da olsa, en geniş anlamıyla tantra tüm dünyevi deneyimleri spiritüel amaçlarla kullanmakla ilgilidir. Hayal gücü ve bilinçli uyumlanma ile yemek, sevişmek, nefes almak ya da duygu durumları, içimizdeki ilahi varlığı uyandırmakta kanal işlevi görürler. Böylelikle, bir tartışma sırasındaki öfke deneyimi belirli bir kutsal varlığın enerjileri ile güçlü bir karşılaşmaya dönüşebilir; ya da sadece bir yemek, yiyecekleri bedende barındıklarını hayal ettiğimiz

kutsal varlıklara sunulan bir bağış olarak hayal ettiğimizde, bir ruhsal uyanış fırsatı olabilir.

Elbette, kimileri için gündelik etkinlikler derin ritüellere hizmet edemeyecek kadar basit görülebilir. Oysa pek çok bakımdan onları güçle donatan tam da bu sadeliktir. Arayıştaki pek çok insan daha derinlerdeki manevi güçlerini uyandırma vaadiyle onlara özel meditasyon teknikleri öğretecek ustaların peşinde uzun yolculuklar yapmıştır. Ancak on dokuzuncu yüzyıl İngiliz şairi Lord Alfred Tennyson'un kendi adını tekrarlayarak 'bir çeşit uyanıklık halinde transa' geçtiğini hatırlamak, ruhsal deneyimlerin nihayetinde dışsal değil içsel dinamiklerin sonucu olduklarını idrak etmemize yetecektir. Sonunda yalnızca sonsuzun gerçekmiş gibi görüldüğü benlik sınırlarının erimesi dâhil, bu meditatif deneyimlerini, Tennyson aşkın olarak tarif etmişti.³ Buna benzetme olarak, Hıristiyanların "Kısa dua gökleri deler!" deyişini hatırlayın. Gündelik eylemlere daha yakından bakarsak, bize dünyadaki pek çok büyük spiritüel ya da büyü ritüelin temeli olarak aşına gelebilir. İzleyen satırlarda bu sıradan eylemler ve 'büyülü' olasılıklarını göreceğiz.

EVDEKİ RİTÜELLER

Duygusal yaşamımızın merkezi olan evimizin içindeki etkinlikler yalnızca psişede değil, kimi ezoteriklere göre, kaderimizin tamamında derin izler bırakır. Pek çok spiritüel öğreti evin içinde bir meditasyon alanı, bir sunak ya da basitçe, stratejik biçimde yerleştirilmiş ilahi sembollerden oluşan kutsal bir mekân yaratmanın önemini vurgular. Carl Jung aşağıdaki satırlarda böyle kutsal bir köşenin önemini altını çizer:

Evinizin bir köşesinde Hindistan'da görebileceğiniz gibi törensel bir köşe var mı? Oradaki en basit evde bile hane sakinlerinin yeni adaklar adadıkları ya da meditasyon yaptıkları bir köşe bulunur. Bizde ise yok; öyle bir köşe yok

*bizde. Kendi odamız var elbette; ama her an çalabilecek, daima hazır olmamız gereken bir de telefon var. Ne vaktimiz ne de yerimiz var. O dogmatik ya da gizemli imgelerimiz nerede? Hiçbir yerde!*⁴

Evde kutsal bir köşe kurmak, yaşamın hem bilinçli hem de bilinçdışı benötesi boyutuna ince bir hatırlatmadır; özellikle de bu mekânda yapılan gündelik ritüel çalışma ile güçlendirildiğinde. Kadim *feng shui* (çevreyi pozitif enerji akışını en üst düzeye getirecek şekilde düzenlemeyi ayrıntılandırarak karmaşık bir felsefi sistem) öğretisine göre, düzgün şekilde ve doğru zihinsel çerçevede kurulduğunda, ev içindeki bir sunak ya da kutsal alan, tüm yaşam mekânına enerji veren, tüm hanenin sübtel zihin-alanını ve orada yaşayanların kaderlerini derinden etkileyen bir titreşim uyandırır.

Eski zaman mabetlerinin inşasında olduğu gibi, uygun sembollerin sunak-mihraba saygıyla yerleştirilmesi, sübtel ruhsal enerjileri cisimleşip yere indirmeye davet eden bir odaklanma mekanizması işlevi görür. Bunun için, pek çok öğreti, evde bir kutsal alan ayrıldığında, oraya kişinin yaşamında hayata geçirmeyi en çok arzu ettiği özellikleri içeren bir kutsal kişi veya spiritüel varlığın heykel ya da resmini yerleştirmeyi önerir. Örneğin, kişi şefkat uyandırmayı umuyorsa, Kuan-Yin, Meryem ya da Aziz Francesco'yu seçebilir. Arzu ettiği aydınlanma ise, bir Buda imgesi uygun olacaktır yahut zenginlik veya bereket oluşturmak istiyorsa Hindu tanrıça Lakşmi iyi bir seçim olabilir.

Ortak adı remil atma olan geleneksel pek çok çevre sembolizmi sistemi içinde, hanenin tamamı karmaşık sembolik bölümlerden oluşur. Her odanın ya da evin her bölümünün genel hane üzerinde kendine has, benzersiz bir etkisi vardır. Sözgelimi, feng shui uygulayanlara göre, ön kapılar ve pencereler dış dünya ile etkileşimdeki sembolik noktalar (tıpkı bedendeki gözler, ağız

ve kulaklar gibi). Buna göre, sıkışık ya da gıcırdayan bir ön kapı kişinin kamu gözündeki imajı veya şöhretine dair sorunları temsil edebilir çünkü kapı girişi evrenin enerjilerine önemli bir erişim noktasıdır. Aynı şekilde, kırık veya kâğıtla kaplı pencereler, ev sakinlerinin mecazi veya sözlük anlamında vizyon sorunlarına işaret eder. Evin tesisatındaki tıkanmalar evde yaşayanların duygusal tıkanıklarını hatta Çin'in geleneksel olarak suyu para ile ilişkilendirmesi nedeniyle, maddi zorluklarını yansıtabilir.

Feng shui, çevresel dengesizliğe karşı evin stratejik noktalarına yerleştirilen aynalar, rüzgâr çanları, su kapları ya da bitkileri içeren geniş kapsamlı çareler önerir. Örneğin, tüm evdeki enerji akışının tıkanmasına katkıda bulunduğu düşünülen boş bir duvara karşı açılan ön kapının olumsuz etkileri, karşısındaki duvara, giriş alanını sembolik olarak genişletmek ve içeri giren enerjilerin daha sakin ve uyumlu biçimde akışını sağlamak üzere bir ayna yerleştirilerek dengelenebilir. Bunun gibi, evli bir çiftin kader ve kısmetini olumsuz etkileyebilecek az ışıklı, sıkışık bir yatak odasına çare olarak ışık, bitki ve hatta (sudaki baloncukların uğurlu etkisi nedeniyle) bir akvaryum eklenebilir. Duvarlardan uzak veya duvara açı yapan bir yatak da sorunlu kabul edilir. Yatağı, içinde uyuyan çiftte sembolik destek sağlaması için, duvara dayamak olumsuz sembolizmin etkisini bertaraf eder.⁵

Tanıdığım hem feng shui hem de astroloji öğrencisi bir genç adam, evinin belirgin bir duvarına tam da yaşamında güçlü bir gezegen enerjisi doruğa çıktığı dönemde, bereket sembolleri ile kutsal Tibet tanrılarına dair resimler yapmıştı. Resim tamamlandığında dikkat çekici bir değişim hissettiğini söyledi. Beklenmedik bazı armağanlara ek olarak, yaşadığı şehri ziyarete gelen bir grup Tibetli keşiş ev sahipliği yapması istendi. Geniş kapsamlı bir göksel enerjinin etkisi altında, bu güçlü sembolleri resmetmenin, ahenkli enerjilerin evine çekilmesine neden olduğu görüşünde idi. Bunlar modern sağduyumuza tuhaf kavramlar gibi gelse

de, zihnin özündeki nüfuz ediciliğe ve bunun karşılığındaki her şeyin daha büyük bir anlam sürecinin parçası olduğu kavramına inanan bireyler için pek sorun değildir.

Remil atma uygulaması veya feng shui bilgisi olmaksızın da, hanedeki en basit eylemler dahi önemli psikolojik veya ruhsal etkiler yaratabilir. Örneğin, hangimiz esaslı bir ev temizliğinden sonra, elle tutulur bir duygusal iyileşme yaşamamışızdır? İnsanın evindeki odaları dolaşarak toz ve dağınıklığı temizlemesi, hele *içsel* ev temizliği ruhu ile yapıldığında, güçlü ve derhal fark edilen bir bilinç değişimi ritüeli işlevi görür. Çoğu insan için bu gibi eylemler (yeniay, dönenceler, mevsim dönümleri, yaş günleri ve bilhassa ay ve güneş tutulmaları) belirli bir doğal döngü ile eşleştiğinde, güçleri iyice artar.

Gündelik ev temizliğinin ritüel önemini, bir diğer Budist hikâye pek güzel açıklar. Hikâye uzun meditasyon ve dua metinlerini ezberleyecek kadar kafası çalışmayan bir keşişten söz eder. Bunun yerine, ustası ona sabah akşam mabedi süpürme görevi verir. Birkaç yıllık eylemden sonra, keşiş derin bir aydınlanmaya ulaşır. Uygulaması sorgulandığında, keşiş açıklar, “Yerleri süpürürken, kendi kendime kızgınlığımı süpürüyorum. Bağımlılıklarımı süpürüyorum. Cehaletimi süpürüyorum.” İşte böylece, basit bir etkinlikle büyük bir ruhsal çalışma başarılmıştır.

Bir evden veya apartman dairesinden diğerine taşınmak da ritüel önem taşıma potansiyeline sahiptir. Sembolik gözle, çevre değiştirmek, ona karşılık gelen içsel karmik eğilimlerdeki değişimleri yansıtır ve böylelikle eski kalıpları sonlandırmaya ve yeni bireysel gelişim evreleri başlatmaya dair büyük fırsatlar sunar. Eski bir evi terk ederken, kişi belki bu eski yaşam alanında yaşanan sürede alınan içsel dersler ve aşılacak zorlukları takdis eden ve mekânı serbest bırakan küçük bir ritüel yapabilir. Sözgelimi, evi terk etmeden önce evdeki sunakta son bir kez meditasyon yaparak ya da dua ederek o köşeye ait resimleri en son kaldırabilir.

Böylelikle bir ritüelden geçen her taşınma eylemi, ana rahmini terk ederek yeni bir gelişim ve bağımsızlık aşamasına geçilmesinin arketipsel sürecini yansıtır. Bu sembolizm, yeni taşınılan evde eski sahiplerden kalan olumsuz enerjiyi yok edecek ve yeni evi kutsayacak, yeni deneyimler aşamasını uğurlu bir tonla başlatacak ritüellerle biraz daha vurgulanabilir. Amerikan Yerlilerinin yaptığı gibi, evin her köşesine adaçayı sürmek, adaçayını yakarak kokulu dumanını köşe bucak, kapı pencere gezdirmek bir ev kutlama ritüeli olabilir. İçsel olarak, kişi bu yeni ortamın onun psikolojik ve ruhsal gelişiminde temiz bir başlangıç olma olasılığı fikrini taşıyabilir. Bu ilkenin sübtıl bir yankısı, kimi geleneklerin insanın evine taşıdığı ilk eşyanın bir buket çiçek, bir meyve sepeti, manevi anlama sahip bir imge, hatta kişinin yeni yaşamına bereket getirmesi için bir para kesesi olmasını önermesidir! Yahudi geleneği, insanın evine ilk kez tuz ve ekmek getirmesini söyler, bu da evin daima yaşamda elzem olanları içinde barındıracağıнын sembolüdür.⁶

RİTÜEL OLARAK İŞ

İnsanın mesleği veya işi yıllar içinde ortaya dökülen bir ritüel rolü oynayabilir. Spiritüel geleneklerin çoğu bu görüşü destekler. Budizm'in Sekiz Katlı Yolu'nun bir parçası, uygulamacılara manevi gelişime katkıda bulunan bir meslek seçmelerini telkin eden *Doğru Yaşamak*'tır. Hinduizm ise, iş dâhil, dünyadaki eylemlere bir spiritüel uygulama gözüyle bakan *karma yoga* yolundan söz eder. Yahudi ezoterik geleneği de, bunun gibi belirli bir zanaatta beceri geliştirmenin herhangi bir manevi disipline denk değerde olduğunu vurgular.

Neden çalışmak farklı geleneklerden mistiklerce bu kadar değerli addedilir? Besbelli, çalışmak düzenli yaptığımız her eylem gibi kök salmamızı sağlar; daha da önemlisi, belirli bir işte uzmanlaşmaya odaklanarak aynı anda içsel enerjilerimizi de odak-

lamış oluruz. Geliştirdiğimiz disiplin yalnızca başka alanlara transfer olmakla kalmaz, yanı sıra, biz de tek bir alanda mükemmelleşerek zaman içinde ilahi dehanın yüksek enerjilerinin içinden akıp can bulacağı ince bir açıklık ya da merkez yaratmış oluruz. Kulağa ezoterik gelse de, deniz, müzik, meditasyon, marangozluk; ne olursa olsun, bir alanda ustalaşmış birini gözlemlediğimizde bu kavramı iş başında görür, ruh veya dehanın varlığına eylemlerinde rastlarız.

Elisabeth Kübler-Ross izleyicileri arasında bir Tibetli Budist rahibin de bulunduğu bir konuşmasından söz eder. Konuşması boyunca, hiçbir formel meditasyon tekniği uygulamadığını söyler. Daha sonra, Tibetliler bu sözlere kendisinin çok iyi meditasyon yaptığını söyleyerek itiraz ederler. Kübler Ross, ölüm döşegindeki çocuklarla çalışırken, başka her şeyin ortadan kaybolduğu kadar işine odaklandığını anlatır. Sanki onlarla zihin, beden ve ruhta birdir. Tibetliler bu halin kendi alanında son derece güçlü meditatif bir uyumlanma olduğunu ileri sürerler.⁷ Kısacası, kendimizi adadığımız ve yaratıcı uyumlamamızı yönelttiğimiz yer neresi ise, oradan hayatımıza kutsallık girer.

İLİŞKİLERİN BÜYÜSÜ

Ezoterik insana göre, gündelik yaşamımızda başkalarıyla etkileşimimiz, bize zengin bir kişisel dönüşüm kaynağı imkânı sağlar. Hayatımızdaki her bir kişi içsel dünyamızın bir yönünün karşılığı ise, başka insanlarla ilişki kurma biçimimiz de karşılık bulduğu içsel boyutlarımızı birçok yönden etkiler. Örneğin, içsel doğamızın gelişmemiş veya dengesi bozuk yönlerini yansıtan insanları genellikle teşhis edebiliriz. Bu bireyler ile ilişkimizi bilinçli olarak geliştirip besleyerek, aynı zamanda kişiliğimizde o noktalara tekabül eden yönleri de geliştirebiliriz. Diyelim ki, para kazanmakta zorluk çeken bir adam oldukça zengin olmuş ye-

tenekli bir girişimci tanıyor. Bu adam eğer tanıdığıının başarısını kıskanırsa, sembolik bağlantı yoluyla kendi içindeki başarı eğilimini karmik açıdan engellemiş olur. Oysa, diğerinin başarısını içtenlikle olular ve kutlarsa, kendi yaşamındaki bereket enerjilerinin olgunlaşmasını da teşvik eder.

Kraliyet Evliliği

Astrolojik bir ifadeyle, dışsal yaşamımızda insanlara davranış biçimimizin içsel horoskopumuz ve enerjileri üzerinde derin etkileri vardır. Beşinci bölümde yıldız haritalarındaki örüntülerin nasıl gündelik etkileşim içinde olduğumuz kişileri de içine alan karmaşık

bir sembolik karşılıklar ağı betimlediğini gördük. Buna göre, çevremizdeki kadınlar içsel Ay'ı, otorite figürleri ve yaşlıca kişiler içsel Satürn'ümüzün durumunu, öğretmen ve iletişimciler içsel Merkür'ümüzü yansıtırlar vesaire. Bu bağlantılar üzerinde, zor gezegensel konumların olumsuz etkilerini aşmak için törensel çalışmalar yapılabilir. Sözgelimi, korku, yalnızlaşma ve kendi kendini kısıtlama eğilimini gösteren, on ikinci evdeki Satürn'ün etkileri yaşlı bakımevinde çalışarak dengelenebilir.

Ezoterikler tarafından dönüşüme uygun bir alan olarak en sık tarif edilen, kişinin duygusal partneridir. Dünyanın her yerindeki spiritüel geleneklerin öğrettiği gibi, sevgili ya da eş içsel kutuplaşmaları dengelemek için sıkı bir fırsat sunar. Bazı mistikler buna "Ay ile Güneş'in evliliği" adını verirler. Bir Taoist ustanın

açıkladığı gibi, “Olgun kişi için, Tao erkek ve kadının ilişkisinde başlayıp evrenin sonsuz boşluğunda biter.”⁸

Bu dengelenme sürecine destek olarak geniş bir teknik yelpazesi kullanılmıştır. Hepsini tek ana ilkeye dayanır: sevgiliye yaklaşılarak, kişi eş ile öylesine bütünleşir ki, tüm ayrı benlik ve ego, birleştiren saadetin esrik deneyiminde eriyip gider. Kimi geleneklerde bu durum eşi belirli bir tanrı ya da tanrıçanın bedenlenmiş hali ya da daha geniş anlamda arketipsel dişi veya erin ifadesiymiş gibi hayal ederek güçlendirilir. Bu şekilde bakıldığında, tüm birleşmeler zıtların ilahi birleşmesi düzlemine çıkartılarak “kraliyet evlilikleri”ne dönüştürülebilir.

HAC AMACIYLA YOLCULUK

Mekke, Kudüs, Benares, Lourdes, Medjugorge- tümü inananlar için hac noktalarıdır. Genellikle, hac fikri, doğru ruh haliyle yaklaşan herkesi kutsama kapasitesine sahip belirli bir coğrafi konumun kutsallığı inancına dayanır. Kutsal yolculuğun gerçek varış noktası ise, mistiklerce bir içsel uyumlama sürecine araç olarak kabul edilir. Bu araç sayesinde, hacılar kutsal mekanca simgele-nene benzeyen içsel kutsallıklarıyla buluşurlar.

Spiritüelliği bariz olanın ötesindeki varış noktalarına da haccacı gitmenin altında yatan ilke ritüellerle uygulanabilir. Herhangi bir alana ilgi duyan birisi için, emellerine uygun bir yere varmak içsel güçleri uyandırabilir. Bir aktör için, Hollywood hac noktası olabileceken, yazar için en beğendiği yazarın doğum yeri, doğa aşığı için koruma altındaki bir ulusal parktır. Meslek hayatının başında, söz yazarı Bob Dylan hasta idolü Woodie Guthrie’ye bir hac ziyareti yaptı. Varılacak nokta ne olursa olsun, saygıdeğer noktaya varmakta olan yolcu için, haccın gücünü belirleyen, içsel uyum duygusudur.

Hac yolculukları seyyahların yaşamında tetiklediği anlamlı semboller ya da eşzamanlılıklar bakımından da önemlidir. Bu

semboller yolcunun içsel ruh durumuna önemli ölçüde ışık tutar. Sözelimi, hevesli bir sanat öğrencisi yabancı bir kentteki bir müzede en beğendiği sanatçının eserlerini görmek üzere bir yolculuk planlar. Uçakta giderken, yanına küçük bir kız ile onu sürekli azarlayan annesi düşer. Annenin olumsuzluğu, çocuğun mumlu kalemle çizdiği resimde kusurlar bulmasıyla doruğa ulaşır. Öğrenci için, sembolik açıdan bu sahne, eserlerini görmek üzere yola çıktığı sanatçının temsil ettiği içsel esin kaynağına sürekli özeleştirme yapması ya da mükemmeliyetçiliği nedeniyle varamasına bağlanabilir.

İnsan, öte yandan kendi spiritüel arayışına dair önemli ipuçlarını oraya çıkartmak gibi daha yararlı türden tesadüfler ya da sembolik olaylarla karşılaşabilir. Örneğin, gizemli bir öğretmeni aramak üzere Himalayaların eteklerine doğru bir yolculuğa çıkan yirmi yaşlarında bir kadını ele alalım. Günlerce çılgın gibi o adamı arayıp hiç ilerleme kaydedemeyen kadın, belki de bu yolculukta öğretmenini bulamayacağını kabullenerek pes eder. O noktaya kadar kendi kişisel hikâyesine gömülüp kaldığından, bir an gevşeyerek etrafındakileri ilk kez görür. O sırada, büyük zorluklarla yandaki yola yürümeye çalışan yaşlı bir adamı fark eder. Onu daha önce de göz ucuyla görmüş ama hiç dikkat etmemiştir. Adama şefkatle yaklaşınca, aradığı insan olmamakla birlikte, onun öğretmenin yerini bildiğini keşfeder. Bölgede belki de aradığı bilgiye sahip tek kişi ile ancak bir başkasına ulaşmaya dair tasalarını bir kenara koyunca tesadüfen karşılaşması, geri baktığında ona gerçek yoluna dair önemli bir mesaj gibi gelir. Bu olay, içsel gurusunu kendisi için aradığı ruhsal hedefte değil, başkalarına göstereceği şefkat ve ilgide bulacağını ona sembolik olarak göstermiştir.

BEDENİN RİTÜELLERİ

İnsan bedeni ritüel uygulaması için bir başka önemli arenadır. Tarihte şu veya bu dönemde, beden her işlevi kökeni ruhsallık-

ta olan bir ritüele hizmet etmiştir. Aşağıda bunlardan bazı önemli olanları bulacaksınız.

Banyo yapmak ve temizlenmek Sembolik açıdan algılandığında, bedeni yıkamak ruhun kutsal sularının beden, duygular ve zihindeki engellerin akıp gittiği içsel arınma ve yenilenmeyi temsil eder. Bu inanç yaygın ifadesini vaftiz töreninde bulurken, mistik için her duş alma ya da banyo ritüel arınma ve bilinç dönüşümü için bir fırsattır.

Bu fikir birkaç yoldan kullanılabilir. Örneğin, duşumuzu alırken bedenimizin yüzeyinden akıp giden suyun tüm olumsuzlukları ve saf olmayan şeyleri yıkayıp su giderinden aşağıya taşıdığını düşünebiliriz. Suyu bedenimizden geçen bir ışık nehri olarak imgeleyebilir; hatta suyun duş başlığından değil, önem verdiğimiz birinin ya da spiritüel hocanın kalp çakrası ya da üçüncü gözünden çıkan bir enerji sıvısı olduğunu hayal edebiliriz. Bu şekilde algılandığında, su beraberinde manevi saadet veya bilgelik getirebilir. Bazı yoga okulları banyodaki suda oturmanın özellikle spiritüel semboller üzerinde meditasyon yapmak veya mantralar söylemek için uğurlu bir zaman olduğunu söyler. Bu gibi ritüellerin gücünün Ay veya Güneş tutulması gibi önemli astrolojik olaylar sırasında arttığı söylenir.

Bedenin Duruşu Bedenin pozisyonu ve hareketleri de ezoterik düşünürlerce içsel durumların aynası ve kişinin yapısını etkilemenin bir yolu olarak görülür. Pek çok meditatif gelenekte, öğretmenler sadece meditasyon uygulaması boyunca değil, uyanık kaldığı sürece kişinin dik durmasının önemini vurgulamışlardır. Budist öğretmenler, Buda gibi lotus pozisyonunda oturarak meditasyon yapmanın ve yaşamın içinden onun asaletiyle akmanın Buda'lığın o kişide can bulmasının başlangıcı olduğunu söylerler.

Genellikle, bedeni esnetmenin ve çalıştırmanın bir tekniği gözüyle bakılan hatha yoganın klasik duruşları zihne de etki etme niyetiyle tasarlanmıştır. Yoga duruşları ciddi öğrencinin çakra enerji merkezlerine bağlı ruh hallerine erişmelerine izin verir. Örneğin, boyun bölgesine odaklanan omuz çevirme ve omuz duruşu gibi çalışmalar, bazı yoga hocalarınca boğazdaki enerjileri ya da *Vişuddha* çakrasını aktive eder. “Güneşe Selam” gibi ayrıntılı hatha yoga çalışmalarının tüm çakraları aktive ettiği söylenir.⁹ Farkındalık dolu uyum içinde uygulandığında, yoga kişinin bedensel aracını arındırmanın ve bilincini değiştirmenin incelikli ama somut bir yoludur.

Hatha yoga bedenin esnekliğini de etkiler. Beden ile zihin belirgin biçimde bağlantılıdır; çoğumuzun başına gelen bedenin yaş ilerledikçe katılaşması, zihinsel süreçlerdeki esnekliğin kaybına da eşlik eder, hatta onu güçlendirir. Yoga gibi çalışmalarla bedeni esnek tutarak zihinsel ve duygusal yapıımızdaki akışkanlığı da sürdürmüş oluruz.

Nefes Pek çok gelenekten mistikler, nefes alıp verme kalıplarının bilinci dönüştüren bir araç olduğunu öğretmişlerdir. Saf fiziksel boyutta, nefes, zihinsel ve duygusal durumlarımız arasındaki bağ nedeniyle önemlidir. Kızdığımız zaman nefesimiz sıkışıp hızlanır, istirahat ve derin meditasyon durumunda yavaşlayıp derinleşir. Bu bağlantıyı bilerek kullanmak suretiyle, Hindistan ve pek çok başka yerde mistikler beden-zihni etkileyen nefes teknikleri geliştirmişlerdir. Örneğin, meditasyon veya sıradan eylemler sırasında nefesi yavaşlatmak, zihnin ritmini giderek daha sakin bir duruma getirir. Nefesi derinleştirmekle de havadaki daha sübtıl enerjilerden (*prana*) yararlanılır. Akciğer kapasitesini genişletmenin de zihinsel ve duygusal doğaları genişlettiği söylenir. Şu yogi deyişi durumu özetler: “Derin nefes, derin zihin.”

Biraz daha farklı bir bakış açısından, alış ve verişten oluşan iki aşaması nedeniyle, nefes ritüel olasılıklar da taşır. Bilinen bir imgeleme uygulaması, bu ikili yöne dikkat çeker. Nefes alırken, kişi hayalinde giren nefesin belki de beyaz ışık şeklinde, kozmosun şifa veren enerjilerini taşıdığını; nefesi verirken ise, fiziksel, duygusal ya da zihinsel bedeninden belki de koyu bir duman şeklinde, tüm olumsuzlukları ve toksinleri boşalttığını hayal eder. Bu tekniğin bir çeşitlemesi de, kişinin nefes alırken acı çeken tüm varlıkların ıstırabını yüreğine çektiği, burada bencilliği yok etme ve katılığı kırıp açma işlevi gördüğü böylelikle aydınlık bir şefkati uyandırdığı; verirken ise evrendeki tüm varlıklara hayır duasını yolladığı Tibet'in *Tonglen* tekniğinde görülür. Ancak pek çok öğretmen, bu tekniğin sadece meditasyon yapmakta deneyimli kişilerce ve nitelikli bir ustanın yönergeleriyle yapılmasını önerir.

Gıdalar ve Yemek Yeme Gıdalar ve yemek yeme, birçok kültürde ritüelin parçası olarak kullanılır. Bu konu son derece geniştir; aşağıda sadece birkaç yönü bulunuyor.

Bir düzeyde, yemek yemenin ritüel boyutu farklı gıda ve gıda türlerine verilen okült özelliklerle ilişkilidir. Elbette, bir anlamda her yemek tüm maddelerin insan zihni ve bedenini kendine has biçimde etkilemesi anlamında bir tür “ilaçtır.” Klasik okült felsefe sistemlerinde ise, bu etkiler saf maddi boyutun ötesinde, arketip-sel boyutlara uzanır ve ayrıntılı bir karşılıklar ağına bağlıdır. Böylelikle, belirli gıdaları seçip yiyerek kişi yaşamındaki sembolik etkileri azaltıp artırabilir. Örneğin, bir kadının yıldız haritasında Satürn zayıf görünüyorsa, yani pratik olma ve yere kök salma yanını zayıf ise, Satürn'e dair, patates ve pancar gibi toprağın altında yetişen bitkiler, yumurta ve peynir ya da et gibi süt ürünleri ile hayvansal ürünler tüketebilir. Bunun gibi, bazı astrologlar zorlayan Neptün yönlerinin varlığında balıktan uzak durmayı ya da zorlu Ay dönemlerinde süt ürünleri yememeyi önerirler. Bu gi-

dalar böyle dönemlerdeki olumsuz enerjileri artırma eğilimindedir. Birçok astrolog ve yogi için, bu gibi sembolik kaygılar alışılmış beslenme veya tedavi edici koşulların yerine geçmeyi değil, çeşitli gıdalara destek olmayı ve etkilerini güçlendirmeyi amaçlar.

Bununla ilgili bir yaklaşım, gıdaların *Tamasic*, *Rajasic* ve *Sattvic* olarak üç kategoriye ayrıldığı Hindu Ayurveda felsefesinde sunulur. Tamasic gıdalar zihni durgunlaştırır; bunlar yağlı, nişastalı gıdaları, ağır içkileri, kızarmış yiyecekleri ve konserve ya da işlenmiş gıdalar gibi tüm “ölü” yiyecekleri içerir. Rajasic gıdalar zihni huzursuz ve aşırı enerjik yapar. Bunlar baharatlı yiyecekler, etler, kahve, şeker, çikolata gibi uyarıcılardır. Sattvic gıdalar zihni sakinleştirir; sebze, taze meyve, tam tahıllar bu gruba girer. Bu gruplardaki yiyecekler farklı bireylere ihtiyaçlarına göre tavsiye edilir.

Bazı öğretmenlerce önerilen merak uyandırıcı bir gıda sınıflandırma sistemi, muhtelif gıdalar ile onların Güneş enerjisindeki kaynağı arasındaki “mesafelere” dairdir. Buradaki “Güneş” hem güneş sistemimizdeki yıldız, hem de her birimizin içinde bulunan kutsallık anlamındadır. Örneğin, sebze ve meyveler fotosentez ile doğrudan Güneş enerjisinden yararlandığı için, Güneş’in enerji ve canlılığından sadece bir nesil uzaktadırlar. Enerjisini hayvanların yediği bitkilerden veya diğer hayvanlardan alan et ürünleri bir nesil daha uzaktadır. Bu nedenle, et ürünleri daha düşük bir canlılık düzeyi ihtiva eder ve sembolik olarak spiritüel titreşim düzeyleri daha düşüktür. Sonuç olarak, vejetaryenler, spiritüel canlılık kaynağına, gıdaları Güneş’in ışığından ve “kutsal canlılığından” iki nesil uzak olan et yiyenlerden daha yakındır.¹⁰

Daha önce ritüel eylemlerin biçimi ile niyeti arasında bir ayırım yapmıştık. Bunun gibi, gıdalara has özelliklerle bizim yerken onlara yaklaşımımız nedeniyle oluşan özellikler arasında bir ayırım yapabiliriz. Buna basit bir örnek, hiçbir tedavi özelliği olma-

yan bir ilaç verilen hastanın, doktorun tarif ettiği nitelikler nedeniyle, hapın iyileştirici gücüne inancından dolayı kendisini sağlıklı hissettiği, plasebo etkisidir. Aynı şekilde, mistikler de, bizim tutumumuzun yediğimiz yiyeceklerin etkileri üzerindeki güçlendirici etkinin ne zamandır farkındadırlar. Gerçekten de, bazı öğretmenler sevgi dolu bir zihin durumunda yenilen abur cuburun kızgın ya da rahatsız bir kafayla yenilen organik gıdalardan daha az zararlı olduğunu ileri sürerler.

Ancak gıdaya güç katmanın daha ince yolları da vardır. Basit bir yemek temelli ritüele örnek olarak, sembolik titreşimlere sahip bal ve sütü alıp (bunlar ezoterik erkek ve kadın, Güneş ve Ay ilkelerine ve Güneş ve Ay'ın içimizdeki bilinçlilik ilkesine bağlıdır) bir ocakta birlikte karıştırarak ısıtın. Bu sırada bu iki maddenin karışması ile kişinin içindeki kutuplaşmaları da yaklaştırdığını hayal edin. Orpheus'a yazılan kadim bir ilahide söylendiği gibi;

Balı sütle karıştır. Gün doğmadan iç ki yüreğinde kutsal bir şey olsun.

Unutma-herkes bilirmiş gibi yapar; pek azı bilir.¹¹

Bir de Katolik ayinindeki gibi bir rahip ya da ruhani kişiliğin verdiği bir yemeği yemeğe, Hinduların *prasad* denilen kutsal yemek uygulamasına ya da *tsog* denilen Budist yemek adama ritüeli gibi pek çok ritüele bakalım. Kutsal yemekten yemenin, bir yandan kişi yaşamın ilahi ilkesine (yani yemeğe) açıldığına dair daha yüce zihne mesaj yollarken, öte yandan bu ritüele katılanların titreşimlerini yükselttiği söylenir. Ezoterik gelenekler ayrıca aynı ilkenin gündelik öğünlerde de uygulanabileceğini söyler. Yediğimiz tüm yemeklerin bize İsa, Buda veya kişisel spiritüel hoca gibi seçilmiş bir manevi önder tarafından verildiğini hayal edebiliriz. Böylelikle her öğün bir ritüele dönüşür.

Bu süreci bir adım daha ileriye götürürsek, yemeğimizin aslında bir dini şahsiyetin bedeni ya da ondan yapılmış bir madde olduğunu hayal edebiliriz. Bu fikir kulağa geldiği kadar da olanaksız değil, Hıristiyanlıktaki Kutsal Birlik, ezoterik gözle bakıldığında, İsa Mesih'in bedeni ve kanını yemektir. Bazı Protestanlar ve daha liberal teologlar mayasız ekmek ve şarabın yalnızca İsa'nın yaptığı fedakârlıkların hatırlatıcısı veya sembolü olduğunu öne sürseler de, daha mecazi açıklamalar sembolik ve törensel açılardan daha güçlüdür. Kutsallığı yemekle, kendimiz de benliğimizin hem bilinçli hem de bilinçdışı düzlemlerinde, o kutsal varlığa daha çok benzeriz.

Gündelik etkinliklerin ritüel formlar olarak kullanımında daha da derin mesajlar saklıdır. Başka neler elde etmemize yardımcı olursa olsun, ritüeller *kutsalın sıradan olanda kutlanmasıdır*. Gündelik yaşamın basit eylemlerini bilinci yükseltmekte araç olarak kullanmayı hedeflerler.

Sözgelimi, Rabhani Ayini sıradan yeme eyleminin kutlanmasını temel alır, vaftiz töreni ise bedeni yıkamayı kutlar, kutsal beyitler ya da mantralar söylemek ise, konuşmayı kutsal bir eylem olarak kutlar. Bu gözle görülen ritüel, aslında katılımı sıradan deneyimin ötesine, aşkın bir ötekiliğe taşımak üzere tasarlanmıştır. Aksine, amacı farkındalığı şimdi-ve-burada noktasına dolu dolu taşımak ve sıradan bir eylemin içinde doğası gereği bulunan ilahiliğin üzerindeki örtüyü kaldırmaktır.

Demek ki ritüel bu en incelikli haliyle hedef kaynaklı değil süreç kaynaklıdır. Bir başka deyişle, anlam ritüel biçimin kendi içindedir. Japon çay seremonisinde, örneğin, hazırlamaktan çay koymaya çayı içip fincanı silmeye kadar, olayın her yönü kendi içinde bir bütündür ve ona hem bir sanat tarzı hem de kutsal bir eylem olarak yaklaşılr. Tüm dikkati toplayarak içine girilen an, fincanın desenleri, çayın tadı ve dokusu, çaydanlığın ağırlığı bile dünya kadar güzellik sergiler ve katılanları anın ince ayrıntıları ile derin temasa sokar.

O halde nihai anlamında ritüel, tecrit edilmiş ya da seyrek olarak yapılan bir tören değil, Japon çay seremonisindeki gibi, her eylemi ilahi varlığı uyandıran bir araç olan, hayatın genel bir felsefesidir. Ritüelci çalışma günde veya haftada bir yapılan basit bir uygulama ile başlayabilir ama nihayetinde yaşamımızdaki her biçim veya eylemi içine alır. Tıpkı kutsal birleşme veya bir düğün töreninde hazır bulunurcasına, en sıradan eyleme bile saygı ve uyum içinde yaklaşmanın dönüştürücü etkisini hayal edin. Zen ustası Dogen, bunu yazdığı şu satırlarla çok iyi ifade eder, “Sıradan yaşamı kutsal olana bir engel gibi görenlerin tek bildikleri, sıradan eylemlerde kutsallığın olmadığıdır; henüz kutsal olanda hiçbir sıradan eylem olmadığını bilmezler.”¹²

Zen gibi Doğu felsefelerinde daha açıkça vurgulanmakla birlikte, her eyleme has kutsallık tüm büyük spiritüel geleneklerde mevcuttur. Sufi’ye göre, yaşamlarımızın her yönü bir manevi birleşme şekli olma potansiyelini taşır. Ortodoks Yahudiler altı yüz on üç ritüel emri uyguladıkları ki bunlar en ufak eylemi dahi bir ibadete dönüştürür. Hıristiyan kilisesi başlangıçta yedi ayini vurgulamıştır; bu sayı gündelik yaşamın her alanında Ruh’un yaygın varlığına tanıklık eder. Bu her zaman hissedilme durumu niteliğinde, ritüele bağlı en derin gizem yatar. Ezoteriğe göre, beden ruhun hapisanesi değil, ruhun yeni olasılıklara dönüştüğü potadır. Yeniden doğma eylemi dahi, ilahi farkındalığın daha yüksek bir odak ve yoğunluğa taşındığı derin bir ritüel olarak görülebilir. Gerçekten de, kozmosun tamamı ilahi doğanın, veçhelerinin bir kozmik döngüden diğerine yenilediği ya da yeniden doğduğu muazzam bir ritüel gibi görülebilir. Bu açıdan bakıldığında, ritüelin yolu yaşam sürecinin ta kendisidir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

ASTROLOJİK EVREN

Yıldızların tamamladığı çember gelecekteki kesin olayları gösterir ama doğrudan neden olmaksızın (genel kanıya göre) bütün olanlar... bir nebze tartışmayla kanıtlanabilir; oysa konu daha kesin ve ayrıntılı araştırma gerektirir, zira bir görüştense diğerini kabul etmenin sonuçları hafife alınamaz.

Plotinus; *Enneadlar II.3*

SEMBOLİST HAYAL GÜCÜNÜ daha derinden anlamakta bu kitapta değinilen ezoterik sistemlerin hiçbiri astroloji kadar önemli değildir. Çoğunlukla fal bakmanın esrarlı bir yolu veya basite indirgenmiş güneş burçları psikolojisi olarak görülen astroloji, en özlü sembol bilimidir. Geniş çerçevesinde, yaşamımızı yeniden tasarlamamıza yardım edebilecek arketiplerle ilgili bir dil oluşturur. Bu bölüm, astrolojiyi eleştirenlerin de destekleyenlerin de kafasını uzun süredir kurcalayan astrolojinin nasıl işlediği sorununu araştırıyor. Eğer göksel cisimlerin konumu ile insanların yaşamları arasında bir bağlantı varsa, bunun doğası nedir? Bu sorunun yanıtı bütün sembolist felsefenin altında yatan mekanizmayı anlamamıza yardımcı olabilir.

ASTROLOJİ: NEDENSEL Mİ NEDENSELLİK DIŞI MI?

Astrolojik etkinin doğasını açıklayacak pek çok teori vardır. Bu teoriler basitçe iki gruba ayrılır. Nedensel ya da kuvvet açıklamalı olanlar ve neden-sonuç ilişkisi olmayan, nedensellik dışı, eşzamanlı açıklamalar.

Nedensel okula göre, insanlar doğdukları anda göksel cisimlerden Dünya'daki varlıklara iletilen bir enerji veya güç vasıtasıyla yıldız ve gezegenlerin konumlarından etkilenirler. Bazıları bu enerjiyi elektromanyetizma veya yerçekimi gibi bilinen bir doğal güce bağlar. Örneğin, astrofizikçi Percy Seymour, Güneş Sistemi'nin Dünya'nın elektromanyetik alanları ile etkileşime girdiği karmaşık yoldan söz eder: "Güneş Sistemi'nin tamamı Dünya'nın manyetik alanına dair bir senfoni çalıyor... genetik olarak, hepimiz bu senfoniden farklı ezgi grupları işitecek şekilde 'ayarlanmışız'."1 Bazıları ise, sihirli Rönesans filozofu Cornelius Agrippa gibi, bu gücün bilim insanlarının henüz keşfetmediği belki de paranormal veya okült doğaya sahip bir enerjiden meydana geldiğine inanıyorlar. Ancak, bu sihirli ya da bilimsel teorilerin tümü, göksel cisimlerin insana doğum anında yaptıkları etkiyi klasik neden-sonuç mekanizması yoluyla gerçekleştirdiklerini öne sürer.

Öte yandan, nedensellik dışılık ya da eşzamanlılık açıklaması, astrolojik etkilerin sırrının asla mekanik neden-sonuç teorileri ile tamamen bulunamayacağını, ancak tüm fenomenlerin daha derin bir karşılıklı bağlantı ağı çerçevesinde kucaklandığını gören bütüncül dünya görüşüne bağlı olduklarını önerir. Ezoterik yazarlardan Dane Rudhyar ile H.P Blavatsky'nin öne sürdükleri gibi, bireyin doğum anında gökyüzündeki gezegenlerin belirli şekli, onun belirli huy özelliklerine sahip olmasına *neden* değildir, bu özelliklerle *ardışık* olarak ortaya çıkar. Örneğin, Blavatsky, Nil'in her yıl taşması ile doğu göğünde yükselen bir yıldız arasındaki

ilişkiyi fark eden eski Mısırlı bir adam ile analogi kurar. Bu bilgili Mısırlıya göre, taşmadan yıldızın ortaya çıkması sorumlu değildir; ancak taşma ile aynı zamana denk gelecektir. Aynı şekilde diye savını sürdürür, “iyi ya da kötü talihe neden yıldızlar değildir; ancak buna işaret ederler.”² Dünyada ve gökyüzünde meydana gelen olayların eşzamanlılığına, Carl Jung’un deyimiyle, “anamlı bir tesadüf” adı verilebilir. Burada hem gezegenlerin konumu hem de bireyin yaşamı altta yatan bir anlamlılık örüntüsünün ortak ifadesini temsil eder.

Yeni fizik ortaya çıktığından bu yana, bazı ezoterik yazarlar nedensellik dışı açıklamanın güncel desteği için Bell Teoremine bakmışlardır. Bell Teoremi birbirleriyle bir kez temas etmiş olan atomaltı parçacıklarının, sonra ayrılışlar da anında birbirleriyle iletişim kurabildiklerini söyler. Böylelikle, hem geleneksel fiziğe hem de Einstein’ın hiçbir şeyin ışık hızından hızlı yol alamayacağı önermesine karşı koyar gibidir. Bell Teoreminde önerilen mesafeden bağımsız olarak, varlıkların anında bağlanmasına “yerbilmezlik ilkesi” denir. Kimi zihinlerce, yerbilmezlik astrolojik model ile paralellik gösterir ki bu aynı zamanda varlıklar-insanlar ile göksel cisimler arasında anında ve nedensiz bir ilişkiyi ima eder.³

Astrolojik topluluktaki pek çok kişiden gelen hatırı sayılır desteğe karşın, astrolojinin nedensellik dışı veya eşzamanlı açıklamasının ciddi sınırlamaları olduğunu göstermek mümkündür. Bunları örneklemek için, astrolojik etkinin eşzamanlılık modelini eleştiren yakın zamanda geçen iki tartışmaya göz atalım.

Bell Teoremi, her şeyin diğer her şey ile anında bağlandığı savını desteklemekte kullanılmıştır. Ancak Percy Seymour’un da ortaya attığı gibi, bu teorem zerrecikler arasındaki iletişimi mesafenin zayıflatmadığını söyler. İki atomaltı zerrecik, Bell’in tarif ettiği biçimde bağlandıklarında, aralarında kaç ışık yılı bulunursa bulunsun bağlı kalacaklardır. Bu teoriyi astrolojiye uyguladığımızda, galaksinin en uzak köşelerindeki yıldız ve gezegenlerin de

insan kaderi üzerinde tıpkı yerel gezegenler kadar etkili olmaları gerekir. Oysa astrologlar hesaplarına yalnızca en yakın gezegenleri katmışlardır. Sonuç olarak, eşzamanlılık modelinin söz konusu etkilerin son derece seçici yerel doğası hesaba katılmaksızın, astrolojinin işleyişini açıklamakta kullanılamayacağı öne sürülebilir.⁴

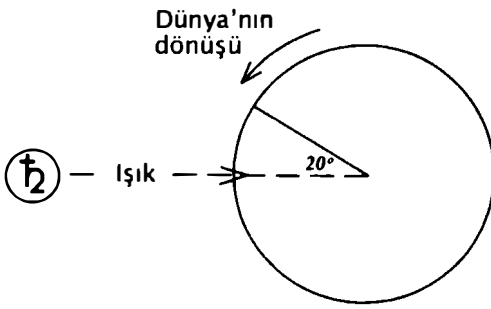
Seymour'un astrolojinin eşzamanlılık açıklamasına itirazı mesafeye odaklanırken, ikinci bir itiraz zaman sorununu irdeleyebilir. Şu örneği inceleyelim: Astronomlar bize İsa'dan sonra 1054 yılında, şimdilerde Yengeç Nebula Novası denilen Boğa (Taurus) takımyıldızında yoğun bir süpernova görüldüğünü söylerler. Astrologlar, tarihin bu döneminde meydana gelen, 1054 yılında Roma ve Bizans imparatorluklarının bölünmesi, 1066'da Hastings savaşını başlatan İngiltere'de Normanların güçlenmesi gibi olaylarla bunun arasındaki sembolik ilişkiyi yıllar boyu tartışmışlardır. Dahası, pek çok âlim tarafından 1050'lerin başı Avrupa'da bu sırada başlayarak on ikinci yüzyıla kadar süren büyük katedrallerin inşa edildiği ve modern bireyciliğin doğduğu büyük bir kültürel yeşermenin başlangıcı olarak görülür. Bu gibi yorumların altında yatan önerme, Yengeç Nebula Novasının, herhangi bir neden-sonuç mekanizması değil anlamlı bir eşzamanlılık yoluyla dünyadaki kişisel ve kolektif olaylara tekabül ettiği'dir.

Bu yorumla ilgili sorun, süpernovanın 1054'de oluşmadığıdır. Uzayın uzak noktalarından ışık hızında yol alan bu olayın imgesi 1054 yılında dünyadaki gözlemciler tarafından *görünür* hale geldi ancak asıl patlama en az altı bin yıl önce olmuştu. Bu nedenle, bu novaya bağlı etkilerin eşzamanlılığından ya da muazzam bir aynı anda oluşum veya derindeki bütünlük sonucu olduğundan söz etmek pek de makul değildir. Durum böyle olsaydı, etkileri altı bin yıl sonra değil, patlama anında hissedilirdi. Aksine, astrologların neredeyse evrensel olarak hemfikir oldukları gibi, göksel olayların

astrolojik etkilerinin esasen gözle görüldükleri zamanlarda gerçekleşmesi, temeldeki sürecin eşzamanlı değil gecikmeli olduğunu, etkilerin muhtemelen ışık hızıyla yol aldığını öneriyor.

Bu örnek, biraz farklı bir biçimde, tartışmalı Fransız istatistikçi Michel Gauquelin'in eşzamanlılık açıklamasına yöneltilen bir eleştiri ile paralellik gösteriyor. Kısaca, Gauquelin klasik astrolojinin ana ilkelerinden birini; önemli kişiliklerin doğum anları ile gökyüzünde belli gezegenlerin anahtar konumlarda görünmeleri arasında bir bağlantı olduğunu istatistiksel olarak kanıtlamayı başarmıştı. Gauquelin önemli bilim insanlarının Satürn gezegeni doğu ufkunda yükselirken veya tam tepede iken doğmuş olmalarının tek başına tesadüf olamayacak bir oranda gerçekleştiğini göstermişti. Satürn'ün konumu bir şekilde belirli karakter özellikleri ya da mesleki durumlarla ilintili görünüyor ancak bunun nasıl mümkün olduğu Gauquelin'in istatistiksel araştırmasında tam açıklanmıyordu.⁵

Ancak, Peter Roberts⁶ ile Michael Harding'in⁷ dikkat çektiği gibi, Satürn'ün ışığının Dünya'ya erişmesi en az bir saat alabilir. Dolayısıyla, herhangi bir anda Satürn'ün Dünya'dan görünen gökyüzündeki konumu, uzayda gerçekten bulunduğu nokta değildir. Dünya'nın dönmesine bağlı olarak, biz Satürn'ü ufukta gördüğümüzde, aslında o noktadan yaklaşık yirmi derece uzaktır. Ya da bu paradoksu daha da abartılı olarak dile getirirsek, Satürn'ü buharlaştırmak mümkün olsa idi, dünyadaki gözlemciler onun kaybolduğunu bir saat boyunca görmeyeceklerdi ve gezegen yok olduğu halde astrolojik etkisi herhalde bir saat ortalıkta dolanacaktı! Gauquelin'in keşiflerinin bu kadar tutarlı kesinlikte oluşu, gezegenin etkisini belirleyen *gerçek* konumundan ziyade *algılanan* konumu olduğunu önerir. Sonuçta görünen o ki, astrolojik etkinin doğası ne olursa olsun belirli bir hızla, olasılıkla ışık hızıyla yayılır; dolayısıyla ne aynı zamanda ne de eşzamanlıdır.

Işık hızına bağlı gecikmelerin Dünya'nın hızlı dönüşüyle birleşmesi nedeniyle, Satürn gibi uzak bir gezegenin gözle görünen konumu gökyüzündeki gerçek konumundan önemli ölçüde farklıdır (Michael Harding' in Kadim Tannlara İlahiler adlı kitabından -Arkana Books 1992- uyarlanmıştır).

lı modeli altüst etmekten çok, ona yeni bir çerçeve çizmeye zorlar bizi. Bu alternatifte örnek olarak, uzak olaylar arasındaki sembolik bağa dair astrolojik olmayan şu örneğe bir bakınız: Anavatanından uzak, telekomünikasyon imkânları pek az ya da hiç olmayan, uzak bir adada yaşayan bir adam düşünelim. Memleketinde, adamın sevgili kız kardeşi ilk çocuğunu dünyaya getirir; ancak kardeşler arasındaki büyük mesafe nedeniyle, adama doğum haberinin posta ile ulaşması bir ay sürer. Gariptir ki, adamın bu haberi almasından önce ve hemen sonra, adada muhteşem bir gökkuşağı ve ender bulunan bir kuşun adamın penceresine yuva yapması gibi doğumla bağlantılı gibi görünen bazı olaylar gerçekleşir. Daha da anlamlısı, mektup eline geçmezden sadece birkaç dakika önce adam bir tekne satın alıp yeni bir iş kurmaya karar vermiştir. Böylelikle, kız kardeşinin doğum yapma haberi, aynı dönemde kendi yaşamındaki yeniden doğum için olağanüstü uygun bir sembol gibi görünür.

Pek çok simbolistin kafasında, olayların böyle örtüşmesi onlara eşzamanlı bir nitelik kazandıracaktır. Zira adamın yaşamında olup bitenin *nedeni* doğum haberi değildir, sadece on-

Astrolojik etkilerin eşzamanlı bir açıklamasına itiraz eden tartışmalar başlangıçta cazip görünse de, söz ettikleri sorunları yorumlamanın farklı bir yöntemi vardır.

Metaforik ve felsefi yaklaşımla, yukarıdaki çizimin mantığı, eşzaman-

larla aynı zamana denk gelmiştir. Ancak, buradaki sorun nova patlamasında karşılaştığımızla aynıdır. Kız kardeşin doğum yapması, haberin adaya ulaşmasından bir ay önce gerçekleşmişti, yani adamın yaşamında doğuma tekabül eden olaylardan bir ay önce. Bu gecikme bebeğin doğumu ile adamın yaşamındaki olaylar arasındaki eşzamanlılık ilişkisinin varlığını çürütmeli mi? Bunun mutlak bir yanıtı yok. Kişinin hangi olayları senkronize etmeyi seçtiğine bağlı. Bu durumda, olaylarla doğumun kendisinden ziyade, doğum *haberi* ile erkek kardeşin yaşamında olup bitenler arasında mükemmel bir eşzamanlılık bulunuyor.

Demek ki sorun eşzamanlılığı kesinkes anında oluşan bağlantı olarak tanımlamakta. Aslında teorisyen Paul Kammerer'in kaydettiği, hatta Jung'un kendisinin de kabul etmek zorunda kaldığı gibi, eşzamanlı olmayan olaylar da zaman zaman anlamlı bir biçimde bağlantılı olabilir. Bu olasılık “eşzamanlı” ile “ardışık” nedensellik dışı arasında bir ayrım yapmayı önerir. *Eşzamanlı nedensellik dışı*, zamanın aynı noktasında meydana gelen, bir çocukluk arkadaşının eski fotoğrafını bulduğunuz an onun sizi araması gibi, aralarında neden sonuç ilişkisi olmayan olaylar arasındaki anlamlı bir bağlantıdır. Aksine, *ardışık nedensellik dışı* ise, aynı gün içinde elli sekiz sayısının birkaç kez gündeme gelmesi gibi, art arda meydana gelen olaylar arasındaki nedensel olmayan anlamlı bağlantıdır.

Bu ayrımı astrolojiye uygularsak, Yengeç Nebulası patlaması ve bunun 1054 yılında dünyayı “etkilemesi”, bu olaylar arasındaki eşzamanlı bağlantıyı çürütmez. Ortaçağ Avrupa’sındaki olayların şekillenmesi ile novanın *haberleri* eşzamanlı nedensellik dışı yöntemi vasıtasıyla eşzamanlı olarak görülebilir. Ve bu olaylara, ardışık nedensellik dışı yöntemi ile de, zaman farkına rağmen, novanın kendisi ile eşzamanlı oldukları gözle bakılabilir.

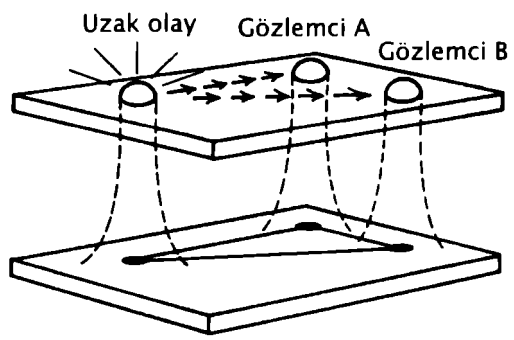
IŞIK VE BİLİNÇ

Bu görüşü bir adım ileriye taşımak için, çevrelerinde olup bitenlere insanların aynı anda birkaç yönden eşzamanlı olarak bağlı oldukları ihtimaline göz atalım. Astrologların çoğu, göksel olayların gerçekten meydana geldiği zamanı değil Dünya'dan görüldüğü tarihleri anlamlı sayar. Bu inanç, göksel cisimlerin konumlarının, *gerçekte oldukları yerde değil, görüldükleri şekilleriyle Dünya'daki gözlemcileri etkilediklerini* istatistiklerle kanıtlayan Michel Gauquelin'in araştırmalarıyla doğrulanmıştır. Ancak, her iki konumun da anlamlı olması ve bir astronomik olayın hem gerçekleştiğinde hem de algılandığında varlıkları etkilemesi mümkündür. Örneğin, Yengeç Nebula Novası vakasında, hem nova ile aynı zamanda hem de ışığı ve enerjisi altı bin yıl sonra Dünya'ya eriştiğinde, ancak kolektif bilincin farklı düzeylerinde etkileri tecrübe edilmiş olabilir.

Astrolojinin ta kendisidir bu yorumu öneren. Çoğu astrolog, göksel bir cismin Dünya'ya yakınlığı ve görünürlük derecesinin sembolik olarak gözlemleyenlerin zihinlerindeki konuma karşılık geldiğine inanır. Böylelikle, Güneş ya da Venüs gibi daha görünür cisimler, ego bilincinin yüzeyine daha yakındır, Neptün ya da Plüton gibi her ikisi de çıplak gözle görülmeyen uzak gezegenler, kişisel ya da kolektif psişedeki görece bilinçdışı güçleri temsil eder. Önceden bilinmeyen gezegenlerin keşfinin ise, örtülü güçlerin aktif bilince çıkmasının karşılığı olduğu düşünülür. Kısacası, daha görünür göksel cisimler insanların daha fazla farkında oldukları psişik güçleri temsil ederken, daha uzak ve az görünür cisimler bilincin daha gerisindeki güçlerin karşılığıdır.

Yani Yengeç Nebula patlaması dünyadaki varlıklar tarafından anında bilinçaltı ya da bilinçdışı düzeyde tecrübe edilmiş olabilir. Işığının dünyaya altı bin yıl sonra varması, daha önceki örtülü etkilerin *bilince çıkmasının karşılığıdır*.

Işık açısından, bu çift yönlü bakış mevcut bile değildir. Einstein'ın teorilerine göre, zaman görecedir; cisim ışık hızına yaklaştıkça o da yavaşlar. Böylelikle, Yengeç Nebula Nova'dan Dünya'ya doğru yol alan bir foton açısından, ayrıldığı an ile varış anı arasında hiçbir gecikme söz konusu değildir. Işık açısından, her iki olay da ebedi bir şimdide gerçekleşir: sembolik olarak; aydınlanmış, aşkın farkındalığın bakış açısı.

Üst seviye: Bilinçli sonlu ego düzeyinde algılandığı şekliyle evren; özellikleri ayrılık, nedensellik ve bilgi transferinde gecikme

Alt seviye: Derin bilinçaltı ya da Yüce Zihin düzeyinde algılandığı şekliyle evren; özellikleri eş anlı olma, nedensellik dışı olma ve mutlak karşılıklı bağlantı

ASTROLOJİK ETKİYE AİT BİR İZAFİYET (GÖRECELİK) TEORİSİ

Bu örneklerden, herhangi bir astrolojik etki modelinin insanların tek tek öznel perspektifini hesaba katması gerektiği sonucunu çıkartabiliriz. Astrolojinin uygulanma şekillerine bakınca, bu sonuç şaşırtıcı değildir. Copernicus'un Güneş'in güneş sisteminin merkezinde olduğunu kanıtlamasından sonra dahi astrologlar evrenin merkezini Dünya olarak gösteren yıldız haritaları açmışlar, gezegenlerin konumlarını Dünya'dan bakan bir gözlemciye görüldüğü şekliyle hesaplamışlardır. Bu uygulama, geleneklerden gelen bir düşünüş hatası mıdır? Ben buna *hayır* derim zira

güneş merkezli görüş nesnel olarak doğru olsa da, dünyalı gözlemcilerin deneyimsel ya da fenomenolojik (görüngüsel) bakış açısına göre, görünür evrenin merkezi Dünya'dır. Dolayısıyla, bir çocuğun doğumunda ufukta görülen bir gezegen gerçekte o konumda olmasa da, hatta toz olup uçmuş bile olsa, gezegenin fenomenolojik gerçekliği tam da kişinin onu algıladığı yerdedir.

Astrolojideki zafiyet ilkesinin rolü, Einstein'ın geleneksel fizikteki görecelik teorisine benzetilebilir. Yirminci yüzyıl öncesi bilimde, günün birinde insanların doğa kanunlarını, bireysel gözlemciler ve öznel bakış açılarından bağımsız olarak, mutlak anlamlarında buldukları şekliyle anlayacakları düşünülürdü. Oysa, Einstein gözlemcinin bakış açısının algılanan evrenin özelliklerini kökten değiştireceğini gösterdi; öyle ki ışık hızıyla yol alan birisi hareketsiz olan kişiye göre tamamen farklı bir evren algılayacaktı. Böylece, Einstein'dan sonra bilim yalnızca nesnel evrensel yasaları keşfetme sorunu değil görece evrenin ne kadar derin hareketler içinde olduğu ya da olur gibi görüldüğünü saptarken bakış açısının oynadığı rolü hesaplama meselesi haline geldi.

Benzer bir sorun asırlardır astroloji ve diğer etki sistemlerini ya da karşılıklı bağlı olmanın işleyişini açıklayacak nesnel doğa yasaları arayan ezoteriklerin de kafasını kurcalayıp durmuştur. Bu varsayım, geleneksel olarak, ezoterik teorisyenleri, sübtıl enerjilerin ve dış dünyadaki karşılıklarının sanki günün birinde gözlemleyenlerden bağımsız olarak işleyeceklerine dair kanıtsız önermeler yapmaya yöneltmiştir. Ancak astrolojiye evrensel ve nesnel açıklama getirme arayışlarının tamamı en iyi deyişle, eksik kalmıştır. Astroloji insana has bir sanattır ve benzersiz gücünün temeli, nesnel kozmik güçlerin oyununa insanın katılımıdır. Astrolojik düşünce ve analizin altında yatan, insan deneyiminin fenomenolojisi ve gök-sel alemi ayaklarımız sınırsız bu Dünya'ya basarken gözlemleyen insana has bakış açımızdır. Einstein sonrası bilimsel evren gibi, astrologların evreni de son derece görecedir.

RUH VE CAN: BENÖTESİ BİR BAKIŞ

Ezoteriklerin çoktandır inandıkları gibi, daha derin düzeylerde insanlar birbirlerine ve dünyanın muhtelif fenomenlerine ani ve nedsel olmayan biçimde bağlı olabilirler. Ancak bireyin yani fani insan egosunun bakış açısından, ayrı olma hali, zamansal gecikme ve öznellik dünyanın özellikleridir ve birleştiklerinde çarpıtılmış bir dünya görüşü meydana getirirler. Ancak, böylesi öznel bir görüş, hatalı da olsa, daha derin anlamda tamamen doğru olabilir. Sembolist bakış açısıyla, söz konusu bireyin 'çarpık' dünya görüşü sembolik açıdan kendi bilinç düzeyine tamamen uygun olabilir.

Burada, pek çok ezoterik sistemce önerilen ruh ve can arasındaki geleneksel ayrıma bir bakalım. Ezoterikler *ruhu* ikili olmamak, zamansızlık ve mutlak birbiriyle bağlantılı olma özelliklerine sahip, varoluşun her birey için elzem temeli şeklinde tanımlarlar. Öte yandan, insan doğasının daha kişisel yönü olan *can*, bildiğimiz egoya daha yakın ve duygularla daha ilintilidir. Can aynı zamanda bireysel anıların ve düşüncelerin izlerini de taşır. İnsanlar Yüce Zihin düzeyinde belirli bir ortak doğa taşısalar da, can veya kişilik boyutunda her birey kendine has kişisel ve arketipsel öğelerin harmanını taşır. Bu farklılıklar, kişinin doğum yeri ve anına göre yıldız ve gezegenlerin konumlarının haritasını çıkartan horoskopun temsil ettiği öznel bakış açısında yansıtılır. Kozmos ve çeşitli gezegenleri, yıldızlar ve galaksiler, tüm insanlar için nesnel açıdan aynı olabilir ancak her insanın canı farklı ve belirgin bir gelişim aşamasındadır. Bu yüzden herkesin horoskopu görece ve öznel olmalıdır ve herkesin yıldız haritasında ortaya çıkan astrolojik sembolizm o cana özeldir.

ASTROLOJİ VE KATILIMCI ANLAM

Bütün bunlar, herhangi bir astrolojik yorumda anlam boyutunun ne modern bilimsel bakışın ileri sürdüğü gibi tamamen öznel

ne de pek çok klasik astrologun ileri sürdüğü gibi tamamen nesnel olduğunu öneriyor. Aksine, astrolojik anlam her iki boyutun da ortakyaşar (sembiyotik) bir karışımıdır. Kendi deneyimlerimden bir örnek bunu göstermeme yardımcı olabilir.

Bir akşam, ders vermeye başlamak üzere arabamla bir sosyal tesise gidiyordum. Park yerine girerken gökyüzünde sıra dışı bir görüntü fark ettim. Yakınlardaki havaalanından kalkan jetlerin ışıkları yıldızlardan gelen ışıkla birleşip kusursuz, beş köşeli bir yıldız oluşturmuşlardı. Bu bana, gerçekten de çok verimli bir öğretim deneyimi şeklinde sonuçlanan o başlangıç için uğurlu bir sembol gibi görünmüştü.

Şimdi, deneyimin uyandırdığı soru şu: O beş köşeli yıldız imgesi gerçekten o gece gökte miydi yoksa o yalnızca öznel bir izlenim miydi? Beş köşeli yıldızlar yaygın biçimde evrensel sembol olarak kabul edilirler. Ben gerçekten o imgeyi gördüm ve isteseydim fotoğrafını çekebilirdim. Ancak bu “yıldızın” görünümü tam o anda bulunduğum konuma bağlı idi. Her iki yönden birinde bir blok yürümüş olsaydım perspektifim o ‘yıldız’ı görüş dışı kılacak biçimde değişecekti. Gördüğüm imge hem nesnel hem de öznel bir olay olarak nitelendirilebilirdi; nesnel çünkü gerçekten algılanan dışsal bir sembol idi, ancak yalnızca benim görüş açımında belirli bir anda var olduğu için de öznel.

Bu ilke, astrolojik teorinin burada sözü edilenlerin dışında pek çok anahtar ögesini de anlamamıza yardımcı olur. Sözelimi, yıldız astrolojisinde takımyıldızların rolünü ele alalım. Astrolojik etkilerin saf nesnel açıklamaları; takımyıldızları uzayda konuşlanmış, enerjilerini Dünya’daki varlıklara ışık saçarak yayan gerçek güç alanları ya da enerji kalıpları şeklinde görür. Oysa, kişi bir uzay gemisiyle örneğin, astrolojik anlam taşıyan Kova veya Balık takımyıldızlarının ‘var’ oldukları noktaya doğru yolculuk yapacak olsa, bu isimleri verdiğimiz şekilleri göremez zira çoğu takımyıldız uzayda birbirinden uzağa dağılmış ancak Dünya’nın

görüş açısından birleşikmiş gibi görünen yıldızlardan oluşur. Bir takımyıldız yıldızlarının fiziksel anlamda görece ‘yakın’ oldukları durumlarda bile meydana getirdikleri Şekil, olasılıkla bizim güneş sistemimizin ötesinde bir yerden bakıldığında tamamıyla değişik görünecektir.

O halde bu takımyıldızların ya da yıldız Şekillerinin aslında var olmadıklarını, yahut deneysel olarak doğrulanabilen anlamlar taşımadıklarını mı gösterir? Hiç de değil. Aksine, astrolojik yorumlara bağlı yıldız Şekillerinin doğası hem nesnel *hem de* öznedir. Bir başka deyişle benim gördüğüm beş köşeli yıldız gibi, takımyıldızlar öznel perspektif ve yorum çerçevelerine bağlı olarak sahici arketipsel Şekilleri yansıtır. Jüpiter gezegeni ya da Yengeç Nebula Nova’sı gibi hatırı sayılır cisimler elbette nesnel, dışsal bir gerçekliğe sahiptirler ama bu kozmik etkilere atfedilen herhangi bir anlam, daima gözlemcilerin öznel bakış açılarıyla değiştirilip anlamlandırılacaktır.

Bu tartışmanın simbolist felsefeyi bütün olarak anlaşılır kıla- cak önemli çıkarımları vardır. Sembolik ve eşzamanlılık boyutlarıyla incelediğimiz yaşam olaylarının da hem nesnel hem de öznel (ya da görece) boyutları vardır. Örneğin, hava sıcaklığının on derece olması kimilerine ilkbaharda ılık, sonbaharda serin gelebilir. Benzer Şekilde, ufak bir apartman dairesine, farklı geçmişlere sahip insanlarca farklı gözle bakılabilir. Daha önce bir köşkte yaşamış bir kadın üç odalı bir daireyi boğucu derecede ufak bulurken, yaşam boyu sekiz kişilik ailesiyle bir kulübeyi paylaşmış bir adam için, aynı üç oda ferah bir özgürlüğün hayata geçmiş halidir. Bunun gibi, ülkenin bir köşesinde bir yıldız kaymasını izleyen biri yıldızın sağdan sola hareket ettiğini, faklı bir eyaletten izleyen bir adamsa soldan sağa gittiğini algılayabilir.

Sonuç olarak, gündelik yaşamlarımızda karşımıza çıkan işaret ve semboller kendilerine has benzersiz anlamları ile nesnel

olaylar gibi düşünülebilirler. Ancak kişiye özel semboller olarak anlamları, her bireyin kendine has bakış açısıyla değiştirdiği öznel ve nesnel öğelerin birleşmesinden kaynaklanır. Dolayısıyla, bu dünyanın gerçeğine göre, evrensel arketipsel semboller kendilerini sıradan deneyimlerin fani biçimleriyle ifade ederler. Tıpkı matematiğin ebedi ‘iki bölü üç’ kavramının, dokuz litrelik testinin altı litre su taşımasıyla ifadesi gibi.

Buradan bir de, tüm anlamın bir gözlemleyen ile gözlemlenen, bir özne ile nesneyi gerektiren ikici deneyimin bir ürünü olduğu sonucunu çıkarabiliriz. Ancak, mistiklerin aydınlanma sırasında yaşadığını öne sürdükleri ikiciliğin ötesindeki aşkın durumda, anlam ile onun uzantısı olan semboller, arketipler ve eşzamanlılıkların varlıkları sona erer. Saf Varoluş durumunda, tüm kavramsal veya bükülme noktalarının ötesine geçeriz.

ASRTROLOJİK ETKİ: SEMBOLİST BİR YORUM

Bu tartışmanın ışığında, yeniden astrolojinin altında yatan mekanizma sorusuna dönüyoruz. Astrolojik etkinin ne saf mekanik neden-sonuç ilişkisine ne de Bell Teoreminin ima ettiği gibi herhangi bir ani evrensel bağlantılığa dayandığını gördük. Ancak, astrolojik etkinin çok gelişkin biçimde, eşzamanlılık içinde olduğunu da gördük. İncelediğimiz diğer ezoterik sistemler gibi, astrolojinin de ‘mekanizma’sı, kendi içinde anlamlı nesnel olaylara dünyalı gözlemcilerin bakış açılarıyla olan ilişkisine göre, katmanlarca ek öznel anlamın yüklendiği *sembolizmdir*.

Geleneksel astrolojinin teknik ve teorilerini inceledikçe, bunların büyük çoğunluğunun deneysel gerçeklikle pek az ilişkili ya da ilişkisiz, saf sembolik nitelik taşıdıklarını görmekteyiz. Buna bir örnek olarak, astroloji çevrelerinde ‘Merkür gerilemesi’ olarak ta-

nımlanan fenomeni ele alalım. Merkür'ün gökteki Dünya'ya göre yolu yön değiştirmiş gibi görüldüğünde, 'geri gittiği' söylenir. Merkür, aslında, Güneş çevresindeki yörüngesinde tıpkı Dünya gibi yol almaktadır. Ancak nasıl daha hızlı giden bir trenin geçtiği daha yavaş yol alan tren kendi yolunda sabit hızla ileri gittiği halde geri gidiyormuş gibi görünürse, Merkür'ün 'gerilemesi' de Dünya'nın daha yavaş ve uzun yörüngesine göre Merkür'ün yörüngesinin bulunduğu konumdan kaynaklanan bir algı yanılsamasıdır.

Merkür'ün gökteki yolu her seferinde birkaç haftalığına geri gidermiş gibi görüldüğünde, iş kontratlarında pürüzler çıkar, iletişimler sekteye uğrar ve teknik zorluklar artar. Adil olmak gerekirse, pek çok astrolog bu aynı dönemlere olumlu etkilerin de eşlik etme olasılığını bireylerin yıldız haritalarına işleseler de, bunlar genellikle daha ziyade psikolojik düzeyde gerçekleşen olgular şeklinde yorumlanır.

Merkür'ün gerilemesinin etkileri gözlemlenebilir ve kişisel deneyimlerle sabittir ama neden-sonuç modelini mantık çerçevesinde bunlara uygulamak mümkün değildir. 'Geri giden' ışınlar veya yansımaların bu gezegenden geldiği sonucunu çıkartmanın pek akıl kârı olmadığı açıktır zira geri gitme fenomeninin Merkür'ün nesnel durumu ile ilgisi yoktur. Buna karşılık, 'geri gidiş'e bağlanan iletişim sorunlarına ve diğer etkilere insanların başına gelen ve ancak Dünya'daki gözlemcilerin fenomenolojik dinamikleri bağlamında var olan koşullar için birer metafor olarak bakılırsa, onları daha etkin biçimde anlamak mümkündür.

O halde, astroloji Shelly Trimmer'in önerdiği gibi, *sembolik biçimde yorumlanan astronomi* olarak tanımlanabilir. Astroloji astronomi ile aynı temel olgulardan yararlanır ancak onları geleceksel bilim insanında mevcut olmayan sembolik veya niteliksel bir boyut ile harmanlar. Astronomların gördüğü şekliyle, örneğin Jüpiter belirli bir hızla hareket eden, belirli manyetik ve yerçekimsel özelliklere sahip, büyük, gaz halinde bir gezegendir. Oy-

sa astrologlara göre, Jüpiter bir dizi belli *niteliği* sembolize eder: taşkınlık, neşe, ifrat, spiritüel öğrenme. Bu yorum deneysel, bilimsel yollarla kavranamaz. Jüpiter'e gidip gazlarından örnekler alırsak, enerji alanlarını ölçsek bile, astrologların ona verdikleri sembolik anlamdan onu soyutlayamayız. Astrolojik yorum algısal bir değişim gerektirir.

Dahası, astrolojinin temelindeki dünya görüşü yalnızca gezegenleri değil tüm gerçekliği sembolik doğaya sahipmiş gibi görür. Semboliste göre, göksel cisimler büyük bir benzerlikler ve uyumlar nakışı içindeki ipliklerdir. Böylelikle, bir bebek doğduğunda, sembolistler her yerde çocuğun karakter ve kaderine dair önemli ipuçları bulacaktır: kuşların uçuşunda, bulutların hareketinde ve diğer doğal işaret ve alametlerde; ana babanın ve yaşadıkları çevredekilerin yaşamlarındaki tesadüf ve olaylarda, politik ve sosyal durumlarda olduğu kadar doğum anına ve yerine göre yıldız ve gezegenlerin konumlarında.

Astrolojiyi eleştirmesiyle de bilinen mistik Neoplatonist filozof Plotinus bu anlayışı dile getirir. Yıldızların Dünya'daki olaylara 'neden' olmasının fazla basite indirgenmiş bir anlayış olduğunu düşündüğünden, *Ennead II. 3*'deki başlıca denemesinde bu görüşü eleştirir. Astrolojik etkinin bir kozmik birlik felsefesine dayandığını ileri sürer. Bütün şeyler Bir'den, Yüce Kaynak'tan ortaya çıktıklarına göre, hepsi birbirleriyle inceden inceye koordine edilmiş ya da "zincirlenmiştir" ve bu nedenle büyük bir düzen içindeki tasarımla (yıldızlar burada kuşlar veya başka fenomenlerden daha az olmamak suretiyle) birbirlerinin "imleyen"leridir. "Bilge insan herhangi bir şeyde bir diğerini okuyandır"⁸ diye yazar. Bir başka deyişle, nasıl ki bütün şeyler evrensel düzen içinde birbirlerine bağlı ve önemliler, yıldız ve gezegenler de tıpkı başka nesnelere kadar eşit derecede bağlı ve anlamlıdır. Plotinus'un başka bir yerde dikkat çektiği gibi, herhangi bir şeyin gerçekten kazara ya da rastlantı eseri oldu-

ğunu düşünen birinin, Yüce Birlik farkındalığından iyice uzak olması gerekir.⁹

Bu felsefi çerçeve içinde, ‘mekanizma’ sorunu biraz uygunsuz görünüyor. Çocuğuna, doğum sırasında köyün tepesinde daireler çizerek dönen kartaldan dolayı ‘Hızlı Kartal’ adını veren bir Yerli Şaman, kartaldan çocuğa onun karakterini, biyolojisini, kaderini etkileyecek ne tür bir güç yayıldığını sorar mı? Ya da bu gücün hangi yolla ya da hangi hızla yayıldığını? Kartalın ‘etkisinin’ ışık hızında yol alıp almadığı, ya da gök gürlediği an doğan çocuk olayında, sesin hızının ne önemi var? Bu gibi sorgulamalardan daha önemlisi, böyle eşzamanlılıkların olduğu, anlamın kendisini yalnız gezegen ve insanlar aracılığı ile değil, hayvanlar, hava durumu, renkler, arazi, kısacası algılanabilir ne varsa, küçük büyük hepsiyle çok boyutlu yollardan ifade ettiği bir evrenin mucizesidir. Plotinus’un yazdığı gibi, “Bütün şeyler birbirlerine zincirlenmelidir ve her bir... organizmada elde edilen tesir ve uyuşma Bütün’de olanla birbirine dolanmıştır...” Buna göre, gezegenlerin insanlar üzerinde ne gibi etkileri olduğunu sormak bir yanılgıyı yansıtır çünkü gezegenlerin kendileri çok daha büyük, her parçanın diğeriyle karşılıklı yükselen bir anlam senfonisine kilitlendiği resmin parçasıdır.

Son bir analogi konuya tam parmak basabilir. Son sahnelerinden birinde, başrol oyuncusunun, uzun zamandır kendisinden sakladığı bir gerçeği anladığı bir piyes düşünelim. Oyun yazarı sahneyi yazarken, tam bu uyanış sahnesinde seyirciler sahnenin arkasından Güneş’in doğduğunu görürler. Bu, o karakterin yaşadığı algı değişimini tamamlayıcı bir araçtır.

Şimdi, güneşin doğuşu ile karakterdeki psikolojik değişim arasındaki ilişkiyi nasıl anlamalıyız? Yapma Güneş’ten oyuncuya yayılan, bilim insanlarının ölçebilecekleri türden gizli ışınlar mı var? Sahnede rol yapan oyuncular arasında ya da sahne dekorunu oluşturan eşya ve aksesuarlar arasında bir enerji alanı mı var? Olma-

dığı açık. Buna rağmen karakterin psikolojik değişimi ile ışık değişikliği arasında, sahnedeki aktörlerin ve izleyicilerin ruh durumlarından yansıyan bir bağlantı var. Ancak bağlantı nedensel olmaktan çok, sembolik. Her öge daha geniş bir anlam çerçevesinde ve ancak aşkın bir referans temeliyle, oyun yazarının aklına gelen dramatik tasarım ile bağlantılı olarak yorumlanabilir.

Astrolojideki gibi burada da anlam ancak belirli bir sembolik yorumlama perspektifi aracılığıyla vardır. Her kişinin deneyimi, benzersiz ve son derece kişisel bir anlam ortamıdır. Başka öğelerin yanı sıra gökteki gezegen ve takımyıldızların konumu dahil, hayatın görünürde bağlantısız olayları, daha büyük bir anlam alanında karşılıklı yükselen öğeler olarak anlaşılabilir: doğum haritasında yansıyan, hayat ve bilincin arketipsel metni.

Dahası, herhangi bir durumda kişisel anlam bağlamı her bireyin kendi bakış açısına özeldir. Gördüğümüz gibi, göksel bir cismin nesnel konumu, hatta aslında var olup olmadığı, algılanan konumundan daha az anlamlıdır. Yine de tüm öznelliğine rağmen, her yaşam oyunu daha nesnel bir bakış noktasından ne kadar kusurlu görünürse görünsün, bireyin özel bir andaki anlam bağlamına kusursuzca uygundur.

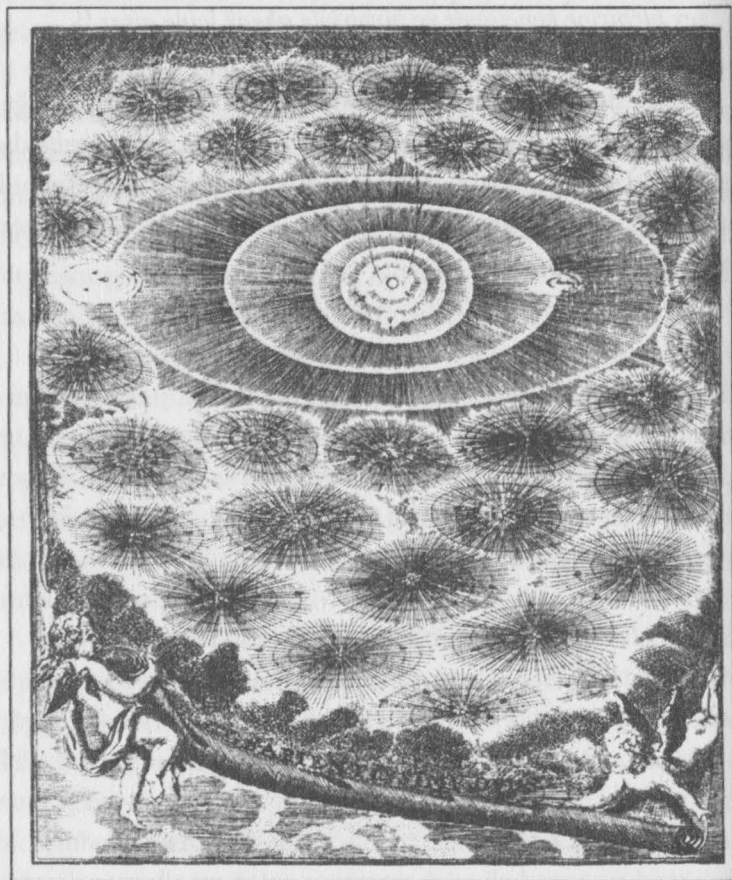
Sonsuz bir galaksinin çevresinde spiraller çizerek vakurca ilerleyen bir güneş sistemleri geçidi gibi, tüm kişisel rüyalar da daha büyük rüyaların, her düzeyin kişisel rüyanın giderek daha derin ve daha geniş perspektiflerini sunduğu daha geniş anlam bağlamlarının içine yerleşmiştir. Eizekiel'in "tekerler içinde tekerler"i gibi, sembolist evren her biri o düzey için uygun ve doğru olan ve giderek nesnelleşen bakış açılarının daha da karmaşık birer dünya görüşü ürettiği, muazzam bir yükselen hiyerarşiler ağıdır. "Sayısız halkadan oluşan sübtıl bir zincir" diye yazar Emerson, "bir sonraki en uzağa götüren..."¹⁰ Sonunda, der mistikler, bütün kişisel oyunlar nihai bir anlam merkezinde birleşirler. Onun adı Tanrı'dır, Tao'dur, Kozmik Rüyacı'dır, Brahma'dır, Mutlak Olan'dır,

Varlık Zemini'dir. Bu dingin merkez noktasında, büyük bir bilinç her şeyi dengede tutar. Schopenhauer'in yazdığı gibi,

Muazzam bir rüyadır, bir tek varlığın gördüğü; ancak öyle ki tüm rüya karakterleri de rüya görürler. Bu nedenle, her şey birbirine kenetlenir ve birbiriyle ahenk içine girer.¹¹

Artık astrolojinin nasıl işlediğine dair bir fikir sahibi olduğumuza göre, onun sembollerine ve sembollerinin yorumlarına daha yakından bakabiliriz. Astroloji diğer ezoterik ve sembolik sistemlerle zenginleşmiş bağlantılarla, sembolik anlamların gerçek bir Rosetta taşıdır.

ONUNCU BÖLÜM

İÇERDEKİ VE DIŞARDAKİ ARKETİPLER

Bu dünyanın rastlantısal yüzey etkilerinin altında, çok eski zamanlardan tanrılar oturur.

Joseph Campbell

SEMBOLİST DÜNYA GÖRÜŞÜNÜN MERKEZİNDE, dünyanın bütün görünür karmaşasının altında, bütün deneyimi yöneten sembollerin birincil dili olan daha derin bir sadeliğin bulunduğu inancı vardır. Tıpkı bütün bestelerin birer nota skalasından geldiği, bütün tabloların tek renk spektrumunun çeşitlemeleri olduğu gibi, filozof ve mistikler de bütün biçim veya fenomenlerin bir dizi evrensel ilkeye veya *arketipe* indirgenebileceğini öğretmişlerdir.

Örneğin, kadim Çin mistikleri, bütün fenomenleri *I Ching*'in altmış dört heksagramının ve beş kozmik elementin ifadeleri olarak görürlerdi. Eski Pisagor'culara göre ise, arketipler ilahi sayılar veya varoluşun kalbinde yattığı düşünülen sayısal ilkeler bağlamında betimlenirdi. Platon ile izleyicileri, bu dünyadaki her şeyin bir gölgesi ya da yansıması olan aşkın idea veya fikirlerden söz ederlerdi. Yahudi ezoterik düşüncesinde dünya, İbrani alfabe-

sinin yirmi iki harfinden ve on *sefirot* yani Kabalist Hayat Ağacını meydana getiren varoluş ilkesinden oluşurdu. Tarot öğrencileri, gerçekliğin dinamik sürecinin sembollerini iskambil destesinin yirmi iki kartında ararlar. Gelmiş geçmiş astrologlar, bu evrenselleri gezegenlerin sembolizmi ve Zodyak'taki on iki burç aracılığı ile tasvir ederler. Arketipsel hipotezin açıkça dile getirilmediği toplumlarda dahi, her biri gerçekliğin bir yönüne hükmeden bir tanrılar ve tanrıçalar panteonu tarafından yönetilen bir dünya görüşünde bu varlık hissedilir.

Değişik kültürler bu evrensel ilkeleri farklı yollarla ifade ederler. En ince anlayış düzeyinde, arketipler statik sembollerden ziyade, yaşayan *süreçlerdir*. Dilbilimsel ifade ile isimden çok fiile, nesnelere çok aktif ilkelere yakındırlar. Özde dinamik doğası nedeniyle, bir arketip sembolü belirli bir form ile sınırlı kalmayıp her deneyim kademesinde, pek çok şekilde kendisini ortaya koyar. Eski Yunanlılar arketipleri bir tür “ana baskı” yani daha sonra kopyaları alınabilen özgün bir metin olarak betimlerdi. Alfabe-nin harfleri gibi, arketipler de aşına olunan çeşitli olay ve deneyimleri üretmek üzere pek çok biçimde birleştirilebilir.

Bir mistik için, bu arketipleri tanımak birkaç düzeyde çok değerlidir. Bu ilkeleri anlamak günlük deneyim kalıplarının kodlarını kırmak için bir iskelet anahtardır. Yaşam kutsal bir metin ise, arketipler onun dilidir ve anlamlarına aşına olmak onun gizli mesajlarını okumaktır. Arketiplere dair bilgi, apayrı fenomenleri bağdaştırarak gizli bağlantıları açığa çıkartır, kişisel ve kolektif yaşamlarımızın temelindeki gizli şekli fark etmemize izin verir. Felsefi olarak, arketiplere has nitelikleri anlamak, değişik kültürleri birleştiren ortak noktaları keşfetmemize ve hepsini bilgilen-diren daha derin gerçekliğin bulunmasına izin verir.

Gelin, arketiplerin iki önemli geleneksel sembolizm sisteminde; astroloji ile yogadaki çakralar felsefesinde nasıl görüldüğüne

yakından bakalım. Bu iki sistem yüzeyde birbirinden oldukça farklıdır. Astroloji büyük ölçüde *makrokozmos* ya da dış dünya ile ilgilenirken, çakralar içsel, psikolojik âlemi ya da *mikrokozmosu* tarif eder. Oysa bu felsefe sistemleri önemli şekillerde bağlantılıdır ve ikisinin karışımı, dış dünyanın iç dünyayı nasıl yansıttığını tam olarak anlamamıza yardım edebilir.

DIŞARDAKİ ARKETİPLER: GEZEGENLER

Bir felsefi sistem olarak, astroloji en iyi *kutsal kozmolojinin* bir ifadesi olarak anlaşılır. Geleneksel toplumlar, evreni yaşayan bir varlık olarak görürlerdi; göksel cisimlerin kendilerine has anlam ve nitelikler içeren canları vardı. Eskiler bu bağlara mitleri giydirdiler, her göksel forma tanrı veya tanrıçanın bedenlenmesi, göksel cisimlerin hareketlerine de ilahi varlıkların eylemleri olarak baktılar. Bu mitsel bakış açısından gelen kişileştirmeler çoktan yok olsa da, pek çok gezegen ve yıldız verilen isimler hâlâ mevcut; astrologlar onların anlamlarını canlı tutuyorlar. Böylece, Mars gezegeni her ne kadar artık savaş tanrısının cisimleşmiş hali olmasa da, astroloji ona hâlâ dinamik, agresif enerjileri sembolize ettiği gözüyle bakar; tıpkı Venüs'ün, yaşamın cazibeli, ahenkli ve yatıştırıcı enerjilerinin sembolü olduğu gibi. O halde, ezoterik anlayışa göre, her gezegen bir arketip ilkesini temsil eder yani bir tür aşkın enerjinin zaman içindeki yansımalarını.

Her gezegen, biçimleri farklı da olsa daha derin bir anlam titreşimi ile bağlanmış bir sembol sınıfını yönetir. Bu semboller karmaşık bir dil ortaya çıkartmak üzere birbirlerine karışır. Tıpkı eski Yunan ve Romalıların kişisel talihin bir ya da birçok tanrının etkisini yansıttığı görüşünde olmaları gibi, astrologlar da kişisel kaderin gelişimini gezegensel arketiplerin hareketine bağlarlar. Bu ilişkiyi anlamak

için, kadim astrolojinin yedi görünür gezegeni ile ilgili anlam ve karışıklara bir göz atalım. “Büyük gezginlerin” en yavaşı ile başlıyoruz.

♄

SATÜRN

Güneş sistemindeki bütün gezegenler arasında, en görünür ve dramatik halka sistemine sahip olan gezegen Satürn'dür. Sembolik anlayışla, bu özellik gezegenin bütün yapıcı ve yıkıcı yönleriyle arketipsel kısıtlama, madde, yapı ve zaman ile uzun süreli bağlantısını yansıtır. Onun etkisi olmadan hiçbir şeyin ne yapısı, ne şekli olurdu; bütün büyüme kontrolsüz sürerdi. Ancak, aşırı vurgulandığında yapı, yaşamı boğan ve gelişimi önleyen kısıtlama ve sıkışıklık haline gelir. Hayatımızda, Satürn, hükümetten kişiler ya da kanun koyucu memurlar, ebeveynler, gecikmeler ya da her tür sıkışıklığa neden olan koşullar dâhil, sınır ve yapısalık getiren bütün olayları yönetir. Bedende, Satürn kemikler, sırt ve dizler gibi bütün yapısal öğelerle ilgilidir. Maddeye olan ilgisinden dolayı, bilimsel ve ekonomik meslekleri de yönetir. Bu gezegenin adının *Şeytan (satan)* kelimesi ile benzerliğine dikkat edin. Bazıları bunun gezegenin kısıtlayıcı ya da bencil karanlık yönünün etkisinin dilsel yansıması olduğunu ileri sürer.

Satürn'e dair metaforik nitelikler: Kuru, Soğuk, Sert, Yavaş, Yaşlı.

♃

JÜPİTER

Güneş sisteminin en büyük gezegeni olan Jüpiter arketipsel genişleme ilkesi ve sınırlamaların aşılması ile ilişkilendirilir. Jü-

pitir olmazsa, hiçbir şey büyüyemez, coşkunu kaybeder. Fazlası görülürse, genişleme projeleri veya deneyimleri ifrata götürür. Hayatımızda, doğasında genişleme olan uzun yolculuklar, dini şahsiyetler ya da kurumlar, armağanlar, kazanmak ve yüksek öğrenim kurumları gibi koşul ve semboller ile ilgilidir. Satürn maddesi bilim insanı iken, Jüpiter, maddenin altında yatan daha yüksek ilkelerde gözü olan din adamı veya filozoftur. Bu nedenle, Jüpiter şans ve tanrısal inayet kavramları ile ilişkilidir. Paranın aksi yanı ise kumar oynayarak şansını kötüye kullanmaktır. Ebadından dolayı, yerçekimsel olarak bütün güneş sisteminin tutulum çemberini de saptayan odur. Böylece yasalarla, yargı sistemleri ile ahlaki ya da dini dogmalarla ilgili bütün durumları sembolik olarak yöneten mükemmel kanun dağıtıcısıdır.

Jüpiter'e dair metaforik nitelikler: Nemli, Ilık, Aydınlık, Açık yürekli.

MARS

Mitolojik savaş tanrısı Mars, kuvvet ve güç arketipi ilkesini yönetir. Yapıcı amaçlara uygulandığında, Mars kuvvet ve cesaret ifadesidir ancak yıkıcı anlamıyla dile getirildiğinde, şiddet ve çatışma üretir. Hayatımızda, etkisi dinamik enerji ve atletler ya da rekabetçi yarışmalar, yangınlar, “ateşli” teatiler, dediği dedik bireyler ve yapıcı ya da yıkıcı değişim için bayrak açmak gibi durum ve sembollerle ilgilidir. En aşırı haliyle, silah, savaş, savaş alanı ve suçlularla bağlantılıdır. Mars enerjisi baskın olarak eril de olsa, kendisini kadınların yaşamlarında da ifade eder. Amaçlarında şampiyon olmuş, savaşmış ya da değişime öncülük etmiş Hillary Clinton, Amelia Erhardt ve daha da gelenekseli, Jan d’Arc’ın hayatında etkisi çok açıktır.

Mars' a atfedilen metaforik nitelikler: Sıcak, Kuru, Hızlı, Sert, Keskin, Kaba.

VENÜS

Aşk ile arzunun mitolojik tanrıçası Venüs, güzellik, uyum ve cazibenin bütün arketipsel formlarını barındırır. Mars'ın acul ve kaba niteliklerine zıt olarak, Venüs dokunduğu her şeye incelik ve keyif getirir. Hayatımızdaki arketipi kendisini romantik karşılaşmalar, sanat ya da sanat müzeleri, lüks ya da rafine çevreler, para ve zenginlik ya da pahalı yiyecekler dâhil, güzellik, aşk ve zevke dair durum ya da sembollerde ifade eder. Bedenlerimizde, Venüs bütün güzel hatları ve süslemeleri yönetir. Mars egonun sembolü olarak bölüp sınırlar yaratmanın peşinde iken, Venüs birleştirmeyi ve her şeye ahenk getirmeyi dener. Böylece, bu arketipe dair enerji, partileri, her türlü arabuluculuk ve diplomasi okazyonlarını, sosyal etkileşimleri yönetir. Ancak, bu gezegenin güzelliği nasıl yüzeyinde fokurdayan cehennemi ısıyı gizliyorsa, Venüs'ün hedonist zevkleri bunu fark etmeyenleri ateşli hücrelerinde tutuşturmaya hazırdır. Bu nedenle, bu arketipe tehlikelerini herkesin görebileceği şekilde peşinen sergileyen Mars ya da Satürn gibi gezegenlerden daha temkinli yaklaşılmalıdır.

Venüs' e dair metaforik nitelikler: Nemli, Serin, Yumuşak, Yavaş, Tatlı.

MERKÜR

Güneş'e bu en yakın gezegen, ruh ile can, bilinç ile madde arasında bir ulak görevi görür ve zihni sembolize eder. Merkür (Yu-

nancada *Hermes*) ilkesi sayesinde, manayı bütün şekilleri içinde anlarız. Bu nedenle, Merkür/Hermes bütün sembolik sistemleri ve onlarla çalışmayı yönetir. Sembolik tefsir sanatı anlamına gelen *hermenotik* kelimesi bu bağlantıya dayanır. Gezegenlerin en süratlisi olan Merkür, zihnin işleyişinin hızına ve değişebilirliğine gönderme yapar. Hayatımızda, Merkür kendisini kitaplar, medya, kütüphaneler, öğretmenler, sınıflar hatta kısa yolculuklar gibi iletişim ve bilgiye dair durumlar aracılığıyla ifade eder. Bedende, Merkür beyin, eller, dil ve ses telleri gibi iletişim ve düşünce ile en fazla ilintili yerlere bağlıdır. Bu arketip aynı zamanda, bizi palyaçomsu ya da beklenmedik davranışları ile şaşırtan ya da kızdıran mitolojik hilebaz ile bağlantılıdır.

Merkür'e dair metaforik nitelikler: Karşılığı olan cıva madeni gibi, bu arketip de Nemli ve Kuru, Serin ve Ilık, Hızlı ve Yavaş kutuplaşmaları ile paradoksal olarak birleşir.

AY

Güneş'ten yansıyan ışıkla aydınlanan Ay, yansıtma ilkesi ve dişil arketip ile bağlantılıdır. Hayatımızda suyu, aynaları, kadınları ve duyguları yönetir. Güneş gün boyu hüküm sürerken, Ay arketipsel olarak, pazaryerinin parıltısından kendi özel dünyamıza çekildiğimizdeki varoluşun gece yanını yönetir. Böylelikle, Ay kendisini sembolik olarak duygusal yaşamımız aracılığı ile ve aileye, haneye dair durumlarda ifade eder. Güneş'in sert berraklığına tezat olarak, Ay'ın ışığı yumuşak ve besleyicidir. Bu arketip, yörüngesine giren herkesi gözeten en büyük besleyicidir. Dolayısıyla, yemek sunmak ya da almak, restoranlar, akıl ya da beden sağlığı görevlileri, bebekler ve özellikle anneleri gibi her tür bes-

lende ve ona dair durumu yönetir. Bedende Ay mide, göğüsler ve ağız gibi beslenmeyi sunan ya da alan organları yönetir. Ay'ın sürekli değişen evrelerinin yansımaları olarak, büyüme ve çürüme, yaşam ve ölüm gibi doğal döngüsel değişimleri de yönetir.

Ay'a dair metaforik nitelikler: Nemli, Serin, Yumuşak, Akıcı, Değişken.

GÜNEŞ

Merkezinde bir nokta bulunan dairenin sembolize ettiği Güneş, güneş sistemimizin merkezî gücü olduğundan, saygınlık ve hükümdarlığın arketipidir. Geleneksel sistemlerde, her biri kendi âleminin merkezine yerleşmiş semboller olan krallar, aslanlar, yürek ve yozlaşmayan maden altınla bağdaştırılırdı. Bu arketip gündüz dünyasını aydınlatan küre olarak genel anlamda dış dünyayı, dolayısıyla da topluluk içinde kendini ifade etmeyi yönetir. Hayatımızda sembolik olarak, halka sunum yapma veya halk tarafından tanınma içeren bütün yaratıcı ve teatral durum ve kurumlar; şu “yıldız” diyebileceğimiz kişilerle, babayla ve diğer önde gelen bireyler ile bağlantılıdır. Tıpkı Güneş'in güneş sistemindeki bütün yaşam ve enerjinin kaynağı olması gibi, yaşamımızdaki arketipsel Güneş de, onsuz hayatın başlayamayacağı yaratıcı hücre bölünmesini temsil eder. Ancak, tıpkı öğle vakti yakan çöl güneşi gibi, fazlası beslenmeyi hatta hayatta kalmayı imkânsız kılan cansız bir ısı üretebilir. Aşırı vurgu yapıldığında, güneşin arketipsel gücü, ruhun içsel gelişimi ve derin düşünce ile dengelenmeyen kariyer ve başarı gibi dışsal değerlerle uğraşmayı teşvik eder.

Güneş'e dair metaforik nitelikler: Sıcak, Kuru, Aydınlık, Yüksek sesli, Krallara layık.

Güneş ve Ay birlikte, bütün fenomenlerin doğasında bulunan temel eril ve dişil kutuplaşmaları ifade eder.¹ Ancak ikisi arasında, bütün arketipleri birleştiren belli bir ilkesel üstünlük sağlayan, Güneş'tir. Zira nasıl gezegenler Güneş'ten aldıkları ışığı yansıtırlarsa, bütün diğer arketip ilkeleri de saf bilinçten veya bölünmez güneş kaynağının yansıyan ışığından anlam çıkartırlar. Eski Pisagor'culara göre, Güneş, bütün diğer sayıların kökü olan Bir sayısı ve parlaklığı en üstün mitolojik tanrı Apollo ile bağlantılı idi.

Sembolik gözle bakıldığında, hepimizin yaşamı bütün bu arketip ilkelerinin etkilerini, farklı vurgu düzeylerinde yansıtır. Kimisi için, uzun yolculuklar, din kurumları ya da okullarla bağlantılar ve aşırı iştah gibi genişleme ile ilgili semboller hayata geçiren Jüpiter en etkileyici sembolken, bir başkasının birincil arketipi yaşamı vurgulayan iletişim, düşünme ya da öğretmeye yönelen Merkür olabilir. İnsan yaşamının birkaç arketipin karışımını yansıtmaya başladığıdır. Söz gelimi, Satürn (yapısallık) ile Mars'ın (kuvvet) karışımı kişiyi kanun koyucu veya askeri liderlik gibi bir noktaya odaklanmış bir yaşantıya sürükleyebilir.

Bir kez gezegenlerin sembolik anlamlarına aşına olduğumuzda, gündelik yaşamın gelip geçici koşullarında da arketip etkilerini ayırt etmeye başlayabiliriz. Örneğin, birkaç günlük bir süre içinde, bir kadın kendisini bir dizi kayda değer Merkür sembolü ile kuşatılmış bulabilir: Bir kitap yayımlama planları yasal sorunlar nedeniyle ertelenmiştir, kullandığı her kalemin tesadüfen mürekkebi bitebilir ve bir dostuna yazdığı mektup eksik pul yapıştırdığı için iade edilebilir. Merkür zihnin gezegeni olduğuna göre, bu sorunlu sembollerin örtüşmesi, düşünüşünün o dönemde hata ya da yanlışlara yatkın olduğunu ve kişilerle iletişimde ya da sözleşmeler imzalarken her zamankinden daha temkinli olması gerektiğini önerebilir. Bu dönemde oluşturulan fikir ve planları yakından incelemek yararlı olabilir. Gezegen arketiplerine bağlı

karşılıklar ağını tanımakla, olaylar arasındaki gizli anlam bağları daha iyi anlaşılır ve gizli mesajlarıyla ima ettikleri uyarıların şifreleri çözülerek işe yarar hale gelebilir.

Dahası, koşulların arketipsel boyutlarını algılamak kişinin yaşamında ortaya çıkan derslere daha derin içgörüyle bakmasını sağlar. Örneğin, bir kadın, uzun süren bir iş ortaklığının tasfiyesi ve son bulan bir evlilik gibi bir dizi kayıp ya da düş kırıklığı yaşamış olabilir. Bu olaylara gezegensel arketipler merceğinden bakarsa, güçlü bir Satürn enerjisinin etkisi altında olduğunu keşfedebilir. Satürn yeni yapılar inşa edebilmekle birlikte, Ölüm Meleği gibi, eskimiş kalıpları yıkmak ya da kişinin gelişiminin önüne set çeken kişisel “ölü ağacı” kesmek için de eyleme geçebilir. Satürn’ün imzasını tanımakla, aynı kadın yaşadığı kayıpların anlamsız ya da rastlantısal olmayıp yeni bir yaşam yönü için ona sahneyi hazırlayan daha geniş (ancak zor) bir yeniden yapılanma sürecinin parçaları olduğunu fark edecektir.

BURÇLAR ARACILIĞIYLA GEZEENLER

Ancak, astrolojik bir analizde gezegenler yorumun yalnızca birkaç katmanından birini temsil eder. Astrologlar bir de *burçlar* ve *evler* denilen ikincil göksel kalıplardan söz ederler. Basitçe, bu faktörler gökyüzünün on iki parçaya bölünüp her bir parçanın gezegen arketipleri için bir tür “filtre” işlevi gördüğü bir yöntemle elde edilir.

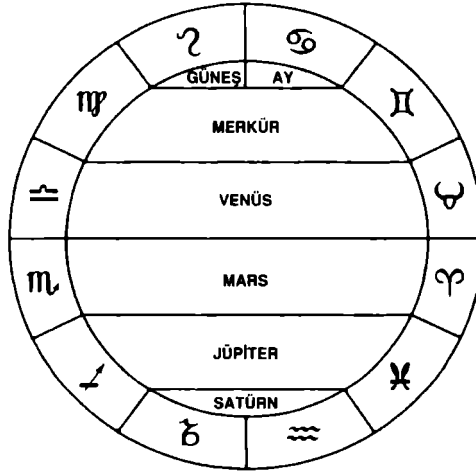
Bu göstergelerin ilkinde kısaca göz atalım. Çoğumuz “güneş burcu” deyimini işitmişizdir. Geleneksel astroloji, Güneş’in bu Zodyak yılının on iki parçasından geçerken, her bir parçada bir renk ya da vurgu edindiğini ileri sürer. Böylelikle, Güneş Boğa ile ilintili parçadayken, mayıs ayında doğmuş biri için, “Güneş’i Bo-

ğa'da" denir. Ekimde doğan kişinin Güneş'i Terazi'dedir, vesaire. Esasen, kişinin doğum anında, bütün gezegenler on iki Zodyak işaretinin birinden ötekine hareket etmektedir. Bu yüzden, Güneş'i Koç'ta olan bir kadını, bu durum sözünde ısrarlı ya da fevri benlik ifadesine kayan bir toplumsal kimliğe yöneltirken, Venüs'ünün Balık burcunda olması onun sosyal ifadesine sanatsal, duyarlı ya da hayalperest bir hava verir. Gezegenlerin muhtelif burçlarla kombinasyonu, kişinin yaşantısında karmaşık arketipsel niteliklerden oluşan bir tablo yaratır.

On iki burcun enerjisi karmaşık ve çok yönlüdür ama onlardan tadımlık duygular, birkaç anahtar sıfat ile ifade edilebilir. Aşağıda her burca dair anahtar sözcüklerden oluşan bir liste var. Her gezegen için sıralanan bağlantıların içinde dört geleneksel element olan toprak, su, ateş ve havadan biri bulunur. Bunlar, gezegenel arketiplerin hayatımızda kendini gösterdiği dört birincil deneyim şekliyle sembolik düzeyde ilişkilidir: Toprak pratik olmakla, su duygusallıkla, ateş dinamik ifade tarzıyla ve hava da zihinsel yetenekle.

- ♈ Koç (ateş): Dediğim dedik, fevri, cüretli
- ♉ Boğa (toprak): Pratik, rahat, güzel
- ♊ İkizler (hava): İletişim kuran, değişken, eğlendiren
- ♋ Yengeç (su): Anaç, duygusal, korumacı
- ♌ Aslan (ateş): Yaratıcı, dışavurumcu, benmerkezci
- ♍ Başak (toprak): Analitik, metodik, akılcı
- ♎ Terazi (hava): Etkileşimci, kararsız, uyumlu
- ♏ Akrep (su): Tutkulu, gizemli, dönüşebilir
- ♐ Yay (toprak): Açık yürekli, heyecan duyan, maceraperest
- ♑ Oğlak (toprak): Otoriter, halkçı, azimli
- ♒ Kova (hava): Yenilikçi, bağımsız, sosyal
- ♓ Balık (su): ilham verici, belirsiz, duygusal

Eskiler her gezegeni en az bir Zodyak burcu ile niteliksel açıdan hizalanmış görürlerdi. Nitelikleri bir burca uyan gezegene, o burcun “yöneticiliği” verilmişti. Böylelikle, geleneksel güneş sisteminin yedi görünür gezegeninin on iki Zodyak burcunu yönettiği söylenirdi. Satürn, hem Oğlak hem de Kova'nın, Jüpiter, Yay ile Balık'ın; Mars, Koç ile Akrep'in; Venüs, Boğa ile Terazi'nin, Merkür İkizler ile Başak'ın; Ay, Yengeç'in, Güneş de Aslan'ın

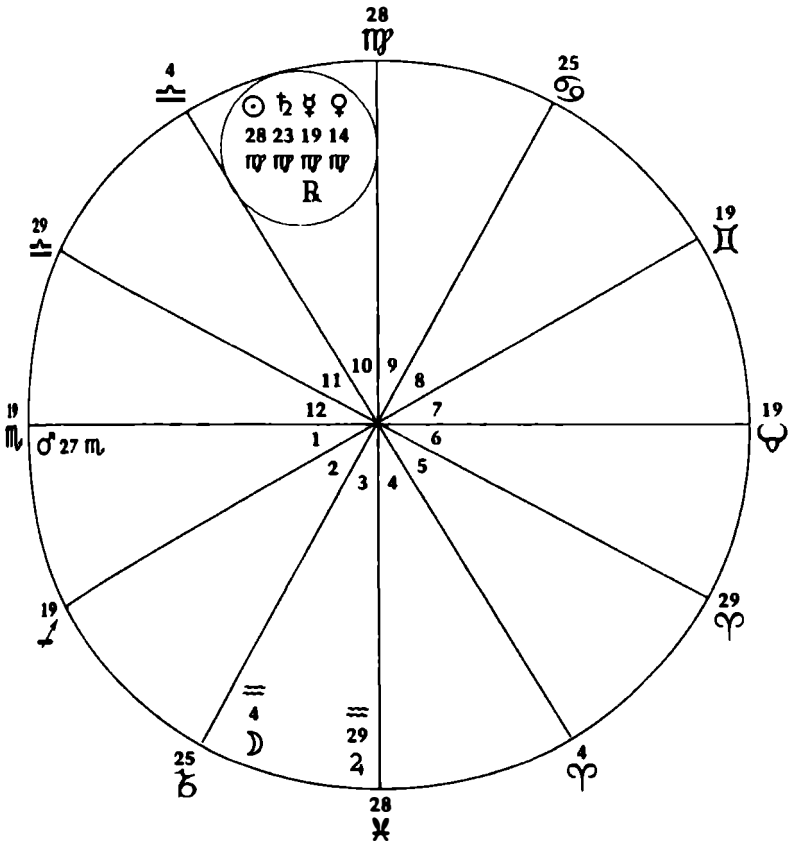

Zodyak burçlarının geleneksel yöneticileri

yöneticileriydi. Ekli tabloda burçlar bir çarka dizilmiş, onların geleneksel gezegen yöneticileri ise hükmettikleri burçlarla hizalanmışlardır.

Gördüğümüz gibi, kişinin burç haritasındaki her gezegen bu işaretlerden birine yerleşmiştir. Bazen birkaç gezegen tek burçta toplanır, bazen de her gezegen farklı bir burçta ikamet

eder. Burçlarda gezegenlerin karışması, burada değinilmeyen bazı başka faktörlerle birlikte o burç altında doğan kişinin genel kişilik özelliklerini oluşturur. Sözün kısası, bir astroloji haritası evrenin kişinin doğum anında çekilmiş şipşak fotoğrafı olarak tanımlanabilir. Sembolik yoruma göre, harita doğum anındaki kariyer, para, sağlık, aile ve aşk alanlarında sonradan kendini gösterecek arketipsel kalıplara şöyle bir bakış sunar.

John' un yıldız haritası

Astrolojik okumada bütün bu faktörlerin nasıl bir araya geldiğini göstermek üzere, adına John diyeceğim birinin doğumundaki yıldız haritasına bakalım. (Netlik amacıyla keşifleri daha yeni Uranüs, Neptün ve Plütön gezegenlerini dâhil etmedim; daha kesin bir haritada onlar da hesaba katılırdı.)

Bunun gibi bir haritaya bakarken bir astrolog pek çok şeyi göz önünde bulundurabilir; biz şimdilik en bariz özelliklerine bakalım.

Öncelikle, (burada vurgulanmak için daire içine alınan) Başak burcunda yoğunlaşan gezegenler var. Yukarıda kaydettiğimiz gibi, Merkür'ün yönettiği Başak özellikleri şu anahtar kelimelerle nitelenir: *analitik, metodik ve akılcı*. Demek ki, geniş anlamda, bu düzenleme, zihinsel gelişim, analiz ve iletişim ile meşgul olacak bir yaşama sahip birine işaret eder. Başak ayrıca zihinsel enerjilerin kamusal hizmet ve şifa verme gibi alanlara yapıcı yönelimi ile bağlantılıdır. Hem Güneş (kamusal benlik) hem de Satürn (otoriter kişilik) Başak'taki gezegenlerin grup oluşturmasına katkıda bulunduğuna göre, bu haritadaki düzenleme bu alanlarda otorite sayılacak birini gösterebilir. Gezegenlerin yoğunlaşmasının haritanın en tepesinde oluşuna da dikkat edin; bu onların John'un doğduğu anda gerçek anlamda gökyüzünün tam tepesinde olduğunu gösteriyor. Tam ortadan geçen yatay çizginin doğum yerinden bakılınca Dünya'nın ufuk çizgisine denk gelmesi ve haritanın üst yarısı ile alt yarısının kişinin kamusal ve özel yaşamını temsil etmesi nedeniyle, Başak burcundaki gezegenlerin tam tepede olması, John'un yetenek veya hırslarının kamuda ifade bularak, muhtemelen onu ünlü olduğu ya da tanındığı bir konuma getireceğini iyice vurgulamaktadır.

Yıldız haritasını örnek olarak kullandığım bu insan, gerçekte spiritüel alanda başarılı bir yazar. Uzmanlık alanı felsefe, astroloji ve Doğu şifacılığı. Yazıları kesin, yapıcı kıvamda ve biraz geleneksel sistemle değerlerden yana olan felsefi kavram analizleriyle güçlü sezgiler içeriyor. Kendisi bu konularda sık sık konferanslar verir. Elbette, bu haritadaki gibi bir düzenleme, doktor, kamu görevlisi, hatta kütüphaneci gibi alanlar dâhil, pek çok farklı biçimde ortaya çıkabilirdi.

Kısacası, horoskop, hayatımızın arketipsel bir diyagramıdır. Gökyüzündeki sembollerin içinde, kendi açılmayı bekleyen potansiyelimizi buluruz. Şunu vurgulamalıyım ki, astroloji haritası katı bir kader şablonu değildir. Aksine, bireyin yaşamı ile evrenin

kozmetik güçleri ve arketipleri arasındaki incelikli ve nihayetinde aydınlatıcı bir dizi karşılıklı bağlantının haritasıdır. Bu haliyle, astroloji şu geleneksel sembolistlerin “Yukarıda ne varsa, aşağıdaki de odur” düsturunu çok iyi açıklar.

Eğer astroloji bize makrokozmos ya da geniş evrende anlamlı semboller bulmayı öğretiyorsa, yoganın çakralar felsefesi de bir mikrokozmetik evren olan kendi bedenimizin içsel enerjilerinde sembolik anlam bulmayı öğretir. Aşağıda gördüğümüz gibi, gezegen ve burçların ifade ettiği arketip enerjilerinin, bedendeki çakra noktalarında psikolojik karşılıkları bulunur. Bu kavramı iyice araştırmak üzere, şimdi yogadaki çakra sistemine dönüyoruz.

İÇİMİZDEKİ ARKETİPLER: ÇAKRALAR

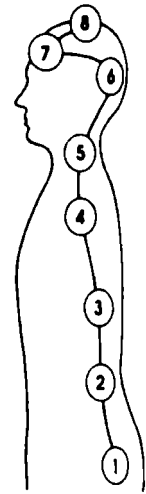
Tıpkı dışsal fenomenlerin gezegenlerle sembolik bağı gibi psikolojik deneyimler de *kutsal psikoloji* adlı bir sistemde içsel arketiplerle ilişkilendirilebilir. Kutsal psikoloji, zihinsel ve duygusal deneyimlerin kozmik enerjiler ile evrensel ilkelerin ifadeleri olduğunu savunur. Pek çok kadim toplumda bir duygu; söz gelimi arzu, yalnızca bir dürtüye verilen hormonsal tepki olmayıp klasik aşk tanrıçası Venüs ya da diğer geleneklerde Mısırlı Hathor, Hindu Lakşmi gibi ilahi bir gücün etkisini yansıtır. Böylelikle, psişenin deneyimleri değişen uyum ya da anlaşmazlık durumlarındaki ilahi ilkelerin etkileşimlerini temsil ederdi.

İçsel arketipler pek çok geleneksel kaynaktan betimlense de, en gelişkin ifadesini Hinduların yoga-çakra sisteminde bulur. Sanskrit dilinde “çark-teker” anlamına gelen çakralar, sübtıl bedende omurilik boyunca yerleşmiş psiko-spiritüel bilinç merkezleridir. Bedende binlerce çakra noktası olsa da, yoga felsefesi bunlardan yedisini, bazı okullar ise sekizini vurgular. En temel hayatta kal-

ma dürtüsünden en yüce kendini gerçekleştirme ve ilahlilik dürtüsüne kadar, her nokta belirli bir psikolojik ilgi alanına tekabül eder. Bu merkezler arasındaki enerji etkileşimleri insanın değişen psikolojik deneyiminin dokusunu oluşturur.

Birçok önde gelen öğretmen ve mistiğe göre, her çakra bir gezegen sembolü ile bağlantılıdır; böylece çakra sistemi dışarıdaki gezegensel cisimlerin yansıması olarak, içsel bir güneş sistemi oluşturur. İsa'dan sonra üçüncü yüzyılda yazan Platonik Hıristiyan filozof Origen, bu karşılıklılık ile hemfikirdir. "Anla ki, sen küçük bir dünyasın ve içinde Ay, Güneş, bir de yıldızlar var." O halde, sembolik analizi çözmekte önemli bir anahtar, *kutsal psikolojinin kutsal kozmolojiyi yansıttığının* ayrtında olmaktadır. Böylelikle, her çakraya ilişkin nitelikler belirli bir gezegenin nitelikleriyle hizaya getirilebilir.

Çakra Sayısı

Sanskrit Adı

Gezegen Sembolü

Element

Metal (Hermetik)

Anahtar Kelime

⑧

Sahasvara

( )

( )

( )

Benötesi İlahi, Uluhiyet

⑦

Ajna

Güneş

( )

Altın

Kişisel İlahi, İrade, Bilinç

⑥

Chandra

Ay

( )

Gümüş

Derin Farkındalık, Hafıza

⑤

Vişuddha

Merkür

Eter

Cıva

Akılcılık, Öz-ifade

④

Anahata

Venüs

Hava

Bakır

Aşk, Uyum, Edinim

③

Manipura

Mars

Ateş

Demir

Güç, Enerji

②

Svadhithana

Jüpiter

Su

Teneke

Coşku, Heyecan

①

Muladhara

Satürn

Toprak

Kurşun

Pratiklik, Azim, Disiplin

Geleneksel Astroloji-Çakra Karşılıkları

Sayfa 216’da bu sistemler arasındaki bağlantıyı ve konu geliş-tikçe önemi anlaşılacak başka mühim karşılıkları gösteren bir tab-lo bulunuyor.

Bu sistemler arasındaki bağı araştırmaya omurga ağacının en altındaki enerji merkeziyle başlayarak çakraların sembolik anlamlarına daha ayrıntılı biçimde bakalım. Burada söz edilen bağlantılar daha çok kriya yoga felsefe sisteminden alınmıştır ama başka düşünce okullarında bulunan tanımlara da uyar.

(1) MULADHARA ÇAKRASI ॐ

Omurganın tabanındaki bu çakra, kişinin madde ve dünyevi kaygılarla olan ilişkisini yönetir. Gezegen karşılığı Satürn gibi, bütün durumlardaki yapısallık farkındalığı ve kısıtlamalarıyla ilgilidir. Psikolojik olarak, dünyevi hırs veya statü ile olduğu kadar kişinin içsel yapısı, öz disiplini ve dayanma gücü ile ilişkilidir. Aşırı vurgulandığında, kişinin depresif, açgözlü ya da ağır olmasına neden olur. Az vurgulandığında ise, beceriksizlik ve kafa karışıklığına yol açabilir. Genelde, bu çakra bütüncül olarak kişinin kök salma duygusuna bağlıdır. Alt kimlikler görselliğinde ifade edildiğinde, bu çakrayı İçimizdeki Mimar ya da İçimizdeki Disiplinci olarak hayal edebiliriz.

(2) SVADİSTHANA ÇAKRASI २

Alt belde bulunan bu ikinci çakra, kök çakrasının maddi ya da hayatta kalma kaygılarının ötesindeki gelişimsel atılımını oluşturur. Kişinin his ve değerler dünyasına uyanışına dairdir. Nasıl gezegenlerin en büyüğü Jüpiter ise, bu çakra da kısıtlamaların ötesinde bilinç genişlemesi, dolayısıyla bağlılık, dindarlık ve coşku gibi durumlarla bağlantılıdır. Birinci çakranın toprak ilkesiyle bağlantılı oluşu gibi, ikinci çakra da su elementi ve buna bağlı olarak duygularla sembolize edilir. Jüpiter gibi, bu çakranın da denge-

si bozulursa, kişinin zevklerinde ya da kendini ifadesinde ifrata kaçış eğilimi üretebilir. Üçüncü çakra ile birlikte, ihtiras ve cinsellik deneyimine bağlıdır. Sağlıklı ifade bulduğunda, ikinci çakrayı İçimizdeki İyimser ya da İçimizdeki Taraftar olarak hayal edebiliriz. Dengesiz haliyle, İçimizdeki Gerçeklerden Kaçan ya da dogmatik enerji potansiyeli nedeniyle, İçimizdeki Vaazcı gibi düşünebiliriz.

(3) MANİPURA ÇAKRASI ♂

Güneş sinir ağı (solar pleksus) ile aynı düzeydeki üçüncü çakra, genellikle güçlülük ve enerji nitelikleri ile ilgilidir. Mars gezegeni ve ateş elementi ile ilişkili olup dinamik duygularımızla ya da tutkularımızla bağlantılıdır. Bu çakra düzeyinde, ego ve ayrı benlik duygumuza uyanırız. Demek ki güç, rekabetçilik ve yapay sınırlar koymakla arasında bir bağlantı vardır. Dengesiz olduğunda, kızgınlık ya da savunmaya geçmeye neden olur ama dengeli ise, kuvvet ve kararlılık getirir. Kişilik verilirse, İçimizdeki Savaşçı ya da İçimizdeki Sporcu olarak düşünülebilir.

(4) ANAHATA ÇAKRASI ♀

Bilinç kalp seviyesinde egonun hayvani dürtülerinden çıkıp yüceltici sevgi ve güzellik deneyimlerine yükselir. Venüs gezegeni gibi, dördüncü çakra bir insanın temel uyum duygusunu, dolaşısıyla romantik ya da sosyal etkileşimi yönetir. Hava elementine bağlıdır, temel duygusallıktan akla doğru atılan ilk adımı temsil eder. Büyük bir bencillik karşıtı kaynağı olduğu halde, kalp çakrasındaki enerji, dengesiz olduğunda, kişiyi narsisizme ya da ikinci Jüpiter çakrasındaki gibi, aşırı zevk peşine düşmeye yöneltebilir. Az vurgulandığında, kişiyi başkalarına karşı romantik ya da sosyal alanda soğuk ve uzak davranmaya sevk edebilir. Hayal edecek olursak, dördüncü çakrayı İçimizdeki Âşık, İçimizdeki Sanatçı ya da İçimizdeki Hedonist olarak görebiliriz.

(5) VIŞUDDHA ÇAKRASI ☽

Boğaz çakrası zihnin ifadesi ve gelişimiyle sıkı sıkıya bağlıdır. Merkür gezegeni ile bağlantılı olan bu merkez bireyin düşüncele-
rini sözel ve yazılı iletişim ile formüle edip dile getirme yetene-
ğini saptamakta birinci sıradadır. Aşırı aktif bir boğaz çakrası
hiperaktif bir zihin ya da fazla konuşma eğilimi üretebilir; az vur-
gulanmış ya da tıkanık bir boğaz çakrası ise yaratıcı düşünce ve-
ya açık iletişimde zorlanma yapabilir. Beşinci çakra, klasik olarak
saf zihnin sembolü eter elementi ile bağdaştırılır. Boğaz çakrası
İçimizdeki İletişimci ya da Düşünür olarak tarif edilebilir.

(6) CHANDRA ÇAKRASI ☾

Basılı metinlerde pek az adı geçen başın arkasında yer alan bu
çakrayı, Yogananda başın ön kısmındaki güneş (solar) ya da
üçüncü göz çakrasının dişil karşılığı olarak tarif eder.² Tıpkı Ay'ın
Güneş'ten yansıyan ışıkla parladığı gibi, bu çakra da kişinin der-
rin düşünce ve yanıtlama kapasitesiyle ve bu nedenle de bellek
ve psişik duyarlılık gibi uzuvlarıyla ilişkilidir. Bu çakranın ener-
jisi kişinin bakıp besleme alış ve verişiyle ilgilidir; dolayısıyla ai-
le, anne, bebekler, yemek pişirme, yuva ve genellikle kadına
dairdir. Canlandırdığımızda, bu çakra İçimizdeki Ana, İçimizde-
ki Besleyici ya da İçimizdeki Kraliçe olarak tarif edilebilir.

(7) AJNA ÇAKRASI ⊙

Alnın ortasına yerleşmiş güneş (solar) çakrası ya da “üçüncü
göz” spiritüel farkındalığımızın kaynağıdır. Güneş'in dinamik
özelliklerini yansıtan bu çakra, eril arketipini temsil eder ve irade,
yüksek mantık, yaratıcılık ile kişinin amaç duygusu ve vizyonunu
yönetir. Mistikler bu çakranın merkezinde, kişisel ilahiliğimizin
mükemmel sembolü olan beş köşeli bir yıldız bulunduğunu iddia
ederler. Bazı yönlerden, bütün çakra sistemindeki yegâne gerçek-

ten otonom çakra olarak tanımlanabilir. Zira, tıpkı güneş sistemindeki gezegenlerin Güneş'ten yansıyan ışıkla parlaması gibi, bu noktanın altında kalan bütün çakraların da bu kişisel farkındalığın kaynağı ve tahtı olan Ajna Çakradan yansıyan ışıkla “parladığı” ya da bilinç aldığı söylenebilir. Bu çakranın sembolik ifadesi İçimizdeki Baba ya da İçimizdeki Kral olabilir.

(8) SAHASRARA ÇAKRASI

Ay ile Güneş çakralarının ötesinde, yoganın mistisizmi başın tepesindeki bir çakradan da söz eder. Bazen *bin taçyapraklı lotus* ya da *taç çakrası* diye anılan bu noktaya, tabanındaki iki noktaya göre, bir üçgenin en tepe noktasına benzetilerek, tam altındaki ay ve güneş ilkelerinin doruğu ve kusursuzluğu olarak bakılabilir. Alındaki üçüncü göz ya da güneş (solar) çakrası kişisel benliğimizin gerçekleşmesine dair iken, Sahasrara Çakrası kişi ötesi ilahiliğin ya da Tanrı bilincinin uyanması ile ilişkilidir. Taç çakrası aşağıdaki yedi çakra ile onların gezegenel bağlantılarının arke tiplere dair çerçevesinin ötesinde bulunduğundan, ona bazen “Güneş’in Ötesindeki Güneş” ya da “Zamanın Ötesindeki Güneş” de denilir. Çoğu insanın taç çakrası esasen uykudadır; üstelik enerjisi de kişisel değil kişi ötesidir. Bu nedenle, çakra psikolojisi ve sembolizmi üzerindeki etkisi dolaylıdır.

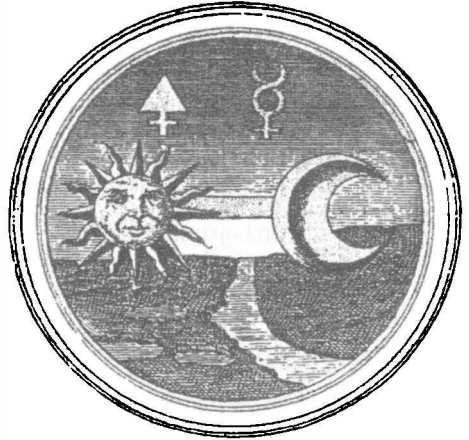
Her çakrayla bağlantılı sembolleri anlayarak, başka geleneksel ezoterik sistemlerde tartışılan fikirleri de anlamaya başlayabiliriz. Örneğin, kimi düşünce okullarına göre, çakraların her biri ve onlara tekabül eden gezegenler bir metal ile ilişkilendirilebilir: En alt ya da birinci çakra kurşun ile, teneke ikinci çakra ile, demir üçüncü ile, bakır dördüncü, cıva beşinci, gümüş altıncı ve altın yedinci çakra ile. Bu karşılıklar dizisi, ilan edilen amacı kurşunu altına dönüştürmek olan kadim simya gizemine bir içgörü sağlar. Kurşun en alttaki Satürn çakrasını, altın ise en yüksek Güneş çak-

rasını temsil ettiğine göre kurşunun altına dönüşmesi, bilinci kaba maddi düzlemden manevi kaynağına yükseltmenin bir metaforu şeklinde görülebilir. Yozlaşmayan ve pasın işlemediği altın, zaman dışı aydınlanma durumu için kusursuz bir semboldür. Ezoterik terimlerle açıklandığında, alçak kurşunun ruhani altına dönüşmesi sayesinde Kral tacıyla tahtını geri kazanır ve insanın kişisel evrenindeki krallıkta, düzen tekrar kurulur.

Ajna çakrası ile Chandra çakrası aynı temel varoluş düzeyinin, yani bilincin aktif ve derin düşünen yönleriyle çifte ifadesini temsil ederler. Böylelikle, içsel enerjilerin yükselişi tek başına Ajna çakrası değil, sembolik dille “Güneş ile Ay’ın izdivacı” diye ifade edilen eril ve dişil enerjilerin dengeli karışımıdır. Ezoterik bakışla, “süt ve bal diyarında”, süt Ay’ın, bal ise Güneş’in sembolüdür. Kafa çakraları ile bağlantılı bilinç durumu, ruhani uyanış yoluyla girmeyi arzu ettiğimiz vaat edilmiş topraktır.

Nasil görünen yaşamımız astrolojik haritamızdaki çeşitli gezegenlerin birleşik etkisini yansıtır ise, psikolojik durumlar da sübtel bedenimizdeki çeşitli çakraların birleşik etkisini yansıtır. Benötesi ya da taç çakrasını bir kenara bırakırsak, yedi kişisel çakra arasındaki değişen vurgular farklı kişilikler olarak ortaya çıkar.

Örneğin, bir atlet ya da profesyonel askerin üçüncü çakrası yaşam boyu hareketli bir şablon çizerken, bir sanatçıda vurgunun kalp merkezinde olma ihtimali yüksektir. Çakra merkezleri arasında kayda değer karmaşıklıkta enerji kombinasyonları da mümkündür. Örneğin,

Güneş ve Ay'ın izdivacı

hem Platon hem de Aristo beşinci çakra insanı ya da entelektüel kişilikler olarak nitelendirilebilirler. Oysa daha bilimsel kafalı ve ayakları yere basan Aristo'da, boğaz çakrasının oldukça doğrudan ifadesini temsil eden daha saf ussal Platon'a oranla, beşinci çakra enerjileri, dünyevi birinci çakra ile sıkı sıkıya bağlı olmuştur olmalıdır.

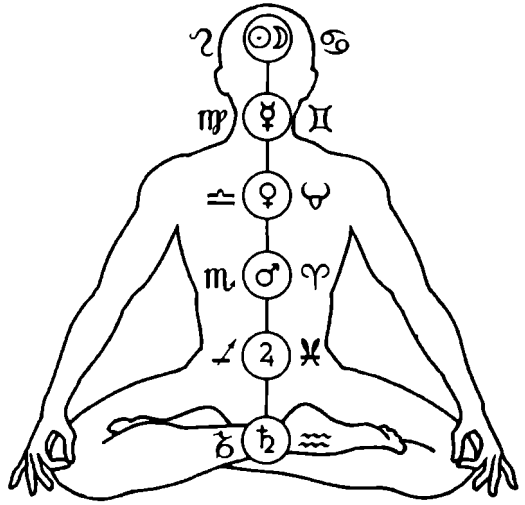
ÇAKRALARIN ON İKİ BÖLMESİ

Şimdiye kadar, çakraların sembolizmini ancak en genel ve basite indirgenmiş şekliyle hesaba kattık. Ancak, astrolojideki gibi daha kapsamlı bir anlayış yararlı olacaktır. Çakra psikolojisinin arketip ve sembolleri karmaşık ve çok yönlüdür. Her çakra üç farklı ifade biçimine sahiptir: *Eril*, *dişil* ve *dengeli*. Her çakranın enerjisi sağına ya da soluna kaydırılabilir, ya da omurganın merkezinde dengeli bir şekilde ifade edilebilir. Eril yönü ile, bir çakranın enerjisi zihinsel doğaya sahiptir ve dış dünyadaki olaylarla ilişkilidir. Dişil yönü ile çakra enerjisi büyük ölçüde içsel ya da duygusal biçimde dışa vurur ve astral veya rüya âlemindeki olaylarla ilişkilidir. Dengeli ya da merkezlenmiş ifadesiyle, her çakranın enerjisi spiritüeldir ve incelikli duygu durumları aracılığı ile dışa vurulması mümkündür.

Her çakranın çevresel enerjilerindeki bilinç durumu, Zodyak'ın on iki burcuna bağlanabilir. Örneğin, en alttaki Satürn çakrası maddiyat ve yapısallık ilkesiyle ilgilenir. Dişil ve içsel ifadesinde, bu enerji sıklıkla kişinin dünyadaki bireysel statü ve konumuna bağlı bir yapı bilincinde kendini gösterir ki bunun astrolojideki bağlantısı Oğlak burcudur. Satürn çakrası, eril ve dışa dönük haliyle kolektif, kişilikdışı kürede; astrolojideki Kova burcu ile bağlantılı bilimsel ya da sosyal örüntülerde olduğu gibi, yapılar ya da kalıplar farkındalığını yönetir.

Her bir çakra için benzer birer karşılıklar kalıbı bulunabilir. İkinci çakra Jüpiter, coşku ve geniş kapsamlı algıyla ilgilendir. Eril yanı ile, astrolojide Yay burcu ile ifade edilen dışa yönelmiş bir keşif ya da Evangelizm ruhunu canlandırır. Dişil ve duygusal ifadesinde, ikinci çakra astrolojik olarak Balık burcuya ilişkili içsel araştırmaya doğru hareket ya da olasılıkla kaçışa dairdir. Üçüncü ya da Mars çakrası insanın kişiliğindeki canlı kuvvet hakkındadır. Eril durumda, Koç burcu ile bağlantılı dışa yönelimli agresiflik ya da güç kullanımı sergilerken, dişil ya da içe dönük ifadesinde, Akrep burcuyla ilişkili içsel duygu ve enerjilerin kontrolü hatta bastırılmasını yönetir. Dördüncü ya da Venüs çakrası eril tarafta, dışsal sosyal ya da sanatsal uyum veya Terazi olarak görülürken, dişil ya da içe dönük ifadesinde içsel huzur ya da ahengin yani Boğa'nın dışavurumudur. Eril, dışa dönük ifadesinde, astrolojideki İkizler burcuyla

bağlantılı boğaz çakrası, zihinsel gücünü dış dünya ile iletişim ya da zihinsel yaratıcılıkta; dişil yanını ise astrolojide Başak'ın simgelediği içsel analiz ve bilgiyi hazmetmekte gösterir. Saf bilinç enerjisinin ifadesi altıncı ve yedinci çakraların her biri, tek çakra ile ilişkilidir. Ay çakrası da denilen altıncı çakra astrolojideki Yengeç'e ya da iç dünyanın içe dönük düşünce farkındalığına ve Güneş çakrası ya da yedinci çakra ise Aslan'a yani dış dünyadaki dışavurumcu farkındalığa bağlıdır.

İçsel zodyak

Eşlik eden çizim çakra merkezleri ile enerjilerinin sağ ve sol tarafa düşen enerji ifadeleri karşılıklarını gösterir. Her çakra enerjisinin en dengeli ya da spiritüel olduğu yer merkezdeki ifadesidir. Her çakranın eril ve dişil enerjilerinin bulunduğu tarafın omurgada yukarı çıkıldıkça değiştiğine dikkat edin. Yani Satürn çakrasının eril enerjisi sol tarafta, oysa Jüpiter’inki sağdadır.

Bu tablo on iki burcun gezegenlerce yönetilmesinin nasıl çakra sistemine taşınabileceğini gösteriyor. Bu şekilde, örneğin dördüncü çakra ya da Venüs çakrası dişil ifadesi Boğa ile ve eril ifadesi Terazi ile hizalanmış durumdadır. Paramahansa Yogananda gibi mistikler bu Zodyak burçlarının bu düzenini, ‘Kozmik Adam’ olarak görürlerdi.³ Sembolik olarak, bizim karmaşık içsel psikolojik evrenimizle dışarıdaki kozmosun karmaşık karşılıklı bağlarının dokusunu anlatır. Nasıl güneş sistemindeki gezegen bedenler on iki evreli bir Zodyak döngüsünden geçiyorlarsa, bilincimizin sübtıl enerjileri de aynı şekilde sürekli ve durmayan bir oluşumla bir içsel Zodyak döngüsünden geçerler.

Bir düzeyde, her çakranın sağ ve sol yan özellikleri bireyin karmik izlerinin ve *samskaralar*ının yani pek çok yaşam boyunca edinilen zihinsel ya da duygusal alışkanlıklarının depolandığı yerlerdir. Bu nedenle içsel Zodyak’a zaman içinde oluşmuş anılarla karmik enerjiler için karmaşık bir dosyalama sistemi gözüyle bakabiliriz. Söz gelimi, zihinle ilgili karmik tohumlar, boğaz merkezinin İkizler ve Başak ile ilişkili ‘bölme’lerinde depolanırken, maddi ya da Dünya-düzlemli enerjiler sembolleri Oğlak ile Kova olan kök çakranın ikiz bölmelerinde saklanır. Birçok yaşam boyunca, bu kalıplar bilincimizde inşa edilip kuvvetlenerek, bizi topluca belirli davranış dizilerine ve tepki biçimlerine hazırlarlar.

Gerçi yoga felsefesi bu konuyu geleneksel olarak, karmik “tohum” gibi sözlük anlamında deyimlerle tartışma eğilimin-

dedir ama aslında karmik enerjiler, bedenin belirli bir yerinde depolanmayıp yalnızca belli çakra bölgelerinde en güçlü titreşimlerini bulurlar. Bir analogi ile, hastalıklı bir karaciğer bütüncül şifacıya göre, sadece karaciğerin sorunu değil, en büyük odağı bedenin o organında bulunan sistemik bir durumdur. Gerçekten de, karaciğer astrologlarca Jüpiter ile ilişkilendirildiğinden, sembolik açıdan kişinin karaciğer bozukluğunun ta Jüpiter'in kendisini kapsayacak kadar dışarılara uzandığını bile söyleyebiliriz! Bunun gibi, belki de karmanın zaman ve uzay boyunca pek çok farklı bilinç düzeylerinde uzanan, ancak yalnızca çakra sistemindeki belirli nodul noktalarında özel bir yoğunlukta titreşen bir alan fenomeni olduğunu söylemek daha doğru olacaktır.

Bireyin psikolojisi çakra enerjilerinin karmaşık bir bileşimini temsil eder. Diyelim ki, bir kadın estetik duyarlılıkla pratiklik ve yapısallık ile bağlantılı dördüncü (kalp) ve birinci (kök) çakralarda özellikle güçlü enerji bileşimleri sergilemekte. Bu karışım, sanatçı, heykeltıraş veya mimar gibi mesleki alanlarda kendini gösterebilir. Bir adamın boğaz çakrasının (İkizler) ve merkez çakrasının (Koç) eril yanında baskın karmik enerjileri bulunabilir. Bu bileşim, bir konuşmacı, eleştirmen ya da avukatların yaşamlarındaki gibi, iddialı bir iletişim tarzında kendisini gösterebilir. On iki çakranın durumları arasında, çoğu burada sözü edilenden çok daha karmaşık, geniş bir çeşitlilik mümkündür.

Esas nokta şudur: Her insanın içinde ve dışında ortaya çıkan arketip kalıpları arasında derin bir uyuşma bulunur. Schopenhauer bir keresinde, “Bireyin karakteri ile kaderi arasında topyekûn bir uyumsuzluk mümkün müdür? Yoksa her kader bütünde onu taşıyana uygun mudur?” diye sormuştur. Sembolist geleneğe göre, karakter ile kaderi arasında uyumsuzluk olması, olanaksızdır. Herkesin kaderi, bütünde, kendisine uygundur.

ÇAKRA DİYAGRAMI OLARAK HOROSKOP

Şimdiye kadar, sembolist geleneğin bizlere sağladığı birbirine geçmiş anahtarların iç ve dış yaşantımızın kader kalıplarını nasıl deşifre etmemize izin verdiklerini araştırdık. Dış deneyimlerin sembolizmini yorumlamayı bilirsek, iç evrenimizin enerjilerini okuyabilir, hangi çakra enerji merkezlerimizin en aktif ve psikolojik etkiye sahip olduklarını sezebiliriz. Böylelikle, kişinin dış yaşantısında Jüpiter sembolleri bolluğu varsa, bu (dini kişilikler, kumar, uzun yolculuklar) baskın bir ikinci ya da Jüpiter çakrasına işarettir. Bu enerjinin kendisini yapıcı ya da yıkıcı biçimde ifade edeceği, çoğu zaman söz konusu sembollerin yakından incelenmesiyle anlaşılabilir. Yaşamı kilise çalışmalarına adanmış bir rahibin eşinin keyfine vardığı arketipsel Jüpiter enerjisiyle, her hafta sonunu bir kumarhanede ya da at yarışı bahislerinde geçiren bir adamınki çok farklıdır. Sonuçta, gündelik yaşamlarımızda ortaya çıkan eylem ve olaylar içsel psikolojik ve spiritüel enerjilerimizin aynasıdır ve hayatta karşımıza çıkan engellerle fırsatlar, içsel varlığımızda beliren arketipsel güçlere dair önemli ipuçları verirler.

Aynı şey yıldız haritamızda belirtilen örüntüler için de geçerlidir. Dokuzuncu bölüm, dış evrenin insan psişesiyle ilişkisinin temelde eşzamanlı olduğunu öne sürüyordu. Bir başka deyişle, gezegenlerin birbirlerine göre konumları, altta yatan bir örüntünün ortak ifadesi gibi, psikolojik deneyimler ile koordinasyon içindedir. Böylelikle, astrolojik harita içsel enerji ve etkilere dair kavrayışlar vermekte kullanılabilir.⁴ Gezegenlerin kişinin doğum anında Zodyak'taki dağılımını inceleyerek, onların çakralarındaki enerji kalıplarına dair de önemli kavrayışlar elde edebiliriz.

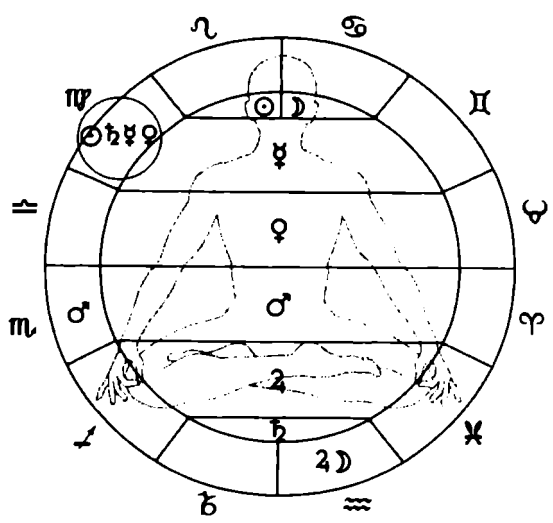
Bu noktaya örnek olarak, bu bölümde daha önce incelenen astroloji haritasına bir kez daha bakarak, John'un çakra enerjilerine dair neler sergilediğini görelim. Sayfa 213'deki omurga

ağacının tepesindeki Güneş ve Ay çakralarına karşılık gelen astroloji haritasındaki Aslan ve Yengeç'in üste geleceği şekilde, haritayı döndürdüğümüzde, dışardaki astrolojik evren ile içerideki çakra enerjileri arasında büyüleyici bir paralellik belirir.

Bu çizimde, daha önce Başak burcunda gördüğümüz gezegen

yoğunlaşması, bu kez beşinci çakraya, yani boğaz çakrasına yerleşmiş. Astrolojik incelemede olduğu gibi, bu yerleşim John'un geçmiş yaşamları boyunca, zihnin yapıcı uygulamalarıyla; onu geliştirmeye yönelik iletişim, yazma, öğretme hatta şifa verme alanlarında hatırı sayılır ölçüde karmik hız kazandığını gösterir. Daha önce sözü edildiği gibi, bu gibi eylemler gerçekten de John'un yaşamının özellikleridir. Bir falcı bu enerji yoğunluğunu John'un boğazında 'görebilir' ve John da aynı şeyi yükselen duyarlılık anlarında algılayabilir.

Başka şeylerin yanı sıra, çakra enerjilerini bu şekilde horoskopa uygulamak öznel perspektifimizin dışına çıkarak, psişik koşullarımıza nesnel bir noktadan bakmamızı sağlar. Astrolojik haritamızı bedenimizle üst üste koymak, bize karmamızla birleştiğinde, hem kişisel davranışımızı hem de dış koşulları biçimlendirmeye dair arketipsel sezgiler verir. Bu güçlerden bihaber olmayı seçersek, onların bizi bilinçaltında etkilemesine izin veririz. Demek ki karmik örüntülerin farkında olmak, özgür iradenin

John'un çakra sistemine taşınmış yıldız haritası

serpilmesine ve kaderimizi kör tepkisellikle değil bilinçli seçim ile yönlendirme becerisine doğru atılmış önemli bir ilk adımdır.

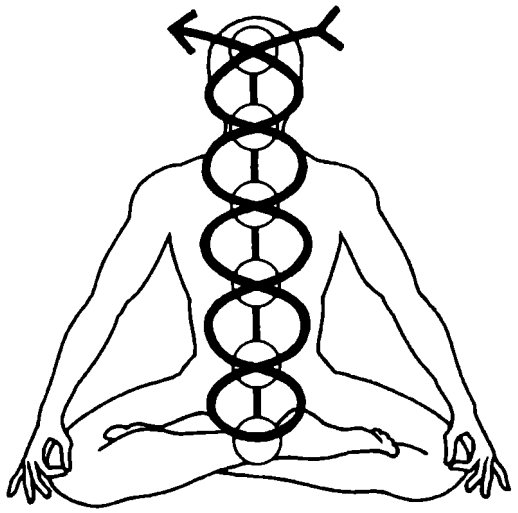
DENGE YOLU

Bu noktaya kadar çakra enerjilerinin eril ya da dişi biçimlerdeki ifadesine odaklandık. Oysa herhangi bir çakranın enerjisinin en dengeli ve spiritüel ifadesi omurganın merkezi içindedir. Örneğin, Merkür ile ilişkilendirilen boğaz çakrası kendisini dışta iletişim becerileri, içte ise içe dönük derin düşünce analizi olarak ifade etmekle birlikte, ancak denge durumunda iken, zihnin ruh ile birleştiği yönüyle, “tanrıların ulaşı” olarak en üst düzeyde işlev görür. Bunun nedenini anlamak için bedenın sübtıl enerji sistemlerine kısaca bakmamız gerekir.

Çakralar boyunca kendi yollarını çizerek ilerleyen üç enerji kanalının adı Sanskrit dilinde *nadilerdir*. Eril kanala *pingala*; dişi kanala *ida* ve merkezdeki nötr kanala da *suşumna* denir. Tıpkı otoyol sistemleri gibi, bu kanalların enerjii sübtıl bedende hareket ettirmesiyle çakra merkezleri birbirine bağlanır. Yanda bu kanalların basitleştirilmiş bir çizimini görüyorsunuz. Birbirlerine dolanmış çift spiralli kanalların şeklinin Batı tıbbının sembolü olan yılanlı asaya (*caduceus*) ne kadar benzediğini fark ettiniz mi? Bu şekil aynı zamanda bütün yaşamın yapıtaşı DNA molekölünün çift spiralli helezonunu da anımsatır.

Genel anlamda, “sağ taraf” ya da eril kanal, uyanan dış alem ve sembollerinin bilinci ile ilgilidir; “sol taraf” ya da dişil kanal ise astral ya da düşsel alem ile sembollerine dairdir. Tam aksine, merkez kanal ya da suşumna bilincin dengeli, saadet içindeki öz farkındalık şeklinde var olduğu ‘dünyalar arasındaki çatlak’dır. Aydınlanmış yoga enerjisi *kundalininin* ilerlediği kanaldır bu.⁵

Çevresindeki ida ile pingali kanalları omurganın sağ ve sol alt bölmelerinde saklanan karma ile zihinsel ve duygusal etkilerle yakından ilgilidir. Yaşamlarımızın büyük bölümü boyunca, kökleri geçmişimizden gelen bizi belirli biçimde davranmaya zorlayan karmik kalıplarımıza bağı olarak, korku ya da arzunun etkisi altında hareket ederken, enerjilerimiz iki taraftan birine yönelir. Özelliği fenomenler âleminin arketipsel güçlerince savurarak geçirilen ıstıraplı bir hayat olan kifayetsiz bir varoluşu anlatmak için, mistikler bu hale 'teker üzerindeki yaşam' adını verirler.

Üç sübtıl kanal

Astrolojik harita bir karmik kalıplar örüntüsü çizimi olarak en düşük direnç yolunu ortaya koyar. Bunlar direnç göstermeksizin akışa teslim olduğumuzda ortaya çıkacak dış kanallardaki kader eğilimleridir. Ancak harita kişinin karma güçlerine ne ölçüde direneceğini gösteremez. En derin şekliyle, spiritüellik hem ince hem de kaba bütün deneyimlere göre değişen bir özgürlük kalitesi olarak düşünülebilir. Sıradan yaşamda büyük ölçüde karmik dürtülere dayanarak hareket ettiğimiz düşünülürse, spiritüel yaşamın özelliği de özgür iradeye dayanır. Spiritüel beceri sahibi olan birisi kendi yaşamındaki arketip döngülerinin bilincinde olabilir ama bu kalıplara yanıt verirken daha geniş bir ufuk sağlayan dengeli bir öz farkındalık sürdürmeyi öğrenmiştir. Spiritüel bilinçliliğin temelindeki soru, çakra ya da gezegen enerjilerinin iyi

ya da kötü olması değil, bireyin onların etkisinin farkında olup olmadığı ile zorlayıcı yönlerini aşmaya bilinçli olarak gayret edip etmediğidir.

Bu amaçla, mistik, merkez kanalında derinleşen Yogananda'nın 'Sonsuzluğa giden otoyol' dediği bir farkındalık duygusu geliştirmeyi hedefler. Bu orta direğin içinden gerçek spiritüel doğamız doğar ve birey arketiplerin ve zamanın ta kendisinin etkisinden kurtulur. Kadim Hint metinlerinde ifade edildiği gibi,

Güneş (ida) ve Ay (pingala) zamanı gündüz ve gece olarak saptarlar. Suşumna zamanı tüketendir. Bunun büyük bir sır olduğu söylenir.⁶

İnsan bu özgürlük haline nasıl girer? Yoganın mistisizmi bize birkaç ipucu verir. Yaşamımız boyunca, uyanıklık ve uyku arasındaki gündelik geçişlerde, ya da yaşam ve ölüm arasındaki eşikte bu dengeli duruma birkaç kez otomatik olarak gireriz. Bu doğal denge noktalarında, enerjilerimiz bedenselden astrale geçtiğinde, denge durumuna anlık bakışlar atarız.⁷ Ancak gündelik yaşamın patirtısı ve duygusallığı içinde, bu sübtıl ve geçici koşuldan büyük ölçüde bihaberizdir. Kolektif meditasyon için güçlü dönemler olan mevsimsel ilkbahar ve sonbahar geçiş dönemlerinde, kolektif psişede de benzer bir denge durumu gerçekleşir.

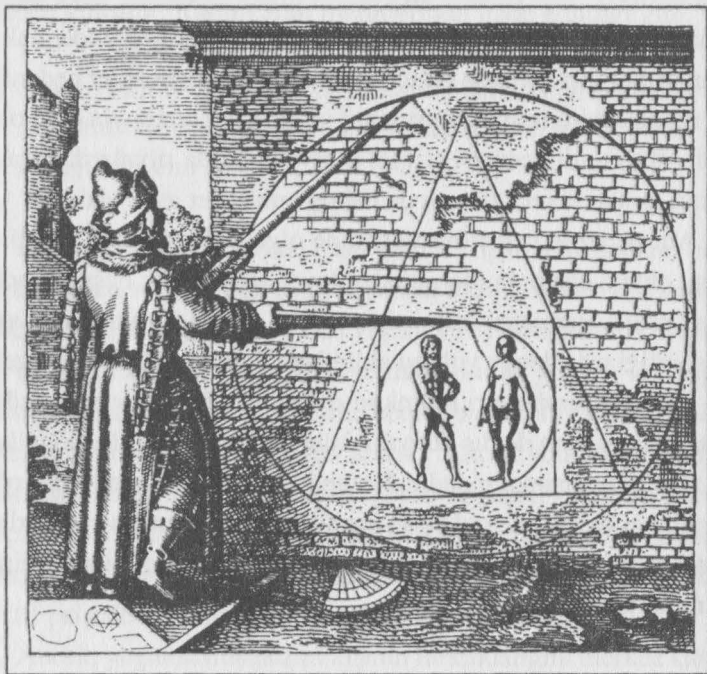
Ancak, yoganın mistisizmi kişinin farkındalığını merkez kanala doğal süreçlerin sonucu olarak değil, *bilinçli* olarak getirmeyi amaçlar. Bilinçli kontrole, bedeni hareketsizleştirmek, her çakraya bağlı duyguları tanıyıp onların ustası olmak, meditasyon aracılığı ile suşumna durumu ile uyumlanmak gibi tekniklerle varılır. Yogi baştaki spiritüel farkındalığa varmadan önce, çakra enerjilerini birer birer dengelemeye bakar. Shelley Trimmer'in sözleriyle "Bu yedi çakra merkezi (Benlik) labirentini dengeleyen yedi farkındalık durumuna dönüşür ki, ruh kendi kendine yeniden döne-

bilsin.”⁸ Mistik, kendisini bu denge konumuna getirdiğinde, horoskopun ve çakraların enerjisini körü körüne bir tepki olarak değil, seçim olarak kullanmakta özgürdür.

İçsel evrenimizin enerjileri eşsiz değişik şekillerde, burada anlattığımız üç kanalın herhangi birinde aynı anda ortaya çıkabilirler. Örneğin, bir adam kariyeri ve dünyevi çabalarında, çakra alanlarındaki eril karmik enerjilerin olgunlaşmasına denk gelen muazzam bir şans yağmuruna tutulabilir. Aynı dönemde, çakra alanlarının dışı yanında olgunlaşan zor karmik enerjiler nedeniyle, rüyaları birçok sıkıntılı sembol ve depresif duyguyla dolu olabilir. Bazen, dış çevre ile içsel dünyada ya da rüyalarda ortaya çıkan ya son derece hoş ya da nahoş semboller aynı olabilir.

Ancak, özde belirli bir dönemde olgunlaşan karmik enerjiler nasıl olursa olsun, bunları gözlemleyen insanın tek başvuru noktası vardır: Her çakra enerjisinin saf ve ruhsal formda kendisini gösterdiği orta denge yolunu aklından çıkartma. Dış ve iç evrende görünen sembolleri mümkün olduğunca ilgili bir mesafeden izle; hem iç hem de dış dünya, bütüncül bakış açısıyla, döngüsel ve sürekli değişim içindedir. Sonunda, her birimizin birer minyatür dünya olduğunu ve Dante'nin sözleriyle, “güneş ve yıldızları hareket ettiren sevgi”nin bizi de hareket ettirdiğini bilmek biraz içimizi rahatlatır.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

PARÇALANMIŞ TANRILARIN ŞARKILARI

Bütün anlam bir açıdır.

Eski Yunan deyişi

GÖRDÜĞÜMÜZ GİBİ, SEMBOLİST BAKIŞ AÇISI, bütün her şeyi birkaç ana arketipin ya da evrensel ilkenin karşılıklı oyunu olarak görür. Peki arketiplere anlam ve güçlerini veren nedir? Ve bir yangında Mars'ın varlığını fark etmek, bir yumurtadaki olasılıklar ilkesini görmek ya da romantik aşkın yüzeysel biçimi altından Afrodit'in yaptıklarını ayırt etmek için gereken algı kayması sırasında aslında gördüğümüz nedir?

Bu bölüm, hayatımızda her arketip ilkesinin matematiksel bir ilişki ya da orantının ifadesi olarak görüldüğü bir geometrinin alttan alta işlediğini önerir. Elbette burada sözünü ettiğim okullarda okutulan türden bildiğimiz geometri ya da matematik, hatta kimi ezoterik yazarların deniz kabuklularının kıvrımları ya da kristal şekillerindeki gibi doğal formlarda gördükleri türden “kutsal geometri” bile değildir. Burada tarif ettiğim, ancak biçimin sembolik dili ile anlamın özünü birbirine bağlayan türden bir algıyla görülebilen bir çeşit geometridir.

ANLAMIN ANATOMİSİ

Basit bir sembolü gözümüzün önüne getirerek başlayalım: Dairesel mavi renkli bir alan düşünün. Asırlardır sanatçılar maviyi eserlerinde sembolik element olarak kullanırlar. Erken Rönesans döneminin dinsel sanatındaki Meryemana'nın mavi pelerininin Picasso'nun mavi dönemindeki yaşlı gitariste kadar, ressamlar bu renge geniş anlam atfetmişlerdir.

Ancak mavinin özü ya da doğasını saptamanın bir yolu var mıdır acaba? Bir bilim insanı bu soruya mavinin belli bir ışığın dalga boyu olduğu şeklinde yanıt verebilir. Bir Zen düşünür ise mavinin neyse o olduğunu söyleyebilir. Ancak, mavinin bir oranı ya da ilişki kalitesi olduğunu da söyleyebiliriz. Bunun anlamını açıklamak için bu soruyu biraz farklı biçimde sorup, olasılıkla hepimizin oynadığı basit bir kelime oyunu ile yanıtlayalım.

Mavinin ne anlama geldiği yerine, şunu soralım: *Eğer mavi, kumaş olsaydı, nasıl bir kumaş olurdu?* Çoğumuzun çuval bezindenise, ipek ya da saten gibi pürüzsüz ve yumuşak bir doku seçeceğini tahmin ediyorum. Aynı şekilde, mavi bir yemek olsaydı, nasıl bir yemek olurdu diye sorulsaydı, çoğumuz, Meksika yemeği gibi acı ve baharatlı bir şey yerine lezzet yelpazesinin serince tarafından, meyveli dondurma türünden bir şeyler seçerdik.

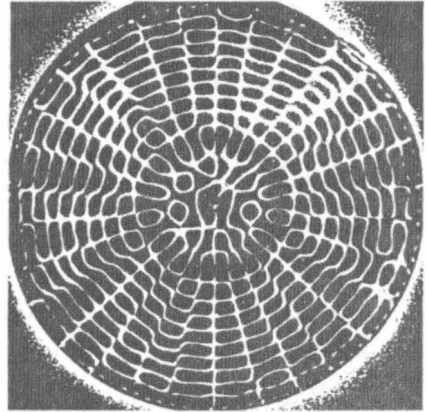
Basit gibi görünse de, bu gibi çalışmalar bizi nesnelere görece bağlamı hakkında düşünüp nesneyle bağlamını başka ortamlardaki ona eşdeğerli kalıplarla kıyaslamaya yöneltir. Başka bir deyişle, mavi renk görsel yelpaze için neyse, ipek de olası dokular için, meyveli dondurmaysa lezzet yelpazesi için aynı şeydir. Bu düşünce tarzı nesnelere kıyaslamak değil, ilişki ve görece oranları göz önünde bulundurmaktır.

Burada önerilen, bir renk, kumaş, duygu ya da fikrin yani herhangi bir şeyin özünde, şiirsel veya soyut anlamda değil, son derece somut biçimde bir tür ilişki yahut oran olduğudur. İlişki ya da

bağlam olmaksızın, anlam yoktur. Bunu kolayca örneklemek için, *sadece* o mavi tonundan oluşan bir dünyanın önüne yerleştirilmiş bir mavi leke hayal edelim. O mavi leke yalnız görünmez olmakla kalmayıp mavi kavramı da kısa zamanda anlamını kaybeder. Mavi diye bildiğimiz şey, benzersiz niteliklerini, ancak başka renk tonları ile ilişkisine, renk skalasındaki nüanslara göre, kendine hiçbir özelliğe sahip olmaksızın üstlenir. Dahası, geniş farklılıklar gösteren bağlamlardaki sembolik nitelikleri tercüme etme kapasitesi, herhangi bir şey ya da olayın bünyesindeki içsel orantısal niteliklerin oldukça gelişmiş metaforik algılamasını gerektirir.

Bu orantısal eşdeğerlilik ilkesini açıklamanın görsel bakımdan çarpıcı bir yolu, İsviçreli araştırmacı Hans Jenny'nin sahip olduğu kışkırtıcı ses ve görsellik çalışmasında bulunabilir. Jenny, on yedinci yüzyıl Alman fizikçisi Ernest Chladni'nin araştırmalarına dayanarak, seslerin nasıl görsel formlara tercüme edilebileceğini gösterir. Jenny'nin çarpıcı fotoğraflarında, metal bir tabladaki metal çapakların, sese tepki olarak, onun eşsiz niteliklerine karşılık gelen çok güzel geometrik şekiller oluşturacak şekilde yeniden dizilişi görülür.¹

Yıllar içinde Jenny'nin araştırmaları belki de genel olarak hayatta karşılaşılan gizemli dönüşüm ve düz oranlılık sürecine dair bir şeyler hatırlattığından, sanatçı ve filozofların dikkatini çekmiştir. Ses dalgalarının titreşimlerinden metal bir tabladaki geometrik şekillere doğru hareket ederken, bir şey çapraz değişim geçirmiştir ama ne? Benim savım, tercüme edilen şeyin bir dizi ilişki ya da içsel orantı olduğudur.

Ses titreşimlerinin ürettiği görüntü

Benzer bir aktarım, *sinestezi* denilen esrarengiz psikolojik süreçte de görülebilir. Bir tablonun seslerini duyduğunu iddia eden, senfoninin tadını aldığını söyleyen, ya da bir çiçeğin yaydığı kokuları gören kişide olduğu gibi, burada, bir duyu organıyla alınan duysal veriler, beyin tarafından bambaşka bir duysal modalite aracılığıyla yorumlanır.² Hepimiz, gündelik yaşamda bir melodiye ‘tatlı’, birisinin hazırcevaplığına ‘keskin’, ya da bir zorunluluğa ‘ağır’ diyerek metaforlarla konuştuğumuzda, sinestezi benzeri düşünceleri kullanırız. Böylelikle, aslında ilgili nitelikleri farklı deneyim alanlarına tercüme etmiş oluruz. Bunu da, filozof Gregory Bateson’un ‘bağlantı kuran örüntü’ dediği, zihnin fenomenlerin sembolik kalbinin içini görme yetisini kullanarak yaparız.

Matematiksel terimlerle, aynı orantısal anlamlar ve içsel ilişkiler anlayışı ve onun farklı bağlamlara tercümesi, *rasyonellik* sözcüğünün kökenindeki oran (*rasyo*) ilkesiyle açıklanabilir. Aristo’nun iki bin yılı aşkın bir süre önce bildiği gibi, anlamın yapısı bir kesirle onun orantıda tutulan öğelerinin içkin gerginliğine benzetilebilir. Anlam niteliklerini çapraz bağlamlarda (Jenny görsellerinde ya da mavi rengin kumaş veya yemeklerle metaforik eşdeğerliliğindeki gibi) tercüme etmek, aşağıdaki gibi bir ilişki dizisine benzetilebilir:

Altının dokuza oranı ne ise, on ikinin on sekize oranı da aynıdır

veya

$$6/9 = 12/18$$

veya

$$6:9 = 12:18$$

Her bir denklem yüzeysel olarak başka biçimde ifade edilmiş ama her birinin içsel oranı ya da niteliksel özü aynı: üçte iki. 6/9 orantısındaki altı sayısı 12/18 orantısındaki on iki sayısına kendi başına benzemiyor. Ancak ilişkiler bakımından, eşit değerli kesir-

lerin paylarındaki gibi, tıpatıp eşdeğerdeler. Aynı ilişki, üç bin kişilik bir konferans salonunda oturan iki bin kişi ile dokuz galonluk bir su tankının altı galon su ile dolu olmasındaki gibi, farklı varlıklar arasında da bulunur. Fiziksel olarak tamamen ilgisiz durumlar, ancak her biri matematiksel üçte iki orantısına sahip.

Binlerce yıldır spiritüel kökenli matematikçiler değişken ve geçici biçimlerin içerdikleri ebedi gerçekleri ifade ettikleri şekilde, daha derin gerçekler algılamışlardır. Eski Mısır'da kesirler ilkesine büyük önem verilirdi. Alimler, bu olguyu Mısır uygarlığındaki matematiksel gelişmişliğin görece düşük olduğu şeklinde yorumlar. Ancak, Mısırlıların metafizik ve sembolist konulardaki muazzam incelikleri göz önünde bulundurulursa, kesirlere yapılan bu vurgunun orantılılık ilkesine işaret etme olasılığı epeyce yüksektir. Mısırlılara göre bütün ilişkiler, örneğin üçte bir, on beşte bir veya otuzda birdeki gibi, birin kesirleri idi. Bağımsız Mısır bilimi uzmanı Anthony West'in kaydettiği gibi, Mısırlıların düşünce tarzında, bir sayısına dayanan kesirlerin önemi, bütün anlam biçimlerinin ilahi birlik ya da ruh ile ilişkiden geldiğine dair bir farkındalığa dayanır.³

ORANTILILIK VE TEKABÜL (Karşılıklılık) TEORİSİ

Orantı fikri, tartışmakta olduğumuz sembolist felsefenin temelindeki karşılıklılık teorisine ışık tutar. İçsel orantıları bağlamında bakıldığında, aralarında hiç ilişki yokmuş gibi duran şeylerin, kendi ortamlarında metaforik ilişkilerle bağlı oldukları görülebilir. Örneğin, altın, kalp, krallar, aslanlar ve Güneş yüzeyde farklı olsalar da, titreşimsel olarak ilişkilidirler çünkü her birisi kendi çerçevesi içinde merkeze ya da en yüksek konuma yerleşmiştir. Altın metale göre ne ise, kalp de yürek için öyledir; aslan diğer hayvanlara göre, kral da diğer insanlara göre odur.

Doğada ve insan yaşamında nereye baksak, karşımıza orantılılık çıkar. *Ölüme Karşı Yaşam (Life Against Death)* adlı kitabında, Norman O. Brown para psikolojisinden söz ederken insanların altın ve gümüşe verdikleri öneme değinir. Bunu pratik yararları açısından açıklamak pek zordur ve olasılıkla John Maynard Keynes'in öne sürdüğü gibi bu metallerin geleneksel astrolojideki Güneş ve Ay bağlantılarına dayanır. Tarihin büyük bir kısmında, der Brown, altının gümüşe göre değeri onun on üç buçuk katı olarak sabit kalmıştır. Bu tuhaflığı yalnızca alışılmış arz ve talep güçleri ile açıklamak zordur. Ancak bu gizemin ipucu, bu orantının Güneş ile Ay'ın yörüngesel dönemlerine tıpatıp uymasında yatabilir: Bir Güneş yılı Ay yılından on üç buçuk kez uzundur. Gezegenlere ve paraya dair kalıplar arasındaki bu karşılıklılığa, ister bilinçaltı inanç sistemlerinin insan davranışı üzerindeki etkisi, isterse bütün şeylerin birlikte akmasını sağlayan gizli yakınlıklar olarak bakalım, bu tuhaf örüntü, orantılılığın pek çok alandaki etkinliğini gösterir.

Oranlılık gündelik yaşam ve düşüncede de baskındır. Daha önce oynadığımız analogi oyunu, kendi kendimiz hakkındaki alışkanlıklardan gelen düşünceleri ortaya koyar:

Bedeniniz bir otomobil olsaydı, markası Mercedes mi olurdu? Yoksa Volkswagen mi, Ford Model-T mi?

Yaşam tarzınız bir tür lokanta olsaydı, fast-food mu satardı? Aile lokantası mı olurdu? Yoksa egzotik bir Uzak Doğu restoranı mı?

Biyografiniz bir roman olsaydı, bu roman çok maceralı ve entrika dolu mu olurdu? Bir felsefe kitabı mı olurdu? Bir matematik ders kitabı mı yoksa bambaşka bir kitap mı olurdu?

Aynı tekniği ruh hallerimizi, başkalarıyla kurduğumuz ilişki türünü ve spiritüel amaçlarımızı tanımlamakta da kullanabiliriz. Psikolojik ve ezoterik gelenekler bireylerin el yazılarından, yüz şekillerinden, ses tınılarından, hatta yürüyüşlerinden karakterleri-

ni okuyan yetenekli gözlemcilerin hikâyeleriyle doludur. Bunların her birinde, içteki kişilik; ses, görüntü ya da hareket gibi, kişiliğin bir niteliğinin her ifade biçimini etkilediği belirli formlardan kendisini dışarıya vurmuştur. Böylelikle, kişinin el yazısındaki karakter özellikleri kendilerini onun konuşması ya da beden dili aracılığı ile de ifade ederler.⁴

Bütün bu durumların temelinde hem dışarıdaki şartlar, hem de içimizdeki ruh halleri ya da düşüncelerle dışarı vuran ince bir karşılıklık dokusu vardır. On dokuzuncu yüzyıl şair ve filozofu Ralph Waldo Emerson, diğer sembolist yazarlar gibi, bütün fenomenleri birbirine bağlayan ilişkiler ağını över: “Tıpkı bir yaz sabahı havasının, tanyerinden yayılan ışığın gösterdiği dört bir yana uçuşan sayısız ince örümcek ağı ile doluşu gibi, gizli benzerlikler Doğa'nın en ücra parçalarını birbirine bağlar.”⁵

ELEMENTLERE DAİR NİTELİKLER

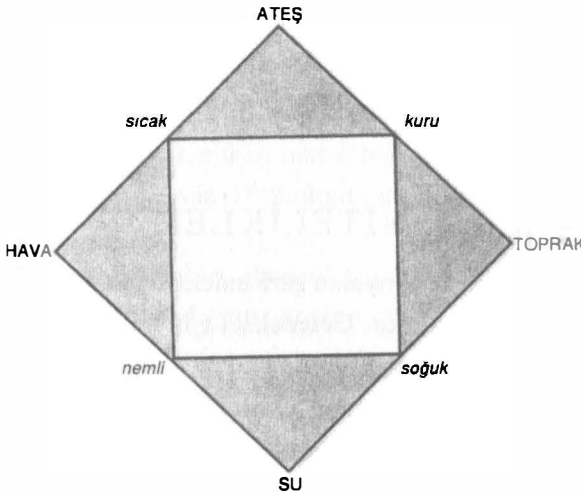
Orantı Doğu tıbbının, astroloji ve simyanın gerisindeki düşünce tarzını anlamamıza da yardımcı olur. Geleneksel Çin ya da Hindu Ayurvedik tıp doktoru kişinin sağlık durumundaki ısı ya da serinlik, kuruluk ya da ıslaklığın aşırılığı yahut eksikliğinden söz ettiğinde, Batılı doktorlar onlarca gizemli bu teşhis nesnel sağlamasını boş yere arayıp dururlar. Oysa, bu terimler ancak metaforik ya da ilişkisel bir zihniyetle duyumsanabilen orantısal dengelere gönderme yapmaktadırlar. Böylelikle, Çinli bir doktor ana malzemesi semender derisi olan bir ilaç yazdığına, hasta bu seçimin arkasında hangi kimyasalların yattığını merak ededursun, gerçek amaç bu malzemenin hastaya sağlayabileceği ısının (ya da *yang* enerjisinin) kalitesi olabilir.

Aynı şekilde, astrologlar kişinin horoskopunda havanın ağır bastığından söz ettiklerinde, bu gönderme bu elementin sözlük

anlamındaki bolluğu değil kişinin haritasındaki havaya bağlı işaretlelerin toprak, su ya da ateşe bağlı olanlardan görece baskın olmasındadır. Birisinin kişiliğinden ‘ayağı yere basan’, ‘havada’ ya da ‘ateşli’ diye söz ettiğimizde de kullandığımız aynı dildir. Bu gibi terimler kişiliğin içsel özündeki niteliksel bir değerlendirmeyi, ince psikolojik haller bağlamında yansıtan metaforlardır.

Eski Yunanlı filozoflar dört elementin her birini daha ayrıntılı tonlara ya da alt orantılara ayırmışlardır. Bu ayırmda, örneğin su ‘nemli’ ve ‘serin’ niteliklerin, ateş ‘sıcak’ ile ‘kuru’ya ait özelliklerin bileşimidir. Aşağıdaki çizim geleneksel ilişkileri geometrik şekillerle gösterir.

Elementler ve nitelikleri

Bu tablodaki element özellikleri, dışsal yaşamımızda da içsel kişiliğimizde de bulunur.⁶ Bu boyutların bilinçli olarak farkına varsak da varmasak da, birisinden ‘ateşli bir mizaca sahip’, ‘soğuk’ ya da ‘kuru bir mizah anlayışı var’ diye söz ettiğimizde, onlara dair sezgilerimize ihanet etmiş oluruz. Bu gibi

yargılar, kişinin özelliklerinin sözlük anlamında karşılığı olmasa da, gerçek bilgiyi aksettirirler ve zıt anlamlı bir terimle ifade edilemeyecek kadar belirgin bir dizi davranışı kast ederler. Kuru birisi, gerçekten sulu diye betimlenemez, ateşli mizaca sahip birine de soğuk denilemez. Bu terimler şiirsel olsa da, yalnızca hayal gücünün yansımaları değil, gerçek özelliklerin isabetli betimlemeleridir.

Kişinin horoskopundaki gezegenlerin her birinde elementlere dair ya da metaforik bir dizi nitelik de vardır. Bunlar kişinin yaşamındaki o gezegenle ilgili alanın içinden kendilerini sembolik olarak ifade ederler. Bunun sonucunda, yıldız haritasının yedinci evinde (eş ve ortaklıklara yönelik alan) Mars gezegeni varsa, ilişki ve etkileşimlerinde ateşli ya da tutkulu ilişkiler, belki de kızgın atışmalar şeklinde kendini gösteren ısı, kuruluk ya da ateş tecrübe edecektir. Bunun gibi, haritasının birinci evinde Satürn'ün bulunduğu (kişiliği ve bedeni yöneten alan) bir kadın, soğukkanlı ve kuru huylu olabilir. Aynı konumda Ay'ı bulunan başka bir kadın ise, davranışlarında daha sulu gözlü ya da duygusal olabilir. Demek ki, bir haritadaki gezegenler arasındaki herhangi bir belirgin ilişki, her bir gezegenin niteliklerini güçlendirir. Örneğin, Merkür ile Mars'ın ilişkisi, kişinin zihinsel ya da ilişki doğasına ve iletişime dair koşullara ısı ve kuruluk niteliklerini taşıyacaktır. Venüs ile ilişkili Ay ise kişinin romantik veya sosyal yaşantısına nem ve serinlik nitelikleri getirecektir.

Gezegensel sembolizmin özde orantısal ya da 'kesirli' doğası, az önceki kelime oyunumuzla etkin biçimde sergilenebilir: Venüs bir beste olsaydı, hard-rock mu yoksa tatlı sesli kemanlarla çalınan gür bir ezgi mi olurdu? Mars bir tür yiyecek olsaydı, ağzı dağılayan bir acı mı yoksa dondurmali kup mu olurdu? Ve Jüpiter bir bina olsaydı, işlevsel bir iş hanı mı olurdu yoksa güçlü bir katedral mi?⁷

Ezoterik bakışla, pek çok sistem ve düşünce tarzındaki sıcak, kuru, soğuk ve nemli gibi niteliklerin baskınlığının, sıradan olayların altında yatan incelikli astral dinamiklerin yaygın algısından kaynaklandığı öne sürülebilir. Hatta fiziksel gerçekliğin, yaşamımızdaki somut koşulların mıknaatıslı bir alana toplanan demir çapakları gibi etrafına kümelenedikleri daha derin arketipsel süreçlerin yüzeye yansımaları olduğunu bile söyleyebiliriz. Bu dinamiklerden ancak kendilerini ortaya koydukları metaforik algıların ortak nitelikleri yoluyla söz edebilir ve onları bu yolla görebiliriz.

SAYI VE ANLAM

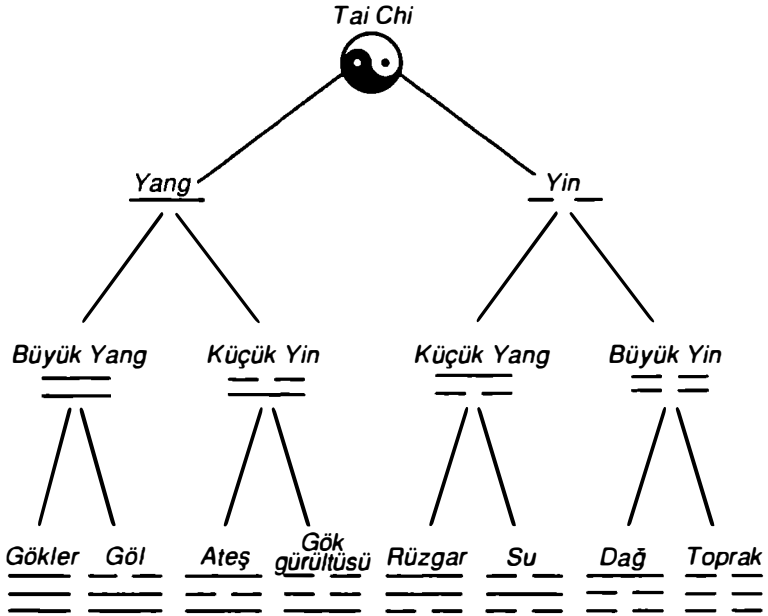
Bunu temel alarak, her sembolün bir ilişki ya da orantının ifadesi olduğunu görmek mümkün olur. Klasik matematikçilerce varoluşun ana ifadesi şeklinde betimlenen tamsayılar dahi, bağımsız ‘şeyler’den çok, ilişkinin nitelikleridir. Örneğin, *yedi* sayısından bir referans ünitesi olmaksızın söz edemeyiz. *Yedi* belirli biçimde, *yedi tane bir* demektir. *Yediyi* bir kesir ya da orantı olarak da betimleyebiliriz: $7/1$. Eskinin sayı mistikleri her rakamı elementlerin nitelikleriyle de birleştirirlerdi. Öyle ki, tek sayılar eril ve kuru, çift sayılar ise dişil ve nemli gibi görülürlerdi.

Bu tanımlamayı, ilk bakışta kesir ya da orantıdan çok uzak gibi görünen pek çok sembolizm kategorisine kadar genişletebiliriz. Örneğin, *anne* kelimesini düşünün. Annelik kavramı, tek başına anlamlı değildir. Tanımsal olarak, *anne* onu tamamlayan çocuklar ilkesini, hatta dölleyen babayı da ima eder. Evladın atası olarak, *anne*, demek ki ikilik ve biçimlerin meydana çıkması anlamına gelen iki sayısı ile bağlantılıdır. Kimi geleneksel kültürlerin bu düşünce tarzını aşikâr olarak kullandıklarına dair kanıtlar vardır. Kolombiya öncesi Mayalar örneğin, belirli tanrıları her biri kendine has niteliklere sahip belirli sayılarla ilişkilendirirler. Yakaranlar kendi yaşamlarında uyandırmak istedikleri niteliklerle uyumlu tanrılara biat ederlerdi.⁸

KARMAŞIKLIĞIN AÇILIMI

Bütün anlam bir ilişkiyse, her sembol temelde bir ikiliktir: dinamik gerilim içinde tutulan iki terimin birliği. Bu gibi sembollerin anlamlarının artan karmaşıklık düzeylerindeki açılımı, I Ching’in temelinde yatan Çin felsefesinde zarafetle açıklanır. Çin mistikleri bütün fenomenlerin arketip ilkelerinin ilişkilerini yansıttığına inanırlardı. Bu oynaşmayı altmış dört set kırık ve düz

çizgiden oluşan altı köşeli yıldızlarla (*heksagram*) sembolize ederler. Her heksagramın içinde bulunan temel anlam birimleri, kesintisiz bir çizgiyle simgelenen ilksel dişi *yin* ile kırık çizgiyle simgelenen ilksel eril *yang*'dır. Aşağıdaki şekil bu desenlerin kaynaklarından karmaşık bileşimlere kadar, geleneksel hareketlerinden birini gösterir.

Açılımın ba gua diyagramı

Çinliler, bütün şeylerin, burada bir dairenin simgelediği, *Tai Chi* denilen büyük birleştirici bir varlığın kaynağından çıktığına inanırlardı. Gerçekliğin koşulsuz bilinemez kaynağı ve yol göstericisi *Tao* fikri ile bağlantılı *Tai Chi*, ikilik ya da ayrıştırmanın ötesindeki bilinçtir. Bütün diğer anlam kalıplarını meydana getiren ilksel *Yang* ve *yin* ilkeleri buradan çıkar. Bütün fenomenlerin temelindeki öz nitelikler olarak, *yang* kararlılık, güç, sıcaklık ve

ışıklar; yin ise teslimiyet, karanlık, yumuşaklık ve serinlik ile ilgilidir. Her olay veya deneyim yang ile yin'in bir bileşimini temsil eder. Bu görece zıtlar dengesi sürekli bir organik dönüşüm durumundadır, kutuplar ters uçlarına doğru kayarken, bütünün parçaları yeniden düzenlenir. Sembolik imgeleri ve eşlik eden yorumlarıyla, *I Ching* bu değişim durumlarının ince dinamiklerinin haritasını çıkartır; "Değişimler Kitabı" olarak da anılmasının nedeni budur.

Mistik Çinlilerin bütün karmaşıklığı eril ile dişinin temel ilişkilerine indirilmesi, fenomenlere dair bütün temel kutuplaşmaları yansıtır. Her biçimsel algı ikilik temellidir; gözlemci (bilincin aktif, dışa uzanan nesnesi) ile gözlemlenen (bilincin pasif, alıcı nesnesi) arasındaki etkileşim. Kozmik düzeyde, Kutusal doğanın eril ve dişil oynaşmasından, evren ile onun 'on bin şeyi' ortaya çıkar.

Birçok kültürde bu ikilik, Hindu Şiva ve Şakti gibi mitolojik tanrı ve tanrıçalarda resmedilir. Ezoterik boyutlarında, bu gibi tefsirler kendi öz doğasını yansıtan Ruh'u betimler, öyle ki ilahi Bir sonsuza kadar İki olarak işlev görür. Bu özü yansıtırma süreci aracılığıyla, bir titreşim oluşur: bütün yaratılışın altında parıldayan büyük OM. Bu öz-yansıtırma devamlı hareket ettiğinden, fenomenler dünyası da sürekli değişim halindedir. Bu değişimin sonucu, bütün evrenlerin yaratılışı ve dağılmasıdır. Astrofizikçiler buna "Big-Bang"ler derken, yogiler Brahma'dan içeri ve dışarı büyük nefes olarak bilirler. Bireysel düzeyde, aynı temel kutuplaşma aktif ve pasif farkındalığın ilkeleri ya da gözlemleyen ile gözlemlenen şeklinde ortaya çıkar. Hindu metni *Baghavad Ghita*'da bu ikilik "alan ve onu bilen" diye bilinir. Burada da, öz-yansıtırma, her insanın sembolik dramını oluşturan dönüşme ve ikincil niteliklerini gerçekleştirecek biçimde, titreşimlerini sürekli değiştirir.

BİRİNCİL ARKETİP

Mitolojik deyimle, anlamın sayısız şeklinin Ruh'daki kaynaklarından çıkması, şiirsel olarak, tıpkı Mısır tanrısı Osiris gibi parçalara bölünen Tanrı imgesini çağrıştırır. Işığın bir prizmadan geçerken renklere ayrılması ya da notaların şekilsiz beyaz gürültüden sentezlenmesi gibi, Ruh, zaman ve uzay aleminde pek çok parçaya bölünür. Her parça ilahi doğanın bir suretini barındırır, tıpkı belli bir rengin bütün renk skalasındaki tek frekansı temsil etmesi gibi. Bir anlamda, arketipler kendi öz varlığımızın parçalanmış suretlerine benzerler.

Bütün arketipler doğa olarak ikincil ve kusurludurlar, ancak mistikler bir arketipin ilahi Kaynağın diğerlerinden daha yakınına geldiğine geleneksel olarak inanmışlardır. Buna ilk ya da birincil arketip denilebilir ve Güneş, Bir sayısı, Mısır düşüncesindeki tanrı Ra ya da Çin mistisizmindeki Tai Chi ilkesi gibi sembollerle ifade edilir. Bütün diğer arketipsel ilkeler, önemlerini bu kök sembole görece yakınlıklarından alırlar.

Bu fikri açıklamanın bir yolu müziğe dair bir analogiden geçer. Batı müziği yedi notalı bir skaladan oluşur: *do-re-mi-fa-sol-la-si*. Her nota birincil *do* notasına göre anlam kazanır. Yani, bir sopranoya tek başına *fa* notasını oku dense, okuyamaz. *Fa* ancak *do*'nun saptanmasından sonra belli olur. Geometri diliyle, skaladaki notaların, birincil *do* noktası ile olan açısal ilişkileri temsil ettiğini söyleyebiliriz. Öte yandan, bir şarkıcıdan *do* notasını okuması istense, herhangi bir ton iş görür. Skaladaki diğer notaların aksine, *do* tamamen bağımsız ve kendinden menkul; müzisyenlerin bütün skalayı belirlemesine yarayan bağlamı yaratan, birincil arketip notasıdır.

Orantı ya da ilişki yoluyla tek kaynaktan ortaya çıkan karmaşıklık ilkesi, sözünü ettiğimiz pek çok ezoterik sistem için geçerlidir. Örneğin, nasıl güneş sistemimizdeki gezegenler Güneş

ışığının yansımalarıyla parlıyorlarsa, astrolojideki gezegen sem-bollerin de anlamlarını güneş ilkesi ile orantılı bir 'açı'dan elde et-tikleri söylenebilir. Benzer bir kalıbı kutsal psikolojide görebiliriz: Sübtıl bedenimizdeki çakralar; alnın ortasındaki, Güneş ve Yüksek Benliğimizdeki farkındalık kaynağına tekabül eden Ajna çak-rasının ışığı ile parlar. Bu analogi diğer sembol sistemlerinde de geçerlidir. Numerolojide, bütün sayıların anlamı, Bir sayısı, bi-rinci ilke ya da Birlik ile ilişkilerine dayanır. Geometride de bü-tün açıların birincil bir noktaya göre anlamları vardır. Bir dairede, örneğin, dairenin çapı üzerinde herhangi bir noktaya kaç derece olduğunu ölçmek için bir birincil ya da 'ana' nokta belirlemek ge-rekir. Yani, 120 derecelik, 30 derecelik ya da 180 derecelik bir açının yeri ancak bir sıfır noktasına göre saptanabilir.

Bu kalıbın çeşitli sistemlere yayılmış etkisi, bütün sembollerin Ruh yahut Benlik-bilinçli farkındalık zemini ile ilişkileri için-de bir yerde durduklarını önerir. Herhangi bir arketipin Tanrı'nın tahtını çevreleyen mitolojik melekler gibi, Kutsal'a göre belirli bir yörünge izlediğini söyleyebiliriz. Sonuçta, bütün arketipler ilahi Kaynak'tan çıktıkları için 'ruhani' olarak adlandırılırsalar da, birincil arketip, ruhu en saf ya da en yoğun haliyle temsil eder. Mistik anlamıyla, ruh, bir nesne ya da eyleme yahut ayrıştırılmamış haliyle kendisine odaklanmış tam ve kesin haldeki saf farkındalık gibi düşünülebilir.

Dinsel söylemle, bütün anlamın aktığı kaynak biçim, zihnin bütün yüzeysel değişikliklerinin altında, ebedi ışıltısıyla oturan BEN Kİ BENİM'dir. Kökleri bu ışıltılı Kaynak'ta olan bilinç, ebedi öz farkındalık içinde, kendi kendisine sonsuza kadar ışık tutarak dünyaya anlam verir. Matematiksel bir ifadeyle, Benlik farkındalığının kusursuz şekli 1/1 kesri ile ve bir sayının kendisiyle büyütüldüğü üssü işlevi ile ifade edilir. Birkaç ezoterik gelenekte, kendi doğasına yansıyan Benlik paradoksunu, kendi kuyruğunu yiyen *ouroboros* adlı yılan simgeler. Benlik, Benliği kalıcı kıla-

bilmek için, sonsuza kadar Benlikten yemeli -onun üzerinde meditasyon yapmalıdır. Bu Öz-yansıtma eylemi ile, Benlik yalnızca kendi varoluşunu canlandırmakla kalmayıp bilincinde olduğu bütün varoluşları yeniden canlandırmış olur. Daima böyle yapmış ve yapacaktır, zira Benlik bir an bile kendisi üzerinde yaptığı meditasyona son verirse;

...varoluşu sona erecektir; ve bu kişinin kendi ruhsal varlığına olabilir, herkese olabilir. Ve varoluşun sonsuzluklarında, bir kişiye olursa, herkese olmuş demektir; öyle olsaydı siz de şimdi burada bu satırları okuyor olmazdınız.⁹

DENEYİMİN ARKETİPSEL MÜZİĞİ

Arketiplerin ana arketip ile orantısal ilişkilerinden anlam çıkartmaları gibi, bizim deneyimlerimiz de varlığın yüreğindeki ışık saçan bilinci yansıtarak anlam çıkartırlar. En derin şekliyle anlaşıldığında, sembolist perspektifin bize anlattığı büyük gerçek budur. Her insanın yaşamı, varlık arketipleri aracılığıyla ifade edilen ilahi niteliklerin belirli bir bestesinin uyarılmasını dile getirir. Yaşamlarımız, bedeni parçalanmış tanrıların şarkıları, yani birbirleriyle orantısal ilişkideki ilahi enerjilerin ahengidir.

Yaşamlarımızı etkileyen arketipsel niteliklerin ayrıntılı haritasını, burçların sembollerinde buluruz. Ruh arenasının devasa tuzali olan gökyüzünde, gezegenlerin doğum anımızdaki konumu arketipsel ilkelerin bizim için en yoğun nereye odaklandıklarını ortaya koyar. Gündelik yaşantımızın koşullarında kendilerini gösterirlerken, bu evrensel ilkeler görelî ya da orantılı gibi, ya da kendilerini belirli bağlamlara göre ortaya koyar gibi görünürler. Örneğin, Jüpiter 'nota' ya da arketipi (genişleme, fırsatlar) çöldeki bir bedevinin yaşamında karşısına çıkan bir vaha olarak kendisini gösterirken, yağmur ormanlarındaki bir yerliye ender bir

şifa bitkisinin keşfi şeklinde görünür. Bir örnek daha verecek olursak, güçlü bir Satürn vurgusu altında doğan kişinin, genel potansiyeli ya da kişiliğini geliştirme anlamında geç serpilme eğilimi vardır. Bu da gezegeni ile bağlantılı arketipsel yavaşlık ilkesine uyar. Ancak söz konusu yavaşlık yalnızca diğer insanlara kıyasla geçerlidir, onunla aynı anda ekilmiş bir sekoya ağacı ile değil!

Her insan ya da yaratığın burcu her ne kadar arketipsel ya da evrensel niteliklerinin şablonu da olsa, bu nitelikleri kendilerini o yaşamın geçici bağlamlarında ifade ederler. Keşfettiğimiz gibi, sembolik elementlerin belli bir gözlemciye has etkileşimlerinden oluşan anlam, esasen bağlamsaldır. Böylelikle, her insanın yaşamı onun kendisine özgü arketipsel anlamların daha geniş anlam bağlamlarıyla sarmalanmış bir işlemedir.

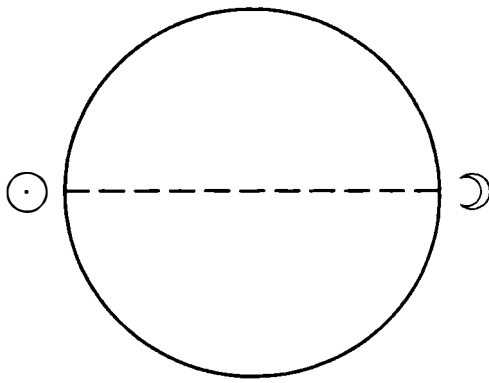
Astrolojik sembolizmin orantısal niteliği ışığında, bu disiplinin asırlardır ateşli tartışmalara yol açmış diğer yönlerini de kavramaya başlayabiliriz. Örneğin, büyük bir dünya lideri ile aynı anda doğmuş bir ineğin neden onun gibi liderliğe yükselmediği sıkça sorulan bir sorudur. Bunun yanıtı, tam da astrolojinin görece orantıların dilli olmasından dolayı, bireyin haritasının içinde buldukları bağlam her ne ise, oradan kendilerini ifade eden bir metaforik olasılıklar haritası sunmasıdır. Aynı horoskopu paylaşan iki kader birbirine her birinin yaşam öyküsüyle değil, her yaşamın belirli bir çerçevede oynanan orantılı kıvrımlarıyla bağlıdır. Analojiye biraz alaycı bir şekilde devam edersek, dünya liderinin büyük bir politik başarı elde ettiği gün, büyükbaş “yıldız-ikizi” de yemliğinde özel bir gün geçirmiş olabilir. Bir başka deyişle, bir horoskop, meydana gelecek olayların nesnel ayrıntılarını açıklamayabilirse de, onların temelindeki orantısal arketip niteliklerini açıklar.

Ancak, vurguladığımız gibi, bu orantısal ilkeler sayısal ya da yazılı anlamlarıyla değil ancak metaforik biliş ile algılanabilir. Buna göre, kişinin yaşamında yükselen yang enerjisi kendisini sertlik, ısı ya da devingen güçlülük gibi nitelikleri dile getiren

olay veya koşullarla ifade edebilir. Örneğin bir başkasına göre kendi konumumuzu anlatmak için ince geometri dilini kullandığımızda, (“John ile bu konuda 180 derece zıt görüşüyoruz”) John’un mekânda bizim aksi yönümüzde bulunduğunu değil, bakış açısının bizimkiyle tamamen zıt olduğunu anlatmak isteriz. Kendi halimizi anlatmak için de bu dili nasıl kullandığımıza bakalım: Daha eski bir görüşü tekrar gündeme aldığımızda, “Çemberi tamamlayıp aynı noktaya geldim” deriz. Sonu belirsiz bir eyleme geçtiğimizde, “Uzun, ince bir yoldayım”, birisinin etkisinden kurtulduğumuzda, “Yörüngeden çıktım” deriz. Bunlardan hiçbirinde asıl kast ettiğimiz geometrik şekiller değildir. Geometrik betimlemeyi bu deneyimlerin altındaki süreçleri aktarmak için kullanmışızdır. Gündelik dilin bu gibi metaforik süslemeleri yaşamlarımızın daha derinlerinde ortaya çıkmak üzere olan gayet gerçek dinamiklere, görünür gözden gizlenen ince kesir ya da “açılara” sezgisel bakışlar atmamızı sağlar. Bu gibi metaforik biliş, horoskopumuzun karmaşıklığını çözerken de gereklidir.

TANRILARIN UZUVLARINI YERİNE TAKMAK

Arketiplerin oyunlarını çoğumuz dengesiz hatta kaotik biçimde deneyimleriz. Müzikal benzetmeyi sürdürürsek, yaşamlarımızın senfonik çözülmesinde, kozmik skalanın yedi notası büyük ölçüde majör ve minörlerin kakofonisi olarak kendini gösterir. Kabalist ifadeyle, ruhsal doğamızın krallığında düzen bozuktur; Kral-gözlemleyen bilinç-tacını kaybetmiş ve memleketi iç savaş sarmıştır. Yogi sembolizminde, çeşitli gezegen ya da çakra enerjileri dengeli ya da merkezlenmiş durumlarında değildir. Özellikle Güneş (öz farkındalığın simgesi) bedeni Aslan burcundaki doğru konumundan, üçüncü göz noktasından yönetmemektedir.

İki tarafı çap çizgisi ile birleşmiş daire, bir "gözlemci" ile "gözlemleyen"den oluşarak deneyimlenen Öz-bilinçli farkındalığı simgeler. Ancak, çizgi daireyi kendi içinde birleştirdiğinden, Öz-bilinçli farkındalık dalgası aynı anda iki yöne akar, böylelikle bütün yaratılışın temelindeki büyük OM' u oluşturur. Bu imge, ebediyen İki olarak işlev gören mistik ilahi Bir paradoksunu ifade eder.

Mistisizmin hedefi, bazı Budist öğretmenlerin dedikleri gibi "savaşı durdurmak" yani bu kaostan bir düzen yaratmaktır. Bunun bir yogi için anlamı, her çakra düzeyindeki kaotik ve kontrolden çıkmış enerjileri yeniden dengeye getirmek ve enerjileri merkezdeki kanala çekmektir. Böylelikle, Satürn kök çakranın merkezindeki doğru yerine dönmüş olur, Jüpiter ikinci çakranın merkezine döner ve saire.

Sonra, kimi geleneklerde

mantraların, nefes teknikleri ya da imgelemenin eşlik ettiği, dikkatin merkezi üzerine derinleşen düşünce süreci ile enerji omurgadan baş bölgesine yükselerek krallıktaki düzeni yeniden kurar. Bu gerçekleşince, parçalanmış tanrının uzuvları yerine gelir; gözlemleyen ile gözlemlenen bir bütüne yığılır ve ikiliğin bütün nitelikleri, zıtlıkları, orantı ve anlamları, taçlanmış Benliğin parlak ışığı ile kül olup saf farkındalık alanına girer.

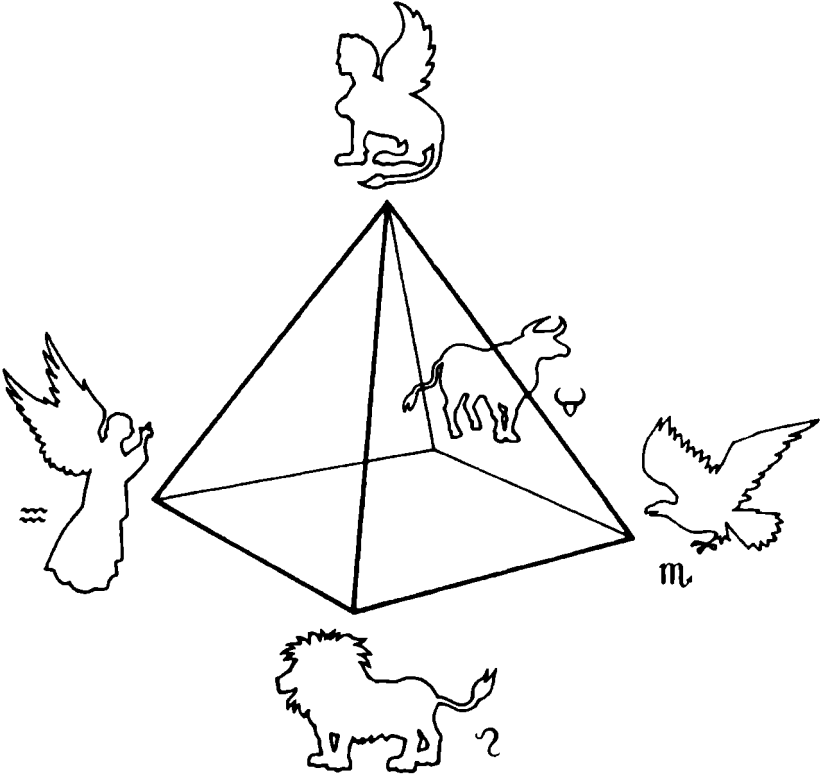
Bu dengeli öz farkındalık çeşitli şekillerde betimlenmiştir. Astrolojik sembolizmde Güneş imgesi ya da daha kesin şekliyle, Güneş ile Ay'ın evliliği olarak dile getirilebilir. Kutsal geometride, bazen bir çizginin ortadan ikiye böldüğü daire, dairenin çevresi ile çapının birbirine oranı olan matematikteki π formülü ile bağlantılı bir imge şeklinde ifade edilir. Burada dairenin iki tarafını birleştiren çap çizgisi, bilincin adeta kendisinden ayrıymışçasına kendi doğasını gözlemlediği dengeli benlik farkındalığının eksenini simgeler.

Ortasında bir nokta olan dairenin simgelediği benzer bir fikir, Tanrı “merkezi her yerde ve çevresi hiçbir yerde olan bir küredir” mistik söylemini hatırlatır. Burada, kutuplaşmalar merkez noktasında birleşir. Bazı Kabalist kaynaklarda buna “dengenin dinginliği” denir.

Dengeli öz farkındalığın bununla yakından ilişkili bir başka ifadesi ise, tabandaki iki açının yukarıda buluşup bir oldukları üçgen ile aktarılır. Biz bunun bir örneğini, tepedeki birleştirici kaynağın aşağıda yin ile yang kutuplarına ayrıldığı Çin ilkesi Tai Chi’de görmüştük. Aynı üçlü, Sahasrara (Taç) çakrasının aşağıda Ajna (Güneş) ve Chandra (Ay) çakrasına ayrıldığı ve Kether adıyla bilinen en yüksek kozmik ilke ya da sephira’nın aşağıda Bina ile Chocma’ya ayrıldığı kabalist Hayat Ağacı’nda da görülür. Bütün bu sistemlerde, üçlünün alt iki noktası eril ile dişil kutupları, üst nokta ise bu büyük zıtların dengelenişini temsil eder.

Bu birde üç denge sembolü, bazen çok daha karmaşık bir ezoterik psikolojiye gönderme yapan dört yüzeyle bir piramit imgesi şeklinde iyice genişler. Burada, Öz-bilinçli farkındalık yalnızca gözlemleyen ile gözlemlenenden değil (bir Güneş ve Ay) aynı zamanda gözleme eyleminden de oluşur. Bu dördüncü öğeyi ezoterikler “bellek”, “bütün parçaların toplamı” ya da “Ruh’un yaratılışı” gibi çeşitli sözlerle betimlerler. Bilincin bu dört katlı tasviri Kabalist *tetragrammaton* ya da Tanrı’nın dört harfli adında ifade bulur. Bu önemli dilbilim sembolü için pek çok yorum olmakla birlikte, en ince haliyle, her sezgili varlığın içindeki potansiyelin; aydınlanmış öz-bilincin bir formülü gibi görülebilir. Bu yorum ezoterik olarak Eski Ahit’te Yanan Çalı’da Musa’ya görünen Tanrı’nın hikâyesinde aktarılmıştır. Musa, Tanrı’dan adını ifşa etmesini ister ki İsrailoğullarına onu kimin gönderdiğini anlatabilsin. Musa’ya BEN Kİ BENİM (IHVH ya da Latin harflere göre genellikle “Yehova” diye okunan) yanıtı gelir. Bir başka deyişle, Tanrı-bilinci ile yüz yüze gelme sürecinde, Musa “Tanrı”nın uyandırılmış Benlik farkındalığı olduğunu keşfeder. IHVH’nın çift “H”si algının ikili

yönünün karşılığıdır. Burada bilinç kendi üzerine katlandığından gözlemci gözlemleneni, gözlemlenen gözlemciyi izler.

Piramit ile tetramorf bilincin dört yönünün birleşmesini ifade eder. Mısır Sfenks'inde klasik tetramorfda bulunan dört özellikten boğanın toynakları ve kartalın kanatları mevcut olmasa da, benzer bir içgörüyü yansıtır: birlik içinde çokluk, aslan (hayvan doğası), insan (zihinsel doğa) ve güneş ışınlarının (ilahi doğa) birleşmesi.

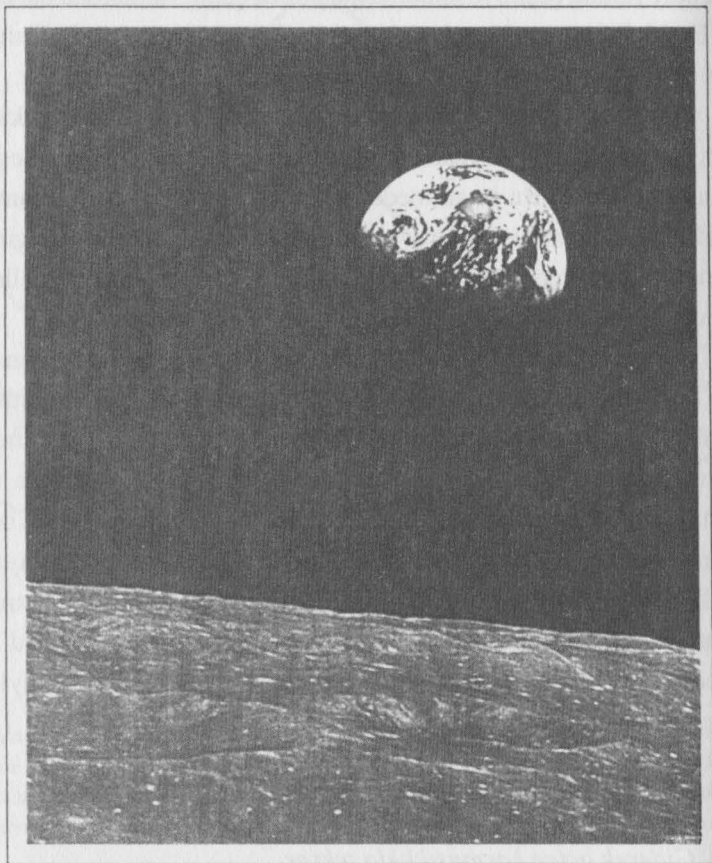
Astrolojik deyişle, bu dört katlı sembol bin yıllardır Zodyak'ın dört sabit yıldızı ile ilintilidir: Aslan (Leo), Boğa (Taurus), Akrep (Scorpion-akrep ya da kartal) ve Kova (Aquarius-insan ya da melek). Ateş burcu Aslan'da bilincin ya da gözleme yönünün aktif olduğunu görürüz. Su burcu Akrep'te bilincin gözlemlenen olarak kendi üzerinde düşünen yönünü, hava burcu Kova'da ise bilinci göz-

lemleme eylemi içinde ve bunun sonucunda, bu elementin zihnin arabulucu ilkesi ile bağlantısını görürüz. Toprak burcu Boğa'da ise, canın eylemlerinin saklı belleğini, dolayısıyla bu burcun mal mülk ve zenginlikle bağlantısını görürüz. Hem Eski hem de Yeni Ahit'te bu dört yaratık çeşitli kısımlarda karşımıza çıkar. Bunlardan bazıları Ezekeil vizyonu, İfşaatlar vizyonu ve Mesih'in gizemini prizmatik olarak yansıtan havariler Matthew, Mark, Luke ve John'dur.

En gelişkin ezoterik haliyle bu dörtlü, başı insan, kanatları kartal, bedeni aslan ve toynakları boğa olan *tetramorf* adlı tek bileşik mahluka döner. Bu imge meditasyonda kusursuzca dengelenmiş farkındalığı, varoluşun dört veçhesini ifade eder. Bu dört öge gözlemci, gözlemlenen, gözlemeleme eylemi ve birlik içindeki bellek izidir (ya da bütün parçaların toplamı).

Bu idrake varmış olarak, mistik dünyaya Benlik labirentinde ya da on bin şey âleminde kaybolma korkusu olmaksızın yeniden girer. Zira o labirentte Benlik olmayan hiçbir yer olmadığını ayırdındadır. Tıpkı Güneşi yansıtan birçok ayna gibi, dünya ve ortaya çıkan çeşitli bilinçler artık sembol gibi görülmez çünkü onların işaret ettikleri farklı bir gerçekliktir. Ancak, onları algılayan bilince ayna tuttuklarından, bütün şeyler artık aynı öz doğanın parçaları şeklinde ortaya çıkar. Tıpkı Bengalli şair Ramprasad'ın dediği gibi: Gerçek farkındalık kaynağına yerleşen bütün şeyler Benliğin ışıldayan gerçekliği ile parlar.

*Şu karşımızdaki yansımalar alemini oluşturan,
Zihin, toprak, rüzgar ve sudur,
Giderek artan karmaşıklıkla tekrar,
Yine yeniden düzenlenen.
İnce enerji ilkesi
Evrilirken doğalca somutluğa,
Çiçek açar milyarlarca dünya.
Tek güneştir yansıyan sayısız su teknesinde,
Bu pişmiş topraktan dünyalar bir bir kırılırken,
İlk şuurun günışığı kalır hiç değişmeyen.¹⁰*

ON İKİNCİ BÖLÜM

SEMBOLİZM VE YENİ BİNYILDA EŞZAMANLILIK

Dünyadaki her şeyin gizli bir anlamı vardır. Adamlar, hayvanlar, ağaçlar, yıldızlar, hepsi birer hiyeroglif... Onları gördüğünüzde, anlamazsınız. Onları sahiden adam, hayvan, ağaç, yıldız sanırsınız. Ancak daha sonra anlarsınız.

Nikos Kazancakis, *Yunanlı Zorba*

GEÇEN BÖLÜMLERDE SEMBOLİST BAKIŞ AÇISINI birkaç yönden, çeşitli merceklerle inceledik. Şimdi biraz daha farklı bir sınıflandırma çerçevesiyle ana fikirleri özetleyelim. Temel anlamıyla, sembolist dünya görüşü birbiriyle ilgili dört fikri içerir:

- 1) Bu bakış açısının merkezinde kozmoloji ya da evren görüşü bulunur. Bu görüş dünyanın kendine has sembolik bir boyutu olduğunu ve sıradan fiziksel gerçekliğin, bütün aşikar şekillerin incelikli bilinç kalıplarını yansıttığı çok katmanlı bir düzenin parçası olduğunu düşünür. Bu merkezi inançtan, tekabül etme (karşılıklılık), yayılma, yoğunlaşma, döngüsellik, telafi, kavrayış, kutuplaşma, karma ve telos (ya da amaç) gibi bir dizi ikincil ilke ortaya çıkar.

- 2) Sembolist bakış, ayrıca insanlığın kolektif bilgeliliğine kodlanmış astroloji, numeroloji, kutsal geometri, çakralar, I Ching, Kabala ve Tarot gibi disiplinlerden oluşur. Bu sistemlerin her biri insanların dünyayı ve kaderin güçlerini anlamayı denedikleri bir dildir. Bu nedenle, bu yöntemler sadece kehanetlere dair kavrayışları için değil içerdikleri sezgisel felsefi gerçekler için de incelenebilir.
- 3) En pratik haliyle, sembolist bakış açısı ritüel tekniklerini ve teorilerini içerir. Ritüeller yolu ile, insanlık doğanın sembolik dinamiklerini, dışsal ve maddi amaçlarla olsun (büyü), içsel ve spiritüel amaçlarla olsun (teurji) yönlendirmeye kalkışmıştır. Bu kategoriye geleneksel kehanet ve sihirbazlık uygulamalarına dair bilgi de dahildir.
- 4) Kökünde, sembolist görüş benzersiz bir düşünce şekli, bir bilgi yolu, bir bilgi felsefesini gerektirir. Sembolist, olgular mantıkla dizmek yerine, sembol ve metaforlar ve ruhun dilini kullanır. Metaforik düşünce olmaksızın, bütün fenomenler dümdüz, sözlük anlamlarında algılanırlar.

Sembolist düşüncenin bu dört yönünün kişisel düzeyde bireylerin yaşamlarında; toplu olarak toplumların olay ve etkinliklerinde; evrensel olarak doğa şekillerinde ve geometri ve matematik kanunlarıyla nasıl uygulanacağını da gördük. Bu kitapta dikkatimizi büyük ölçüde sembolist görüşün kişisel deneyim düzeyine nasıl uygulandığına odakladık.

Bu temel ile, sonuç olarak, sembolist dünya görüşü ve birkaç çağdaş gerçeklik modeli arasındaki ilişkiye dönüyoruz. Önce, Carl Jung'un burada sunulan sembolist görüşün benzerliklerini de farklarını da paylaşan eşzamanlılık teorisine bakacağız. Sonra, sembolist fikirlerle çağdaş bilim arasındaki çelişkili ilişkiye bakacağız. Sembolist dünya görüşünün bize bugün neler verebileceğine dair bir tartışmayla kapatacağız.

SEMBOLİST DÜŞÜNCE VE JUNG'UN EŞZAMANLILIĞI

1952 yılında İsviçreli psikolog Carl Jung, meslek yaşamının en tartışmalı kitaplarından birini yayımladı: *Eşzamanlılık: Nedensellik Dışı Bağlayıcı Bir İlke*. Bu kısa ciltte, Jung onlarca yılın araştırmasını ve tesadüf konusundaki derin düşüncelerini özetliyordu. Vardığı sonuç, bu gibi fenomenlerin gerçekliğin daha derin doğası ve onun içindeki insanın yerine dair önemli sırlar sakladığı idi. Jung, dosyalarından bilinen bir vakayı aktarırken, yaptıkları çalışmaya cevap vermeyip bloke olan bir kadın danışanı ile sürdürdüğü terapiyi anlatır. Bu hareketsizlikten kaygı duyan Jung, kadının direnişini nasıl kırabileceğini düşünür. Bir gün kadın gördüğü sıra dışı rüyadaki bokböceğini anlatırken, Jung pencereden gelen bir ses duyar. Daha yakından bakınca, odaya bir böceğin girmeye çalıştığını görür. O anemde, bokböceğine en yakın hayvan olan bu böceği yakalayarak “İşte bokböceğiniz!” diye kadına uzatır. Bu olayın kendi anlattıklarına göre ilginç zamanlamasına hayret eden kadın, terapiye direnişini kırmayı başarır.¹

Bu görünürde bağlantısız olayların birleşmesi, kadının yaşamında çok önemli bir döneme denk geliyordu; bu nedenle Jung haklı bir ifadeyle, durumu anlamlı bir tesadüf ya da eşzamanlılık diye adlandırılabilceğini düşündü. Bu gibi olayların zamanlaması Jung'a dış dünya ile bilinçaltı psişe arasındaki telafi edici ilişkiye dair önemli mesajlar sağlar gibi görünmüştü. Jung ayrıca, bu gibi tesadüflerin arketipsel bir temeli olduğuna inanıyordu zira bunlar insanların yaşamlarındaki kariyer değişimi, âşık olmak, evlilik, boşanma, ölüm, hastalık ya da ruhsal dönüşüm gibi anahtar geçiş dönemlerine bağlı zamanlarda ortaya çıkar gibydiler. Bu tıkanmış hasta olayında, Jung bokböceğinin eski Mısır'da yeniden doğum ile bağlantılı olduğuna dikkat çekti. Demek ki, camdaki böcek, ortaya çıktığı anda bir böcekten söz

eden kadının yaşamında bir yeniden doğum potansiyeline işaret ediyordu. Aynı şekilde, diyordu Jung, eşzamanlı olayların işlevi çoğu zaman, anlamlı arketiplerin yaşamlarımızda kendilerini ifade etmelerine aracı olmaktır.

Daha geniş anlamda, Jung eşzamanlı olayların alışlagelmiş nedensellik ilkelerinden önemli ölçüde farklı bir doğa yasasının varlığına işaret ettiklerini düşünüyordu. Klavik fizik, fenomenleri büyük oranda doğrusal neden-sonuç ilişkisi zincirleri bağlamında açıklarken, eşzamanlı olaylar fiziksel, nedensellik ilişkisi olmaksızın birbirlerine bağlı gibi görünüyorlardı. Penceredeki böcek ile kadının rüyası birbirlerinin neden olduğu olaylar değildi ama olayların karşılıklı ifadesi olan bir anlam kalıbından aynı anda ortaya çıkmış gibi görünüyorlardı. Bu inanç Jung ile izinden giden pek çok teorisyeni her şeyi kapsayan bir nedensellik dışı oluşumun varlığı önermeye yöneltti. Bu oluşum, bilinen neden-sonuçla dik açı yapıyordu ve yalnız dışsal fenomenleri değil, dış ve iç deneyim dünyalarını da birleştirerek antik dönemde tarif edilen *unus mundus* ya da “tek dünya”yı meydana getiriyordu.

Pek çok açıdan, Jung’un teorisi geleneksel sembolist ilkelerin modern bir dirilişi gibidir. Bu olguyu Jung’un kendisi de bu konudaki ilk deneme yazısında kabul etmiştir. Eşzamanlılık düşüncesinin köklerini tartışırken, Jung ortaçağdaki karşılıklar (tekabül etme) teorisinden eski Yunan *sympatheia* kavramına kadar, teorisinin tarihi dayanaklarına dair kısa bir araştırma sundu. Jung’un da kaydettiği gibi, nedensellik dışı birbirine bağlanmış olaylar kavramı, bize şu anda tuhaf görünse de, bilim öncesi çağlarda son derece aleladeydi.

Bariz benzerliklerine karşın, Jung’un eşzamanlılık teorisi ile sembolist görüş nasıl kıyaslanır? Gerçekliğin açıklayıcı modelleri olarak, ben aralarında birkaç önemli fark bulunduğunu önermek isterim. Gelin bunlardan birine bakalım.

İlki, Jung ile onu izleyenlerin eşzamanlı fenomenleri görece seyrek addetmeleriyle ilgilidir. Jung'un özel görüşünün daha kapsamlı olabileceğinden kuşkulanmak için yeterli neden mevcutsa da, resmi görüşü, eşzamanlı olayların nispeten nadir gerçekleştiği yönündedir. Jung anlamlı tesadüfler ile daha derin anlam taşımadığı için kayda değer bulunmayan sıradan tesadüfleri ayırtırmak için büyük gayret göstermiştir. Ona göre gerçekten eşzamanlı olaylar, çoğunlukla, öyle şaşırtıcı birçok olayın birleşmesiyle meydana gelir ki, hepsinin “tesadüfen” aynı anda gerçekleşmesinin imkânsızlık derecesi ancak astronomik bir sayı ile ifade edilebilecek kadar yüksektir.²

Bunun aksine, sembolist açıdan tesadüf bütün deneyimleri destekleyen çok daha yaygın bir çerçevenin görünen çehresidir. Bütün bir yaşamın koşulları, hem içimizde hem de dışımızda, zengin bir anlam nakışı oluşturur. Yaşamımızda olup bitenler birbirine; beden, eylemler, rüyalar, olaylar ve hatta gündelik hayallerimizin içeriklerinden oluşan narin bir analogiler zinciri ile bağlıdır. Bireyin yaşantısındaki nadir ve dramatik tesadüf -birinci bölümde sözlük anlamındaki tekabül (karşılık gelme) dediğimiz- sadece ayrı olay ya da ruh halleri arasındaki çapraz bağlantılardır. “Bütün dünya bir alamet ya da işarettir. Bir köşede efkârlı görünmek neden?” diye sorar şair Emerson. “Kehanetin sesi her yerde çınlayıp işitilmeden, kaydedilmeden heba olur, tıpkı dağlarda yankılanan sürülerin melemeleri gibi.”³

Ezoterik bakış, ayrıca sembolizm ile eşzamanlılık bağlantılarının kişisel deneyimin çok ötesinde kolektif ve evrensel gerçeklik düzeylerine uzandığını ileri sürer. Bu üç seviyenin herhangi birinde, illaki bariz tesadüflerle iç içe geçmemiş önemli sembolik mesajlar bulunabilir.

Sembolist felsefeyle Jung'un eşzamanlılık teorisi arasındaki ikinci ve aynı derecede önemli ayrım, ikisinin *zamanlama* anlayışında yatar. Jung eşzamanlı fenomenleri temelde öngörülemez bulmuş-

tur. Bir anlamda, kişinin eşzamanlı bir olayın meydana gelişini tahmin edebilmesi, belli bir gecede hangi rüyayı göreceğini tahmin etmesi kadar zor olacaktır. Gerçekten de, Jung kişi eğer bir şekilde tesadüfleri öngörebilseydi, söz konusu olayların nedensellik sürecini yansıtacağına ve artık eşzamanlı ya da nedensellik dışı olmaktan çıkacaklarına inanırdı. Jung'un eski bir öğrencisi, psikolog Ira Progoff bu görüşü keskin biçimde tekrarlar: “..arketipler, hayatın kendiliğinden oluşan olayları bağlamında, önceden tahmin edilemezler.”⁴

Oysa astroloji gibi sembolist sistemler yaşamlarımızdaki olay ve fenomenlerin düzenli bir dizi döngü ve ritme göre geliştiğinin kabul edildiği bir model sunarlar. Jung'un o ender anlamlı tesadüflerinin dahi bu döngülere göre gerçekleştikleri söylenir; öyle ki eli kulağında bir tesadüfün alacağı şekli öngörmek tam mümkün olmasa da, bir tesadüfün yaklaşık meydana geleceği zamanı ve ona ne tür arketiplerin eşlik edeceği aşağı yukarı öngörülebilir. Jung'un astrolojiye değer verdiği halde bu çıkarımları benimsememesi ironiktir.

Geleneksel sembolist bakış, eşzamanlılık teorisine özellikle aynı anda gelişen olayları vurgulamasına dair bir başka değişiklik sunar. Jung'un bu alandaki selefi Paul Krammerer peş peşe gelen tesadüflere büyük önem vererek 'serilik' terimini oluştururken, Jung dikkatini zamanın aynı noktasında gerçekleşen olay ya da durumlar arasındaki nedensellik dışı bağlantıya odaklamıştır. Jung şöyle yazar: “Eşzamanlılık ilkesi anlamlı tesadüf koşullarının eşzamanlılık ve *anlam* ile bağlı olduklarını ileri sürer.”⁵ Aynı zamanda, Jung kendi zaman-temelli modelinin eşzamanlı diye adlandırılacak olayların bütününe bütünüyle uygulanamayacağını da farkındaydı. Tıpkı gelecekteki bir olaya dair bir işaret gören birinin, yahut kısa süre sonra gerçekleşecek bir olayı rüyasında gören adamın durumundaki gibi. Bu sorunu Jung şöyle özetler: “Benim sorumlusu olduğum bir söz olan eşzamanlılık, yalnızca zaman fenomenini hesaba katması bakımın-

dan yetersiz bir ifadedir.”⁶ Son tahlilde, Jung eşzamanlılıkların bazen kesin eşzamanlı olmayan ancak anlamın birleştirdiği olayları da içerdiği sonucuna vardı.⁷

Jung’un açıklama çabaları, öğrencilerinin bu teoriyi neredeyse tamamen aynı anda gerçekleşme fikriyle bağdaştırmalarını engellememiştir. Bunun çıkarttığı karmaşa, en çok astroloji alanında görüldü çünkü birçok astrolog astrolojinin işleyişinin en olası halinin Jung’un teorisi tarafından temsil edildiği kanısına varmışlardı. Ancak, daha önce gördüğümüz gibi, Michel Gauquelin gibi araştırmacılar astrolojik bağlantıların ‘müthiş bir aynı anda gerçekleşme’ye dayanmadıklarını göstermişti çünkü istatistikleri bir bilim insanının doğumu ile Satürn’ün uzaydaki gerçek yeri değil de, algılanan konumu arasındaki ilintiye işaret ediyorlardı.

Oysa aynı anda gerçekleşmeyi eşzamanlılığın tanımlayıcı işareti kabul etmekten vaz geçip onun yerine sembolist bakışın belirttiği gibi, hem eşzamanlı hem de nedensellik dışı ardışık bağlantıları benimserseniz, buna benzer ikilem ve sorunlar ortada kalkar. Dahası, sembolist bakış, herkesin evrene aynı anda birkaç düzeyde birden bağlı olabileceğine dair fenomenolojik olasılığı hesaba katar. Daha önceki Yengeç Nebula novası örneğini anımsayın; altı bin yıl önce meydana gelmiş ancak, görüntüden gelen ışığın dünyaya varması için gereken zamandan dolayı, dünyadaki gözlemcilerce görülmesi 1054 yılını bulmuştu. Ben insanların bu gibi olaylarla sürecin her iki aşamasında da bağlantılı olabileceklerini önermiştim: Bilinçaltından olayın meydana geldiği anda ve daha bilinçli olarak bin yıl sonra gözle görülür hale geldiğinde. Kısacası, her insanın yaşamındaki anlam dinamikleri, eşzamanlı işleyen birkaç değişik tür ilişkiyi içerecek kadar karmaşıktır.

Kendi ifadesiyle, “felsefi bakımdan çok büyük önem taşıyan”⁸ Jung’un eşzamanlılık teorisini, tesadüfleri etüt etmeye dikkat çekmekteki rolünü hiç küçümsemeksizin yakından ince-

lediğimizde, daha kapsamlı bir anlayış geliştirirken hatırlanacak kısıtlamalar sergiler. Birincisi, Jung'un teorisi soyutlanmış tesadüflere odaklandığından, yaşamlarımızdaki sembol örüntülerinin yaygınlığının değerini anlamak için gereken geniş kapsamdan yoksundur. Bir analogi yoluyla, Pasifik Okyanusu'nu incelemek üzere işe koyulmuş bir okyanus bilimcinin yalnızca okyanusun yüzeyindeki dalgaların özelliklerini analiz ettiğini hayal edin. Okyanus bilimci, on yıllarca veri topladıktan sonra, aşağıdaki dünyanın zenginliğini, kat kat akıntılarını, narin ortakyaşam dengeleri içinde yaşayan sayısız yaşam biçimini, okyanus zemininin çeşitlenen yüzeyini, hatta deniz suyunun bileşim ve özelliklerini kavramaktan uzaktır. Kıyaslanabilir şekilde, eşzamanlılığı soyutlanmış tesadüflere, hatta nedensellik dışına odaklanarak anlamaya çalışmak, kişiyi, arketipsel yapıları ve bilincin dinamiğini sarmalayan büyük anlam okyanusunun yalnızca en bariz hatlarını kavramakla sınırlar.

Ve bu daha geniş kavrayışın anahtarı, olayları algılamakta kullanılan bilinç durumunun ta kendisi olabilir. Gördüğümüz gibi, sembolist bilgi felsefesi fenomenlerin metaforik boyutlarını algılamayı olanaklı kılan bir kavrayış değişimi gerektirir. Somut olgular ya da görünür nitelikler bağlamında düşünmek, kişinin gündelik yaşamdaki ancak, tuhaf bir ismin bir gün içindeki tekinsiz tekrarı, ya da raftan düşen bir kitapta, kişinin boğuştuğu sorunun yanıtını içeren sayfanın açılıvermesi gibi, en bariz tesadüfleri görmesine izin verir. Bu gibi bağlantılar gerçekten de olağandışıdır. Ancak, bir kez metaforik nüansları tanımaya yol açan değişim gerçekleşince, aniden, karanlık bir kırsalda gece görme gözlükleri takmış gibi, yeni bir incelikler dünyası, çapraz bağlantılar ve arketipsel alt metinler bilinç tarafından görünür olurlar. Bu yeni dünyada, yalnızca dikkat çeken tesadüfler değil, gündelik yaşamdaki bütün olaylar anlamlıdır.

KADİM BİLGELİK, MODERN BİLİM

Şimdi, muhtemelen sembolist düşünceyle bağlantıları bulunan bir başka güncel gerçeklik modeline dönelim. Daha önce gördüğümüz gibi, sembolist dünya görüşünün düşüşü on yedinci yüzyılda modern bilimin ilerleyişiyle aynı döneme denk gelir. Ancak geçtiğimiz on yıllarda, ana sembolist ilkelerle çarpıcı benzerlikleri bulunan önemli bilimsel teoriler ortaya çıktı. Hatta kimi yazarlar bilimin geleneksel sembolist kavramları olduğu gibi, Jung'un eşzamanlılık teorisini de açıklamanın eşliğinde olduğunu önerecek kadar ileri gittiler. Dokuzuncu bölümde astrolojinin işleyişine Bell Teoremini uygulamanın için güçlüklerine baktık. Burada, sembolik bağlantıların altında yatan mekanizmayı tartışmakta kullanılan diğer üç çağdaş bilimsel teoriye odaklanacağız: Holografik ilke, fraktal geometri ve Rupert Sheldrake'in morfik titreşim teorisi.

HOLOGRAFİK İLKE

Lazer teknolojisinin keşfiyle ortaya çıkan pek çok gelişme arasında, holografi ya da üç boyutlu fotoğrafın ilerlemesi vardır. Bu yeni ortamın belki de en çekici özelliği bir holografik görüntünün resmin tamamını 'içerir' gibi görünmesiydi. Geleneksel yöntemle basılmış bir fotoğrafı yırtacak olsak, parça bütün resmin sadece bir kısmını içerir. Ancak, düşük çözünürlükle de olsa, holografik görüntünün parçalarından bütün bir hologram yeniden oluşturulabilir. Bu keşiften sonra, pek çok alandan araştırmacılar bu ilkeyi beynin daha derin işleyişinden (Karl Pribram) uzayın özelliklerine kadar (David Bohm)⁹ pek çok fenomeni açıklamakta kullandılar.

Holografik ilke, bir parçanın daha büyük bir bütünü temsil ettiğini öne süren sembolist yoğunlaşma yasasına benzetilebilir. Bu ilkenin, bir toplumun hükümdarının (imparator ya da firavun gi-

bi) bütün toplumu bünyesinde barındırdığına, ya da tek bir olayın kişinin yaşamındaki daha geniş eğilimleri kapsadığına dair geleneksel inançta olduğu gibi, birçok örneğini gördük. Özde, her kehanet eylemi, sorgulama anının daha geniş bir ilgi ve yaşam seçimi alanının imgesini yakalama bakımından bu ilkeyi çağrıştırır.

FRAKTAL GEOMETRİ

Temelde hologram ilkesi ile yakından ilişkili olan fraktal, bütünün şeklinin onun bütün ayrıntılarında oktav oktav tekrarlanması anlamında, kendine benzeme nitelikleri sergileyen bir formdur. Bu ilke örneğin, bütünün deseninin kenarları boyunca küçülerek kendini tekrarladığı kar tanelerinin şekillerinde görülebilir. Hatta, fraktal benzeri desenlerin, ana suyolundan dallanan küçük girinti ve kolların bütün nehrin kıvrım kıvrım biçimini yansıttığı, geniş nehirlerin kıyı çizgilerindeki gibi, doğanın tamamına yayıldıkları giderek aşikâr olmaktadır.¹⁰

Fraktalın temel ilkesi, geleneksel yoğunlaşma ve dikey teka-bül (karşılıklılık) kavramlarıyla ilişkilidir. Bu, 'Yukarısı nasılsa, aşağısı da aynıdır' aksiyomunda açık seçik ifade edilir. Küçük bir fraktalın daha büyük deseni yansıtması gibi, ezoterikler de yaşamımızdaki kalıpların kendilerini giderek daha yüksek düzey ya da 'oktav'larda tekrarladığını anlatırlar. Bu ilke, her insanın daha geniş bir evrensel düzenin minyatürü olduğunu savunan kadim mikrokozmos fikrinde bulunur. Gerçekten de, bütün semboller daha yüksek deneyim düzeylerinde daha incelikli süreç ve anlamlara gönderme yapma yetenekleriyle, bu ilkeyi ifade ederler.

MORFİK REZONANS

Asırlardır bilim insanları organizmaların belirli şekillerini nasıl edinip geliştirdiklerini merak etmişlerdir. Bu sorunun bir yönünü şu örnekle açıklayalım; bedenimizdeki her hücre aynı genetik yöner-

gelere sahip ise, gelişim halindeki bir dizi hücre bacak olacağını, diğeri kol, bir başkası gözbebeği olacağını nereden bilir?

Bu gibi sorunlara Rupert Sheldrake'in yanıtı basitçe şöyle açıklanabilir: Kökende, doğadaki her şekil kendi cinsinden başka şekillere, ince bir akrabalık ağıyla bağlıdır. Sheldrake buna morfogenetik alan adını verir. Bu alan alışıl gelmiş nedensellik kurallarına göre değil, uzay ve zamana yayılan bir benzerlik ya da titreşim süreci yoluyla çalışır. Böylelikle her yeni şekil gelişiminde kendi arketip alanına gömülü olan haliyle, kendisinden önce gelenlerin toplu deneyimlerinden kılavuzluk alır. Buna göre, belirli bir kuş türü, büyüyüp gelişirken o türün morfik alanından etkilenirken, aynı anda türün gelecekteki üyelerini etkilemeyi sürdüreceği kalıplar havuzunda saklananlara katkıda bulunacaktır. Sheldrake'in teorisine göre, aynı ilke davranış ve düşünce şekilleri için de geçerlidir. Bu görüş, bağımsız çalışan bilim insanlarının neden tıpatıp aynı teoriler ya da keşiflerle ortaya çıktıklarını veya günümüz çocuklarının neden bilgisayar kullanmayı ebeveynlerinden daha kolay öğrendiklerini açıklamaya yardımcı olur.¹¹

Kimilerine göre, Sheldrake modeli ile ezoterik karşılıklılık (te-kabül) teorisi arasındaki benzerlikler açıktır. Bu teoriye göre, gizli bağlantılar zaman ve uzay boyunca benzer şekillerde birleşirler. Semboliste göre, bütün şeyler gizli yakınlık zincirleri ile bütün deneyim düzeylerinde zaman ve uzayda birbirlerine bağlıdır. Ancak, uyandırdığı geniş ilgi ve heyecana karşın, Sheldrake'in teorisinin bilimsel kanıtları bilim dünyasında hâlâ ateşli tartışmalara konu olmaktadır.

Kaydettiğimiz gibi, bu bilimsel modellerin her birisi sembolist felsefenin anahtar öğelerini hatırlatır. Ancak, Jung'un eşzamanlılık teorisindeki gibi, bu gibi kıyaslamaların da kısıtlamaları vardır. Öncelikle, bu fikirler, somut terimlerle ne kanıtlanabilen ne de çürütülen çok katmanlı bir kozmolojiyi kapsayan sembolist dün-

ya görüşüne kendi içlerinde ve kendilerinden çıkan *kanıtlar* oluşturmazlar. Bu teoriler, ne de en yakından benzeştikleri ezoterik yasaların varlığını doğrularlar. Örneğin, bir bilim insanı doğa içindeki fraktal geometrinin rolünü, ağaçların, nehirlerin ya da kar tanelerinin dallara ayrılan desen ya da kalıplarını, bu ilkenin psikolojik ya da ruhani deneyim boyutlarında çeşitlenen işleyişini kabullenmeksizin, tümüyle kabul edebilir.

Gerçekten de, bu modern modeller ezoterik karşılıklarıyla benzeşmekle birlikte, bunu benzeşme temelde tek boyutludur. Birinci bölümdeki sembolist yasalar arasındaki tekabül, sirayet (yayılma) ve yoğunlaşmanın incelikli ve kaba ifadelerini örnekleyen görünür ve metaforik/mecazi anlam ayrımı tartışmamızı anımsayın. Genel anlamda, modern bilimsel paraleller sembolist ilkelere yalnızca kaba yahut bariz şekilleriyle benzerler. Örneğin, Sheldrake'in morfogenetik alanlar teorisi, şekil ya da fikirlerin ilgili kalıplara biçimsel ya da işlevsel benzerlik hasletiyle nasıl bağlandıklarını anlatır. Bu, görünürde *benzemeyen* ateş, seks, kırmızı, tutku ve boğanın, astrolojik Mars ilkesiyle yönetilmeleri bakımından birbirleriyle bağlantılı olduklarını söyleyen ezoterik iddiadan oldukça farklıdır. Yani, bu nesne ya da nitelikler yüzeysel şekillerinden çok, arketipsel yahut metaforik titreşimlerinden gelen bir bağı paylaşırlar. Sheldrake'in teorisi bu gibi bağlantıları hariç tutmaz, ancak bunları göz önüne almak üzere de tasarlanmamıştır çünkü bunlar tamamen farklı bir ilişki düzenine aittirler. Söz edilen bilimsel teorilerden belki de en saf sembolik doğaya sahip olan, artan ya da azalan boyuttaki geometrik kendine benzeme betimlemesi ile, fraktaldır: yoğunlaşma yahut dikey tekabülün basit ama net bir yansıması. Ancak diğer örneklerimizdeki gibi, bu fikri başka bilinç düzeylerine taşımak, bilimsel doğrulamanın hatta ilginin sınırları ötesindedir.

Özetle, bilimsel teorilerin her birisi daha yüksek ezoterik fikirlere merak uyandırıcı bir paralellik sunsa dahi, her yönden bir-

birinin eşi değildirler. Onlara dair kesin kanıtlar da sunmazlar. Bu gibi fiziksel modeller gerçekten de, bütün deneyim seviyelerinde titreşen ezoterik yasalar şeklinde ve ancak sembolizmin felsefi çerçevesine bağlı olarak, kaba fiziksel düzlemden saf zihin düzeyine kadar, en derin anlamlarını ortaya koyarlar. Onlarla ilgili te-reddütsüz söylenebilecek olan, bu yükselen bilimsel modellerin klasik sembolist ilkelerle *daha uyumlu* gelişmeleri temsil ettikleridir. Ve bu ölçüde yirminci yüzyıl öncesi biliminin mekanik modellerinden hatırı sayılır bir kopmayı temsil etmektedirler.

BİLİM VE MİSTİSİZM: DOST MU DÜŞMAN MI?

Bu tartışma modern fiziğin felsefi incelemesindeki bir soruna dikkat çeker: Bilimin mistik gerçekleri destekleyip desteklemeyeceği ya da onaylayıp onaylamadığı. Yakın geçmişte, bu nokta bir yanda modern bilimin kadim bilgeliğini bir anlamda doğrulayanlar, öte yanda bilim ile mistisizmin her birinin amaç ve bütünlüğüne haksızlık etmeksizin bütünleştirilemeyeceğini ileri sürenler olmak üzere, giderek artan bir tartışmaya konu olmuştur. Bu araştırmaya değer bir sorudur zira bilimsel dünya görüşüyle demlenmiş modernlik yanlıları olarak, bizlerin bu kitapta ortaya konulan kadim bilgeliği benimseme ve kullanma yeteneğimize ışık tutmaktadır.

Kaydettiğimiz gibi, geniş bir yazarlar yelpazesi yakın geçmişte Yeni Fizik konusunu mistik düşüncenin fikirlerine yararlı görüşler sunar gibi görünmesi nedeniyle incelemişlerdir. Bu görüşe göre, doğanın yasaları ya da şekillerinin daha yüksek durumdaki deneyimleri yansıttığı görülür. Örneğin holografi parça ile bütün arasındaki mistik ilişkiyi görüntüler. Bu görüşü eleştirenlerse, bu düşünce tarzının elmalar ve armutları karıştırdığını söyler. Bi-

lim maddi dünyanın gerçekleri ve olgularıyla ilgilenirken, mistisizmin ilgilendiği deneyim düzeyi fani bedenlerle tezahürler âleminin tamamen ötesidir. Bu nedenle, bilim daha yüksek gerçeklere dair önemli bir şeyleri açıklayamaz. Bu konunun zaman zaman dile getirildiği gibi, gerçekliği spiritüel zenginliği içinde, aşağıdan yukarıya, atomların özelliklerini ya da madde yasalarını inceleyerek anlamayı umamayız. Gerçekliğin yüksek düzeyleri bazen daha alçak düzeyleri sarmalayıp içlerine alsalar da, alçak düzeyler daha yüksek olanı aynı şekilde içlerine alamazlar.

Alt gerçeklik düzeylerinin üst düzeyleri içermediği doğrudur ama kalıcı geleneklerde, onları bazı açılardan sembolizm yolu ile *yansıttıklarına* dair -yukarıda ne varsa, aşağıdaki de odur- bol miktarda emsal bulunur. Analoji yaparsak, Bach'ın *Re minör Mass'*ının bulunduğu nota sayfaları ne bu müziği "içerir" ne de onun uyandırdığı yüksek ruhani ve estetik deneyimleri. Ancak, bir anlamda bu yazılı işaretler Bach'ın müzikal cümlelerinin çarpışıklığını aynen yansıtır ve onları uyandırmaya yönelik yararlı rehberlerdir. Dahası, bütün ruhani deneyimin bütün biçim ve sembolik temsilin ötesine uzandığını kabul etsek bile; bu, maddi-boyut formlarının Mutlak olanın yakınındaki gerçeklik düzeyleri ve buna bağlı olarak İlahi Zihnin mimarisi ve dinamikleri hakkında pek çok şey anlatmayacağı anlamına gelmez.

Eleştirmenlerin dile getirdikleri bir başka nokta da, bilimsel bilginin sürekli akış halinde olduğundan, ebedi spiritüel gerçekleri anlamakta kullanılacak güvenilir bir araç olmadığıdır. İnsanın doğa ve yasalarına dair bilgisi, çağdan çağa yeni ve görünürde daha isabetli teorilere yer açmıştır. Bir çağın katı ve yok edilemez atomu başka bir çağın enerjik ve ferah atomuna ve daha sonra günümüz modelinin belirsiz kuantum gerçekliklerine dönmüştür. Bir ruhani felsefeyi günümüz bilimsel bilgisine dayandırırız eğer, diye sorar aynı eleştirmenler, bizim bilimsel bilgilerimiz değiştiğinde ya da bir kenara atıldığında ne olur?

Parçacık fizikçisi Jeremy Bernstein'in dikkat çektiği gibi, "Eğer Doğulu bir mistik olsaydım, arzu edeceğim son şey modern bilim ile uzlaşmak olurdu çünkü bir din felsefesini (çağdaş) bilime bağlamak, onu demodeliğe götüren kesin rotadır."¹²

Ancak, ben bu meseleye daha ılımlı bir yaklaşım olduğuna inanıyorum. Bilimsel gerçek genellikle değişime tabi olsa bile, ampirik/deneysel bilginin belirli yönleri diğerlerinden çok daha görünür biçimde zamansız ve 'sabit'tir. Yani, Aristo'nun doğal yasaları asırlara pek iyi göğüs germiş olmasa da, çağımızdaki, zamanın görece doğasının sembolik güç taşıyan keşfinin tamamen yanlış olduğunun kanıtlanma olasılığı neredeyse hiç yoktur. Bunun gibi, astronomi alanında, evrenin evrimi ve kökenleri sürekli güncellense de, 1846 yılındaki Neptün'ün keşfi, asla hatadır diye geri alınmayacaktır. Geometri ve matematikteki bir dairenin çapının çevresine oranı (pi sayısı), ya da matematikteki tam sayıların özellikleri büyük olasılıkla uygulamada ebedi ve evrenseldirler ve dolayısıyla, daha yüksek ilkelerin yararlı aynalarıdır. Aynı şeyin daha önce sözü edilen çağdaş teoriler için de geçerli olduğuna inanıyorum; bunların her birisi gelecek yıllarda değişime uğrasa dahi, muhtemelen doğanın işleyişine dair kavramsal anlayışımızın değişmezleri olarak kalacaklardır. Nick Herbert'in Bell'in fiziğe devrimsel katkısına dair yazdığı gibi:

Fizik teorileri ebedi değildir. Kuantum teorisi; flojiston kuramı, kalorik ve ışık yayan eterin yanında fiziğin çöplüğündeki yerini aldığı zaman, Bell teorisi hâlâ geçerliliğini koruyor olacaktır. Bell'in teorisi olgulara dayandığı için kalıcıdır.¹³

Bazı vakalarda da bilimsel modeller altüst edilmekten çok, yeni çerçeveye oturtulmuştur. Örneğin, kuantum fiziği pek çok bakımdan Newton fiziğinin yerini almıştır. Ancak, Newton'un

fikirlerinin yanlış olduğu kanıtlanmıştır demek hiç isabetli olmaz. Gerçekten de, onlarsız Ay'a uçmamız mümkün olamazdı. Newton yasalarının artık İzafiyet Teorisi, kuantum fiziği, yerbilmezlik ve kaos dinamiğini içeren daha geniş bir bağlamda var olduğunu söylemek daha isabetlidir. Aynı çerçevede değişimi spirüel düşüncede de sürekli yer almakta. Astrolojinin ta kendisi bunun mükemmel bir örneğidir. Neptün, Plüton ve Uranüs'ün görece yeni keşfi, örneğin, geleneksel arketipsel hükümdarlık modelini altüst etmedi ama karmaşıklıştırarak günümüz astrologlarına yıldız haritalarını yorumlama ve oluşturmada üzerinde çalışılacakları yeni etkiler getirdi. Son olarak, insanlığın değişen dünya modelleri, izleyen nesillerce 'yanlış' oldukları gösterilse bile, kuşkusuz kendi referans düzeylerine göre belirli sembolik anlamlar saklarlar. Kolektif hayal gücünün yaratıcı ürünleri olarak, altüst olmuş teoriler, tıpkı herhangi bir sanat eseri, tarihi olay ya da sosyolojik akım gibi yine de kolektif zihnin eşzamanlılık anahtarları olarak incelenmeyi hak ederler.

Bilim ile mistisizmi birleştirme çabalarında, görünen daha da ciddi bir sorun, bilimin doğrudan *anlam* ile ilgili meseleleri irdelemesinin olanaksızlığı etrafında toplanır. Bilim niceliksel bir süreçtir, fenomenlerdeki ölçülebilir özellikleri incelemekle sınırlıdır. Tam aksine, sembolist görüş neredeyse tamamen niteliksel ya da metaforik doğaya sahiptir. Bu ayrımı örneklemek için, bu yöntemlerin bir güle yaklaşımlarını düşünün. Bilim insanı, çiçeği incelemek ve özelliklerini kaydetmekle işe başlayabilir- taçyaprakların dizilişi, görece boyutları ve renkleri, yaprakların dallara, diken ve köke ayrılması. Diğer ilgili veriler, gülün kalıtımsal genetiği, içsel hücresel yapısı, ideal toprak koşulları, ısı ve su gereksinimlerini içerebilir. Şimdi bunu bir ezoterik ya da sembolistin aynı gülü inceleme tarzıyla kıyaslayın. O kişinin ilk düşüncesi estetik olabilir; sap ile taçyapraklar arasındaki renk oyunları, her ögenin tasarımı ve orantısı, aynı zamanda çiçeğin boyutları ve çevredeki

diğer öğeleri göre konumu. Bir sembol olarak, gülün en çarpıcı özelliği güzelliğidir. Böylelikle, kalbin ve bitki şeklinde bedenlenmiş tanrıça Venüs ya da Afrodit'in enerjilerini uyandırır. En incelikli arketipsel düzeyde, çiçek açmış bitkiler açılma ilkesini ifade eder, böylelikle büyüme, uyanma ve uyur haldeki potansiyellerin gerçekleşmesi ile birlikte titreşerek yogadaki sembolü taçyapraklı çiçekler olan çakralar teorisine tekabül eder.

Ezoteriklerin sembolik yaklaşımlarına yorumbilimsel [*hermeneutic*] denebilir. Bu terim sembolik yorum sanatına işaret eder. Öte yandan, bir varlığın sembolik özellikleri bilim insanınca gereksiz bulduklarından, görmezden gelinebilirler. Ölçüm ve rakama dökmeye yapılan vurgu nedeniyle, bilim anlamın boyutlarına pek ender girer. Oysa sembolist düşüncede, en önemlisi anlamın düzeyidir çünkü incelikli tekabül, arketipsel sembolizm, elementlere dair özellikler, orantılılıklar ve sembolist düşünsel evreni oluşturan diğer nitelikler gibi yaşamsal önemde öğelerle, kişi bu düzeyde karşı karşıya gelir. Bunlar kadar önemli olsa da, hiçbir bilimsel yöntem ya da model, bu kaygan boyutları belirgin biçimde yakalama yetisine sahip değildir.

Bilimin günün birinde Jung'un eşzamanlılık teorisine tam bir açıklama getirebileceği tartışmasının temelinde de aynı sorun yatar. Birkaç on yıldır, Jung'un kendisi dahil, birçok teorisyen, yeni fiziğin yaşamımızda meydana gelen anlamlı tesadüfleri mümkün kılan daha derinlerdeki mekanizmanın kilidini eninde sonunda açacaklarına dair iyimserliklerini dile getirmişlerdir. Bu alanda ileri gelen bir yazar olan Robert Anton Wilson, bunu şöyle ifade ediyor:

*Jung doğru yoldaydı. Bir gün, kuantum teorisinin bir yerlerinde, eşzamanlılığın hakiki mekanizması bulunacak ve tanımlanacaktır. 1980'lerin sonunda, sanki onu anlamaya başladık gibi görünüyor.*¹⁴

Ancak, eşzamanlılığın gerçek kalbinin ya da “mekanizma”sının nedensellik dışı değil de anlam olduğunu görmeyi başaramazsak, bu gibi umutlar yanlış yöne gider. Hiçbir fiziksel yöntem, bir çiçeğin güzelliği ya da bir rüyanın anlamını ölçemediği gibi, eşzamanlı bir olayın ince anlam ve önemini de açıklayamaz. Buna göre, bilim insanları uzak nesnelere zaman ve uzayda nasıl birleştiklerini (Bell Teoreminde olduğu gibi) doğrulayabilseler de, bu doğrulama bağlantısının daha ince anlamlar düzeyinde nasıl meydana geldiğini gösteremediği gibi, yaşamlarımızda ortaya çıkan arketipleri doğrudan incelemek için bir yöntem de sağlayamaz. Bunun için gereken başka bir bilimsel yöntem değil bambaşka bir dünya görüşüdür; çok katmanlı, maddi olgular dışında bir gerçeklik anlayışına sahip bir kozmolojidir.

En uç noktasına taşındığında, yorumbilimsel argüman, kimilerini ‘anlam kendisini kolay kolay bilimsel incelemeye teslim etmediğinden, yalnız gereksiz değil, aynı zamanda namevcuttur’ suçlamasına yöneltmiştir. En kuşkulu kimseler, herhangi bir içkin anlamlılık önerisine, insani değerlerin özünde nötr bir dünyaya düşsel yansıması olarak bakarlar. Bu aşırı görüş noktasından, bilimsel yöntemler daha yüksek anlamın araçları olamaz. Nedeni de, zaten yüksek anlam diye bir şeyin olmamasıdır!

Ancak, yakından incelendiğinde, bu konum tutarlı değildir. Öncelikle, bilimin anlamı doğrudan inceleyememesi, anlamın var olmadığını kanıtlamaz; Carl Sagan’ın not ettiği gibi, kanıtın yokluğu, yokluğun kanıtı değildir. Daha da önemlisi, dünyadaki anlamın varlığı, onun *hiçbir* şekilde doğrulamaya tabi olmadığı anlamına gelmez. Ken Wilber’in savunduğu gibi, mistik ya da yorumbilimsel kaygıları somut kanıt yokluğundan bir kenara atarsak, bütün deneysel olmayan girişimleri bir kenara atmamız gerekir. Şöyle ki;

...matematikten edebiyata, dilbilime, psikanalize, tarihsel yorumlara. Hiç kimse ‘orada bir yerde’, duyumsal dünya-

da bir kareye yahut eksi birin kare köküne rastlamıştır. O yalnızca içsel olarak görülen bir semboldür, 'özelimizde' zihin gözüyle. Oysa, eğitilmiş bir grup matematikçi o sembolün tam anlamını bilir ve onu özneler arası farkındalıkla kolayca paylaşabilirler ve o sembolün düzgün ve tutarlı kullanım şekillerini onay ya da ret edebilirler.¹⁵

Aynı şekilde, sembolistlerin savunduğu gerçekliğin 'özel' ya da 'nesnel' modelleri kendilerini somut bilimsel anlamda doğrulanmaya teslim etmeseler de, bu felsefi bakış açısının fikir ve deneyimlerinde söz sahibi uzmanların ilgili ret yahut onayına açıktırlar. Kişisel boyutta, yogiler öğrencinin herhangi bir önemli felsefi bakış açısını kabul ya da reddinde, araştırmamanın yaşamsal rol oynadığını eskiden beri vurgulamışlardır. Öğreten bir bilim insanı, din adamı ya da astrolog da olsa, dışarıdan alınan hiçbir gerçeklik modeli, kişinin kendi deneyimiyle örtüşüp örtüşmediğini anlamak için hakiki 'bilimsel' bir ruhla incelenmeksizin, körü körüne kabul edilmemelidir.

Bu ruh hali içinde, hepimiz yaşamlarımızdaki olaylar örüntüsünü bütün önyargıları bir kenara koyarak gözlemleyebilir, kendi adımıza dışsal olayların gerçekten içimizdekileri yansıtıp yansıtmadıklarını, ya da ayrı olaylar arasında ince bağların kendilerini gösterip göstermediklerini anlayabiliriz. Bu alanda, kişinin yaşamı boyunca ortaya çıkan sembolik örüntü ve karşılıklı bağlantıları denetleyecek sistematik bir yol sağlaması açısından, astroloji özellikle yararlı bir araçtır. Örneğin, birey yıldız haritasında tahmin edilen döngü ve sembolleri yaşamının belirli bir döneminde gerçekte ortaya çıkan olaylarla kıyaslayabilir. Bu disiplini yirmi yılı aşkın bir süredir kullanan biri olarak, bu gibi bir çalışmaya açık zihinle yaklaşan herhangi birinin, astrolojinin kişisel yaşamın ya da içinde yaşanılan ortamın arketipsel ya da eşzamanlılık haritasını çıkartmaktaki isabetliliğinden etkilenmeyeceğini düşünmekte zorlanıyorum.

Ancak, bu doğrulama süreci bir önemli adım daha ileri götürülebilir. Zira, bilim yaşamlarımızda anlamın varlığını doğrudan onaylamasa da, dolaylı olarak geçerli kılabilir. Doğrudan ve dolaylı doğrulamanın farkını açıklamak için, şu analogiyi düşünelim: Yeni bir gezegeni keşfedip fotoğrafını çeken bir astronot hayal edin. Gezegenin varlığı sonradan başka astronomlar tarafından da doğrulanmış olsun. Bu, doğrudan kanıtla bir örnektir. Öte yandan, aynı astronom bilinen bir gezegenin yörüngesinde, onun arkasında bulunan ve her yanından geçtiğinden yerçekimsel etkiler oluşturan bir başka gezegenin neden olduğu küçük sapmalar fark etmiş olsun. Bu da dolaylı kanıtla bir örnektir. Burada, mevcut olgular bir iddiayı güçlendirmekle birlikte, kati bir kanıt yoktur.

Bu ruh hali içinde, Fransız istatistikçi Michel Gauquelin'in bize çığır açan araştırmasının sonucunda dünyada anlamın var olduğuna dair oldukça ikna edici kanıtlar sağladığını ileri sürebilirim. Dokuzuncu bölümde görüldüğü gibi, Gauquelin'in çalışmaları, gezegenlerin belirli konumları ile bu yerleşmeler dâhilinde doğan kadın ve erkeklerin mesleki eğilimleri arasındaki karşılıklı ilişkinin varlığını istatistiklerle göstermiştir. Çalışmalarının bu yönü, gezegenlerin konumu ile dünyadaki insanların yaşamları arasındaki ilişkiyi doğrudan kanıtlar; dolaylı olarak kanıtladığı ise çok daha ciddidir: astrologların gezegenlerle geleneksel olarak ilişkilendirdikleri hükmetme ve tekabül etme özellikleri. Gauquelin'in binlerce birey üzerinde gezegenlerin etkisine dair yıllarca yaptığı araştırmalar, Satürn'ün gerçekten de fen bilimlerine yatkınlık ile ilişkili olduğunu önerir (örneğin, ileri gelen tıp profesörlerinin yıldız haritalarında Satürn on milyona karşı bir istisna oranıyla baskın konumda görülmüştür). Mars dövüş sanatları ve atletizm ile ilgilenenlerin yıldız haritalarında beş yüz bine karşı bir istisna ile baskın konumda ve Jüpiter, geleneksel astroloji teorisine göre tam da bekleneneği gibi, politikacıların haritasında baskın konumdadır.¹⁶

Bu neden çok önemli? Çünkü Gauquelin'in araştırması açıkça gezegenlerin *anlama dair* nitelikler taşıdıklarını öneriyor. Nihayetinde, hangi fiziksel güç insanların spor yerine, söz gelimi, sanatla ilgilenmesinin Mars ile bağlantısını, gözle görülür biçimde kurabilir? Araştırmacıların günün birinde bu karşılıklı ilişkiye dair mekanik bir açıklama keşfedecekleri anlaşılabilir olsa da, olanaksız gibi görünüyor. Gauquelin'in bulguları, günümüzde geçerli bilimsel dünyaya dair çıkarımları açısından, maddi nedensellik ötesinde örgütleyici bir ilkeyi güçle ileri sürdükleri için devrimsel niteliktedirler. Astrolojik karşılıkların özde sembolik niteliğini kişisel deneyimler ya da Gauquelin'inkiler gibi kontrollü testlerle olsun, bir kez doğruladıktan sonra, materyalist dünya görüşü John Anthony West'in yerinde benzetmesi ile, "iskambil kâğıdından evler gibi yıkılır gider."

UZLAŞMAYA DOĞRU: SEMBOLİST ÇÖZÜM İLE BİLİM

Bütün olarak bakıldığında, bu fikirler bizim sembolist düşüncelerle bilimsel sorgulama arasındaki ilişkiyi yeniden gözden geçirmemiz için bir temel sağlar. Bu bağlamda, bilimin ezoterizmdeki gerçekleri "kanıtlayıp kanıtlamadığı", bilim ile sembolist düşüncenin birbirlerini yararlı biçimde aydınlatmalarının yollarını anlamaktan daha önemsiz hale gelir. Basit bir benzetmeyle; Rumi'nin mistik dizelerini içeren bir kitap kendi başına şairin yüksek ruhani tasavvuruna "kanıt" oluşturmaz. Ancak kişi bir kez ruhani farkındalık düzeylerinin varlığını kabullendikten sonra; bu kitabın ruhani meselelere yararlı sezgiler getirmeyeceği anlamına da gelmez. Newton'un, Bell'in, Einstein'ın bilimsel teorileri de anlamlı bir evren varsayımıyla, sembolist algının ışığında yeniden bakıldığında, daha yüksek bilince dair bilgi sağlarlar.

Bilimsel ve simbolist yaklaşımlar, birbirlerini tamamlayıcı türden bilgilere öncülük ederler. Tıpkı bir kameraya takılan farklı filtrelerin odaklanılan görüntüdeki farklı renk ve kontrastları ortaya çıkartması gibi, bilimin niceliksel yöntemi ile ezoterizmin niteliksel yöntemi dünyadan farklı bilgi düzenleri çıkartırlar.¹⁷ Bilimsel sorgulama, mistik ve filozofların yakından ilgilendikleri konulara ışık tutabilir. Buna karşılık, gerçekliğin simbolistlerce öne sürülen kapsamlı imgesi, dünyanın daha zengin ve tam anlaşılmasını sağlayacak bir anlam boyutunu bilimsel sorgulamaya aşılammakta kullanılabilir. Böyle bir çarpaz döllemenin sonucu, biraz daha felsefi tınılara sahip bir bilim ve biraz daha nesnel temelli spiritüellik olabilir.

Ne ironiktir ki, tarih sahnesinde, bilim ile anlamın bir potada erimesi sık görülen bir durum idi; zira bilim insanları genellikle filozoflar ve felsefe bilimin bir dalı sayılırdı. Eski Yunan'da Pisagor ve Platon'dan, Rönesans döneminde Galileo, Kepler ve Sör Isaac Newton gibi teorisyenlere ve büyük Alman düşünürleri Goethe ve Hegel'e kadar bu disiplinlerden önemli kişilikler, doğanın örüntülerinde ruhani ve psikolojik ilkelere dair önemli kavrayışlar görmüşlerdir. Galileo'nun dediği gibi, "Felsefe sürekli gözümüzün önünde bulunan kitapta yazanlardır-doğayı kast ediyorum- ama yazıldığı dilin sembollerini kavramak için dilini öğrenmezsek, onu anlamamız mümkün olamaz."¹⁸ Modern İslam âlimi Seyit Hüseyin Nasır simbolist düşüncenin bilime yapabileceği önemli katkısı şöyle yansıtır:

Bütün geleneksel uygarlıkların geleneksel bilimleri...hiyerarşik bir evren vizyonuna dayanır; burada maddi dünya, daima Görünmeyene doğru açık bir kapı olarak kalmış semboller vasıtasıyla en yüksek durumları yansıtan gerçekliğin, en alçak etki sahası olarak görülür. Modern bilimin zihnini meşgul eden psiko-fiziksel dünyası, geleneksel bakış açısından, aydınlık arketiplerin bir yansıması olarak görülür.¹⁹

Bazı çağdaş bilim insanları dahi dünyamızda anlamın oynatabileceği önemli rolü idrak etmeye başlamışlardır. Artık hayatta olmayan fizikçi David Bohm, anlamın hem madde hem de enerji için incelikli düzenleyici ilkeyi temsil edebileceği teorisini öne sürmüştür. Anlam, diye yazar, “varlığın anahtar ögesidir, yalnızca bireysel ve sosyal olarak insanlar için değil, belki de doğa ve bütün evren için...”²⁰ “herhangi bir bireyin, hatta insanlığın tamamının ötesinde kozmik anlam olabilir...”²¹ diye tahminde bulunur. Nobel ödüllü Richard Feynman da bilimsel sorgulamada yeni bir çağın yaklaştığı görüşündedir:

*İnsan aklının bir sonraki büyük uyanışı döneminde, pekala denklemlerin niteliksel içeriklerinin anlaşılmasını sağlayan bir yöntem bulunabilir... Bugün Schrödinger denkleminin içinde kurbağaların mı, bestecilerin mi, yoksa ahlakın mı bulunduğunu -ya da bulunmadığını- göremiyoruz. Ve böylelikle, hepimiz her iki yönde de güçlü kanaatler taşıyabiliyoruz.*²²

Anlamın yeniden sahneye girmesinin, kimyadan astronomiye, fizikten matematiğe bütün bilimsel disiplinlerle; psikoloji, antropoloji ve tıp gibi ‘yumuşak’ bilimler üzerinde devrimsel etkileri olacaktır. Bu uzlaşmayı hatırdan çıkartmadan, astronomik araştırma alanındaki, sembolist katkıya dair belirli bir örneğe bakalım. Göstermeyi umduğum gibi, sembolist görüş kozmosa dair yeni anlam ve enformasyon düzeyleri olasılığı sunuyor.

ASTRONOMİK KEŞİFLER: SEMBOLİST BİR YAKLAŞIM

İnsanlığın Ay üzerindeki keşifleri bilim ve teknoloji tarihinde güçlü bir dönüm noktasıdır. Daha önce görüldüğü gibi, mistiklerle astrologlar Ay’ı geleneksel olarak dişil ilke ve ilahi yansıtma ni-

teliği ile bağdaştırmışlardır. Modern çağda ise, göksel cisimlere dair sembolik düşüncenin yerini, sadece ölçülebilir özelliklerle ilgilenen niceliksel yaklaşım almıştır. Daniel Noel, uzay araştırmalarına dair felsefi incelemesi *Dünyaya Yaklaşmak (Approaching Earth)* adlı eserinde, bilim insanlarının astronomların geri getirdikleri Ay taşı numunelerini inceleme biçimlerini, aynı taşlara şair ve yazarların gösterdikleri tepkilerle karşılaştırarak farklarını ortaya koyar. Noel, Norman Mailer'in *Ay'da Yangın-Fire on the Moon*'unda yazarın Houston'da sergilenmekte olan Ay taşlarında bilim insanlarının hiç kaydetmedikleri dışıl nitelikler gözlemlediğini aktarır. Evrene bir şairin ruhu ile bakmanın, kozmosun daha derin anlamlarının gizemini çözen bir yol önerdiğini söyler Noel. Mailer'den yaptığı alıntıda, evreni bilimsel olarak keşfederken sembolist vizyonu yitirmemenin önemini vurgular:

...evet, yeni keşiflerin gizemi bizi bir kez daha dünyaya şair gözüyle bakmaya zorlayıncaya, onu evren bir kilit ise, anahtarının ölçü değil metafor olacağını bilen vahşiler gibi görünceye kadar uzayda ilerlememiz gerekebilir.²³

Birçok yönden, astronominin sembolist değerlerle birleşmesi, yeni bir gelişmeden çok, eskiden standart olan yaklaşımın çağımızda yeniden canlandırılmasıdır. Modern bilimin babası Galileo bile, tıpkı Çinlilerin bin yıl önce ilan ettikleri gibi, Mars ile Jüpiter'in kesinlikle eril niteliklere sahip olduğunu öne sürmüştü. Herhangi bir yeni keşfedilen gezegen yahut göksel cismi incelerken, ufkumuzu genişletmemiz gerekir. Sadece topografya, kimyasal bileşim yahut manyetik alan gibi niceliksel öğeler ile ilgilenmek yerine, sembolist bakış açısı şu soruyu sormayı zorunlu kılar: Bu gezegenin ya da göksel cismin *anlamı nedir?*

Esasen ben, astronomik veya bilimsel keşifleri üç anlam düzeyinde düşünmeyi öneririm: evrensel, kolektif ve kişisel. Evrensel

düzeyde, şunu sorabiliriz: Bu keşfin kendi içindeki arketipsel anlamı, daha yüksek bir gerçekliğin yansıması olarak, nedir? Kolektif düzeyde soru şöyle olur: Tam bu zamanda, bu keşfin toplum için sembolik ya da eşzamanlılık anlamında önemi nedir? Nihayet, kişisel boyutta, her birey şunu sorabilir: Bu keşfin tam bu zamanda benim yaşamımdaki önemi nedir?

Örnek olarak, yeni bir gezegen keşfedildiğini hayal edin. Önce, bu cismin evrensel sembolizm ya da anlamı bağlamındaki önemini düşünebiliriz. Bu, çeşitli yöntemler aracılığı ile saptanabilir. Bilim insanları bilinçli olarak kabullenseler de kabullenmeseler de, gezegenin arketipsel önemi, astrologların yeni keşfedilen bir göksel cisme verilen ismin anlamının eşzamanlı uygunluğuna dair inancına dayanarak, astronomların bu gezegene verdikleri isme dayandırılabilir.²⁴

Güneş sistemimizin en son keşfedilen gezegeni bu fikre yararlı bir örnek oluşturur. Eski mitolojide, tanrı Plüto, Yeraltı Âlemi'nin hükümdarı idi. Karşılıklılık yolu ile Plüton psikolojik “yeraltı” ve bilinçaltı zihnin dinamik güçleriyle bağdaştırılır hale geldi. Bunlar, derinlere yerleşmiş duygular, güce ulaşma iradesi, duygusal dönüşüm ve ölüm ile yeniden doğum süreçlerini kapsar.

Yeni bir gezegenin anlamının bir başka yönü ise, keşfedildiği dönemdeki tarihi olaylardır. Böylelikle, gezegenin arketipsel enerjisinin ne gibi eşzamanlı kavrayışlar sağladığına bakılabilir. Örneğin, 1930'larda Plüton'un keşfi sırasında, Dünya faşizmin yükselişi, atomun kuvvetinin keşfi, Amerika'da “yeraltı” dünyasının yayılması gibi, astrologların anladıkları şekliyle, Plüton arketipinin özelliklerini sergileyen bir dizi önemli tarihi gelişmeye tanık oldu.

Sonra, kolektif düzeyde, yeni bir gezegenin keşfi o dönemin toplumu için genellikle derin anlamlar taşır. Yukarıda gösterildiği gibi, gezegen keşiflerine, gezegen veya mitolojik isminin sem-

bolik anlamının karşılığı olan dramatik kültürel değişimler eşlik etmiştir. Pek çok astrolog bunu bu gibi keşiflerin zamanlamasının gelişigüzel değil, kolektif psişede oluşan değişimler ile eşzamanlılık bağlantısı içinde olduğuna yorar. Buna dair örnekleri, sadece gezegen keşifleri alanında değil, bütün uzay keşif ve araştırmalarında buluruz. 1969 yılında Ay’da yapılan ilk yürüyüşü düşünün. 1960’ların sonunda, yalnızca kadın hareketinde değil, kadın kolektifinin, hayal gördüren uyuşturucular ve sanatta sefahat düşkünü ya da duygusal sınırları kaldıran dışavurumculuk aracılığı ile bilinçaltının keşfine yansıyan diğer öğelerinde de yükseliş görüldü. Ay’a ayak basılmasından saatler sonra, olası eşzamanlılık bağlantısı ile iki hikâye daha oluştu: Ted Kennedy’nin genç bir kadının boğulması ile sonuçlanan (su, kadın, alkol ya da sıvı bunların tümünün Ay’a dair ya da dişil çağrışımları vardır) Chappaquiddick olayı; günümüz Türkiye’inde arkeolog Iris Love’ın Afrodit’in en önemli tapınağını keşfetmesi (Afrodit, eski Yunanlılarca Ay’a tapınma ile bağdaştırılırdı). Eğer Ay’a gidiş misyonunu o dönemde toplumda süregelen dişil ilkeye açılmayı yansıttığı şeklinde okursak, buna benzer eşzamanlılıklar, dişil arketipi ile kolektif ilişkimizin özel durumuna dair önemli kavrayışlar sunar: Kennedy skandalı o bağlantının daha karanlık yüzünü, Afrodit Tapınağının keşfi ise, onun daha estetik yanını vurgular ve Ay’ın bellek ile geçmiş sembolik bağlantısının altını çizer.

Nihayet, kişisel düzeyde, herhangi bir önemli keşfin eşzamanlı etkileri gezegenin dört bir yanındaki bireyler için farklı yollarla ortaya çıkar. Bir astrolog bunu göksel cismin keşfedildiği anda bulunduğu Zodyak derecesini incelemekle, daha sonra bunun kişinin bireysel yıldız haritasında hangi alanın karşılığı olduğuna bakmakla saptayabilir. Dahası, keşif ile doğrudan ilişkisi olan insanlarda, böyle özel karşılıklı ilintilerin pek çok kat büyütülmüş şekilde mevcut olacağı da varsayılabilir. Örneğin, Plüton’un keşfinde en önemli rolü oynayan kişi olan Percival Lowell’in adının

baş harflerinin keşfedilen gezegendeki harflere tam uyması ve Afrodite mabedini ortaya çıkartan kadının soyadının *Love-Aşk* olması oldukça tuhaftır. Benzer şekilde, astrologlar sık sık Neil Armstrong'un yıldız haritasında Ay'ın ne kadar önemli bir yer tuttuğuna, adeta özel yaşantısındaki bu enerjiyle bu cisme uzayda ilk ayak basan kişi olması arasındaki hayati bağlantıyı vurgularcasına, işaret etmişlerdir.

Bu sembolist ilhamlı yaklaşım, bilimsel sorgulamanın her alanına uygulanabilir. Geleneksel karşılıklar terminolojisinin yaklaşık bir uyarlaması ile, şu dönüşümleri hayal edelim: Jeoloji ve Coğrafya, sembolik anlayışla kadim çevredeki şekil ve enerjilerde sembolik dinamikler arama sanatı *remil atma* ve *fal bakmayı* (*geomancy*) hatırlatabilir; sembolik anlama demlenmiş kimya, maddenin ince enerjiye sahip özellik ve niteliklerini inceleyen *simyayı* ve onun psişik eşdeğerlerini canlandırabilir. Geometriye niteliksel bakış, saf biçim ve yüksek anlamı *kutsal geometriyi* besleyebilir. Sembolik bir okuma ile, matematik, rakamsal örüntülerin ruhani niteliklerini inceleyen *numerolojiyi* anlamamızı kolaylaştırabilir. İnsan zihnine sembolik ve arketipsel yaklaşım, yoganın çakra psikolojisi, Kabalist Hayat Ağacı ve James Hillman gibi teorisyenlerle bağdaştırılan çağdaş arketip psikolojisi örneklerindeki insan motivasyonunun kozmik boyutta anlamlandırması demek olan *kutsal psikolojiyi* meydana çıkartır. Anlam temelli sağlık ve tanı sistemleri, hastalıkların daha derinlerdeki önemi ve zihin ile beden metaforik ve enerji boyutunda incelenmesi olan *kutsal tıbbı* gündeme getirebilir. Ve sembollerle yorumlanan astronomi, anlam ve göksel fenomenler dinamiği çalışması *astrolojiye* yeni açılımlar getirebilir. Aynı anlayış ile, sembolist ilkelerin uygulanması, modern araştırmacıların bu geleneksel sistemler ve fikirlerine daha derin bir anlayışla bakmalarını sağlayacaktır. Söz gelimi Çinlilerin bedensel sağlığın dişil

(yin) enerjisi ile eril (yang) enerjisi arasında denge gerektirdiği; astrolojinin göksel cisimlerin sembolik boyutuna inancı; simyanın nem, serinlik ve sıcaklığın element özelliklerini vurgulaması yahut kutsal geometrinin görünür şekillerin daha yüce anlamlarına dair tahminleri gibi.

Daha geniş açıdan, sembolist bakışın sorduğu felsefi soru; herhangi bir saf bilimsel yöntemin herhangi bir zamanda doğanın işleyişini tam olarak açıklamasının mümkün olup olmadığıdır. Yakın geçmişte, astrofizikçi Stephen Hawking'in de aralarında bulunduğu önde gelen bilim insanları bilimin bir gün doğanın yasaları ve işlevlerine dair bütün büyük sorulara yanıt verebileceğini öne sürmüştür. Bu düşünce, tuhaf biçimde on dokuzuncu yüzyıldaki bilim insanlarının doğaya dair bilginin tamamlanması için yalnızca ufak tefek sorunlar kaldığı iddiasını anımsatır. Sembolist bakış bu gibi iddiaların içkin beyhudeliğini savunur. İnsan dünyayı niteliksel boyutunu göz önünde bulundurmadan tamamıyla anlamayı, bir gülün tam önemini çözmeyi yalnızca bilimsel yöntem ve araçlar kullanarak ne kadar anlayabilirse, o kadar umabilir. Bilim insanları ve hatta bütün insanlık, metafor ve sembolizm merceğinden bakarak, sadece niceliksel bir yaklaşımla mümkün olandan çok daha eksiksiz bir dünya resmine erişebilir.

BİLİMİN RİTÜEL BOYUTU

Dünyayı kavrayışımıza dair yeni bir bilgi boyutu ortaya koymasının yanı sıra, bilimin sembolist bakış açısıyla harmanlanmasının önemli pratik yararları da vardır. Her tür eylemin daha geniş karşılıklar ağı içinde, hem çevremiz hem de kendi içimizde ince dinamikleri harekete geçirmesi nedeniyle, eylemlerimizin dünya üzerinde eşzamanlı ya da “sihirli” etkileri olabileceği üzerinde daha önce düşünmüştük. Bu fikri bilime uygularsak, kolektif ey-

lemlerimizizin doğal dünya bağlamında, halen aşikâr olanın dışında, ne gibi ince etkileri olduğu sorusunu sorulabiliriz.

Örneğin insan Ay'a ilk ayak bastığında atmosferini değiştirerek, muhtelif çöpleri etrafa saçarak ve hatta yüzeyine bir bayrak dikerek, onun çevresini ince ve kaba şekillerde kesinlikle etkilemiştir. Peki, bütün bunlar aya bağlı anlamlar alanında ne gibi sembolik etkileri harekete geçirmiş olabilir? Ve bu etkiler kendi içsel evrenimize, "içsel Ay" bölgemize eşzamanlı olarak nasıl uzanır? Ay bizim kolektif dışıl doğamızın karşılığı olduğuna göre, onun yüzeyine yaptığımız izinsiz girişin duygusal yaşamımızın kalitesini, henüz kavrayamadığımız şekillerde ince ince renklendirmiş olması mümkün müdür? Bunun gibi, yörüngede dönen bir asteroiti üzerindeki mineralleri analiz etmek üzere günün birinde tutsak etseydik, evrenin kumaşındaki hangi ipleri etkilemiş olurduk? Eğer o asteroitin nesnel bir anlamı varsa ve bütün varlıkların yaşam nehirleriyle sarmaş dolaş ise, yaptığımız araştırmanın sonucunda, büyük senfoninin hangi akortları değişir?

Uzay araştırmalarının başlangıcından beri, çeşitli yerli kültürlerden akil insanların, tıpkı Dünya'nın etrafına işi bitmiş uydular ve diğer malzemedен oluşan çöpü dikkatsizce yığıldığımız gibi, göksel çevreye yapılan duyarsız ya da düşüncesiz müdahalelere karşı bilim insanlarını uyardıklarını belirtmekte yarar var. Bu gibi kaygılar yalnızca doğanın kutsallığının farkında olmaktan değil, benzer eylemlerle harekete geçebilecek öngörülemeyen yan etkilere duyulan hassasiyetten kaynaklanır. Örneğin, Hopi sözcüsü Thomas Banyaca, NASA'dan bir heyetin Ay'dan dönüşünde, Ay ile yıldızlara müdahalenin bir deprem ya da gelgit dalgası yaratabileceğine karşı bir izleyici grubunu uyarmıştı. Bu kehaneti iletmesinden sonra, Banyaca bölgeden ayrılırken, öngördüğü ağır sonuçların "belki de yarın gelebileceğini" söylemişti. Ertesi sabah saat altıda Los Angeles, San Fernando depremiyle sarsıldı.²⁵

Bu gibi tesadüflerin katı bir kuşkusunu ikna etmeyeceğini anlayabiliriz. Ancak bunlar hiç değilse eylemlerimizin daha derin anlamlarını yalnızca uzay keşiflerinde değil, doğanın her yerinde derinden düşünmemize aracı olabilir. Kocamış ağaçlardan oluşan bir orman dümdüz edildiğinde veya bir hayvan türünün aşırı avlanmaktan soyu tükendiğinde, bu dikkatsizliklerimizin insan evladının içsel ekolojisindeki etkisi ne olur? Dünya yüzeyinden derinlerde nükleer gereçleri infilak ettirdiğimizde, bilimsel araçlarla ölçülebilenin dışında, ilişkiler ağında ne gibi yankılanmalar tetiklenmiş olur?

Sembolist fikirleri ciddiye almak, bizi gelecekteki bilimsel girişimlere dair yeni protokoller benimsemeye mecbur eder. Bu metodoloji sadece bütün yaşam ve çevrenin kutsallığını dikkate almakla kalmayıp daha geniş karşılıklı bağıllık alanında her türün rolü ve yerleşimini de göz önünde bulunduracaktır. Bilim insanları Yerli Amerikalıların ve diğer yerli halkların inançlarını dikkatle incelemekten büyük yarar sağlayabilirler. Bu halklar bütün girişimlere tevazu ve kutsal saygı ruhu ile yaklaşırlar. Yeni bir gezegene baskınlık ve sömürme ruhu ile ayak basmaktansa, kâşiflerin yeni ortam ile önce ritüel uyumlama ve ruhani birlik oluşturmayı araştırdıkları bir zamanı tasavvur edebilir insan. Sembolist görüş ahenkli bir başlangıcın başarılı bir sonuca etki edeceğini ileri sürdüğüne göre, ritüel eylemler geleneksel olarak yeni girişimlerin ilk anlarına uğurlu sembollerden oluşan tohumlar atmaya da yarar.

Bu şekilde düşünmek, her şeyin benzersiz bir anlam kalitesi ve bütün diğer şeylerle ince bir bağlantısı olduğu algısına yönelik alışılmış ekolojik kavramların da ötesine geçmektir. Mistik şair Frances Thompson'un yazdığı gibi;

*Ölümsüz güçle, uzak yakın bütün olanlar,
Bağlıdır gizlice birbirine bunlar
Öyle ki bir çiçek bile oynatılmaz yerinden
Rahatsız olmadan uzaktaki yıldızlar.²⁶*

SEMBOLIST DÜŞÜNCENİN VAATLERİ

Sembolist bakış dünyaya dair düşüncelerimizdeki kökten değişimi temsil eder. Bu kitapta onun çıkarımlarından birkaçına değindik. Kişisel düzeyde, bunlar yaşadığımız olaylarda yeni boyutların keşfini ve hayatın, mecazi biliş kilidinin açabileceği kutsal bir metin olduğu önerisini içerir. Hayattaki olaylar, böyle anlaşıldığında, kişiliğimiz, karmamız ve hatta daha geniş uyanış düzeylerini işaret eden gelecek potansiyelimize dair bilgiler sunar.

Kolektif küreye uzatıldığında, sembolist bakış somut olgulardan değil, nitelik ve değerlerden bilgi alan bir bilim aracılığıyla evreni kavramanın yeni bir yolunu; uzun zamandır ezoteriklerin bir hayalinin gerçekleşmesini vaat eder: fenomenlerin yorumlanabildiği ve karşılıklı ilişkilendirildiği görkemli bir tekabül bilimini biçimlendirmek. Daha da önemlisi, sembolist düşünce, bilginin kendisine nasıl baktığımıza dair kökten bir vizyon değişimi önerir. Bu genişletilmiş vizyon, bizden bir de bireyler tarafından olsun, bilim insanı ve mühendislerce olsun, dünyaya bütün yapılanların neden olduğu sonuçları sorgulamamızı ister.

Ancak, sembolist mirasın en geniş etkiye sahip neticesi, aynı zamanda en basit olandır: kozmosun anlamla kaplı olduğunun idraki. Bu neden bu denli önemli? Halen geçerli dünya görüşü bize yaşamın dinamik, ancak esasen anlamsız bir iş olduğunu söyler. Sahip olduğu ne kadar sembolik anlam varsa, hepsinin ona insan zihni tarafından yansıtıldığını ileri sürer. Semboliste göre, dünya, bilimin düşünce tarzıyla tam açıklanamayacak bir sihir ve gizem âlemdir. Sembolist bakış, maddiyatçı gerçeklik algısını temeline kadar sarsarak bu dünyanın fenomenlerinin sadece maddiyatla açıklanamayacak bir anlam temeline sahip olduğunu gösterir.

Kimi çağdaş teorisyenlerin Yeni Bilim ve Jung'un eşzamanlılık teorisi ile ilişkilendirdikleri bütüncül dünya görüşü bu yönde ilerlese de, maddeciliği alaşağı edemez. Jung'un kendisi de teori-

sinin metafiziksel göndermelerinden geri adım atmıştır. Bu konudaki özgün çalışmasında, eşzamanlı olayların tanımlayıcı nişanı olarak anlamı vurgulamıştır; anlam tesadüflerin doğasında mevcutsa, bu maddi dünyanın ötesinde, aşkın bir boyut kaçınılmazdır. Oysa Aniela Jaffe'nin *The Myth of Meaning (Anlam Miti)* adlı kitabında işaret ettiği gibi, daha sonraki yazılarında Jung, vurgusunu eşzamanlı fenomenlerin baskın özelliği olarak, anlamdan daha nesnel nedensellik dışı bağlantı kavramına kaydırmıştır. Bu akademik açıdan kesinlikle daha az radikal bir duruştur. Bu vurgu kayması, Jung'un nihayet eşzamanlılık açıklamasının felsefe ya da mistisizmde değil ampirik bilimde olduğu sonucuna varmasına yol açmıştır.²⁷

Son tahlilde, sembolist düşüncenin daha derin mesajı, dünyanın zengin ve çok boyutlu bir yer olduğudur. Plotinus'un yüzyıllar önce dediği gibi, "Her şey sembol kaynıyor." Yaşamın niteliksel boyutunu kabulleninceye dek, etrafımızda gelişen arketipsel dramdan tamamen habersiz, Sistin Kilisesi'nin tavanına yapışmış sineklere benzeriz. Bir eski zaman dininin İncil hikâyelerinin mecazi ve mistik olasılıkları görmezden gelerek sadece sözlük anlamındaki gerçeklik olarak okumadaki ısrarı gibi, bizler de çoğunlukla, her gün bize sunulan anlamın derinliklerine kör kalırız. Sembolist görüş, bize hayatımızdaki kayıp boyutu tamir eden dönüşmüş bir vizyon olasılığını sunar. Bu sezgiyi yeniden kazanarak, kişisel dramlarımızı arketipsel bağlamda yeniden gözden geçirip düzeltebiliriz.

Bu kitap, bu amaçla antik dönemin felsefi ve sembolik sistemlerini yeniden incelemeyi önermiştir. Böylelikle, evrene ve içindeki yerimize dair gerçeğe daha derinden göz atmış oluyoruz. Bunun amacı basitçe, geçmişteki ezoterik bilginin en saf haliyle serpilmediğinin varsayıldığı eski Altın Çağa dönüş değildir. Tam aksine, bugün kendimizi sembolist fikirleri incelemekte, tarihi kültürlerin pek çok ezoterik sistemi ve öğretisine daha önce eşi benzeri olmayan

erişimimiz nedeniyle, özellikle ayrıcalıklı bir izleme noktasında buluyoruz. Bu ruh haliyle, burada sunulanlar akademik bir araştırma olmayı amaçlamaktan ziyade, sembolist miras kumaşının günümüze ve anlayışına göre tadil edilmiş Őeklidir.

Belki de hayatımızdaki sembolizm ve eş zamanlılığın daha derinden incelenmesi, hem kadim hem de çağdaş kaynaklardan gelen sezgilerin bir araya geldiği yükselişteki bir tür Kutsal Bilim'in parçası gibi görülebilir. Bütünleyici yaklaşım, kutsal geometri, astroloji, matematik, yoganın çakra psikolojisi, mitoloji, falcılık ve ritüel teorisi olduğu kadar, modern bilim ve psikolojinin bulgularından da yararlanır. Bu yaklaşımlar, bilince getirilen dünyanın en büyük mistik ve meditatif geleneklerinin sunduğu açılımlar tarafından çerçevelenecektir. Böyle görüldüğünde, anlamlı tesadüfün mesajı daha büyük, sürekli bir felsefi ve spiritüel düşünce çatısının yüzeylelerinden biri olarak hak ettiği yeri alacaktır. Umudum, bu kitabın bu amaca hizmet etmiş olmasıdır.

SONNOTLAR

GİRİŞ

- 1 Michael Grosso, *The Millenium Myth* (Wheaton IL; Quest Books, 1995), 9.

BÖLÜM 1

- 1 Ralph Waldo Emerson, "Nature"; *Writings of Ralph Waldo Emerson*'dan (New York: Modern Library, 1940), 15.
- 2 Arthur Schopenhauer, *Tanrının Maskeleri* adlı kitabında, Joseph Cambell tarafından alıntılanmıştır. (Cilt IV : *Yaratıcı Mitoloji* (New York Viking Press, 1968), 193-194. (Türkçesi: İmge Kitabevi Yayınları)
- 3 Leibniz'in "önceden saptanmış ahenk" teorisinin özeti için, bkz. Ira Porgoff, *Jung, Synchronicity, and Human Destiny* (New York Dell Booksü 1973) 67-76.
- 4 John Maynard Keynes, "Newton the Man", *Newton Tercentary Celebrations* kitabından. (Cambridge, İngiltere: Cambridge University Press, 1969).
- 5 Carl Jung, "Synchornicity: An Acausal Connecting Principle"; *Collected Works*, Cilt 8 (Princeton NJ: Princeton University Press, 1969).
- 6 Arthur Koestler *Roots of Coincidence* adlı kitabında alıntılanmıştır (New York: Random House, 1972), 87.
- 7 Dalai Lama alametlere ilişkin şöyle der: "Biz (bütün Budist ekollerini) kehanetlere, kerametlere, rüya tabirlerine, yeniden doğuşa inanırız. Ancak, bize göre kesinlik olan bu inançlar, hiçbir şekilde kimseye dayatmaya çalıştığımız şeyler değildir." *Violence and Compassion: Dialogues on the World Today* (New York, Double-

day, 1966) adlı kitaptaki “The Dalai Lama in Conversation with Jean Claude Carriere” den. 20

- 8 “Ringing Down the Curtain on Joyce’s 100th Year”, Book World, *Chicago Tribune*, Aralık 26, 1982
- 9 Robert Anton Wilson, *Coincidence* (Phoenix, AZ: New Falcon Press, 1991).
- 10 Aniela Jaffe, *The Myth of Meaning* (New York, Putnam, 1971), 153.
- 11 Mircea Eliade, *Images and Symbols -İmgeler Simgeler*; Gece- (New York: Search Book, 1969), 177-178
- 12 Lin Yun Sarah Rossbach’ın ifadesi ile, *Feng Shui: The Chinese Art of Placement* (New York; E.P Dutton, İnc., 1983), 101

BÖLÜM 2

- 1 Mircea Eliade, *The Sacred and the Profane: The Nature of Religion* (New York, Harper and Row, 1961), 165.
- 2 Sembolist düşüncenin tarihsel bağlamını anlamının bir yolu da mistisizm ile okültizm arasındaki fark açınsındandır. Katı bir ifade ile, mistisizm Tanrı ile doğrudan bağlantı yolunu temsil eder. Bunun aksine, okültizm yaratılış ve içsel işleyişini, bu bilginin uygulamalı pratiğine bakarak anlama çabasıdır. Bu iki yol arasındaki farkı şöyle anlayabiliriz: gerçeklik her katının kabadan inceye çeşitli düzeyleri temsil ettiği bir gökdelen olsaydı, mistik orada tek amacı asansöre binip en üst katlara çıkmak olan birey olurdu. Okültist ise, bunun aksine, her bir katta neler olduğu ile ilgilenir, işleyişlerini anlamak için, dolayısıyla da binanın mimarisini, tesisatını, enerji şemasını inceleyebilir. Bu temel ayrıma göre, sembolist felsefe teorik olarak mistisizm değil okültizm başlığı altına girer. Gerçekte ise, kişi bu iki yolu da saf ve bozulmamış halinde bulabilir. Tarihte pek çok mistiğin okültizme dair hatırı sayılır bilgisi ve pek çok okültistin de derin mistik duyarlılığı olmuştur. Mitolojik betimlemelerde, bu ikili yolun birleşmesi, hem spiritüel sezgi hem de mistik bilgiyi sergileyen Arthur’un Merlin karakterinde görülür.
- 3 O.R. Gurney, “Babililer ve Hititliler” *Oracles and Divinations* adlı kitaptan. Michael Loewe ve Carmen Blacker, editörler. (Boulder, CO: Shambhala, 1981), 142-173.

- 4 W.Y. Evans-Wentz *Tibetan Yoga and Sacred Doctrines* (Londra, Oxford University Press, 1967), 165.
- 5 *Dreams, Illusions and other Realities*'de Wendy Doniger tarafından söylenmiştir. (Chicago, University of Chicago Press, 1984), 18.
- 6 Mısır hiyerogliflerinin çok düzeyli doğasına dair bir tartışma için, bkz. Serge Sauneron'un *The Priests of Ancient Egypt* adlı kitabı. (New York: Evergreen Profile Books, Grove Press, 1984), 18.
- 7 Schwaller de Lubicz ile John Anthony West'in fikirlerinin özeti West'in *Serpent in the Sky: The High Wisdom of Ancient Egypt* (Wheaton: Quest Books, 1993) adlı kitabında bulunabilir.
- 8 Yves Bonnefoy tarafından derlenen, Gerald Honigsblum'un Wendy Doniger yönetiminde çevirdiği *Mythologies*, (cilt 1)'den derlenmiştir. (Chicago: University of Chicago Press, 1991), 591.
- 9 Seyyed Hossein Nasr, *The Need for Sacred Science* (Albany: SUNY Press, 1993), 100, 132-133.
- 10 Anthony Aveni tarafından *Conversing with the Planets* (New York: Kodansha International, Inc., 1994), adlı kitapta alıntılanmıştır. 170-171.
- 11 Edward Hoffman, *The Heavenly Ladder : A Jewish Guide to Inner Growth* (San Francisco: Harper & Row, 1985), 98-99.
- 12 Sembolist görüşün tamamen kaybolduğunu önermek, abartı olacaktır. Halk arasındaki işlevini kaybetmiş batıl inançlardan başka, bize kadar ulaşan çeşitli tarihsel akıntıların da izine rastlamamız olasıdır. Felsefe dünyasında, onun en etkili savunucularından bazıları Emmanuel Swedenborg, Ralph Waldo Emerson, H.P. Blavatsky, Manly Palmer Hall ve Carl Jung'dur. Kozmik ya da doğa sembolizmi düzeyini de ilgilendirdiğinden, genel olarak Avrupa Romantizminin de rolünü ve özellikle Novalis, Goethe, Schelling, H. Steffens ve G.H von Schubert'in temsil ettikleri *Naturphilosophie* hareketini de not etmemiz gerekir. Edebiyat alanında, yaratıcı etkiler arasında Herman Melville, James Joyce, August Strindberg (*İnferno, Okült Günlüğü*), Thornton Wilder (*The Bridge at San Luis Rey*) ve Fransız şair Baudelaire'in yıldızı olduğu sembolist sanat ve şiir hareketidir. Swedenborg ile Emerson ve Poe gibi daha erken Amerikan sembolistlerinin ağır etkisi altındaki Baudelaire'nin 'Correspondences' (Karşılıklar)'ı,

on dokuzuncu yüzyıl sembolist şiirinin tartışmasız en değerli parçasını temsil eder: “Doğa, canlı sütunları bazen kafa karıştırıcı mesajlar veren bir mabettir; insan orada aşına bakışlarıyla onu süzen bir semboller ormanından geçer.” Ve popüler düzeyde, belki de sembolist kavramların modern zamanlarda kalıcı olduğu en etkili kanal, astroloji, tarot ve I Ching gibi kehanet sanatlarıdır.

- 13 Carl Jung, *Toplu Eserleri*’nden “Sembolik Yaşam”(Collected Works, “The Symbolic Life” cilt 18; Princeton : Princeton University Press, 1980), 255.
- 14 Colin Wilson, *The Occult* (New York: Random House, 1971), 46
- 15 Mircea Eliade *İmgeler Simgeler; Gece; Images and Symbols: Studies in Comparative Symbolism;* (New York: Search Books), 12.

BÖLÜM 3

- 1 Beden sembolizminde psikolojik yaklaşıma yararlı bir giriş yapan birkaç kitap mevcuttur. Bunların arasında, Ken Dytchwald’ın *Bodymind*’ı (Los Angeles: J.P Tarcher, 1986) ve Debbie Saphiro’nun *Bodymind Workbook: Exploring How the Mind and the Body Work Together* (London: Element, 1990) bulunur.
- 2 Yakın zamana kadar Paul Kammerer’in tesadüf hakkındaki çalışmasına dair tek kaynak Arthur Koestler’in *The Roots of Coincidence*’ı (New York Random House, 1972) ile *The Case of the Midwife Toad*’u (New York Random House 1972) olmuştur. Ancak, kısa süre önce, Kammerer’in çalışmalarının yeni bir yorumunu Rob Schmidt ile John Townley, Schmidt’in orijinalinin Almandan çevirisine dayanarak, üstlenmişlerdir. Onlar, Kammerer’in (*dizisellik* adı verilen) eşzamanlılık teorisinin, Jung’un aynı kavramından hem nedensellik dışını hem de ‘anlam’ın metafizik nosyonları ile açıklanmasını reddi bakımından farklı olduğunu ileri sürerler.
- 3 Gretel Elrich, *A Match to the Heart* (New York: Panteon 1994), 28.
- 4 Arthur Schopenhauer Joseph Campbell tarafından *Masks of God; Creative Mythology Cilt IV -Tanrıların Maskeleri Cilt IV: Yaratıcı Mitoloji*’de alıntılanmış - (New York Viking 1968) 193-194.
- 5 Georg Feuerstein, *The Mystery of Light* (Salt Lake City; UT: Passage Press, 1994)

BÖLÜM 4

- 1 Cornelius Agrippa, *The Three Books of Occult Philosophy* (St. Paul, MN: Llewellyn, 1993), 160.
- 2 Plutarch, *The Lives of the Noble Greicans and Romans-* Asil Yunanlılar ile Romalıların Yaşamları- Çeviren John Dryden, revize eden Arthur Hugh Clough (New York: *The Modern Library*), 802-803

BÖLÜM 5

- 1 Paul Reys, William Segal *Tricycle*, cilt 1, no.1, 53'de alıntılanmıştır.
- 2 Arthur Schopenhauer, Joseph Campbell tarafından *The Masks of God, Cilt IV: Creative Mythology*, 344) adlı eserde alıntılanmıştır.
- 3 Cornelius Agrippa, *The Three Books of Occult Philosophy*, 163.
- 4 John Train'in derlediği *True Remarkable Occurrences* adlı kitapta söz edilmiştir. (New York: Clarckson N.Potter, Inc., 1978), 36.
- 5 Gerhard Adler, "Reflections on 'Chance', 'Fate' and Synchronicity"; *Psychological Perspectives*, cilt 20, no.1, İlkbahar-Yaz 1989, 18.
- 6 a.g.e, 30
- 7 Jung'un eşzamanlılık teorisi bağlamında 'telafi' hakkındaki görüşlerine dair esaslı bir tartışmayı Robert Aziz'in *C.G Jung's Psychology of Religion and Synchronicity* (Albany, NY:SUNY Press, 1990; s. 16-18, 160-166, 207) adlı eserinde bulabilirsiniz. Üslubu biraz akademik de olsa, Aziz, eşzamanlılığı Jung'un daha geniş psikoloji ve din felsefesi bağlamına oturtur ve pek çok yararlı gözlem sunar.
- 8 Arthur Schopenhauer, Joseph Campbell tarafından *The Masks of God, Cilt IV*; s.344: *Creative Mythology -Tanrının Maskeleri-* adlı kitabında alıntılanmıştır.
- 9 Carlos Castaneda, *The Fire From Within-İçten Gelen Ateş*; Söz Yayınları- (New York Simon & Schuster, 1984) 25-43.

BÖLÜM 6

- 1 C.G. Jung 'Mysterium Coniunctionis', *Collected Works; Cilt 14* (Princeton. NJ: Princeton University Press, 1970) 419-420.

- 2 Paul Reps tarafından *Zen Flesh Zen Bones: A Collection of Zen and Pre-Zen Writing* (Garden City; NY Anchor Doubleday, 1961), 106'dan alıntılanmıştır.
- 3 Goswami Kriyananda'nın Kriya Yoga Mabesinde verdiği bir konferanstan. Chicago, 1982.
- 4 *I Ching*, Richard Wilhelm çevirisi, İngilizce düzenlemesi Cary F. Baynes tarafından yapılmıştır. (Princeton, NJ; Princeton University Press, 1950), 190.

BÖLÜM 7

- 1 Sir Edwin Arnold, *The Light of Asia* (New York: Dodd, Mead & Co. 1926), 110.
- 2 Meşe palamudunun meşe ağacı olma potansiyeli teleoloji ilkesini tanımlamakta güçlü bir imge olmakla birlikte, çok da harfi harfine anlaşılmalıdır. Meşe palamudundan adeta meşe ağacı olma potansiyeline doğru çekildiği, sanki gelecekteki o durum hazırda mevcutmuş da, etkisini zamanda geriye doğru uyguluyormuş gibi söz ediyoruz. Oysa, Rupert Sheldrake'in de dikkat çektiği gibi, kişi bir meşe palamudunu pekala yok edebilir, böylelikle onu nihai amacına erişmekten alıkoyar. Bu da sonuçta, herhangi bir metafizik anlamda, meşe palamudunun 'kaderinin' meşe ağacı haline gelmek olduğunun aksini kanıtlar. Böylelikle, meşe palamudunun kaderi, bir dizi genetik olasılıkla belirlenir; olgunluk aşamasına ya erişecek ya da erişemeyecektir.
- 3 Glenn Mullin tarafından 'Personal Glimpses'de söz edilir. *The Quest* , Kış 1993, 96.
- 4 Heinrich Zimmer'in *Myths and Symbols in Indian Art and Civilization* (Princeton University Press, 1962; 159) adlı kitabından yeniden yorumlanmıştır.
- 5 Medicine Grizzlybear Lake, *Native Healer* (Wheaton IL: Quest Books, 1991), 27.
- 6 James Hillman tarafından *Re-Visioning Psychology*'de söz edilir. (New York Harper & Row 1975), 195-196
- 7 Arthur Schopenhauer; Joseph Campbell tarafından *The Masks of God, Cilt IV: Creative Mythology 193-194*'de alıntılanmıştır.
- 8 Edward Whitmont, "The Destiny Concept in Psychotherapy",

Spring, James Hillman, editör, New York Analitik Psikoloji Klübü, 1969; 73-92.

- 9 Bu hikâyeyi İdris Şah'ın *Tales of the Dervishes (Derviş Masalları)* adlı kitabından uyarladım. (New York: E.P. Dutton & Co. 1969), 72-74.
- 10 William Elliot'un *Tying Rocks to Clouds'* da Elisabeth Kübler-Ross ile yaptığı söyleşi (Wheaton, IL: Quest Books, 1995), 39
- 11 Sogyal Rinpoche, *The Tibetan Book of Living and Dying-Tibet'in Yaşam ve Ölüm Kitabı*, Dharma- (San Francisco: Harper-San Francisco, 1992) 134.

BÖLÜM 8

- 1 *Flower Ornament Sutra*, (Çiçek Süsü Sutrası) Çeviren Thomas Cleary- (Boston Shambala, 1985), 317.
- 2 Dudjom Rinpoche, Sogyal Rinpoche tarafından *Tibet'in Yaşam ve Ölüm Kitabı*'nda alıntılanmış. (San Francisco: HarperSanFrancisco, 1994), 82.
- 3 Jeremy Buckley; *Tennyson: The Growth of a Poet* (Cambridge; MA: Harvard University Press, 1967- s. 15)
- 4 Carl Jung *The Symbolic Life* (Princeton NJ: Princeton University Press, 1980) 273-274.
- 5 Bu örnekler Sarah Rossbach'ın *Feng Shui: The Chinese Art of Placement* (New York, E.P. Dutton, Inc. 1983) adlı kitabından alınmıştır.
- 6 Ev ortamının ritüel potansiyeline dair gayet kolay okunan bir giriş için, Scott Cunningham'ın *The Magical Household* (St. Paul, MN: Llewellyn, 1993) adlı kitabına bakınız.
- 7 Elisabeth Kübler Ross; William Elliot'un *Tying Rocks to Clouds'*unda, s.33.
- 8 Stephen Mitchell tarafından *The Gospel According to Jesus* (New York: Harper Perennial, 1991 s.46) adlı kitabında alıntılanmıştır.
- 9 Hatha yoga duruşları ile çakralar arasındaki ilişkinin daha ayrıntılı bir açıklaması için, Goswami Kriyananda'nın (Chicago: The Kriya Yoga Temple 1988) *The Spiritüel Science of Kriya Yoga* adlı kitabına bakınız.

- 10 Goswami Kriyananda, yazar ile sohbet.
- 11 *The Hymns of Orpheus (Orpheus'un İlahileri)*, çeviren R.C. Hogart (Grand Rapids, MI: Phanes, 1993), 93.
- 12 Zen Dağı Manastırında, John Daido Looori'nin 1987'deki bir konuşmasından. Ayrıca Looori'nin *The Eight Gates of Zen*'inde (Mt. Tremper, NY: Dharma Communications, 1992,s. 179) da biraz farklı şekilde dile getirilmiştir.

BÖLÜM 9

- 1 Percy Seymour, *Astrology: The Evidence of Science* (Lutton Beds, İngiltere: Lennard Publishing, 1988), 13.
- 2 H.P. Blavatsky, *Collected Writings*, cilt III (Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, 1968), 192.
- 3 Bell'in çalışmalarından elde edilmiş yerbilmezliğin ayırtımları ve etkilerine dair mükemmel bir çalışma için, bakınız: Tim Maudlin'in *Quantum, Non-locality and Relativity: Mataphysical Intimations of Modern Physics* adlı kitabı (Cambridge, MA: Blackwell, 1994)
- 4 Percy Seymour, *Astrology: The Evidence of Science*, 79-80. Aslında, astrolojik etkiyi açıklamakta, Bell Teoremi birkaç düzeyde sorunludur. Seymour'un itirazlarına ek olarak, Bell'in yerbilmezlik versiyonu yalnızca daha önce birbirleriyle temas etmiş parçacıklara kadar uzanır. Buna zıt olarak, astrolojide daha önce hiç ilişkisi olmayan uzak cisimler (insan ve göksel) arasında da karşılıklı bağlantı olduğu varsayılır.
- 5 Bakınız: Michel Gauquelin, *Influences on Human Behavior* (Sante Fe, NM: Aurora Press) ve *Neo-Astrology: A Copernican Revolution* (New York: Arkana, 1991).
- 6 Peter Roberts, *The Message of Astrology* (Northhamptonshire, England: Aquarian Press, 1990), 72-73.
- 7 Michel Harding, *The Hymns of the Ancient Gods* (Londra: Arkana, 1992), 23-41.
- 8 Plotinus, *The Enneads (Ennead'lar)* Çeviren: Thomas Mac Kenna (Burdett, NY: Larson Publications, 1992) Ennead II. 3. 7, 108-109.
- 9 Plotinus, Ennead VI.9.

- 10 Ralph Waldo Emerson, "Nature", *The Complete Writings* (New York: William H. Wiseü 1929), 913.
- 11 Arhtur Schopenhauer, *The Masks of God (Tanrının Maskeleri)* Cilt.IV,344.

BÖLÜM 10

- 1 Güneş ve Ay arketip dişil ve eril kutuplaşmalarını bünyelerinde barındırırken, ne Güneş'e sadece eril, ne de Ay'a sadece dişilmiş gibi bakmalıyız. Nasıl ki bütün erkekler içlerinde bir dişi, kadınlar da bir eril barındırırlarsa, bu iki arketip de kendi zıt niteliklerini içerirler. Geleneksel Çin düşüncesinde, bu husus yin ve yang sembolü ile aktarılır. Burada, çemberin her bir yarısında öteki yarısının renk gölgesi içeren bir nokta vardır. Böylelikle, her şeyin içinde kendi karşıtının tohumlarını barındırđına dair spiritüel gerçeği göstermiş olur.
- 2 Vedik bilgin David Frawley'e göre, Yoga edebiyatında, Yogananda'nın tarif ettiği haliyle Chandra çakrasına dair direkt bir kaynak yok. Ancak, belki 'üçüncü göz' Ajna Çakrasının Güneş ve Ay'ın yönettikleri sağ ve sol göz ile ilgili iki taçyaprağı bulunduğu hakkındaki klasik fikir ile bir ilgisi olabilir.
- 3 Bakınız: Paramahansa Yogananda'nın *Autobiography of a Yogi* adlı kitabı.(Nevada City, CA: Crystal Clarity Publishers, 1994), 234.
- 4 Çakralar ile yıldız haritası yorumlama sanatının daha ayrıntılı işlendiği "Astrology and the Chakras: Toward a Sacred Psychology of the Horoscope" adlı *The Mountain Astrologer'* da (Nisan 1996) yayımlanmış makaleme bakınız.
- 5 Geleneksel Yogi düşünüşünde, ölü durumdaki Kundalini enerjisi omurganın tabanında çöreklenmiş bir yılan şeklinde betimlenir. Spiritüel uygulama ile uyandırıldığında, omurgadan yukarı yükselip baştaki çakra merkezlerine ulaştığı söylenir. Hazırlıksız bir aceminin Kundalini' yi harekete geçirmesine dair pek çok uyarı verilir. Zorlukların çoğu uyandıran enerjilerin dengeli orta kanalda kalmayıp sağ ve sol kanallara dağılmasıyla ortaya çıkar. En iyi öğüt, nitelikli bir öğretmene danışmadan bu enerjii harekete geçirecek meditatif uygulamalara girişmemektir.
- 6 Hatha Yoga Pradipika", beyit IV.7, George Feuerstein'in *Wholeness or Transcendence* (Burdett, NY: Larson, 1992 s.273) adlı eserinde alıntılanmıştır.

- 7 Ölüme yakın deneyimde görülen sembollerle şuşumna kanalının ilişkisine dair daha fazla bilgi için, *The Quest*'in Yaz 1994 sayısı, 35. Sayfadaki "A Yogic Perspective on the Near-Death Experience" adlı makaleme bakınız.
- 8 Shelley Trimmer, *Esoteric Astrology* (yayımlanmamış metin)

BÖLÜM 11

- 1 Hans Jenny, *Cymatic I & II* (Basel, İsviçre: Basileus Press, 1972)
- 2 Bakınız: *The Man Who Tasted Shapes*, Richard Cytowic (New York: Tarcher/Putnam, 1993). Cytowic, sinestezinin fizyolojik şeklinin şair ve mistiklerin sözünü ettikleri sinesteziden farklı olduğunu ileri sürer. Biyolojik sinestezisi olan bireylere uygulanan testlere göre, bu süreç büyük ölçüde beynin sol alt bölümü olan sürüngen beyinde meydana gelmektedir. Buna karşılık, şairane/metaforik düşünce durumundaki bireylere uygulanan testler, bu durumun beynin daha yüksek, rasyonel düzeyi olan neokorteksle ilişkili olduğunu göstermiştir. Bunun önerdiği, saf tıbbi bir rahatsızlık olarak, sinestezinin duyuşal verilerin 'orantısız' çapraz referansından ziyade, beynin duyuşal aracılığı ile ulaştığı verilerin sahici bir yanlış yorumlanmasıdır. Bu doğru ise, klinik sinestezinin metaforik ya da mistik hiçbir yanı olmayabilir.
- 3 John Anthony West, *Serpent in the Sky* (Wheaton, IL: Quest Books, 1993), 113-114.
- 4 Psikolojik hallerin orantısız ya da geometrik bir boyuta sahip olduğu nosyonu Prof. Manfred Clynes'in 'esetik formlar' teorisinde destek bulmaktadır. Clynes laboratuvar deneklerinin duyuşal durumları muhtelif görsel ya da işitsel şekiller ile bağdaştırmalarını istediği testler geliştirdi. Tutarlı bir dizi ilişki oluştu: Kızgınlık daha keskin şekillerin karşılığı iken, nefesine düşkünlüğün karşılığı dalgalı formlar idi. Clynes'in araştırması hâlâ tartışılmalıdır, ruh hali gibi soyut şeylerin orantılı kalıplara nasıl çevrildiğini gösterir. Clynes'in çalışmalarının daha ayrıntılı açıklaması için, Don Campbell'in; *Music: Physician for Times to Come* (Wheaton, IL: Quest Books, 1991; s.121-145, 337-355) adlı kitabına bakınız.
- 5 Ralph Waldo Emerson, *The Complete Writings*, cilt II (New York: William H. Wise, 1929), 949.

- 6 Fransız filozof Gaston Bachelard temel niteliklerin psikolojik durumlarla ilişkisini araştırarak doğanın dış fenomenlerinin ruhun durumları ile benzerlikler paylaştığını göstermiştir. Bachelard'un düşüncelerine genel bir giriş için, Richard Leviton'un "The Barefoot Philosopher: Gaston Bachelard's Reverie of the Elements" *The Quest*, İlkbahar 1995; 58-63, 78-81.
- 7 Burada Eric Klein'a beni gezegensel nitelikleri anlamının metaforik yöntemi ile tanıttığı için teşekkür ediyorum.
- 8 Anthony Aveni, *Conversing with the Planets* (New York: Kodansha International Inc., 1994) 46.
- 9 Shelley Trimmer, *Esoteric Astrology* (yayımlanmamış metin)
- 10 Ramprasad, Lex Hixon'un *Mother of the Universe: Visions of the Goddess and Tantri Hymns of Eblihtenment* adlı eserinden alıntıldığı gibi. (Wheaton, Quest Books, 1993), 77.

BÖLÜM 12

- 1 Carl Jung, "Synchronicity: An Acausal Connecting Principle" *The Structure and Dynamics of the Psyche*, Cilt 8, *Collected Works* (Princeton, NJ: Bollingen Series, Princeton University Press), par. 843-845.
- 2 Carl Jung, par.843. Eşzamanlı fenomenlerin oluşum sıklığı Jung ile meslektaşı İsviçreli psikanalist C. A Meier arasında epeyce tartışma konusu olmuştur. Meier, Jung'a eşzamanlılığın, nedensellik ile 'dik açılı' yapan bir fenomen ise, o zaman tanımı icabı yaşamlarımızda yalnızca ara sıra değil, nedensellik gibi sık sık karşımıza çıkması gerektiğini söylemiştir. Bu hususu dikkate alan Jung, kitabının bir sonraki basımına bir dipnot eklemiş ancak bu noktayı açığa çıkarmakta Meier'in rolünden söz etmeyi ihmal etmiştir. Meier'in bunu atladığını kızgınlıkla yüzüne vurmasından sonra, Jung 70 numaralı dipnotunda değişiklik yapmıştır. Notun izleyen baskılardaki metni şöyledir: "Beden ile ruh arasındaki ilişkinin senkronistik olarak anlaşılma olasılığını bir kez daha vurgulamalıyım. Bu varsayım bir gün kanıtlanır ise, halen taşıdığım eşzamanlılığın görece ender bir fenomen olduğu görüşünün düzeltilmesi gerekecektir. Bkz. C. A. Meierer'in *Zeitgemasse Probleme der Traumforschung* s. 22'deki gözlemleri."

- 3 Ralph Waldo Emerson, *The Complete Writings*, cilt II (New York: William H. Wise, 1929), 955.
- 4 Ira Progoff, *Jung, Synchronicity, and Human Destiny: Noncausal Dimensions of Human Experience* (New York: Dialog House, 1985), 134.
- 5 Jung, par. 916
- 6 Carl Jung, Ira Porgoff'un *Jung, Synchronicity and Human Destiny*'sinden alıntılanmış, 159.
- 7 Jung, par.849
- 8 Jung, par. 816
- 9 Holografik ilke ve farklı disiplinler üzerindeki çıkarımlarına dair iyi bir genel bakış, Michael Talbot'un *The Holographic Universe* adlı kitabında verilmiştir. (New York: Harper Collins 1991).
- 10 Bakınız: Benoit B. Mandelbrot; *The Fractal Geometry of Nature* (New York: W.H. Freeman and Company, 1983).
- 11 Bakınız: Rupert Sheldrake, *A New Science of Life* (Rochester, VT: One Park Press, 1995).
- 12 Jeremy Bernstein, Ken Wilber tarafından *Quantum Question*'da alıntılanmış (Boulder, CO: Shambhala, 1984), 27.
- 13 Nick Herbert, *Quantum Reality: Beyond New Physics* (Garden City, NY: Anchor Press/Doubleday, 1985), 27.
- 14 Robert Anton Wilson; "Synchronicity, Isomorphism and the Implicate Order", *Gnosis* (Kış 1989), 50.
- 15 Ken Wilber, *Sex, Ecology, Spirituality* (Boulder, CO: Shambala, 1995), 266.
- 16 Bakınız: Michel Gauquelin, *Neo-Astrology: A Copernican Revolution* (New York: Penguin, 1991).
- 17 Aslında, gerçekliği yorumlamanın, dünyadan farklı türden bilgiler çıkartan, bilimsel (kollektif-rasyonel) ve sembolist (arketipsel) olanlar dışında da yolları vardır. Bunlar, estetik (bir sanatçı gözüyle olaylar), nesnel-duygusal (kişisel anılar ve çağrışımların filtresinden geçmiş olaylar), somut- duyusal (bir kamera ya da böceğin algılayabileceği gibi ham veriler bağlamında görülen olaylar) ve 'berrak böylelik' (burada olaylar, somut- algısal durumda olduğu gibi, bütün algısal örtüşmelerden soyutlanmış ancak uyank bir öz farkındalık ile geliştirilmiştir). Bu yolları az önemliden çok önemliye,

hiyerarşik öneme göre sıralamak çok cazip görülse de, aslında farklı yollar farklı bağlamlara uygundur. Bir Zen ustası bile, annesine ölüm döşeğinde veda mı ettiği, bir rüyayı mı yorumladığı, meditasyon esnasında bir duvara bakarken mi, yoksa bir VCR'ın kullanma kılavuzunu sökmeye çalışırken mi olduğuna göre, farklı bilişsel yollar kullanacaktır!

- 18 John Robinson tarafından, *An Introduction to Greek Philosophy* adlı kitabında alıntılanmıştır. (New York: Houghton-Mifflin, 1968), 69.
- 19 Seyyed Hossein Nasr, *The Need for a Sacred Science* (Albany, NY:SUNY Press, 1993) 97.
- 20 David Bohm, *The Search for Meaning* editör Paavo Pylkkannen (Wellingborough, GB: Crucible, 1989), 69.
- 21 Bohm, *The Search for Meaning*, 60
- 22 Richard Feynman, *The Feynman Lectures on Physics*, cilt II (Palo Alto, CA: Addison Wesley, 1964), 41-42
- 23 Daniel Noel'in *Approaching Earth: A Search for the Mythic Significance of the Space Age* adlı kitabından (Amity, NY: Amity House, 1986), 23-24'de Norman Mailer'den alıntılanmış.
- 24 Bazı astrologlar, bu kuralın istisnaları olduğunu düşünürler. Örneğin bakınız; Richard Tarnas'ın Uranüs gezegenine isim verilmesi üzerine *Prometheus the Awakener* (Woodstock, CT: Spring Publications, 1995; s.11-16'daki tartışması.
- 25 Bakınız: "An Interview with Richard Kastl", *East-West Journal* dergisinin Aralık 1977 sayısı, s.40.
- 26 *Columbia Granger's World of Poetry*'de, Frances Thomson'un "Mistress of Vision"ından; CD-ROM (New York: Columbia University Pressü 1991-2)
- 27 Aniela Jaffe, *The Myth of Meaning* (New York: Putnam, 1971)

KAYNAKÇA

- Adier, Gerhard. "Reflections on 'Chance,' 'Fate,' and Synchronicity." *Psychological Perspectives*, cilt 20, no. 1 (İlkbahar-Yaz 1989).
- Agrippa, Cornelius. *The Three Books of Occult Philosophy*. St. Paul, MN: Llewellyn, 1993. *Gizli Felsefe Ya da Büyü Felsefesi 1 ve 2*. Biblos Kitabevi, Bursa, 2006. Çev. Levent Özşar.
- Aivanhov, Omraam Mikhael. *The Living Book of Nature*. Los Angeles: Prosveta, 1987.
- Aveni, Anthony. *Conversing with the Planets*. New York: Kodansha International, Inc., 1994.
- Aziz, Robert. C. G. *Jung's Psychology of Religion and Synchronicity*. Albany, NY: SUNY, 1990.
- Baigent, Michael. *From the Omens of Babylon: Astrology and Ancient Mesopotamia*. London: Arkana, 1994. *Babil Kehanetleri*. İstanbul 2009, Yakamoz Kitap. Çev. Ayşe Müge Esenerli.
- Bamford, Christopher, ed. *Homage to Pythagoras: Rediscovering Sacred Science*. Hudson, NY: Lindisfarne Press, 1994.
- Bateson, Gregory. *Mind and Nature: A Necessary Unity*. New York: E. P. Dutton, 1979.
- Bell, John Stewart. "Nonlocality in Physics and Psychology: An Interview with John Stewart Bell." *Psychological Perspectives*, cilt 19, no. 2 (Sonbahar-Kış, 1988).
- Berman, Morris. *The Reenchantment of the World*. Ithaca, NY: Cornell University Press, 1981.
- Blair, Lawrence. *Rhythms of Vision*. Rochester, NY: Destiny Books, 1991.

- Blavatsky, H. P. *The Secret Doctrine*. Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, Quest Books, 1993.
- Boehme, Jacob. *The Signature of All Things*. New York: Dent and Sons, 1926.
- Bohm, David. *Wholeness and the Implicate Order*. Boston: Routledge & Kegan Paul, 1980.
- . *Unfolding Meaning: A Weekend of Dialogue with David Bohm*. New York: Routledge & Kegan Paul, 1985.
- Bolen, Jean Shinoda. *The Tao of Psychology: Synchronicity and the Self*. San Francisco: Harper & Row, 1979. *Psikolojinin Tao'su: Eşzamanlılık ve Ben*. Kuraldışı Yayınları. İstanbul 2004. Çev. Neslihan Burcu Akdağ.
- Bonnefoy, Yves. *Mythologies*, cilt. I & II. Çev. Gerald Honigsblum. Chicago: University of Chicago Press, 1991. *Mitolojiler Sözlüğü*, Dost Yayınları, Ankara 2000. Çev. Levent Yılmaz.
- Briggs, John. *Fractals, The Patterns of Chaos: Discovering a New Aesthetic of Art and Nature*. New York: Simon & Schuster, 1992.
- Brown, Norman O. *Life Against Death*. Middletown, NH: Wesleyan University Press, 1959. *Ölüme Karşı Hayat*. Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1996. Çev. Abdullah Yılmaz.
- Burckhardt, Titus. *Alchemy: Science of the Cosmos, Science of the Soul*. Translated by William Stoddart. London: John M. Watkins, 1967.
- Campbell, Joseph. *The Masks of God*. New York: Viking. Vol. 1, *Primitive Mythology* (1959). Vol. 2, *Oriental Mythology* (1962). Vol. 3, *Occidental Mythology* (1964). Vol. 4, *Creative Mythology* (1968). *İlkel Mitoloji Tanrının Maskeleri 1*. İmge Kitabevi, Ankara 2006. Çev. Kudret Emiroğlu. *Doğu Mitolojisi Tanrının Maskeleri 2*. İmge Kitabevi, Ankara 1998. Çev. Kudret Emiroğlu. *Batı Mitolojisi Tanrının Maskeleri 3*. İmge Kitabevi, Ankara 1995. Çev. Kudret Emiroğlu. *Yaratıcı Mitoloji Tanrının Maskeleri 4*. İmge Kitabevi, Ankara 1994. Çev. Kudret Emiroğlu.
- Capra, Fritjof. *The Tao of Physics*. London: Fontana, 1977.
- Cicero. *On the Nature of the Gods. On Divination. On Fate*. London: G. Bell & Sons, 1902.

- Cirlot, J. E. *A Dictionary of Symbols*. Çev. Jack Sage. New York: Philosophical Library, 1962.
- Clark, R.T. Rundle. *Myth and Symbol in Ancient Egypt* London: Thames & Hudson, 1959.
- Combs, Allan, ve Mark Holland. *Synchronicity: Science, Myth, and the Trickster*. New York: Paragon House, 1990.
- Cunningham, Scott. *The Magical Household*. St. Paul, MN: Llewellyn, 1993.
- Cytowic, Richard. *The Man Who Tasted Shapes*. New York: Tarcher/Putnam, 1993.
- Da Avabhasa. *The Transmission of Doubt*. Clearlake, CA: Dawn Horse Press, 1984.
- Davies, Paul. *The Mind of God: The Scientific Basis for a Rational World*. New York: Touchstone, 1992.
- Davies, Paul. "Synchronicity in the Cosmic Blueprint." *Psychological Perspectives*, cilt 20, no. 1 (Spring-Summer, 1989).
- Dickenson, C. Lowes. *The Greek View of Life*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press, 1958.
- Doniger, Wendy. *Dreams, Illusions, and Other Realities*. Chicago: University of Chicago Press, 1984.
- _____. *Other Peoples' Myths*. New York: Macmillan, 1988.
- Dossey, Larry. *Meaning and Medicine: A Doctor's Tales of Breakthroughs and Healing*. New York: Bantam, 1991.
- Durkheim, Emile, and Marcel Mauss. *Primitive Classification*. Chicago: University of Chicago Press, 1967.
- Edinger, E. F. *Ego and Archetype: Individuation and the Religious Function of the Psyche*. Baltimore, MD: Penguin, 1973.
- _____. *Melville's Moby-Dick: A Jungian Commentary*. New York: New Directions Books, 1978.
- Eliade, Mircea. *The Sacred and the Profane*. New York: Harcourt, Brace, and World, 1959. *Kutsal ve Dindışı* . Gece Yayınları. Ankara 1991. Çev. Mehmet Ali Kılıçbay.

- . *Cosmos and History: The Myth of the Eternal Return*. New York: Harper & Row, 1959. *Ebedi Dönüş Mitosu*. Gece Yayınları, Ankara 1994. Çev. Ümit Altuğ.
- . *The Two and the One*. New York: Harper & Row, 1965.
- . *Images and Symbols*. New York: Search Books, 1969. *İmgeler ve Simgeler*. Gece Yayınları. Ankara 1992. Çev. Mehmet Ali Kılıçbay.
- Emerson, Ralph Waldo. *The Writings of Ralph Waldo Emerson*. New York: Modern Library, 1940.
- Evans-Wentz, W. Y., ed. *Tibetan Yoga and Secret Doctrines*. Oxford: Oxford University Press, 1967.
- Faivre, Antoine. *Access to Western Esotericism*. Albany, NY: SUNY Press, 1994.
- Feuerstein, Georg. *The Mystery of Light*. Salt Lake City: Passage Press, 1994.
- . *The Yoga-Sutra of Pantanjali: A New Translation and Commentary*. Rochester, NY: Inner Traditions, 1989.
- Fortune, Reo. "Divination." *Encyclopedia of the Social Sciences*. New York: Macmillan, 1931.
- Ficino, Marselio. *The Book of Life*. Translated by Charles Boer. Dallas: Spring, 1994.
- Fideler, David. *Jesus Christ, Sun of God: Ancient Cosmology and Early Christian Symbolism*. Wheaton, IL: Quest Books, 1993.
- Fiedelson, Charles N. *Symbolism and American Literature*. Chicago: University of Chicago Press, 1981.
- Franz, Marie-Louise von. *Number and Time: Reflections Leading Towards a Unification of Psychology and Physics*. Evanston, IL: Northwestern University Press, 1974.
- . *On Divination and Synchronicity: The Psychology of Meaningful Chance*. Toronto: Inner City Books, 1980.
- . *Projection and Re-Collection in Jungian Psychology*. Translated by William H. Kennedy. Lasalle, IL: Open Court, 1980.
- Frazer, James G. *The Golden Bough: A Study in Magic and Religion*. London: Macmillan, 1911-1915.

- Frawley, David. *The Astrology of the Seers: A Guide to Vedic (Hindu) Astrology*. Salt Lake City: Passage Press, 1990.
- Gauquelin, Michel. *Cosmic Influences on Human Behavior*. Sante Fe, NM: Aurora Press, 1985.
- _____. *Neo-Astrology: A Copemican Revolution*. London: Arkana, 1991.
- Crasse, Ray. "Karma, the Chakras, and Esoteric Yoga." *Karma: Rhythmic Return to Hannony*. V. Hanson, R. Stewart, ve S. Nicholson, editörler. Wheaton, IL: Quest Books, 1990.
- _____. "Myth in the Modern World: An Interview with Wendy Doniger." *The Quest* (Winter 1990).
- _____. "The Crowd Within: Multiple Personality Disorder and Traditional Esoteric Psychologies." *The Quest* (Sonbahar 1992).
- _____. "A Yogic Perspective on Near-Death Experiences." *The Quest* (Yaz 1994).
- _____. "Astrology and the Chakras: Toward a Sacred Psychology of the Horoscope." *The Mountain Astrologer* (Nisan 1996).
- Greene, Liz. *The Astrology of Fate*. York Beach, ME: Samuel Weiser, Inc., 1984.
- Cilson, Etienne. *The Spirit of Medieval Philosophy*. New York: Scribner's Sons, 1940.
- Godwin, Voscelyn. *Robert Fludd: Hermetic Philosopher and Surveyor of Two Worlds*. London: Thames & Hudson, 1979. Yeniden basım: Grand Rapids, MI: Phanes Press, 1991.
- Gribbin, John, and Martin Rees. *Cosmic Coincidences: Dark Matter, Mankind, and Anthropic Cosmology*. New York: Bantam, 1989.
- Hall, Manly Palmer. *The Secret Teachings of All Ages*. Los Angeles: Philosophical Research Society, 1959.
- Harding, Michael. *Hymns to the Ancient Gods*. London: Arkana, 1992.
- Hesse, Herman. *The Glass Bead Game*. New York: Holt, Rinehart & Winston, 1969. *Boncuk Oyunu*. Yapı Kredi Yayınları İstanbul. 7. Basım 2011. Çev. Kamuran Şipal.
- Hoeller, Stephan A. *The Royal Road: A Manual of Kabbalistic Meditations on the Tarot*. Wheaton, IL: Quest Books, 1975.

- Homer. *Odyssey*. Çev. G. M. Priest. New York: Knopf, 1963. *Odysseia*, Can Yayınları, İstanbul. 8. Basım: 2009. Çev. A. Kadir, Azra Erhat.
- Howell, Alice O. *The Web in the Sea: Jung, Sophia, and the Geometry of the Soul*. Wheaton, IL: Quest Books, 1993.
- Hillman, James. *Re-Visioning Psychology*. New York: Harper & Row, 1975.
- Hoffman, Edward. *The Heavenly Ladder: A Jewish Guide to Inner Growth*. San Francisco: Harper & Row, 1985.
- I Ching* (Book of Changes). Çev. Richard Wilhelm. İngilizceye uyarlayan: Cary F. Baynes. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1977.
- I CHING ya da Değişimler Kitabı*. Biblos Yay. Bursa 2010. Çev. Richard Wilhelm. Türkçeye uyarlayan Levent Özşar.
- Jacobi, Jolan. *Complex/Archetype/Symbol*. New York: Pantheon Books, 1959.
- _____. *Paracelsus: Selected Writings*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1979.
- Jaffé, Aniela. *The Myth of Meaning*. New York: Putnam, 1971.
- Jenny, Hans. *Cymatics*. New York: Schocken Books, 1975.
- Joyce, James. *Ulysses*. New York: Random House, 1967. *Ulysses*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul. 13. Basım 2011. Türkçesi Nevzat Erkmən. Önsöz: Enis Batur.
- Jung, C. C. *Collected Works. The Structure and Dynamics of the Psyche* (cilt 8, 1969). *The Archetypes and the Collective Unconscious* (cilt 9, bölüm 1, 1968). *Mysterium Coniunctionis* (cilt 14, 1970). *The Symbolic Life* (cilt 18, 1976). Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Keynes, John Maynard. "Newton the Man," *Newton Tercentenary Celebrations*. Cambridge: Cambridge University Press, 1947.
- Koestler, Arthur. *The Roots of Coincidence*. New York: Random House, 1972.
- _____. *The Case of the Midwife Toad*. New York: Random House, 1972.
- Keutzer, Carolin S. "The Power of Meaning: From Quantum Physics to Synchronicity." *Journal of Humanistic Psychology*, cilt 24, no. 1 (Kış 1984).

- . “Archetypes, Synchronicity and the Theory of Formative Causation.” *Journal of Analytical Psychology*, cilt. 27 (1982).
- Kriyananda, Goswami. *The Spiritual Science of Kriya Yoga*. Chicago: Temple of Kriya Yoga Press, 1988.
- Lake, Medicine Grizzlybear. *Native Healer*. Wheaton, IL: Quest Books, 1991.
- Lehner, Ernst. *Symbols, Signs, and Signets*. New York: Dover, 1950.
- Lawlor, Robert. *Sacred Geometry: Philosophy and Practice*. London: Thames & Hudson, 1982.
- Levi-Strauss, Claude. *The Savage Mind*. Chicago: University of Chicago Press, 1967. *Yaban Düşünce*, Yapı Kredi Yayınları. İstanbul 2000. 4. Basım. Çev. Tahsin Yücel.
- Levy-Bruhl, Lucien. *Primitive Mentality*. Boston: Beacon Press, 1966.
- Loewe, Michael, and Carmen Blacker, eds. *Oracles and Divination*. Boulder, CO: Shambhala, 1981.
- Luck, Georg. *Arcana Mundi*. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press, 1985.
- Mathers, S. L. MacGregor. *The Kabbalah Unveiled*. New York: Arkana, 1991.
- Maudlin, Tim. *Quantum Non-Localit/ and Relativity: Metaphysical Intimations of Modern Physics*. Cambridge, MA: Blackwell Publishers, 1994.
- Meier, C. A. “Science and Synchronicity: A Conversation with C. A. Meier.” *Psychological Perspectives*, cilt. 19, no. 2 (Sonbahar-Kış 1988).
- Melville, Herman. *Moby Dick*. New York: Hendricks House, 1962. *Moby Dick Beyaz Balina* Yapı Kredi Yayınları. İstanbul 2010. 4. Basım. Çev. Mina Urgan, S. Eyüboğlu.
- Michell, John. *City of Revelation: On the Proportions and Symbolic Numbers of the Cosmic Temple*. London: Garnstone, 1972.
- Moore, Omar Khayyam. “Divination—A New Perspective.” *Reader in Comparative Religion*. 4. Baskı. William A. Lessa and Evon Z. Vogt, eds. New York: Harper & Row, 1979.
- Moore, Thomas. *The Planets Within: The Astrological Psychology of Marsilio Ficino*. Lewisburg, PA: Bucknell University Press, 1982. Reprint: Hudson, NY: Lindisfarne Press, 1990.

- Nasr, Seyyed Hossein. *The Need for a Sacred Science*. Albany, NY: SUNY, 1993.
- Needham, Joseph. *Science and Civilization in China*, cilt 2. Cambridge: Cambridge University Press, 1956.
- Needleman, Jacob. *A Sense of the Cosmos: The Encounter of Modern Science and Ancient Truth*. Garden City, NY: Doubleday, 1975.
- Noel, Daniel. *Approaching Earth: A Search for the Mythic Significance of the Space Age*. Amity, NY: Amity House, 1986.
- Novalis. *Pollen and Fragments*. Çev. Arthur Versluis. Grand Rapids, MI: Phanes Press, 1989.
- Otto, Rudolf C. *The Idea of the Holy*. London: Oxford University Press, 1950.
- Peat, F. David. *Synchronicity: The Bridge Between Mind and Matter*. New York: Bantam, 1987.
- _____. "Divine Contenders: Wolfgang Pauli and the Symmetry of the World." *Psychological Perspectives*, cilt 19, no. 1 (İlkbahar-Yaz1988).
- Peek, Philip. *African Divination Systems: Ways of Knowing*. Bloomington, IN: Indiana University Press, 1991.
- Pinch, Geraldine. *Magic in Ancient Egypt*. Austin, TX: University of Texas Press, 1994.
- Plato. *Works*. 12 cilt. Loeb Classical Library. Cambridge: Harvard University Press, 1914-1927.
- Plotinus. *The Enneads*. Çev. Stephen MacKenna. Burdett, NY: Larson Publications, 1992. Dokuzluklar 1. Alfa Aktüel İstanbul 2007. Çev. Zeki Özcan
- _____. *The Essential Plotinus*. Editör: Elmer O'Brien. New York: Mentor Books, The New American Library, 1964.
- Poncé, Charles. *Kabbalah: An Introduction and Illumination for the World Today*. Wheaton, IL: Quest Books, 1978.
- _____. *The Came of Wizards: Roots of Consciousness & the Esoteric Arts*. Wheaton, IL: Quest Books, 1991.
- Progoff, Ira. *Jung, Synchronicity, and Human Destiny*. New York: Dell, 1973.

- Pylkkänen, Paavo, ed. *The Search for Meaning*. Wellingborough, GB: Crucible, 1989.
- Quispel, Gilles. "Gnosis and Psychology." *The Allure of Gnosticism: The Gnostic Experience in Jungian Psychology and Contemporary Culture*. Robert Segal, ed. Chicago: Open Court, 1995.
- Roberts, Peter. *The Message of Astrology*. Northamptonshire, England: Aquarian Press, Thorsons Publishing, 1990.
- Rosbach, Sarah. *Feng Shui: The Chinese Art of Placement*. New York: E. P. Dutton, 1983. *Feng Shui ile İç Mekan Dekorasyonu*, Dharma Yayınları. İstanbul 2006. 2. Basım. Çev. Levent Akçatepe.
- Sauneron, Serge. *The Priests of Ancient Egypt*. Translated by Ann Morissett. New York: Grove Press, Inc., 1960.
- Schumaker, Wayne. *The Occult Sciences in the Renaissance*. Berkeley, CA: University of California Press, 1972.
- Schuon, Fritjof. *The Transcendent Unity of Religions*. New York: Harper & Row, 1976.
- Schwaller de Lubicz, R. A. *Sacred Science*. Çev. Andre ve Goldian VandenBroeck. New York: Inner Traditions, 1982.
- _____. *Esotericism & Symbol*. Çev. Andre ve Goldian Vanden-Broeck. New York: Inner Traditions, 1985.
- _____. *The Egyptian Miracle*. Çev. Andre ve Goldian Vanden-Broeck. New York: Inner Traditions, 1985.
- Seligmann, Kurt. *The History of Magic*. New York: Pantheon Books, 1948.
- Seymour, Percy. *Astrology: The Evidence of Science*. Luton Beds, England: Lennard Publishing, 1988.
- Shah, Idries [Şah, İdris]. *Tales of the Dervishes*. New York: E. P. Dutton, 1969.
- Sheldrake, Rupert. *A New Science of Life: The Hypothesis of Morphic Resonance*. Rochester, NY: Park Street Press, 1995. *Yeni bir Yaşam Bilimi Morfik Rezonans Hipotezi*. Ege Meta Yayınları. İzmir, 2001. Çev. Sezer Soner.
- Smith, Huston. *Forgotten Truth*. New York: Harper & Row, 1976.
- Smith, Jonathan Z. *Imagining Religion* Chicago: University of Chicago Press, 1982.

- Sogyal Rinpoche. *The Tibetan Book of Living and Dying*. San Francisco: HarperSanFrancisco, 1992. *Tibet'in Yaşam ve Ölüm Kitabı*. Dharma Yayınları. İstanbul. 2006, 2. Basım. Çev. Elif Baydar, Güneş Tokcan.
- Spence, Lewis. *Encyclopedia of Occultism*. Hyde Park, New York: University Books, 1960.
- Stevens, Anthony. *Archetype: A Natural History of the Self*. London: Routledge & Kegan Paul, 1982.
- Swedenborg, Emmanuel. *Heaven and Hell*. New York: Swedenborg Foundation, 1938.
- Talbot, Michael. *The Holographic Universe*. New York: Harper Collins, 1991. *Holografik Evren*. Ruh ve Madde Yayınları. İstanbul 2001. 2. Basım. Çev. Güray Tekçe.
- Tarnas, Richard. *The Passion of the Western Mind*. New York: Ballantine, 1991.
- _____. *Prometheus the Awakener*. Woodstock, CT: Spring Publications, 1995.
- Thompson, William I. *The Time Falling Bodies Take to Light*. New York: St. Martin's Press, 1981.
- Thorndike, L. *A History of Magic and Experimental Science*. New York: Columbia University Press, 1923.
- Trimmer, Shelly. *Esoteric Astrology*. Unpublished manuscript.
- Vaughan, Alan. *Incredible Coincidence*. New York: J. B. Lippincott, 1979.
- Voss, Sarah. *What Number Is God? Metaphor, Metaphysics, Metamathematics, and the Nature of Things*. Albany, NY: SUNY Press, 1995.
- Weber, Renee. "The Reluctant Tradition." *Main Currents*, cilt 31, no. 4 (Mart-Nisan 1975).
- West, John Anthony. *The Case for Astrology*. New York: Viking Penguin, 1991.
- _____. *Serpent in the Sky: The High Wisdom of Ancient Egypt*. Wheaton, IL: Quest Books, 1993.
- _____. *The Traveler's Key to Ancient Egypt*. Wheaton, IL: Quest Books, 1996.
- Wheeler, John. *At Home in the Universe*. Woodbury, NY: American Institute of Physics Press, 1994.

- Wilber, Ken. *The Holographic Paradigm, and Other Paradoxes*. Boulder, CO: New Science Library, Shambhala, 1982.
- _____. *Quantum Questions: The Mystical Writings of the World's Great Physicists*. Boulder, CO: Shambhala, 1984.
- _____. *Up From Eden*. Wheaton, IL: Quest Books, 1996.
- _____. *Sex, Ecology, Spirituality: The Spirit of Evolution*. Boston: Shambhala, 1995.
- Wilson, Colin. *The Occult*. New York: Random House, 1971.
- Wilson, Robert Anton. *Coincidance*. Scottsdale, AZ: New Falcon Publications, 1991.
- Yates, Frances. *Giordano Bruno and the Hermetic Tradition*. Chicago: University of Chicago Press, 1991.
- _____. *The Occult Philosophy in the Elizabethan Age*. London: Routledge & Kegan Paul, 1978.
- Yogananda, Paramahansa. *Autobiography of a Yogi*. Nevada City, CA: Crystal Clarity Publishers, 1994. Özgün 1946 baskısının yeniden basımı. Philosophical Library baskısı.
- Bir Yogi'nin Otobiyoğrafisi*. Klan Yayınları. İstanbul 2008. Çev. Harutyan Arslanlıoğlu, Hasan Tümerkan, Sayat Arslanlıoğlu.

DİZİN

-A-

- Adams, John, 110
Adler Gerhard, 106-107
Agrippa, Cornelius, 48, 56, 86,
102, 182
Ahenksiz akort, 28
Aiskilos, 45
Aile ağacı, 120
Aivanhov, Omram Mikhael, 79
Ajna çakrası, 219
Akılcılık ilkesi, 144
Akrep, 223, 252
Alametler
    geleneksel toplumlarda, 39
    -i saptamak, 84
    nesnel/öznel yorum, 92
    sözlük anlamı ile metaforik
        anlam karşılaştırması, 82-83
    sözlük anlamıyla bakış, 81-82
    ve bitişlerin sembolizmi, 94
    ve kehanetler, 81
Algılama
    ve astrolojik etki, 182
    ve sembolist dünya görüşü, 13
Alkolizm, 112
Amerikan Yerlileri
    ve karmik döngüler, 126
    ve ritüeller, 168
    yorumladıkları alametler, 86
Ana baba (*Ebeveyn*)
    sembolik önemi, 115-120
    ve atalardan gelen karma, 120-
    121
    ve telafi yasası, 116-117

Anahata çakrası, 218

Analoji

ayrıca bkz. Metafor/mecaz
ve sembolist dünya görüşü, 26

Anlam

-in anatomisi, 234
aile ağacına dair, 120
arketipsel olaylara dair, 72-73
ebeveyn ilişkilerinde, 115-119
sembolist dünya görüşünde, 24-
25, 268-269
tesadüflere dair, 71, 183
ve algı, 193-194
ve astrolojik etki, 191-194
ve bilim, 269-270, 274-277
ve eşzamanlılık, 71, 260
ve olağandışılık, 69-72

Anlam Miti, (*Myth of Meaning,*
The), 286

Anne

sembolik önemi, 117-120

Antipati, 28

Aptallar. *Bakınız* Deliler

Ardışık nedensellik dışı, 187

Aristo, 222, 236, 269

Arketipler

astrolojik, 110, 203-210, 280
atalara dair, 120-121
çakra sistemi, 215-222
ebeveyne (ana babaya) dair, 115-
120
-in dili, 201-203
kader döngüleri olarak, 76
karmik kategoriler olarak, 124-125
kişisel deneyime dair, 247-248
olarak olaylar, 73
ve metaforik karşılıklar, 29

Armstrong, Neil, 281

Artarva Veda, 42

Aslan, 252

Assisili Aziz Francesco, 147

Astral beden, 128

Astroloji

- astronomi ile kıyasla, 194-196
- astrolojide kullanılan zaman çerçevesi, 75-79
- ayrıca bkz. Horoskoplar
- benötesi bakış açısından, 191
- doğrulama süreci, 273
- eski Yunan'da, 45-46
- ilişkilerde, 110-111
- kehanet sistemi olarak, 92
- kökenleri, 39, 42, 45
- Müslüman geleneğinde, 49-50
- özel etkisi, 189-190
- sembolist yorumları, 194-199
- ve anlam, 191-194
- ve bilinç, 188-189
- ve çakra sistemi, 216-217
- ve gezegensel arketipler, 203
- ve kader örüntüleri, 77-78
- ve karmik döngüler, 125-127
- ve katılımcı anlamı, 191-194
- ve mikrokozmos ilkesi, 33
- ve yeme ritüelleri, 175
- yıldız haritası bakmak, 212-214
- zodyak sembolleri, 211-215

Astronomi

- astroloji ile kıyaslanması, 194-196, 277-282

Atalar ile ilişki, 120-121

Augurs (yorumcular), 46

Aveni, Anthony, 50

Ay

- arketipsel etkisi, 207-208
- çakra sistemindeki karşılığı, 219
- dişil ilke olarak, 117-118, 208-210
- yönettiği astrolojik burç, 212

Ay'da Yangın (*Fire on the Moon*), 278

Ayurveda, 176, 239

Aziz Augustine, 48, 149

Aziz Pavlus, 47

Aztek uygarlığı, 51

-B-

Baal Shem Tov, 51

Baba

sembolik önemi, 117-120

"Babil'in Alametleri Dizisi", 41

Balıkçı Kral, 34

Banyaca, Thomas, 283

Banyo yapma ritüelleri, 173

Başlangıçlar(ı)

çevreleyen alametler, 86-89

ritüel haline getirme, 95

Bateson, Gregory, 236

Batıl, 56-58

Baum, L. Frank, 11, 71

Baxter, Anne, 96

Beden

banyo ve temizlenme ritüelleri, 173

nefes alış ritüelleri, 174

pozisyonu ve duruşu, 173

sembolizmi, 65

ve çakra sistemi, 215-222

ve düzlemler doktrini, 128-129

ve kader örüntüleri, 76

yemek ve yeme ritüelleri, 175

Bell Teoremi, 183, 263

Ben Claudius, 83

Benim Afrika'm (*Out of Africa*), 156

Benzeşme, 29

Bereket, 170

Berman, Morris, 55

Bernstein, Jeremy, 269

Beslenme ritüelleri, 175-176

Big Chill, The (film), 96

Bilim

-de modern sembolist teoriler, 263-267

-in ritüel boyutu, 282-284

kutsal eylem olarak, 49-50
ve anlam, 269-270, 274-277
ve mistisizm, 267-275

Bilinç

birincil arketip olarak, 246-247
ve astrolojik etki, 188-189

Bin taçyapraklı lotus, 220

“Bireyin Kaderindeki Bariz Niyet

Üzerine Aşkın Bir

Spekülasyon”, 75

Bodkin, Michael, 23

Boehme, Jacob, 65-66

Boğa, 252

Boğaz çakrası, 219

Bohm, David, 263, 277

Booth, John Wilkies, 104

Borrow, George, 54

Brainstorm (film), 95

Brown, Norman, 238

Buda, Gautama, 129, 141-144

Budizm, 142-143, 168

Bush, George, 112

Büyü

kökenleri, 38-39

ve batıl inanç, 56-58

Büyük Diktatör (film), 109

Büyük Frederick, 95

Büyük İskender, 88

-C-

Campbell, Joseph, 14

Can tanımı, 191

Candide (Voltaire), 153

Caduceus, 228

Castaneda, Carlos, 114

Cennet Bahçesinden Öteye (*Up
from Eden*), 55

Cennet ve Dünya (*Heaven and
Earth*), 24

Chandra çakrası, 219

Chaplin, Charlie, 109

Chladni, Ernest, 235

Cicero, 45

Cochrane, Eddie, 96

-Ç-

Çakra sistemi,

çakralar doktrini, 42

çakralarda enerji kanalları, 228-
231

çakraların metal karşılıkları, 220-
221

çakraların tek tek tarifi, 217-222
dengeli ifadesi, eril-dişil ifadeler,
gezegensel karşılıkları,
horoskop, Zodyak'taki
karşılıkları, 215-231

Çay yaprağı okuma, 92

Çevresel sembolizm, 64, 165

Çiçek Süsü Sutrasi, 163

Çin

'den arketip felsefesi, 243-244

'de simbolist dünya görüşü, 44

Çingene Beyefendi (*Romany
Rye*), 54

Çingeneler, 54

Çocuklar

gerçekleri taşıyan ulaklar
olarak, 113

ana babanın telifisi olarak, 116-117

-D-

Da Free John, 155

Dalai Lama, 114

Dante, 250-251

Değişimler Kitabı (*I Ching*), 44,
137-138, 201, 242, 244

Deliler, kâhin olarak, 113

Delfi kâhini, 91
Demosthenes, 150
Deneysel sembolizm, 64-68
Dikey tekabül, 264
Din
    ve ritüel, 161-162
    ve sembolist dünya görüşü, 57-59
Dinesen, İsak, 156
Dişil ilke
    ve çakra sistemi, 222, 228-229
    Çin felsefesinde, 243-244
Dizisellik, 21
DNA, 33, 228
Dogen, 179
Doğru Yaşamak, 168
Doğum
    çevreleyen alametler, 88-89
    ile ilgili eşzamanlılık, 112
    ile ilgili ritüeller, 93-94
    ve astrolojik etki, 196
    ve kader örüntüleri, 77
don Juan, 114
Dönemsellik ilkesi, 125
Döngüler, karmik, 125-126,
    131, 134
Dudjom, Rinpoche, 163
Duruşlar, beden, 173
Dünyanın Yeniden Efsunlanması
    (*Reenchantment of the
    World*), 55
Dünyaya Yaklaşmak,
    (*Approaching Earth*), 278
Düşünce ve karma, 129
Dylan, Bob, 171

-E-

Eckhart, Meister, 56
Egonun yenilgisi, 147

Einstein, Albert, 21, 183
El falı bakma, 33, 39
Elementler ve orantı ilkesi, 239-241
Emerson, Ralph Waldo, 21, 107,
    198, 239, 259
Erhardt, Amelia, 205
Eril ilke
    Çin felsefesinde, 243-244
    sembolik önemi, 117-119
    ve çakra sistemi, 222, 228
Eşzamanlı(lık)
    ayrıca bkz. Tesadüf
    doğum ve ölümler, 112
    ilişkilerde, 101-104
    örnekleri, 22
    Jung'un teorisi, 257-262
    tarih, 120
    tanımı, 21
    ve anlam, 71, 260
    ve arketipler, 258
    ve astrolojik etki, 182-187
    ve sembolist perspektif, 257-262
Ev kutsama ritüeli, 168
Evans-Wentz, 41
Evdeki ritüeller, 164-168
Evler, astrolojik, 210
Evlilik
    arketipsel olaylar olarak, 73-74
    onu çevreleyen alametler, 86-87
    sayesinde dengelenme ritüeli, 170
    törenselleşmiş ritüel olarak, 93
    ve ebeveyn sembolizmi, 120-121
Evrensel sembolizm, 39
Ezekiel, 198, 253
Ezoterik dünya görüşü. (Bkz.
    Sembolist dünya görüşü)

-F-

Faust, 23
Feng Shui, 32, 165-167

Ferguson, Marilyn, 101
Feuerstein, Georg, 79
Feynman, Richard, 277
Ficino, Marsilio, 48
Form, ritüel, 161-163
Fraktal geometri, 264
Freud, Sigmund, 27

-G-

Galileo, 52, 276, 278
Gandi, Möhandas, 97
Gauquelin, Michel, 185, 261,
274-275
Gaye, Marvin, 96
Geçici sembolik olaylar, 69-72
Geomancy (remil atma ve fal
bakma), 281
Geometri
ilkeleri, 45, 250
kutsal, 233, 250, 281-282
Gerçeklik
rüyası özelliği, 24-25
Gezenler
arketipsel önemleri, 203
çakra karşılıkları, 216-220
metal karşılıkları, 220-221
ve Zodyak burçları, 211
Goethe, Johann Wolfgang von,
23, 276
Grand Canyon (film), 104
Graves, Robert, 83
Grup karması, 132
Guru,
olarak yaşam, 149-154
yaşam ile ilişkisi, 154-156
Guru yogası, 155
Guthrie, Woody, 171
Günah keçisi, 34

Güneş
arketipsel etkisi, 208
çakra sistemindeki karşılığı, 219
eril ilke olarak, 117-118
ve yemek sınıflandırması, 176
yönettiği astrolojik burçlar, 212

Güneş burçları, 181

Güneş sinir ağı çakrası (solar
pleksus), 218

Güneş sistemi

ayrıca bkz. Gezenler

çakra sistemlerindeki karşılığı,
216-217

ve astrolojik arketipler, 246

“Güneşe Selam” çalışması, 174

-H-

Hac, 94, 98, 171-172

Haruspeks (Kâhin), 47

Haruspisi (hayvan iç organlarını
okumak), 39

Hasidim, 51

Hastalık, yaşamda öğretmen
olarak, 147

Hatha yoga, 174

Hawking, Stephen, 282

Hegel, Georg, 276

Heksagram, 243

Heraklitos, 144

Herbert, Nick, 269

Hexum, Jon-Eric, 95

Hıristiyanlık

sembolist dünya görüşü, 47-48

Hillary, Sör Edmund, 77

Hillman, James, 281

Hillman, Laurence, 112

Hindistan’da sembolik dünya
görüşü, 41-43

Hitler, Adolf, 153

Hiyeroglif, 43, 53

Holografik ilke, 263

Homerus, 45

Hong Konglu Kontes (film), 109

Hopi dili, 53

Horoskoplara,

ayrıca bkz. Astroloji

bakmak, 212-214

benötesi bakış ile, 191

çakra diyagramları olarak, 216-217

-da yansıtılan arketipsel nitelikler, 247-249

ve kader örüntüleri, 77-78

zodyak sembolleri, 211-215

Houston, Jean, 121

Houston, John, 95

-I-

I Ching (Bkz. Değişimler Kitabı)

Işık ve astrolojik etki, 188-189

-İ-

İda, 228-229

İkilik

ve birincil arketip, 245-247

ve karmaşıklığın açılımı, 242-244

İlişkiler

atalarla, 120-121

çocuklarla, 112-113

-de örtüşen kaderler, 104-108

-de ritüel, 169-171

-de telafi yasası, 108-110

delilerle, 113-114

düşmanca, 114-115

ebeveyn ile, 115-120

-in astrolojisi, 110-111

ve doğum-ölüm geçişleri, 111-112

ve eşzamanlılık, 101-104

ve orantılılık ilkesi, 242

İlyada, 45

İnayet (takdiri ilahi), 144

İnsan bedeni (*Bkz.* Beden)

“İp Eğiren Fatıma”, 151

İsa Mesih, 144

İslam. (*Bkz.* Müslüman geleneği)

İşaretler

astrolojik, 210-211

sembollere karşı, 59

İşwara, 144

İtirafname (*Confessions*), 149

İzafiyet Teorisi, 270

-J-

Jaffe, Aniela, 286

Jan d' Arc, 205

Japon çay seremonisi, 178

Jefferson, Thomas, 110

Jenny, Hans, 235

Joyce, James, 22-23

Jung, Carl

anamlı tesadüf üzerine, 29

bilimsel düşünce üzerine, 54-55

egonun yenilmesi üzerine, 147

eşzamanlılık teorisi, 21, 257-262

kolektif psişe üzerine, 132-133

ölümündeki olağandışı

fenomenler, 94-95

Jüpiter

çakra sistemindeki karşılığı, 217

-in arketipsel etkisi, 204-205, 274-275

-in yönettiği astrolojik semboller, 212

Kabala, 50, 256

Kaderler

kesişen, 104-108

ve kader örüntüleri, 75-79

Kadim Tanrılara İlahiler, 186

Kâhinler

deliler olarak, 113

ve kehanet, 91

Kalp çakrası, 218

Kammerer, Paul, 21, 187

Kanallar, çakra sistemi, 228-229

Karga (film), 96

Karma

denge yasası olarak, 123-124

doktrininin kökenleri, 41-42

farkındalığı geliştirmek, 135-138

ile düzlemler doktrini, 128

-nın döngüsel doğası, 126

ve atalarla ilişkiler, 120-121

ve çakra sistemleri, 223-225

ve ebeveyn ilişkileri, 120-121

ve hasım kişilikler, 115

ve kehanetsel yöntemler, 137-138

ve ölüm koşulları, 97-98

ve örtüşen kaderler, 105-108

ve sembolist dünya görüşü, 60

ve teleolojik ilke, 142-145

yanlış anlaşılan, 129-135

Karma yoga, 168

Karmaşıklık

açılımı, 243-244

ve birincil arketip, 245

Kasdan, Lawrence, 104

Kehanet

I Ching metodunda, 137

kökenleri, 45

ve alametler, 90-92

ve karmik farkındalık, 137-138

ve öznellik, 92

ve sembolist bakış, 256

ve yoğunlaşma ilkesi, 34, 264

Kelime Ustası (*Lavengro*), 54

Kennedy, Ted, 280

Kepler, Johannes, 40, 276

Kesirler ilkesi, 242

Keynes, John Maynard, 21, 238

“Kiaochau’nun Yağmurcusu”, 132

Kişisel sembolizm, 39

Kitaplar, yaşam rehberi olarak,
147-148

Kledonizm, 103

Koestler, Arthur, 148

Kolektif karma, 108, 132

Kolektif sembolizm, 103

Kova, 252

Kozmik Adam, 224

Kral Lear, 113

Kraliyet evliliği, 153

Kristallere bakma, 90

Kriya yoga geleneği, 14, 89, 217

Kriyananda, Goswami, 7, 135

Krizler (yaşam rehberleri
olarak), 147

Kundalini enerjisi, 228

Kuran, 49

Kuşlar, 51, 83

Kutsal geometri, 233, 250,
281-282

Kutsal kozmoloji, 203

Kutsal Mekânlar (*Sacred
Places*), 30

Kutsal psikoloji, 215-216,
246, 281

Kutsal tıp, 281

Kübler-Ross, Elisabeth, 154

Kütüphane meleşti, 148

-L-

Lake, Medicine Grizzlybear, 51
Laplace, Marquis Pierre Simon de, 53
Lawlor, Robert, 43
Lee, Brandon, 96
Lee, Robert E., 121
Leibniz, G.Wilhelm von, 21
Lennon, John, 96
Lincoln, Abraham, 104
Livius, 46
Logos ilkesi, 144
Love, Iris, 280
Lowell, Percival, 280
Luzatto, Haham Moses
Chaim, 142

-M-

Mad Dog and Glory (film), 109
Mahabharata, 42
Mailer, Norman, 278
Makrokozmos, 203, 215
Manipura çakrası, 218
Manteis (yorumlayanlar), 45
Mao Tse Tung, 114
Marquez, Gabriel, Garcia, 83
Mars
    arketipsel etkisi, 205
    çakra sistemindeki karşılığı, 218
    yönettiği astrolojik burçlar, 211
Martin, Dean, 30
Maslow, Abraham, 101
Matbaacılık ve sembolist dünya görüşü, 52-55
Matematik
    ve ahenk, 45
    ve orantısal anlamlar, 236-237
Mather, Cotton, 48

Maya uygarlığı, 51, 242
McDonnell, Mary, 104
McLuhan, Marshall, 53
Meditasyon, 169, 173, 230
Medyumlar. *Bkz.* Kâhinler
Melville, Herman, 23, 33, 61, 81
Mengele, Josef, 97
Mental beden, 127
Merkür
    arketipsel etkisi, 206-207
    çakra sistemindeki karşılığı, 219
    geri giderken, 195
    yönettiği astrolojik burçlar, 211
Merton, Thomas, 97
Metafor/Mecaz
    geometrik, 249
    ve gezegensel arketipler, 203-210
    ve orantısal anlamlar, 236,
    240-241
    ve sembolist dünya görüşü, 26-27
    ve yoğunlaşma ilkesi, 35
Metaforik alametler, 83
Metaforik karşılık, 29
Metaller
    -in çakra karşılıkları, 220-221
    ve orantılılık ilkesi, 238
Mezopotamya'da sembolist dünya görüşü, 40-41
Mısır
    'da orantılılık ilkesi, 237
    'da sembolist dünya görüşü, 43
Mikrokozmos ilkesi
    ve çakra sistemi, 203
    ve doğum, 77
    ve fraktal geometri, 264
    yoğunlaşma ilkesinde, 33-35
Mistik katılım, 58
Mistisizm
    ve bilim, 267-275
    ve sembolist dünya görüşü, 57-59

Mooby Dick, 23, 33, 61, 81, 86, 113

Montezuma, 51

Morfik titreşim, 263

Morgan Frank, 11, 71

Mucize yaratan (*thaumaturgical*)
ritüel, 160

Muladhara çakrası, 217

Murray, Bill, 109

Musa, 251

Müslüman geleneği

-nde sembolist dünya görüşü, 49
ve Sufizm, 146

Müzik

ritüel gücü, 162-163
ve birincil arketip, 245-246

-N-

Nadiler (enerji kanalları), 228

Nagarjuna, 143

Nasır, Seyit Hüseyin, 276

Nedensellik açıklaması (astroloji
için), 182

Nedensellik dışı

astrolojinin açıklaması olarak,
182-187
eşzamanlılığa açıklama olarak,
258-262

Nefes alma ritüelleri, 174

Newton, Sör Isaac, 21, 275-276

Nixon, Richard, 77

Niyet, ritüeli, 161-162

Noel, David, 278

Nous ilkesi, 144

Numeroloji, 14, 256

-O-

Occulta Philosophia, de, 48

Odysseia, 45

Okuryazarlık ve sembolist dünya
görüşü, 52-54

Okültizm

teorik pratiğe karşı, 38

Olağandışılık

hava fenomenlerinde, 94-95
ve alametler, 84-85, 92
ve önemi, 70-72

Olaylar

alamet olarak, 84-90
arketipsel, 73-74
olağandışı, 70-71, 74-75
uzun vadeli, 72-75

Olimpiyatlar, 159

Orantılılık

ve anlam, 235-237
ve birincil arketip, 245-246
ve element nitelikleri, 239-242
ve karmaşıklıkla açılımı, 243-245
ve karşılıklılık teorisi, 237-239
ve sayılar, 242

Origen, 216

Ouroboros, 246

Oz Büyücüsü (film), 11, 71

-Ö-

Öğretmenler

hasım olarak, 114-115
yaşam olaylarında, 145-149
yaşayan gurular olarak, 154-156

Ölümler (film), 95

“Ölümler” (Joyce), 23

Ölüm

çevreleyen sembololoji, 94-98
ile yakın karşılaşmalar, 74
ölüm anında olağandışı
olaylar, 94-95, 97
ve ilişkisel eşzamanlılık, 112

Ölüme Karşı Yaşam (*Life
Against Death*), 238

Önem

ayrıca bkz. Anlam
ve olağandışılık, 70-71

Önemsiz zorbalara, 113

Öngörü

ayrıca bkz. Kehanetler
eşzamanlı olayların, 260

Öngörüsül sembolleri, 84

Öz farkındalık, 246, 249-251

Öznellik,

ve astrolojik etki, 189-191
ve kehanet, 92-93

-P-

Parasal örüntüler, 238

Petrarca, Francesco, 149

Pingala, 228, 230

Piramit, 251

Pisagor, 40, 45-46, 66, 94,
144, 276

Plasebo etkisi, 177

Platon, 46, 201, 222, 276

Plotinus, 28, 196-197, 286

Plüto, 279

Post, Wiley, 95

Prana (sübtıl enerjiler), 174

Prasad (kutsanmış yemek), 177

Presley, Elvis, 120

Pribam, Karl, 263

Psikoloji, kutsal, 215-216, 246,
281

Püritenler, 48

-R-

Rabbani, 178

Rajasic gıda, 176

Ramprasad, 253

Rastlantı (*Coincidence*), 22

Redding, Otis, 96

Reenkarnasyon, 153

Reps, Paul, 102, 148

Rilke, Rainer Maria, 146

Ritüeller

bedene dair, 172-179

başlangıçları kutsallaştırmak, 93-94

bitişleri sembolize etmek
için, 94-98

eve dair, 164-168

gıdalar ve yemek yemeye
dair, 175

gizli gücü, 161

gündelik hayatta, 163-164,
178-179

ilişkilere dair, 169

işe dair, 168

tanımlanmış, 160

türleri, 160

ve bilim, 282-284

ve sembolist perspektif, 256
yolculuğa dair, 171-172

Ritüel olarak iş, 168

Roberts, Peter, 185

Roddenberry, Gene, 96

Rogers, Will, 95

Roma'da sembolist dünya
görüşü, 46-47

Rorschach (Roşa) testleri, 67

Rosetta taşı, 199

Rönesans, 48-49, 86, 149,
234, 276

Rudhyar, Dane, 182

Rune taşları, 34, 137

Rüyalar

gerçekliğe karşı, 25-26, 41

rüyalarda beliren işaretler, 89-90

sembolizmi, 66-67, 89-90

tabirleri, 39

-S-

Saatin durması, 95

Sagan, Carl, 272

- Sağlık**
öğretmen olarak hastalık, 147-148
ve karmik döngüler, 134
- Sahasrara çakrası, 220**
- Samskaralar, 224**
- Satchitananda, Swami, 103**
- Sattvic gıda, 176**
- Satürn**
arketipsel etkisi, 204, 210, 274
çakra sistemindeki karşılığı, 217
yönettiği astrolojik burçlar, 211
- Sayılar, 242**
- Schopenhauer, Arthur, 21, 75, 102, 111, 199, 225**
- Schwaller de Lubicz, 43**
- Sefirot (enerji ilkeleri), 50**
- Seks, Çevrebilim, Maneviyat (Sex, Ecology, Spirituality), 55**
- Sembolist dünya görüşü**
dört temel yönü, 255-256
geleneksel toplumlarda, 39-51
kökenleri, 37-39
modern düşüncede, 263
-nde gelişim düzeyleri, 56-61
-nde kategoriler ve semboller, 64-68
tanımlanması, 20
uygulanması, 39-40
ve anlam, 24-25
ve astrolojik etki, 194-199
ve astronomi, 277-282
ve bilim, 52-55
ve eşzamanlılık, 257-262
ve fraktal geometri, 264
ve holografik ilke, 263
ve metafor, 26-27
ve morfik titreşim, 264-267
ve orantılılık ilkesi, 237-239
ve zaman ayrımı, 68-79
yasaları, 28-35
- Sembolizm**
astrolojik, 194-199
atalara dair, 120-121
bedene dair, 65, 76
çevresel, 64-65, 165-166
dengeli öz farkındalığı
dair, 249-253
ebeveyne (ana babaya) dair, 115-120
eylemlere dair, 66
ölüme dair, 94-98
rüyalara dair, 66-67, 89-90
ve zaman bağlamları, 68-79
yaklaşımlara dair, 67-68
- Seymour, Percy, 182**
- Sezar, Julius, 46**
- Shakespeare, William, 96**
- Sheldrake, Rupert, 263, 265-266**
- Simpson, O. J., 112**
- Simya, 48, 220, 239, 281-282**
- Sinestezi, 236**
- Sogyal, Rinpoche, 154**
- Sözlü gelenek, 14**
- Spiritüel (ruhani/manevi) ifade**
çakra sistemlerinde, 222, 228-229
elde etme yolları, 249-250
için arketipsel sembolizm, 154-157
- Sufiler, 145-146, 151, 179**
- Sunak, 164-165, 167**
- Suşumna, 228, 230**
- Svadisthana çakrası, 217**
- Swaggart, Jimmy, 56**
- Swan, James, 30**
- Swedenborg, Emmanuel, 24**
- Sympatheia, 258**
- Ş-**
Şakti (yaratıcı güç), 144
Şamanlar, 38, 147

- Şifa verme yetisi,
geleneksel kökenleri, 39
şamanların, 147-148
- T-**
- Taç çakrası, 220
Tai Chi, 243
Tamasic gıda, 176
Tanrı'nın Yolu (*Way of God*),
142
Tantra, 163
Tao, 133-134, 171, 243
Tarih eşzamanlılığı, 120
Tarot
-da arketip sembolleri, 202
kehanet sistemleri olarak, 92-93
Taşınma, ritüel olarak, 167
Taştan Bahçeler (film), 96
Taylor, Elizabeth, 112
Tekabül teorisi
ve alametler, 83
ve eşzamanlılık, 258-259
ve morfik titreşim, 264-267
ve orantı ilkesi, 237-239
sembolik dünya görüşünde, 27-29
Telafi
yasası, 108-110
ana baba ilişkilerinde, 117
Tennyson, Alfred Lord, 164
Teolojik ilke
-nin geleneksel ifadeleri, 143-145
tanım, 142-143
ve karma, 142-145
ve öğretmen -olarak- yaşam,
145-149, 156-157
ve reenkarnasyon, 153-154
ve simbolist dünya görüşü, 60
ve uzun vadeli bakış, 149-154
Tesadüf
ayrıca bkz. Eşzamanlılık
anlamı, 71, 182
- hakkında teoriler, 21, 259-260
yaşam boyu örüntüleri, 77-78
Tetragrammaton, 251
Tetramorf, 253
Teurjik (theurgical) ritüel, 160
Thompson, Frances, 284
Tıp, kutsal, 281
Tipta Anomali ve Tuhaflıklar, 104
Tikun (spiritüel kader), 50
Todd, Robert, 104
Tonglen Tekniği, 175
Trimmer, Shelley, 7, 14, 195, 230
Trungpa, Chogyam, 14
Tsog sunuları (törenselleşen ziyafetler), 177
Tucker, Dan, 22
- U-**
- Ulysses*, 22
Unus mundus, 258
Upanişadlar, 148
Us ilkesi, 144
Uzun vadeli sembolik olaylar, 72-75
- Ü-**
- Üçgenler, 251
Üçüncü göz, 173, 219-220, 249
Üst-örüntü, 76
- V-**
- Varoluş düzlemleri, 127
Vejetaryenlik, 176
Venüs
arketipsel etkisi, 206
çakra sistemindeki karşılığı, 218
yönettiği astrolojik burçlar, 211
Visuddhimagga, 66

Vişuddha çakrası, 174, 219

Vizyon arayışı, 157

Voltaire, 153

Vudu, 29

-W-

Wallace, Alfred, 87

West, John Anthony, 43,
237, 275

Whitmont, Edward C., 150

Whorf, Benjamin, 53

Wilber, Ken, 55, 94-95, 272

Wilhelm, Richard, 132-133

Williams, Hank, 96

Willis, Chuck, 96

Wilson, Colin, 58

Wilson, Robert Anton, 22, 271

Wood, Natalie, 95

Wrigley, William, Jr., 95

-Y-

“Yahuda” kişiliği, 115

Yahudi ezoterik geleneği

-nde kehanet, 90-91

-nde ritüel, 168, 179

-nde sembolist dünya
görüşü, 51-52, 201-203

Yansıtıcı semboller, 84

Yaşam örüntüleri, 150

Yatay tekabül (karşılıklık), 29

Yayılm (sirayet), 30

Yedi (sayısı), 15

Yeltsin, Boris, 112

Yemek ritüelleri, 175

Yeni Ahit, 97, 115, 144, 253

Yerbilmezlik ilkesi, 183

Yerli Şifacı (*Native Healer*), 51

Yıkanma ritüelleri, 173

Yıldırım düşmesi, 73, 78, 94

Yıldönümü tepkisi ilkesi, 120

Yin-Yang ilkesi, 44, 243-244

Yoga duruşları, 174

Yogananda, Paramahansa, 14,
219, 224, 230

Yoğunlaşma, 32-35

Yolculuk ritüelleri, 171-172

Yorumbilim(sel), 271-272

Yönetme, astrolojik, 212

Yunanistan, sembolist dünya
görüşü, 45-46

Yüce Zihin, 40, 191

-Z-

Zaman sınıflandırmaları

kader örüntüleri, 75-79

uzun vadeli sembolik olaylar, 72-75

ve sembolist çerçeve, 68-69

Zamanlama, eşzamanlı, 258

Zen Budizm, 178-179

Zimmer, Heinrich, 143

Zodyak

arketipsel semboljisi, 202

Ayrıca bkz. Astroloji

çakra sistemindeki karşılığı, 222-
225

-ın on iki burcu, 211

ve gezegensel arketipler, 210-215

HAYAT SAHİDEN CANLI BİR SEMBOLLER KİTABI İSE, O KİTABIN YAZILDIĞI DİLİ BİLMEK HER ŞEYİ DEĞİŞTİRİR

Halen geçerli dünya görüşü bize yaşamın dinamik, ancak esasen anlamsız olduğunu söyler. Hayatta ne kadar sembolik anlam varsa, hepsini insan zihninin yansıttığını ileri sürer. Oysa dünya, katı bilimsellikle açıklanamayacak bir sihir ve gizem âlemdir.

Hayat bir rüya ise, sıradan tesadüfler ve karşılaşmalar bize, kendi içsel gelişimimize dair zengin ve çok yüzlü bir ayna tutar. Dost, düşman, eş, ebeveyn, hatta yoldan geçen insan; hepsi kendimizi anlama arayışında engin öğretmenler olabilir.

Sembolist dünya görüşü, bize hayatımızdaki kayıp boyutu tamir eden bir vizyon olasılığı sunar. Bu sezgiyi yeniden kazanarak, kişisel dramlarımızı arketipler bağlamında yeniden gözden geçirip düzeltebiliriz.

Sembolizm, yaşayan evrenin ince dehasını yansıtan “unutulmuş dil”dir. Yaşamda her şeyin birbiriyle bağlantılı olduğu gerçeğinden kaçmak mümkün değildir.

Holistik yaklaşım, kutsal geometri, astroloji, matematik, kuantum fizik, mitoloji ve modern bilimle Jung psikolojisinin bulgularından yararlanan bu kitap, hayatımızdaki anlamlı tesadüflerin kökenlerine iniyor.

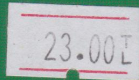
Hem geçmiş hem de gelecekteki kaderimizin açıklanmasını hızlandıran daha geniş ölçekli güçleri yakından inceliyor.

Tesadüfler kapısının ardındaki sihirli bağlantılar, günlük hayatımızın her alanında karşımızda duruyor.

ISBN 978-975-275-174-3

9 789752 751743

www.kuraldisi.com

www.kuraldisi.net